

Agresorul domestic (the domestic aggressor / the domestic perpetrator) începe să devină un subiect din ce în ce mai discutat, mai analizat din punct de vedere fizic, psihic, social, medical, științific, familial, educațional etc. Lucrarea de față tratează problema agresorului domestic mai mult din perspectiva legislației românești actuale și realizează o analiză onestă a principalelor probleme specifice sistemului de asistență acordată agresorului familial, deși în România încă nu există un asemenea sistem dezvoltat. De-a lungul anilor, foarte multe state s-au străduit să creeze un sistem care să poată prelua și trata această problemă în mod organizat, vizând deopotrivă agresorul, asistentul social și partea vătămată, însă, se pare că este în continuare nevoie de o intensă preocupare în această direcție.

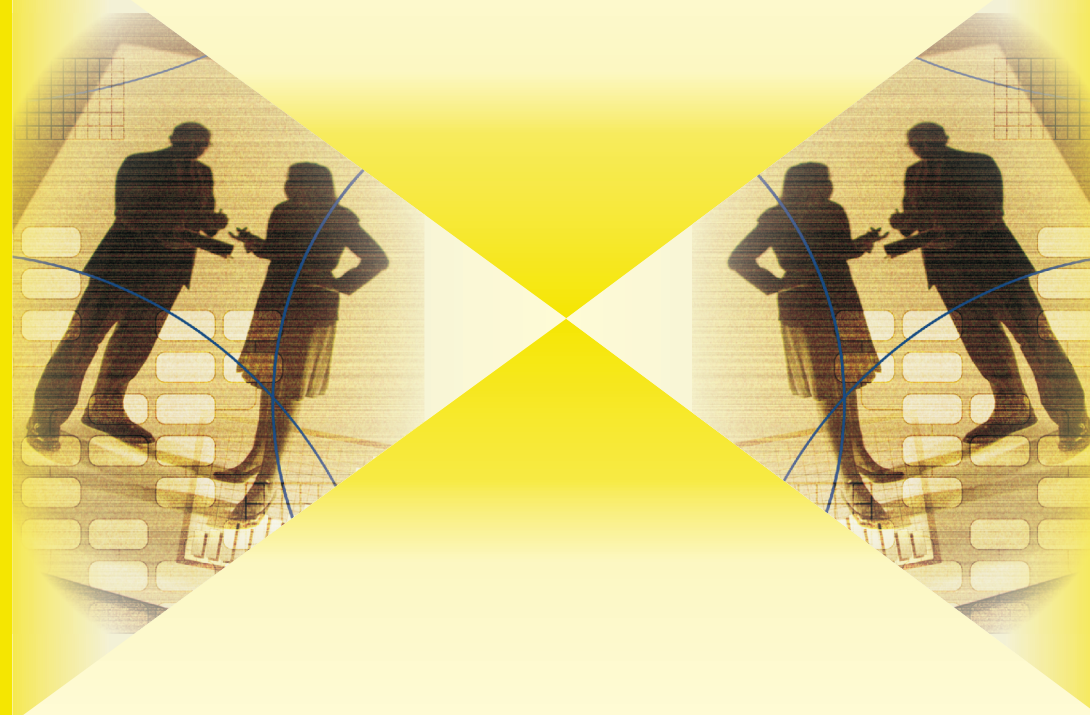
ISBN: 978-973-649-900-5

Georgiana Virginia Bonea • Elemente introductive legislative românești privind agresorul familial

Georgiana Virginia Bonea

ELEMENTE INTRODUCTIVE LEGISLATIVE ROMÂNEȘTI PRIVIND AGRESORUL FAMILIAL

 SIGMA

Colecția DILEME CONTEMPORANE

Georgiana Virginia Bonea

**Elemente introductive
legislative românești
privind agresorul familial**

Colecția: ***Dileme contemporane***

Tehnoredactor: Camelia Cristea

Coperta: Camelia Cristea

© 2013 – Georgiana Virginia Bonea

© 2013 – Editura Sigma

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

BONEA, GEORGIANA-VIRGINIA

Elemente introductive legislative românești privind agresorul familial / Georgiana Virginia Bonea. - București : Sigma, 2013

Bibliogr.

ISBN 978-973-649-900-5

316.613.43:316.356.2

ISBN: 978-973-649-900-5

Editura SIGMA

Sediul central:

Str. General Berthelot nr. 38, sector 1, București, cod 010169

Tel./fax: 021-313.96.42; 021-315.39.43; 021-315.39.70

e-mail: office@editurasigma.ro;

www.editurasigma.ro

Distribuție:

Tel./fax: 021-243.42.40; 021-243.40.14; 021-243.40.61

e-mail: comenzi@editurasigma.ro

*Tuturor celor care consideră violența
un mod de a trăi, de a gândi și de a acționa
în vederea obținerii a tot ceea ce își doresc.*

Prezentarea autoarei

Georgiana Virginia BONEA este licențiată în Asistență Socială, are Masterul de Psihologie Socială Aplicată și este Doctor în Sociologie, al Școlii Doctorale de Sociologie, în cadrul Facultății de Sociologie și Asistență Socială, Universitatea București. A fost bursieră POSDRU și a publicat numeroase studii în reviste de specialitate. A publicat mai multe capitole în cărți coordonate de alți autori din domeniul vast al sociologiei. De asemenea, a publicat (ca autor singular), cartea intitulată: „Violența în relația de cuplu: victime și agresori. Teorie și aplicații” și cartea: „Aspecte teoretice introductive privind conflictul și negocierea la locul de muncă”. A participat la diverse conferințe la nivel național și internațional pe teme precum: violența în relația de cuplu, conflictul și negocierea. A activat ca asistent social, având experiență în lucrul cu victimele violenței și în negocierea dintre agresor și victimă. De asemenea, susține diverse cursuri, seminarii și coordonează grupe de practică de specialitate în cadrul facultății de Sociologie și Asistență Socială, Universitatea București și în cadrul Facultății de Drept, Jurnalism, Psihologie și Științe ale Educației, Secția de Sociologie, Universitatea Hyperion.

Cuprins

Introducere	7
Capitolul 1: Elemente definitorii privind conceptele de bază	12
1.1. Agresivitatea	12
1.2. Violența	24
1.3. Definirea abuzului	34
1.4. Abuzul asupra copilului	36
1.5. Agresorul familial – perspective diferite	42
1.6. Victima violenței din relația de cuplu	58
Capitolul 2: Familia: elemente definitorii	63
2.1. Elemente introductive	63
2.2. Funcțiile de bază ale familiei	64
2.3. Ciclul de viață general al unei familii	65
2.4. Confuzia sau certitudinea rolurilor familiei românești (scurtă comparație între sistemul comunist și societatea actuală)	67
Capitolul 3: Elemente de bază ale legislației românești privind combaterea violenței în cuplu	70
3.1. Victima: legislația românească privind clarificarea statutului și drepturilor acesteia	70
3.2. Agresorul: legislația românească privind clarificarea statutului și drepturilor acestuia	79
Concluzii	84
Bibliografie	86
Lista tabelelor	100
Lista casetelor	101
Anexe	102
Anexa 1	103
Anexa 2	108
Anexa 3	110
Anexa 4	129
Anexa 5	135
Anexa 6	143
Anexa 7	148
Anexa 8	193
Anexa 9	252

LISTA DE ABREVIERI

Al.	Alineat
Art.	Articol
Apud	Citare preluată de la un alt autor decât cel inițial
ANPF	Agenția Națională pentru Protecția Familiei
ANPFDC	Agenția Națională pentru Protecția Familiei și a Drepturilor Copilului
Cap.	Capitol
DGASPC	Direcția Generală de Asistență Socială și Protecție a Copilului
Dr.	Doctor
Etc.	Etcetera
Hot.	Hotărâre
Idem	Același / la fel
Ibidem	Un text deja citat în lucrare
Mun.	Municipiul
Ob.	Obiectiv
Obs.	Observație
ONG	Organizație nonguvernamentală
Op. cit.	Operă citată
Par.	Paragraf
Pct.	Punct
Prof.	Profesor
Str.	Stradă
Univ.	Universitar

Introducere¹

Când fac referire la agresorul familial (*family aggressor*), trebuie să țin cont de elementul care-l definește cel mai bine, după cum urmează: acel comportament agresiv, gândire și anumite reacții îndreptate împotriva membrilor familiei.

Individul agresiv care nu își conștientizează puterea sa asupra celor din jur și mai ales daunele pe care le poate produce acestora, va deveni extrem de periculos. Este o ipoteză demonstrată cu mult timp în urmă (Abraham, 1999; Aksakal, Demirel, Durukan, și Ozkan, 2010; Awang, și Hariharian, 2011).

Studiul asupra agresorului familial a luat amploare, mai ales în ultimii 20 de ani (Bandura, 1977; Barnett, 1963; Barnett, 1981; Bhattacharyya, 2008; Bonea, 2012), din cauza consecințelor serioase pe care le aduce cu sine. Acum sunt implicați din ce în ce mai mulți specialiști din domenii vaste, precum psiho-terapie, sociologie, comunicare și științe ale educației, medicină etc., pentru a putea contribui la dezvoltarea subiectului propus. Este o bună modalitate de a preveni și o tentativă de a combate flagelul numit agresivitate în interiorul familiei.

Fiecare dintre noi se așteaptă, teoretic, să beneficieze de o anumită siguranță, intimitate și confort psihologic alături de membrii familiei din care face parte. În cazul în care avem de-a face cu agresivitatea, situația se schimbă radical. Ceea ce părea a fi normal, firesc în familie, ținând cont de comportamente, reacții și gândire, se schimbă. Mediul familial nu mai este unul plin de siguranță, ci este umbrat de frică, frustrare, neîncredere, ură și mai ales incertitudine. Când agresorul începe să devină un serios motiv de amenințare a integrității corporale și psihice a membrilor familiei sale, legea este cea care trebuie să își spună cuvântul prin specialiștii abilitați să intervină în asemenea situații.

Konrad Lorenz (1963/2005, 20-24), pe de altă parte, privește agresivitatea din punctul de vedere al evoluției omului. Odată cu puterea, vine și responsabilitatea cunoașterii, puterea de a deține o informație utilă, care, la un anumit moment poate face diferența între a supraviețui sau nu, între a avansa sau nu, precum și între a dobândi avantaje considerabile față de cei din jur sau nu.

¹ Mici părți din lucrarea de față au fost publicate în alte cărți și reviste științifice de specialitate (vezi Bibliografia).

Dar când puterea este umbră de agresivitate, situația devine una încordată pentru toți cei implicați. De cele mai multe ori agresivitatea ne ofera mirajul de a deține puterea în fața celorlalți și astfel putem obține ceea ce ne dorim de la aceștia, precum: un anumit comportament, acordul față de ceea ce facem sau spunem, așa-numitul respect al celorlalți etc.

Problema de față este cât se poate de complexă, motiv pentru care nu se poate spune că există soluția universală, care să fie aplicată în toate situațiile descoperite.

Responsabilizarea individului agresiv prin aducerea sa la cunoștință a legislației existente, a repercusiunilor sociale, morale și familiale, dar mai ales la modul în care acestea vor afecta, fără echivoc, universul interior și exterior al acestuia. Este vorba de o afectare pe plan cognitiv, moral, social, individual, psihologic, afectiv, relațional etc.

Prin relațiile pe care le derulăm cu ceilalți, fie membrii familiei noastre, fie colegi de serviciu sau școală, fie cunoștințe sau prieteni, putem învăța să fim agresivi, prin observarea și imitarea comportamentului defectuos (Bandura, 1977; Pournaghash-Tehrani, 2011). Astfel, prin interacțiunile cu cei din jur, în cadrul societății, individul poate dezvolta destul de ușor un comportament bazat pe coordonate ce definesc agresivitatea. Cei din jur, prin comportamentul lor, precum și societatea, prin pasivitate și indiferență, încurajează și mențin comportamentele agresive.

Agresivitatea se găsește atât la oameni, cât și la animale (Chelcea, 2003, 25-26), însă agresivitatea umană este mult mai complexă decât cea de origine animală. Aceasta implică mai multe motoare de interese urmărite și este menținută în funcție de rezultatele obținute în urma comportamentului respectiv.

În general, se poate spune simplu că, omul este ghidat în gândire și comportament de cele două puncte cardinale total opuse unul față de celălalt (Freud, 1930): instinctul de autodistrugere, tradus prin Thanatos, respectiv instinctul autoconservării, tradus prin Eros. Acum se poate spune că agresivitatea omului este ceva mai simplă, având în vedere faptul că vorbim de cele două instincte primordiale ale omului. Este un semn genetic puternic de care omul nu poate scăpa și care-l conduce la anumite comportamente, uneori auto-agresive sau comportamente de natură agresivă îndreptate către ceilalți. Atunci când individul din familie, respectiv, din societate constată că nu mai este eficient, că a devenit inutil, sau când nu se poate adapta noilor provocări ale mediului înconjurător, există mari șanse să devină agresiv (Barnett, 1963).

Este o ipoteză ce pare să prindă contur când vorbim în termenii rezultatului final: agresivitatea (Barnett, 1981).

Desigur că supraviețuirea omului de-a lungul timpului a depins și de un comportament agresiv, în vederea procurării tuturor celor necesare traiului, așa cum este hrana de origine animală (Morris, 1967/1991, 121). Însă supraviețuirea în termenii actuali ai Post-modernității implică alte coordonate, cu mult mai complicate decât cele anterioare. Acum omul este preocupat de propria sa imagine și prestigiu în cadrul societății în care trăiește, tocmai pentru a obține cât mai multe privilegii, resurse limitate la care nu au foarte mulți indivizi acces și mai ales puterea mult dorită, accesul la informație în timp util.

Din perspectivă neurologică, lipsa serotoninei², își poate face apariția depresia, stresul, lipsa somnului și implicit un comportament agresiv (Manuck, Kaplan și Lotrich, 2006, 65). De asemenea, androgenii³ (hormonii sexuali masculini, care stimulează dezvoltarea și funcția organelor genitale masculine, iar principalul androgen este testosteronul, fiind secretat de testicul) influențează nivelul de agresivitate al individului (Simon și Lu, 2006, 228 apud Bonea, 2012).

După cum spuneam, indivizii sunt foarte diferiți unii față de ceilalți. Astfel, fiecare intervenție de întraajutorare trebuie să aibă loc pe mai multe paliere, din punctul de vedere al mai multor specialiști care să poată conlucra în vederea stabilirii și mai ales a atingerii obiectivelor.

Un asemenea demers implică un plan individual de intervenție bine pus la punct, în prealabil cu beneficiarul. Specialistul care poate face acest lucru este asistentul social, care împreună cu persoana asistată convine asupra planului, asupra contractului de lucru și mai ales asupra punctelor ce trebuie atinse. Asistentul social care este în măsură să facă toate cele menționate mai sus, trebuie să beneficieze de o vastă pregătire instituțională și experiență în lucrul cu persoanele care se confruntă cu asemenea probleme. Din echipa multidisciplinară, după cum spuneam, fac parte mai mulți specialiști precum: juriști, polițiști, medici de familie și de diverse alte specialități – în funcție de probleme, asistenți sociali, psihologi, psihiatri, educatori, psiho-terapeuți, membrii ai bisericii – acolo unde este nevoie și beneficiarul solicită acest lucru. De multe ori, biserica intră în contact cu multe dintre problemele familiei contemporane, printre care și problemele care sunt legate de agresorul familial. O asemenea situație este destul de greu de manageriat, motiv pentru care membrii bisericii trebuie să aibă cunoștință de modalitățile prin care poate informa persoana în cauză, astfel încât aceasta să beneficieze de servicii specializate.

² Serotonina. www.medicalstudent.ro. Accesat la data de: 20.03.2011.

³ Androgenii. www.dictionar.romedic.ro. Accesat la data de: 03.05.2010.

Un plan individual de intervenție implică mulți specialiști din domenii diferite, în funcție de problemele cu care se confruntă persoana asistată. Asistentul social este cel care se asigură de o bună comunicare între ceilalți specialiști care lucrează concomitent la caz, dar are de asemenea sarcina de a supraveghea fiecare pas efectuat în vederea atingerii fiecărui obiectiv în parte. Obiectivele prestabilite în planul individual de intervenție de către asistentul social împreună cu persoana asistată trebuie să țină cont de resursele existente, de timpul rezonabil, de disponibilitatea persoanei asistate de a se implica activ în rezolvarea propriilor probleme, cât mai ales de diagnosticile fiecărui specialist care lucrează în vederea rezolvării cazului.

Persoana asistată, în cazul nostru, agresorul familial, nu trebuie judecat de către nici unul din membrii echipei multidisciplinare care lucrează la caz. Beneficiarul trebuie să fie sprijinit și ajutat să conștientizeze pericolul și consecințele actelor sale. Acest lucru se face prin responsabilizarea sa, lucru ce se petrece în timpul ședințelor de consiliere juridică și psihologică. Este nevoie de timp și mai ales de voință din partea persoanei asistate, care uneori poate da dovadă de rezistență la schimbare din simplul motiv că se poate considera defect, nepotrivit. Un asemenea sentiment nu este tocmai confortabil, de aceea, cel în cauză caută tot felul de mijloace prin care să își demonstreze lui și celor din jurul său că nu este nimic în neregulă cu ceea ce face sau gândește. Aici intervine relația bazată pe încredere dintre specialist – fie că vorbim de psiholog, asistent social sau educator, este o relație construită pe respectul reciproc și pe dinamica rezolvării de probleme în echipă.

De foarte multe ori, agresivitatea umană are o ecuație complexă, de fiecare dată, diferită, având multe necunoscute ce trebuie aflate și tratate de către cei abilitați să facă acest lucru. Din păcate, nu sunt foarte multe persoane cu asemenea probleme de manageriere a agresivității (anger management), care să apeleze din propria inițiativă la instituțiile abilitate. Motivele pentru care se întâmplă acest lucru sunt foarte multe: de exemplu, nu există o rețea de promovare a drepturilor victimelor și a instituțiilor, respectiv, a specialiștilor care pot interveni în rezolvarea problemelor; de asemenea, nu există un cadru legislativ foarte precis care să poată da mai multă fermitate intervențiilor specializate în cazurile de agresiuni în familie; nu există destui specialiști în domeniu – resursa umană specializată este extrem de limitată la acest nivel; nu există specialiști în spitale, școli, grădinițe și secții de poliție, care să poată interveni imediat ce un asemenea caz își face apariția; nu există campanii de informare în masă la nivel local și național care să aducă la cunoștință oamenilor că agresivitatea în familie nu este tolerată și există soluții în acest sens. Se poate presupune că există o „cifră neagră”, necunoscută a familiilor cu probleme grave de agresivitate, care nu au apelat la niciun fel de ajutor din

partea nimănui. Cele mai multe dintre aceste familii sunt izolate, aflate în mediul rural, unde ideologiile patriarhatului încă mai funcționează și sunt promovate din generație în generație. Familia, „celula de bază a societății”, este cea care imprimă individului aflat în stagiul de formare, un comportament bazat pe coordonate caracterizate de agresivitate. Socializarea în funcție de gen (Rujoiu) încurajează, fără echivoc, manifestarea acestor comportamente, pentru a avea un prestigiu social deosebit, privilegii în cadrul propriei familii și pentru a obține accesul la anumite resurse dorite. Mentalitatea este cea care trebuie schimbată, prin intermediul educatorilor, prin intermediul mass-media, dar mai ales, aceasta trebuie să înceapă din copilăria individului, din interiorul familiei. Comportamentele părinților, respectiv, comportamentul părintelui de același sex cu copilul trebuie să fie în conformitate cu nonagresivitatea vis-a-vis de ceilalți membri ai familiei și față de cei din jur, în genere.

Experiența unui comportament agresiv consumat, care atrage după sine anumite beneficii, mai sus menționate, întărește în forul interior al individului faptul că agresivitatea este o cale de a rezolva anumite probleme în relațiile cu ceilalți. Astfel, odată încercată această cale de a obține beneficii repede și ușor, devine principalul vector de caracterizare al comportamentului, gândirii și reacției individului în cauză.

Mulți specialiști, văd violența ca fiind „o boală”, deoarece provoacă „leziuni traumatiche” intenționate sau accidentale altor persoane. De asemenea, autovătămarea constă în intenția de a atrage atenția sau de a „provoca suferințe de natură psihică” persoanelor care au anumite sentimente pentru individul în cauză (Alexander, 2011; Awang și Hariharian, 2011, Mocănașu, 2010). Intenția individului de a provoca daune celor din jur ține de nepăsare, lipsa de responsabilitate, egoism, lipsa de compasiune și considerație față de oameni etc. (apud Bonea, 2012).

Capitolul 1

Elemente definitorii privind conceptele de bază

1.1. Agresivitatea

Agresorul familial (*family aggressor / family perpetrator*)⁴ desemnează o multitudine de caracteristici care pot defini cu ușurință agresorul din cadrul familiei din multiple puncte de vedere, precum: psihologic, moral, comportamental, biologic, familial, relațional, educațional, juridic, social, religios etc. De cele mai multe ori agresorul este acel individ caracterizat de elementul „cheie”, și anume, a ataca pe cei din jurul său spre a obține anumite avantaje de natură materială sau psihologică⁵.

Agresivitatea care se poate afla într-un amestec periculos cu băuturile alcoolice consumate în mod excesiv (vezi caseta 1), poate conduce, în multe cazuri, la un comportament violent extrem de periculos pentru familie, dar și pentru individul în cauză.

Caseta 1: Tipuri de personalitate caracterizate de agresivitate, aflate în amestec cu un consum excesiv de băuturi alcoolice (Shainess, 1977 *apud* Rădulescu, 2010, 443)

- 1) *personalitatea „obsesiv-compulsivă”* – caracterizată de rigiditate în gândire, impulsuri de natură ostilă care sunt determinate de numeroase frustrări, comportamente agresive îndreptate către cei din jur și furie necontrolată; consumul de băuturi alcoolice amplificând aceste caracteristici;
- 2) *personalitatea „pasiv-agresivă”* – care se caracterizează prin reprimări și refuzări dese care în cazul consumului de băuturi alcoolice se dezlănțuie într-un comportament agresiv „hipermasculin”;
- 3) *personalitatea „sadică”* – care se caracterizează prin duritate, cruzime ieșită din comun îndreptată către cei din jur, iar la consumul de alcool, aceasta se poate amplifica sau „calma”.

Sursa: Bonea, G.V., (2012), *Violența în relația de cuplu: victime și agresori*. București: Editura Sigma. p. 108.

De cele mai multe ori, conform multiplelor studii de specialitate publicate (Dutton, 1995; Baloescu și Marin, 2009; Patton, *et. al.*, 1995) agresorul nu recunoaște propria sa vină, refuzând să își asume responsabilitatea faptelor sale. Astfel, consecințele majore sunt suportate de către victimă, care trebuie să facă față unor provocări de natură fizică, dar mai ales psihică. Din acest punct de vedere, victima nu mai poate desfășura o viață socială, familială

⁴ În literatura de specialitate engleză (Simon și Lu, 2006, 228 *apud* Bonea, 2012), termenul *family aggressor/ family perpetrator*, este foarte des utilizat.

⁵ *Dicționarul explicativ al limbii române. Agresorul*. www.dexonline.ro. Accesat la data de: 04.10.2010.

și profesională corespunzătoare, normală. Victima va întâmpina dificultăți pe toate planurile vieții sale, atât pe termen scurt, cât și pe termen lung.

Statistica românească (vezi caseta 2) este grăitoare cu privire la violența în familie, însă trebuie să luăm în calcul numai cazurile care au fost raportate către instituțiile abilitate. Astfel, avem în vedere un număr necunoscut⁶ destul de mare de familii care se confruntă cu această problemă, dar care nu au ajuns în atenția specialiștilor din varii motive, precum (Cerezo, 2005; Bonea, 2011; Bonea, 2010; Borș, Chitoșcă și Tropan, 2005; Mocănașu, 2012):

- a) teama victimei de a nu fi pedepsită de către agresor,
- b) necunoașterea instituțiilor ce pot interveni în asemenea cazuri,
- c) rușinea față de familia extinsă și față de comunitate,
- d) lipsa unei situații materiale care să permită victimei să ia măsuri de autoapărare față de agresor,
- e) existența copiilor,
- f) lipsa unui loc de muncă pentru victimă,
- g) izolarea victimei de către agresor față de orice sursă care ar putea să ajute victima să plece,
- h) dependența fizică și psihică dintre victimă și agresor,
- i) lipsa de susținere a victimei din partea familiei sale,
- j) obișnuința victimei cu situația tensionată,
- k) lipsa educației etc.

Caseta 2: Situația statistică românească privind cazurile de violență în familie, între anii 2004-2008

„În România⁷, între anii 2004-2008, au fost înregistrate aproximativ 44.284 de cazuri de violență între partenerii de cuplu, dintre care, 633 de cazuri s-au soldat cu decese ale victimelor, raportate la Agenția Națională pentru Protecția Familiei –ANPF. Agenția Națională pentru Protecția Familiei a devenit, în anul 2009, Agenția Națională pentru Protecția Familiei și a Drepturilor Copilului – ANPFDC⁸. De asemenea, conform dosarelor penale care au fost înregistrate de către Poliție⁹, s-a luat în evidență un număr de peste 1967 de victime ale violenței în relația de cuplu, iar dintre acestea, sunt 44 de decese, 14 situații de lovituri cauzatoare de moarte și 1752 lovituri sau alte violențe”.

Sursa: Bonea, G.V. (2012). *Violența în relația de cuplu: Etiologia agresorului și aspectele generale ale modelelor de abordare a serviciilor specializate*. În Rujoiu, O. și Rujoiu, V.I. (coord.). *Violența în familie: între percepție socială și asumare individuală*. București, Editura ASE, pag. 194-236.

⁶ „Cifra neagră” a cazurilor de violență în familie, ce poate fi numai bănuită și mai puțin știută.

⁷ Agenția Națională pentru Protecția Familiei și a Drepturilor Copilului (ANPFDC). www.anpf.ro. Accesat la data de: 09.10.2011.

⁸ Agenția Națională pentru Protecția Familiei și a Drepturilor Copilului (ANPFDC). www.anpfdc.ro. Accesat la data de: 09.10.2011.

⁹ Poliția Capitalei. www.politiacapitalei.ro. Accesat la data de: 03.04.2009.

Agresivitatea (*aggressivnes*), se poate spune că este de cele mai multe ori de natură instinctivă (Brillon, 2009/2010, Morris, 1991). Dar dacă luăm în calcul normele promovate de societatea postmodernă, regulile se schimbă: agresivitatea trebuie controlată de către individ sau va suporta consecințele legale în vigoare. Comportamentul nostru în cadrul societății trebuie să fie unul care să nu aducă daune fizice sau psihice indivizilor din jurul nostru. „Agresivitatea este caracterizată de impulsivitate și uneori trecerea la acțiune, de exemplu: lovirea cu pumnii sau picioarele, aruncarea cu diverse obiecte, distrugere, ceartă” (Bonea, 2012, Brillon, 2010, Cohen, 1955).

Agresivitatea umană (vezi caseta 3), poate fi văzută prin intermediul mai multor perspective, diferite, dar care se pot întrepătrunde. Este vorba de aspecte extrem de complexe care pot caracteriza tendințele comportamentale ale individului, luând în calcul „agresivitatea înăscută”; „frustrarea”; „comportamentul”; „ecologică”, însemnând condițiile de viață ale individului; „sociologică”; „psiho-dinamică”; „interacțională”; „utilizarea excesivă a diverselor substanțe chimice” – de exemplu: băuturi alcoolice, droguri, anumite medicamente cu efect halucinogen.

Există mai mulți factori ce pot determina apariția și menținerea agresivității individului în cadrul familiei sale de origine¹⁰ și/sau conjugală¹¹. Acești factori pot fi de natură socială, psihologică, biologică, familială, economică, politică, religioasă etc. (vezi tabelul 1).

¹⁰ Familia de origine este cea de proveniență, în care individul s-a născut și s-a dezvoltat până la vârsta maturității sale.

¹¹ Familia conjugală este aceea pe care individul și-o formează atunci când, teoretic, a depășit toate etapele necesare maturizării sale. În România, din punct de vedere legal, prin familie conjugală, se înțelege cuplul format din bărbat și femeie, cu sau fără copii. Pe de altă parte, familia nucleară este formată din cei doi soți, bărbat și femeie, dar și copiii acestora.

Caseta 3: Agresivitatea: perspective asupra problemicii

Agresivitatea umană poate fi explicată mai bine, prin următoarele puncte de vedere (Braithwhait, 2001, 23-24): 1) *Perspectiva agresivității înăscute* – fiecare individ se naște cu o anumită doză de agresivitate. Dintre toate ființele aflate pe Pământ, omul deține cota maximă de agresivitate. Agresivitatea a fost utilizată de către oameni pentru a supraviețui, fiind partea pozitivă a lucrurilor. 2) *Perspectiva frustrării* – atunci când nevoile și dorințele individului nu sunt satisfăcute. 3) *Perspectiva comportamentală* – manifestarea agresivității este învățată și încurajată de către circumstanțele sociale. 4) *Perspectiva ecologică* – individul este influențat de condițiile în care trăiește și se dezvoltă, comportamentul și răspunsurile la diferitele situații fiind modelate de experiențele anterioare. 5) *Perspectiva sociologică* – unde cultura unui popor joacă rolul central în promovarea și toleranța comportamentelor agresive dintre indivizi. Acolo unde este promovată ideea că bărbații trebuie să fie agresivi, toleranța atinge cote maxime. 6) *Perspectiva psiho-dinamică* – cu toții suntem influențați de trecutul nostru, dar mai ales de modul în care relaționăm cu ceilalți, de imaginea pe care ne-o formăm despre noi înșine în funcție de cum suntem tratați de persoanele din jurul nostru. 7) *Perspectiva interacțională* – suntem agresivi numai în condițiile în care ceilalți ne obligă. 8) *Perspectiva utilizării substanțelor chimice* – consumul de droguri, anumite medicamente, băuturi alcoolice induce starea de agresivitate.

Tabelul 1: Posibili factori determinanți ai agresivității umane, manifestate în cadrul familiei (Cotoi, 2006; Daly și Wilson, 1993; Dobash, Dobash, 1979)

<i>Factori sociali</i>	<i>Factori economici</i>	<i>Factori politici</i>	<i>Factori religioși</i> (exemplu: religia musulmană)	<i>Factori biologici</i>	<i>Factori psihologici</i>	<i>Factori familiali</i>
Cultura violenței.	Nealocarea suficientelor surse materiale pentru prevenirea și combaterea violenței în familie.	Neimpli-carea sufi-cientă a femeii în viața politică a societății.	Subminarea importanței femeii în familie.	Diverse probleme de natură biologică ale individului.	Anumite probleme de ordin psihologic, ce împiedică individual de a avea o viață emoțională și cognitivă considerată a fi normale.	Implicarea familiilor de origine ale partenerilor în noua familie formată.
Indife-rența societății față de agresivitate și violență.	Lipsa mijloacelor materiale ale victimei pentru a putea lua măsuri de autoapărare.	Neimpli-carea femeii în forumurile decizio-nale im-portante ale politi-cii interne și externe.	Tratarea femeii ca un supus al bărbatului și nu ca un partener de nădejde.	Neadap-tarea la mediul înconju-rător.	Boli psihice incurabile.	Diferențe majore de mentalitate între familiile de origine ale partenerilor și noua familie conjugală.

Libertatea promovată și încurajată de manifestare a comportamentelor violente față de femei, copii, persoane vârstnice, persoane cu handicap (categorii considerate a fi vulnerabile din varii puncte de vedere).	Lipsa unui loc de muncă al unuia sau al ambilor membri și venituri sporadice ale familiei. Lipsa unei locuințe.	Lipsa aplicării corespunzătoare a legislației în vigoare.	Încurajarea practicilor de natură patriarhală.	Boli incurabile ce necesită îngrijire permanentă.	Lipsa de implicare a autorităților competente pentru a putea ajuta suficient de mult indivizii cu probleme, în vederea menținerii unei vieți considerate a fi normale.	Neimplikarea familiei și izolarea victimei de către agresor față de orice sursă de ajutor.
Obișnuința societății cu agresivitatea și violența.	Lipsa resurselor materiale pentru a putea investi în educația proprie și în cea a copiilor familiei.	Legislație ce poate fi interpretată și uneori neaplicată. Încurajare a creșterii „cifrei negre” a violenței în familie prin indiferența autorităților competente să intervină în asemenea cazuri.	Ridiculizarea femeii de carieră fiind privită numai din punctul de vedere al reproducerii.	Anumite incapacități de natură biologică ce împiedică individul de a avea o viață considerată a fi normală și de a deține o anumită autonomie.	Dependența de ordin psihic dintre victimă și agresor.	Familii cu viziuni total opuse, antagonice asupra a ceea ce înseamnă socializarea în funcție de gen, respectiv, rolul femeii și al bărbatului în cadrul familiei.
Mass-media care promovează	Lipsa informării asupra posibilităților de	Insuficiente resurse umane	Subminarea autorității femeii în familie.	Dependență fizică față de partenerul	Nerecunoașterea de către victimă a semnelor	Culturi ce promovează anumite

vează anumite modele de conduită, considerate a fi încurajate oare în privința manifestării violenței.	câștigare a resurselor financiare.	bine pregătite pentru a face față provocărilor fiecărui caz de violență în familie.		de viață.	fizice, psihice, sociale, economice, sexuale ale violenței partenerului și considerarea comportamentului deficitar al acestuia ca fiind unul absolut normal.	conduite cu care societatea este în acord, dar familia nu le agreează și refuză să le practice.
Izolarea din punct de vedere geografic, social, familial etc.	Lipsa resurselor financiare, insuficiente pentru toată lumea.	Încurajarea discriminării în funcție de sex.	Îndoctrinarea indivizilor asupra a ceea ce înseamnă „supunerea femeii față de bărbat”.	Incapacitatea fizică de a avea copii a unuia sau a ambilor parteneri de viață.	Probleme psihice ale victimei ce o împiedică să se apere de agresor.	Probleme familiale grave cu unul sau mai mulți membri din una sau ambele familii de origine ale partenerilor ce au întemeiat proaspăta familie.
Insuficiente campanii de informare și sensibilizare a populației asupra a ceea ce înseamnă violența în familie și consecințele grave ale acesteia.	Insuficiența unor servicii specializate care să informeze, formeze și să ofere locuri de muncă indivizilor care solicită acest lucru.	Politici sociale care nu sprijină suficient de bine familia și statutul femeii, care să aibă garantată protejarea împotriva violenței în familie.	Crearea unei imagini false asupra incapacității femeii de a lua decizii asupra propriei sale vieți, asupra a ceea ce își dorește, în general, aceasta trebuind în permanență supravegheată de către bărbat.	Neimplikarea familiei, a societății, a politicilor sociale pentru ameliorarea problemelor de natură biologică a individului.	Obișnuința unuia sau a ambilor parteneri de a „funcționa” într-o relație patologică.	Lipsa intimității cuplului conjugal.

Sursa: *Sinteză proprie asupra mai multor lucrări de referință, actuale, asupra determinanți ai agresivității umane, manifestate în cadrul familiei: autorii străini și anul (Cotoi, 2006; Daly și Wilson, 1993; Dobash, Dobash, 1979).*

Agresivitatea umană constituie o caracteristică intrinsecă a fiecărui individ în parte, însă modul de manifestare, dozarea ei, cât și alegerea momentului de acțiune și justificarea ei depind de mai multe aspecte precum (Dutton, 1988; Geen, și Donnersten, 1988; Gendreau, și Lewis, 2005; Mocănașu, 2012, Bonea, 2013):

- a) dureri cronice și stare precară de sănătate;
- b) grad scăzut de autoprețuire;
- c) dependența emoțională față de partener;
- d) respectul exagerat acordat trebuințelor proprii;
- e) folosirea tranchilizantelor și/sau a alcoolului;
- f) tendința de a se sinucide;
- g) coșmaruri frecvente și insomnii;
- h) agitație severă, anxietate, nervozitate;
- i) gândire confuză și lipsă de concentrare;
- j) starea de sănătate precară a victimei sau a agresorului;
- k) consumul de alcool în mod frecvent;
- l) istoria infracțională a agresorului;
- m) locul de muncă instabil;
- n) victima este însărcinată (așteaptă un copil);
- o) gelozia;
- p) soții locuiesc împreună cu părinții;
- q) cei doi ocupă o locuință comună până la pronunțarea divorțului;
- r) agresorul/victima a fost martor/victimă a violenței în familie în copilărie;
- s) izolare socială;
- t) partenerii nu se cunosc suficient de bine;
- u) comiterea adulterului;
- v) toleranța societății față de violență;
- w) neimplicarea familiei extinse;
- x) lipsa banilor;
- y) lipsa locurilor de muncă;
- z) tranziția societății actuale, care se pare că se încorporează să treacă de un anumit nivel.

De asemenea, după părerea mea, trebuie spus că atunci când vrem să analizăm problema violenței în familie, trebuie să ținem seamă de următoarele:

- 1) societatea din care respectiva familie face parte;

- 2) tradițiile și obiceiurile;
- 3) politica și legislația în vigoare cu privire la combaterea violenței în familie și aplicarea acesteia;
- 4) vecinătatea;
- 5) dacă unul sau ambii parteneri au fost victime și/sau martori ai violenței în perioada copilăriei;
- 6) existența unor probleme psihice;
- 7) factorii genetici;
- 8) personalitatea celor doi parteneri.

Exista mai multe modele explicative ale cauzelor apariției, manifestării și menținerii violenței în cuplul heterosexual (vezi tabelul 2). Explicațiile sunt variate și se bazează pe o serie de analize confirmate și repetate în timp. Astfel, explicațiile vor fi împărțite în patru mari abordări: I. Abordarea biologică; II. Abordarea psihologică-psihiatrică; III. Abordarea socio-culturală; V. Consumul excesiv de băuturi alcoolice. Fiecare dintre aceste explicații acoperă o paletă mai mult sau mai puțin limitată de cauze menționate, însă luate în ansamblul lor (teorii biologice, psihologice-psihiatrice, socio-culturale etc.), oferă o imagine completă asupra problemicii.

Tabelul 2: Modele explicative selective scurte ale episoadelor violente ce au loc în cadrul intim al familiei¹²

I. Abordarea biologică

„Analiza factorilor care fac diferența dintre agresor și nonagresor. Moștenirea genetică a individului determină caracteristicile definitorii care au rezonanță în plan comportamental. Reacțiile hormonale, dar și cele chimice pot influența un anumit comportament, predispoziție către agresivitate. Consumul de băuturi alcoolice este foarte des utilizat în literatura de specialitate (Walker, 2000; Straus, 1999; Dutton, 1996/1997; Dutton și Corva, 2006), pentru explicarea comportamentului agresiv al individului. Astfel, comportamentul deviant poate fi ereditar, însă devine și un mod de conviețuire alături de familie. „Hormonul androgen” conferă puterea fizică pe care de obicei o posedă bărbații și mai puțin femeile. Astfel, Hearn (1998) a făcut cercetări pe deținuții condamnați pentru crime de la vârste timpurii și s-a descoperit o cantitate mai mare de hormoni androgeni la aceștia (în acest fel, teoria este probată și susținută) (apud Roth-Szomosközi, 2005, 12). O altă abordare a predispoziției individului către agresivitate este, de data aceasta, orientată pe trăsăturile fizice. Teoria atavismului evoluționist (Stănoiu, 2003, 147), este cea mai cunoscută și mai controversată teorie, dezvoltată de către Cesare Lombroso (1835-1909). Primele investigații ale lui Cesare Lombroso au constatat în așa-numitele „măsurători antropologice” efectuate pe criminalii condamnați la moarte și apoi executați. În lucrarea „Omul delinquent”, Lombroso susține că omul are instincte animalice, agresive. El susținea că asemenea instincte pot fi văzute la oameni sub forma unor „stigmat

¹² În cadrul subcapitolului nr. 1.5., aceste modele explicative, precum și alte modele semnificative din punct de vedere științific, vor fi analizate, expuse pe larg, în vederea unei aprofundări, înțelegeri corespunzătoare privind cauzele apariției și menținerii violenței dintre cei doi parteneri de viață ai cuplului heterosexual.

anatomice” (însemnând diverse malformații, anomalii ale corpului). Lombroso afirmă că, atunci când un individ se naște cu anumite „stigmatе anatomice”, este inevitabil să nu devină violent mai devreme sau mai târziu. Desigur, că teoria a fost contestată, iar Lombroso s-a văzut în situația de a recunoaște și influențele altor factori. De asemenea, teoria constituției delincvente, dezvoltată de către Benigno di Tullio (1945), în lucrarea sa „Tratat de antropologie criminală”, susține același punct de vedere, însă cu ajutorul altor argumente, analizând radiografiile făcute unui grup de criminali și descoperă că 50% dintre aceștia aveau leziuni ale cutiei craniene. Benigno di Tullio aduce în discuție mai multe cauze ale comportamentului violent (ereditare, congenitale, înnăscute). Aceste cauze doar favorizează comportament violent, dar nu conduc la el. Benigno di Tullio este de acord cu Kinberg atunci când acesta afirmă că un comportament violent este rezultatul inadaptării omului la mediu (apud Stănoiu, 2003, 155). Violența fizică este caracteristică anumitor indivizi care poartă așa-numitele „stigmatе” despre care azi nu se mai poate vorbi, fără a specifica un lucru esențial și anume că trăsăturile fizice nu sunt general-caracterizante (Mullender, 1996, 20).

II. Abordarea psihologică-psihiatrică

„Teoriile psihiatrice-psihologice, abordează agresorul din perspectiva personalității și a predispozițiilor ce țin de factorii strict psihologici. În afară de instinctul vieții și al morții, Sigmund Freud (1930) vorbește despre personalitatea omului pe care o împarte în trei niveluri, după cum urmează (apud Stănoiu, 2003, 162-167): a) EU; b) Super-EU; c) Sine. Pot apărea conflicte grave între cele trei niveluri ale personalității, motiv ce poate crea probleme semnificative. Inadaptarea de ordin biopsihologic la mediul înconjurător este de asemenea o problemă constantă ce poate produce „victime” în rândul indivizilor care aleg să răspundă prin violență la noile provocări situaționale, contextuale de viață. De exemplu, teoria inadaptării biologice, promovată de către Olof Kinberg (1959), studiază personalitatea individului pentru a afla cauzele infracțiunii sale. Astfel, Kinberg are două categorii de trăsături (apud Amza, 2003, 1050-1052): trăsături ereditare normale; trăsături ereditare patologice. Kinberg folosește radicali constituționali, divizând oamenii după constituția lor biopsihologică. Omul poate evalua normele morale, iar moralitatea face parte din personalitatea fiecăruia dintre noi (ne referim la oamenii cu trăsături ereditare normale). Iar indivizii cu trăsături ereditare patologice (boli mintale, de exemplu) determină o deficiență a funcției morale. Aceștia pot comite cu ușurință infracțiuni (Ibidem). Anumiți indivizi cu boli psihice devin violenți ușor, uită repede cele întâmplate și nu au conștiință (Browne, et. al., 2011, 488-498). Inadaptarea individului la mediul înconjurător devine o situație ce generează frustrări și stres, moment în care individul poate lua decizia să ia măsuri prin violență (Davis, 2008, 21).

III. Abordarea socio-culturală

„Dacă privim conduitele agresorului ca făcând parte din «arsenalul» aspectelor considerate a fi deviante (Bonea, 2009, 64), avem o clasificare a actelor devianței după (Rădulescu, 1998, 27): a) natura devianței: există devianță pozitivă referitoare la finalitatea pozitivă a unui act deviant, devianța negativă care este îndreptată contra valorilor unui grup, neutră unde întră comportamente deviante tolerate, bizare sau excentrice, b) forma de manifestare: devianță deschisă care este identificată de către agențiile de control social, devianță ascunsă ținută secretă, cum sunt de exemplu, patologiiile sexuale, c) forma devianței: devianță penală cum sunt infracțiunile, devianță sexuală cum este pedofilia, devianță politică așa cum este terorismul, devianță religioasă, de exemplu, fanatismul, devianță familială cum este violența domestică, devianță autoagresivă, de exemplu sinuciderea, d) caracterul individual sau de grup: devianță individuală, a unui singur individ, devianță de grup, unde vorbim de subculturile deviante, devianță organizațională (termen introdus de către Lawrence Sherman), pentru definirea actelor de corupție ale organizațiilor, corporațiilor, agențiilor, e) caracterul normativ sau patologic: devianță normală văzută asemenea

unei practici firești de către ceilalți indivizi, fiind practică de mari segmente de populație, de exemplu: fumatul, consumul de băuturi alcoolice, devianță patologică, care implică anumite conduite anormale, de exemplu, actele de incest”. O viziune interesantă este oferită de către Albert Bandura (1977), cu teoria învățării sociale, ce pune accentul pe rolurile învățate și transmise din generație în generație. Oamenii sunt diferiți și de aceea nu vor reacționa toți la fel în aceeași situație, iar teoriile trebuie pliate pe realitatea și personalitatea fiecăruia în parte (Bonea, 2009, 70-73). De asemenea, teoria schimbului – costul comportamentului agresiv trebuie să fie pe măsura beneficiilor care reies din aceasta. Teoria are la baza sa „relația cost-beneficiu”. Cu alte cuvinte, atâta timp cât beneficiile sunt mari, agresorul va continua să manifeste același comportament plin de violență (Rujoiu, 2010; Coleman, 1980). Teoria patriarhală (Masterson, 2008, 86-89) evidențiază poziția superioară și mult avantajată a bărbatului menținută de-a lungul secolelor și civilizațiilor în mai multe societăți, motive pentru care femeia este supusă unui risc foarte mare de a fi abuzată în familie. Agresivitatea bărbatului a fost încurajată de către comunitate, cultură, respectiv familie de-a lungul mai multor secole. În consecință, foarte multe culturi obișnuiau să promoveze agresivitatea bărbatului ca fiind o calitate și o caracteristică a virilității masculine (Coleman și Straus, 1990, 289). În continuarea teoriei patriarhale, vin teoriile feministe, care incriminează tot ceea ce înseamnă supremația și avantajarea bărbatului față de femeie, dezagreând complet ideea socializării în funcție de gen (Bhattacharyya, 2008, 71-74). În aceeași direcție, teoria culturii violenței „aruncă vina” pe societate, care prin intermediul „socializării negative” influențează individul să adopte comportamente specifice, negative, creându-se o așa numită „cultură a violenței” (Banciu, 2005, 139). De asemenea, teoria ecologică se bazează pe influența inevitabilă a mediului înconjurător poate în anumite circumstanțe să determine pe unii indivizi să adopte comportamente pline de agresivitate ca pe un stil de viață (Dobash și Dobash, 1979). În altă măsură, concepțiile sociologice „pun în evidență importanța factorilor sociali” în ceea ce privește cauzalitatea actelor violente (Stănoiu, 2003, 144-145). Aici nu mai este vorba despre caracteristicile ereditare ale unui singur individ sau de starea sa psihică. Aceste concepții includ o mulțime de indivizi ce trăiesc pe un anumit teritoriu și care au concepții, idei, statusuri și structuri diferite. Însă majoritatea au aceeași cetățenie, vorbesc aceeași limbă ș.a.m.d. Există mulți factori sociali care pot influența într-un mod negativ comportamentul individului, printre aceștia se pot enumera (Cohen, 1955): toleranța și „obișnuința” socială față de violență, violența, subcultura din cartierele mari ca reacție împotriva autorităților și a grupurilor de putere, subdezvoltarea economică și culturală a țării, anomia (absența unor legi privind agresivitatea și violența, care să fie aplicate cu strictețe și seriozitate; o absență a normelor și a regulilor în acest sens)”.

IV. Consumul excesiv de băuturi alcoolice

„În foarte multe culturi ale lumii, băuturile alcoolice au avut o mare importanță. De exemplu, egiptenii lumii Antice, adoraau berea, iar grecii și romanii erau încântați de „licoarea strugurilor”: vinul. Vinul era o băutură prezentă la toate mesele mediteraneenilor (Rădulescu și Dâmboeanu, 2006, 433). Consumul de alcool este una din cauzele declanșării și menținerii violenței în relația de cuplu. De la consumul ocazional se poate ajunge la consumul pe furiș, apariția unor sentimente de vinovăție, până la pierderea controlului. Simptome ca iritabilitatea, nervozitatea crescută și dorința nestăpânită de a consuma alcool se numără printre caracteristicile de bază ale unui alcoolic (Whitfield, 2001, 27). Fără îndoială există o probabilitate mult mai mare de apariție a comportamentelor agresive la indivizii care consumă frecvent sau nu băuturi alcoolice (Walker, 2009, 12). Trebuie subliniat următorul fapt: „Bachus a înecat mai mulți oameni decât Neptun.” (Berg, 1998, 39). Există foarte multe motive pentru care individul se poate hotărî să consume băuturi alcoolice, de la o tragedie în familie până la un eșec pe plan sentimental sau profesional, însă nu sunt excluse plictiseala sau curiozitatea. Lawrence (1997 apud Neamțu, 2005, 431) arată principalele motive specifice dependenței de alcool: consumul motivat de alcool pentru alinarea unor suferințe; apariția sentimentului de

culpabilitate; refuzul de a discuta problema cu cei din jur, scopuri imprecise; pierderea controlului asupra consumului de alcool, sentimentul de neputință; comportament agresiv; incapacitate de respectare a promisiunilor făcute; izolare față de familie și prieteni; apariția problemelor financiare și profesionale; neglijarea alimentației și incapacitatea de acțiune. Alcoolul este denumirea „populară” a etanolului, principiu determinat pentru efectul psihotrop al băuturilor numite «alcoolice» – mai întâi excitația și dezinhibiția, apoi sedarea” apar în urma consumului acestei licori (Abraham, 1999, 367). Alcoolul se obține în urma fermentării vegetalelor bogate în zaharuri (struguri, mere, pere, sfeclă, trestie de zahăr, cereale precum orzul și orezul, cartofi, lemn) sau prin distilare”. Alcoolismul constituie un „ansamblu de tulburări fizice și mentale datorate consumului de băuturi alcoolice” (Sillamy, 2000, 21). Alcoolismul are, după cum se poate vedea, multiple consecințe negative asupra corpului uman, printre acestea numărându-se (Sillamy, 1995/2000, 23): deliruri cronice, stări depresive, psihoze maniaco-depresive, nevroze, psihoze delirante acute, stări confuzionale etc. „Conduitele alcoolice constituie un vast ansamblu al căror numitor comun este că se soldează cu ingestia unor cantități de alcool nocive pentru sănătatea fizică și psihică a utilizatorului, sau susceptibile să perturbe viața sa socială; aceste conduite se asociază uneori unei dependențe psihologice și fiziologice” (Abraham, 1999, 175). Dependența de alcool a individului poate fi explicată din mai multe perspective (Kester și Sheeby, 1990): a) modelul moral – cauza principală a dependenței de alcool ține de responsabilitatea și de puterea interioară a fiecărui individ în parte; b) modelul temperanței – dependența de alcool este pusă pe seama deciziilor politice, așa cum s-a întâmplat în Statele Unite ale Americii, în anul 1919, în ce privește prohibiția consumului de băuturi alcoolice, care erau văzute ca „un drog periculos, care trebuie consumat cu precauție”; c) modelul bolii – consumul de alcool este „o condiție progresivă” și ireversibilă; alcoolicii sunt considerați a fi bolnavi, față de cei care nu consumă în mod excesiv alcool; d) modelul educațional – individul nu este conștient și nu cunoaște efectele adverse ale consumului de alcool, motiv pentru care va dezvolta dependența; e) modelul caracterologic – personalitatea individului și caracterul său îl pot împinge pe acesta să „cadă în patima alcoolului”; f) modelul condiționării – individul învață să consume alcool și acest tip de comportament este chiar întărit de anturaj; g) modelul biologic – individul este predispus consumului excesiv de băuturi alcoolice din cauza factorilor genetici, a descendenților săi care au fost la rândul lor alcoolici; h) modelul învățării sociale – contextul social, prietenii, cunoștințele, așteptările și dependența de ordin psihic a individului contribuie la dezvoltarea dependenței de alcool; i) modelele sistemice – familia este principalul factor favorizant al consumului de alcool și în general familia cu probleme, disfuncțională; j) modelele socio-culturale – accentul cade pe normele sociale cu privire la consumul de alcool, la disponibilitatea și costul alcoolului; k) modelul sănătății publice – aici intră absolut toate modelele punctate mai sus, cu accent pe problemele de sănătate pe care le poate provoca un consum îndelungat de băuturi alcoolice (apud Rădulescu și Dâmboeanu, 2006, 436-440). Evoluția unei dependențe de băuturi alcoolice este cuantificată în patru mari sfere (Rășcanu, 2004, 73-74): a) etapa prealcoolică – cuprinsă între câteva luni și doi ani, în care individul consumă alcool din diverse motivații, crescându-i rezistența la băuturile alcoolice; apărând „beția ocazională și beția permanentă”; b) etapa prodromală – cuprinsă între șase luni și patru ani, caracterizată de acea sete teribilă după „primele pahare de alcool”; acum apar primele semne vizibile ale dependenței de alcool, devenind un „drog” a cărui doză trebuie mărită permanent pentru a avea aceleași efecte; c) etapa crucială – caracterizată prin pierderea controlului și dorința nemărginită resimțită în plan fizic de a consuma în permanență băuturi alcoolice; producându-se o separare de familie, de viața socială, de locul de muncă; d) etapa cronică – acum scade capacitatea cognitivă și apare „dipsomania” – în care individul consumă

excesiv băuturi alcoolice timp de câteva zile până la două-trei săptămâni în mod continuu, cu pauze de câteva zile între aceste intervale. Acum apare comportamentul agresiv și dorința de a consuma alcool, indiferent de consecințe. De asemenea, există mai multe sindroame ale dependenței de alcool (Idem, 80): 1) sindromul nevrotiform: caracterizat prin insomnii, coșmaruri frecvente; 2) sindromul psihopatoid: asociat cu acele comportamente agresive față de rude și familie, o stare generală de iritabilitate și refuzul de a urma un tratament de dezalcolizare; 3) sindromul lezional de intensitate psihopatoidă: consumul excesiv de băuturi alcoolice are grave consecințe asupra sistemului nervos central, asociat cu o stare generală de deteriorare fizică și psihică a individului; 4) sindromul lezional de intensitate neurologică: unde sunt incluse tulburările de ordin funcțional, momente de confuzie și episoade paranoide. Ingerarea de lungă durată a alcoolului implică un consum în cantități din ce în ce mai mari pentru obținerea aceluiasi efect dorit, însă starea generală de sănătate se va degrada într-un ritm galopant. Dependența de alcool se strecoară treptat și individul resimte nevoia de a consuma alcool în plan fizic (dezvoltarea toleranței la băuturile alcoolice), dar mai ales psihic (un impuls nestăpânit de a nu întrerupe consumul) (Neamțu, 2005, 389). În combinație cu predispoziția spre agresivitate, consumul de băuturi alcoolice devine o mare provocare pentru familie, societate, respectiv, serviciile specializate. Consumul de băuturi alcoolice transformă individul într-un veșnic „nevinovat” al actelor sale, deoarece, la momentul respective se afla în stare de ebrietate. Câți dintre noi nu au auzit: „Ei, ..., era și el beat, ..., nu știa ce face!”, „Nu poți să-l judeci, era beat, ce să-i faci...”; sau „Băutura îți ia mințile și nu mai știi ce faci, asta e, se mai întâmplă!”. Consumul de alcool devine „acoperirea” perfectă pentru a da frâu liber comportamentelor agresive, fără a avea responsabilitatea vreunei răspunderi asupra propriilor fapte. Alcoolul se justifică prin diverse „șiretlicuri”, precum: „Beau de supărare...”, „Îmi înecă amarul...” etc. Victima își acceptă soarta mult mai ușor dacă partenerul devine agresiv numai în momentul consumării de băuturi alcoolice. În momentul ingerării alcoolului, individual „se dezbracă” de orice fel de inhibiții, iar până și mentalul colectiv pare să fie ceva mai îngăduitor cu agresivitatea sa. Așadar, se pare că în anumite situații și contexte societale, consumul de alcool este pretextul perfect ce poate fi utilizat de către individ pentru a-și agresa partenera sau a agresa alte persoane din jurul său. Pentru a concluziona, teoriile ne sunt de mare ajutor în demersul înțelegerii anumitor aspecte ale motivațiilor agresorului (Swanger și Petcosky, 2003, 26) și în punctarea și înțelegerea factorilor care favorizează apariția și „învățarea” agresivității ca formă de relaționare în cuplu”.

Sursa: Adaptare după: Bonea, G.V. (2012). *Violența în relația de cuplu: Etiologia agresorului și aspectele generale ale modelelor de abordare a serviciilor specializate*. În Rujoiu, O. și Rujoiu, V.I. (coord.). *Violența în familie: între percepție socială și asumare individuală*. București: Editura ASE, p. 194-236.

Nimeni nu poate spune cu certitudine faptul că numai unul sau doi dintre factorii favorizanți, cuprinși în tabelul nr. 2, este pe deplin răspunzător pentru ca individul să moștenească sau să devină agresiv cu partenerul de viață. Fiecare dintre indivizii care se confruntă cu problema agresivității trebuie privit ca pe un caz aparte, luând în calcul cele mai nesemnificative detalii. În aparență, pare destul de ușor de pus diagnosticul cu un asemenea tabel în față, dar contextul, experiența, vârsta, mentalitatea, istoricul particular al vieții, precum și alte asemenea elemente, obligă la studierea îndeaproape a agresivității umane.

1.2. Violența

„În familie, fiecare își poate dezvălui adevărata față a personalității sale” și, astfel, familia devine „cel mai activ centru de agresivitate” (Păunescu, 1994). Dar, pentru a înțelege mai bine mecanismele personalității omului, trebuie să analizăm fiecare unghi al personalității sale. Personalitatea omului are multiple fațete (Bales, 1970), care ies în evidență în funcție de problema sau situația în care se află. Iar Mielu Zlate (1987) apreciază că personalitatea manifestării (P.M.) apare ca rezultat a cinci fațete:

a) *„Personalitatea reală* (P.R.) este alcătuită din suma funcțiilor și stărilor psihice pe care individul le are într-un moment al vieții sale;

b) *Personalitatea ideală* (P.I.) este ceea ce individul ar dori să fie, este un model ce vrea să și-l construiască de-a lungul vieții;

c) *Personalitatea percepută* (P.P.) cuprinde toate reprezentările, ideile și aprecierile în ceea ce-i privește pe ceilalți, care-l ghidează în conduita și relațiile lui cu aceștia;

d) *Personalitatea proiectată* (P. Pro.) însumează toate gândurile, sentimentele și aprecierile pe care un individ crede că le au cei din jur față de personalitatea sa”.

Iolanda Mitrofan (1996, 370-371) susține că există două mari categorii de agresivitate cu importante consecințe medicale și sociale:

a) *„Violența familială de durată (cronică) în registru moderat”* – aceasta ține de familia tradițională, unde femeia trebuie să se supună deciziilor soțului și să suporte agresiunile acestuia, mergând pe sistemul „mai bea și el, dar nu am ce să-i zic, trebuie să suport”. Femeia a fost educată în acest sens de familia sa de origine, unde și mama ei făcea același lucru.

b) *„Violența familială, explozivă, în registru acut”* – aceasta are urmări în plan psihologic și neuropsihic. Aceste consecințe nu pot și nu trebuie ignorate, având impact sever asupra individului din punct de vedere social, fizic, economic (pierderea locului de muncă din cauza faptului că nu mai dă randament, nu se poate concentra etc.).

Iată un portret al victimei și al agresorului (Thomas, 2000):

a) *Agresorul* – a avut, în 75% din cazuri, o copilărie dominată de violență, este instabil, dă vina pe ceilalți pentru eșecurile și nereușitele sale, este supărat pe lume, este gelos, posesiv în relația cu partenera, vrea să domine în conversații, e ironic și critic, nu consideră partenera egalul său, este nemulțumit de locul de muncă, obișnuiește să consume alcool/droguri, este atras de arme.

b) *Victima* – trăsăturile personalității ei sunt definite de mecanismele de apărare împotriva agresorului; nu are încredere în sine, simte că înnebunește, anxietatea agravează bolile cronice, se poate refugia în consumul de alcool, poate avea tendințe de suicid.

Violența dintre partenerii de viață, fie că vorbim de uniune consensuală, fie că vorbim de căsătorie, poate fi de mai multe forme, după cum urmează (Whitfield, 2001; Walker, 1991, 1999, 2000; Taylor și Soreanson, 2005; Tang și Tam, 2003; Strau și Yllo, 1984):

- 1) Violență fizică;
- 2) Abuz psihic;
- 3) Abuz sexual;
- 4) Abuz economic;
- 5) Abuz social.

Foarte pe scurt trebuie explicate fiecare dintre tipurile de abuz și violență, în scopul unei mai bune analize ulterioare a consecințelor cauzate de acestea asupra atât victimei, cât și agresorului (vezi tabelul 3).

Tabelul 3: Tipurile de abuz și violență care pot avea loc între partenerii de viață (Whitfield, 2001; Walker, 1991, 1999, 2000; Taylor și Soreanson, 2005; Tang și Tam, 2003; Strau și Yllo, 1984):

1. Violența fizică Agresorul își folosește forța fizică pentru a cauza victimei suferințe fizice, cum ar fi: torturi, răni, arsuri, bătăi, zgârieturi, echimoze, putând duce chiar la tentative de omor sau crime (fapt ce reiese din majoritatea studiilor de caz). Trebuie subliniat faptul că toate acestea nu se resimt numai în plan fizic, așa cum am văzut mai sus, dar și în plan psihic. Agresorul primește diferiți stimuli fizici și psihici care-l pot determina să aibă un comportament ostil față de o persoană care poate reprezenta pentru el o amenințare, o provocare
2. Abuzul psihologic După cum am mai menționat, violența fizică are ecou și asupra psihicului victimei (fapt demonstrat în studiile de caz). Violența psihologică se traduce prin: poreclire și determinarea victimei de a se simți inferioară, lipsită de inteligență și frumusețe, batjocură, injurii, intimidare prin amenințări de tot felul, degradarea personalității victimei și anularea puterii ei de a se apăra împotriva oricăror forme de violență. Atunci când acest lucru se petrece, victima devine dependentă de agresor, nu mai poate riposta și începe să creadă că este lipsită de orice valoare și nu va reuși singură în viață.
3. Abuzul economic Aceasta constă în împiedicarea victimei de către agresor de a lua parte la deciziile cu privire la partea financiară a familiei, controlul asupra oricărui venit și monitorizarea atentă a victimei față de cum cheltuie banii. Dacă victima este casnică și depinde de venitul agresorului, acesta nu-i dă banii necesari pentru satisfacerea nevoilor elementare (situație întâlnită în studiile de caz). Astfel, victima se poate simți inutilă și iresponsabilă, inducându-i sentimentul de inutilitate. Acest lucru o leagă și mai mult de agresor și nu va putea să-l părăsească.

4. Abuzul sexual

Aceasta se explică prin forțarea victimei de a avea relații sexuale nedorite de către altă persoană (agresor) din familie. Acest lucru este greu de demonstrat, victima fiind supusă anumitor proceduri de investigare, ce pot fi dureroase și umilitoare. Sunt puține astfel de cazuri raportate poliției. Victimele se tem să nu fie blamate, batjocorite sau învinuite de societate pentru ceea ce li s-a întâmplat. Aici, comunitatea joacă un rol major dacă blamează sau tolerează violența sexuală. În funcție de acest lucru, vor fi raportate sau nu cazurile.

5. Abuzul social

În cazul violenței sociale, agresorul îi interzice sau îi restricționează victimei libertatea de a-și vizita sau de a-și vedea rudele, prietenii sau de a merge la serviciu. Victima poate fi forțată să renunțe la orice activitate ce ține de ieșitul afară sau intrarea în contact cu alte persoane, închiderea în casă, izolare totală/parțială de ceilalți. Monitorizarea tuturor activităților victimei de către agresor și contorizarea timpului petrecut afară și a persoanelor întâlnite. În acest caz, victima se simte tot timpul urmărită și are o stare de permanentă tensiune psihică (lucru demonstrat atât de cercetare, cât și de teorie).

Sursa: *Adaptare și interpretare proprie după:* Whitfield, 2001; Walker, 1991, 1999, 2000; Taylor și Soreanson, 2005; Tang și Tam, 2003; Strau și Yllo, 1984.

Abia acum trei decenii, violența în familie a început să fie privită ca o problemă în termeni sociali. Violența a existat în toate timpurile, în toate țările și civilizațiile, însă femeile au înregistrat numărul cel mai mare în rândul victimelor. Definirea violenței împotriva femeii dată de Declarația Națiunilor Unite (1993) are o mare importanță în descoperirea și numirea violenței: „orice act de violență bazat pe diferența de gen și care cauzează sau ar putea cauza femeii suferință sau vătămare fizică, sexuală sau psihologică, incluzând amenințările cu astfel de acte, coerciția și privarea arbitrară de libertate, fie în viața publică, fie în cea privată” (Roth-Szamosközi, 2005, 271).

Conform abordărilor feministe (Scott și Babcock, 2010; Rowlings și Graham, 2007), violența constituie o determinare ce constă în forța fizică a bărbatului și superioritatea acestuia în fața femeii. Bărbatul, în religia și tradiția multor civilizații antice, avea dreptul legitim și perfect justificat de a-și maltrata și de a-și agresa soția, ba chiar de a dispune de viața ei. O putea pedepsi prin tortură și o putea alunga din casă când dorea, fără a da socoteală cuiva. În zilele noastre, multe din acele obiceiuri au fost abandonate, dar nu în totalitate.

Nu trebuie uitat nici faptul că și bărbații (este adevărat, în număr mult mai redus) pot fi abuzați în cadrul familiei de către femei, de exemplu. Dar majoritatea bărbaților abuzați se tem să facă public acest lucru sau să înștiințeze poliția, din simplul motiv că se tem de batjocura și blamarea socială. În plus, nu există servicii care să le poată oferi un ajutor (cel puțin nu în România).

Există anumiți indicatori ce pot demonstra dacă o femeie, în special, este sau nu agresată în mod frecvent de către partenerul ei de viață¹³:

1. Dureri cronice și stare precară de sănătate;
2. Grad scăzut de autoprețuire;
3. Se poate să fi fost martoră și/sau victimă a violenței în copilărie;
4. Dependența emoțională față de partener;
5. Respectul acordat trebuințelor partenerului;
6. Folosirea tranchilizantelor și/sau a alcoolului;
7. Tendința de a se sinucide;
8. Coșmaruri frecvente și insomnii;
9. Agitație severă, anxietate, nervozitate;
10. Gândire confuză și lipsă de concentrare.

Nu putem ignora faptul că victima, după ce este agresată, poate găsi consolare în consumul de alcool, droguri sau poate agresa, la rândul ei, persoanele care depind de ea. O mamă agresată, de exemplu, se poate răzbuna pe proprii ei copii în mod direct (bătându-i) sau indirect (neglijându-i). Ne putem pune cu toții fireasca întrebare: de ce femeia nu-și părăsește soțul agresiv împreună cu minorii? Ei bine, acest lucru se poate întâmpla din nenumărate motive, unul dintre ele fiind că nu are susținere din partea familiei sale. Un alt motiv ar fi acela că este casnică și nu dispune de mijloacele materiale necesare. Al treilea motiv ar putea fi teama ei de agresor, acesta o amenință și exercită asupra ei presiuni de ordin psihic pentru a deține controlul total (Dutton și Corva, 2006; Grunberg, 2011).

De asemenea, tensiunile și anxietatea din familie pot apărea în anumite momente ale vieții, cum ar fi: nașterea unui copil, moartea unei rude dragi, pierderea locului de muncă de către unul dintre parteneri, divorțul¹⁴. Trebuie nuanțat faptul că violența psihică are mare rezonanță în timp asupra victimei și cu numeroase consecințe destul de grave. Teamă permanentă la care victima este supusă nu numai că o face vulnerabilă, dar o și împiedică să se apere de agresor și să-l părăsească.

În urma unor cercetări aprofundate, în anul 2000, S. Muntean, M. Popescu și S. Popa au diferențiat „trei categorii de cauze ale violenței domestice”, și anume¹⁵:

¹³ Correctional Service Canada, 1988, cartea: Societatea violenței (intra)familiale: victime și agresori în familie, Sorin M. Rădulescu, Editura Lumina Lex, București, 2001, pag. 37

¹⁴ Categoriile de cauze ale violenței domestice. Disponibil online la: www.savethechildren.net/romania Accesat la data de: 11 octombrie 2009.

¹⁵ Ibidem.

A. Cauze care țin de caracteristicile individuale:

- starea de sănătate precară a victimei sau a agresorului;
- consumul de alcool în mod frecvent;
- istoria infracțională a agresorului;
- locul de muncă instabil;
- victima este însărcinată (așteaptă un copil);
- gelozia.

B. Cauze determinate de caracteristicile relației:

- soții locuiesc împreună cu părinții;
- cei doi ocupă o locuință comună până la pronunțarea divorțului;
- agresorul/victima a fost martor/victimă a violenței în familie în copilărie;
- izolare socială;
- partenerii nu se cunosc suficient de bine;
- comiterea adulterului.

C. Cauze sociale ale violenței intrafamiliale:

- toleranța societății față de violență;
- neimplicarea familiei extinse;
- lipsa banilor;
- lipsa locurilor de muncă;
- tranziția;
- victimele nu-și cunosc drepturile.

Când vrem să analizăm problema violenței în familie, trebuie să ținem seamă de (Kerby, Xu, Sirisunyaluck, Alley, 2010; Mocănașu, 2012; Offen, 2004):

- societatea din care respectiva familie face parte;
- tradițiile și obiceiurile;
- politica și legislația în vigoare cu privire la combaterea violenței în familie și aplicarea acesteia;
- vecinătatea;
- dacă unul sau ambii parteneri au fost victime și/sau martori ai violenței în perioada copilăriei;
- existența unor probleme psihice;
- factorii genetici;
- personalitatea celor doi parteneri.

Societatea românească mai are cale lungă de parcurs până când legile și aplicarea lor practică să poată combate într-un mod eficient acest fenomen

ridicat la rangul de problemă socială pentru că ne privește pe toți într-un mod direct sau indirect și va afecta pe termen lung societatea. Românii sunt obișnuiți să audă de asemenea cazuri de violență în familie, fie de la rude sau prieteni, fie de la colegii de serviciu sau vecini. Această obișnuință blochează orice fel de reacție. Nu trebuie mers pe principiul (greșit) conform căruia violența în familie este o problemă ce privește doar familia. Societatea, vecinii, membrii familiei extinse, prietenii, colegii de la locul de muncă au un rol extraordinar de mare în a diminua sau a mări acest fenomen prin ignorarea lui. România nu duce lipsă de legi. Cadrul legal este destul de stufos nu numai în ceea ce privește problema violenței, dar și în alte domenii. Aplicarea acestor legi se face cu mare dificultate, întâzieri semnificative sau legile nu se aplică de loc. Din aceste motive, victimele ezită să apeleze la organele legii pentru rezolvarea violenței în familie. Un alt aspect important al violenței în familie, dar greu de demonstrat și probat, este violența sexuală asupra femeii în cadrul familiei. Aceste cazuri de violență sexuală nu sunt denunțate la poliție nici măcar pe jumătate din adevărata lor cifră. De ce? Pentru că „violul marital nu este incriminat ca atare”, dar este definit general în legislație (Zamfir, 1997, 121).

Un alt aspect al violenței în familie îi constituie atașarea victimei față de agresor. Atunci când agresorul exercită și presiuni psihice asupra victimei (o batjocorește, o insultă, îi spune în repetate rânduri că nu se poate descurca singură), aceasta începe să creadă că este lipsită de orice valoare și îi este teamă să se despartă de agresor, este supusă și umilă, acceptând toate jignirile acestuia ca pe niște adevăruri. Există multe teorii în literatura de specialitate cu privire la atașamentul victimei față de agresor. Voi aminti câteva dintre acestea, și anume: Doi cercetători canadieni, Dutton și Painter (1988) au dezvoltat teoria legăturii traumatice. Aceasta susține ideea conform căreia victimele violenței au experimentat agresivitatea în copilărie și astfel li se pare normal comportamentul violent. Teoriile din sfera psihiatriei consideră victimele violenței ca făcând parte din categoria persoanelor masochiste, cărora le place să sufere și să fie agresate.

O altă teorie este cea a neajutorării învățate, dezvoltată de Lenore Walker (1979). Potrivit acestei teorii, răspunsul victimei la violență este dat de experiențele ei anterioare. Astfel, victima poate învăța că nu poate face nimic pentru a putea ieși din situația în care se află. Problema violenței în familie este asemenea unui diamant șlefuit, cu nenumărate fațete, care strălucesc în funcție de cum privim problema. O altă fațetă a acestui diamant este perspectiva socială a violenței în familie. Deși spunem „violență în familie”, aceasta are o mare rezonanță în sfera socială. Atât timp cât societatea nu ia o poziție în fața acestei probleme, nu vom vedea nicio schimbare. S-au scris cărți, articole, s-au făcut reportaje despre violența asupra femeii în cadrul familiei, au fost ținute conferințe pe această temă, au fost date legi. Ne place să spunem că luptăm

pentru a găsi o rezolvare la această situație, însă rezultatul întârzie să apară, cel puțin în România. De-a lungul timpului, pe vremea marilor imperii antice și până în zilele noastre, familia s-a confruntat cu această problemă. În unele țări, societatea susținea și aproba dominația bărbatului asupra soției și copiilor săi, putând dispune chiar de viața lor.

Astăzi, societatea nu mai susține acest lucru, cel puțin nu prin instituțiile ei. Mass-media a luat atitudine, de asemenea. Modul în care societatea oferă și acceptă modele de comportament în anumite situații date, influențează mentalitatea și modul de a reacționa al oamenilor. Astfel, dacă avem o societate în care este promovat peste tot comportamentul agresiv (inclusiv prin mass-media), atunci indivizilor li se va părea normal, firesc, legitim și chiar ideal să răspundă prin agresivitate. Atunci când vorbim despre fenomenul violenței în familie trebuie să ne gândim și la „scopurile și motivațiile agresorului”, și aici avem două categorii de agresori¹⁶:

1. *violența expresivă* – aceasta îi caracterizează pe cei ce vor să experimenteze situațiile conflictuale, neputându-se ține sub control. Există și carențe în comunicare, este tipul de agresor care este cuprins de panică, având un comportament isteric și impulsiv;

2. *violența instrumentală* – aceasta definește agresorul care nu duce lipsă de capacitate intelectuală pentru a se putea controla. Este rațional și controlat pentru a obține controlul total asupra victimei.

Trebuie aflate și motivele agresorului pentru comportamentul său față de victimă și astfel, atât victima, cât și agresorul pot fi ajutate. Cauzele, motivele, circumstanțele ce au condus la un comportament agresiv sunt multiple: cauze economice, politice, sociale, psihologice, biologice, relaționale, comunicaționale. Nu trebuie să generalizăm și să afirmăm că numai familiile au probleme financiare mari, cu nivel de școlarizare scăzut, care locuiesc la marginea orașului sunt familii agresive. De asemenea, nu toți cei care au experimentat violența în copilărie (ca martori sau ca victime) vor practica asemenea comportamente la maturitate. Nu putem afirma, de asemenea, că o femeie – victimă a violenței partenerului ei de viață – a fost victima tatălui ei în copilărie și, de aceea, acceptă comportamentul agresiv al partenerului, luându-l ca pe o obișnuință. Nu putem generaliza, dar există multe familii sărace, cu mulți copii, cu un nivel de școlarizare scăzut, unde se consumă mult alcool, iar părinții sunt șomeri. În aceste familii, înfloarește cultura violenței, a abuzului asupra femeii și copiilor. Nu trebuie uitat faptul că și familiile bogate, de

¹⁶ Correctional Service Canada, 1988, pag. 32; cartea: Societatea violenței (intra)familiale: victime și agresori în familie, Sorin M. Rădulescu, Editura Lumina Lex, București, 2001, pag. 21-22.

intelectuali, se pot confrunta cu probleme ce țin de violență și abuz, consum de droguri și/sau alcool, încălcarea legii ș.a.m.d. „Bolile” societății au condus în mod indirect, dar sigur, la crearea unei cutume a violenței în familie în România. Putem afirma că minorii sunt predispuși imitării comportamentului părinților și al adulților în general. Și dacă aceste comportamente mai sunt întărite și prin mass-media, la care contribuie mediul înconjurător, atunci minorii nu numai că vor fi tentați și încurajați să repete acele comportamente, dar se vor identifica și regăsi în ele. Odată ce cresc, își vor întemeia o familie la rândul lor, dar cu ideea bine fixată că femeia trebuie ținută sub control și pedepsită din când în când.

În cuplu, violența are diferite grade de manifestare și anumite etape pe care le parcurge, și anume¹⁷:

- 1) *Apariția unei situații tensionate*, unde agresorul începe să-și agrezeze victima din punct de vedere emoțional, verbal (umilințe, insulte, vorbe urâte). Victima este supusă și nu face nimic pentru a se apăra, iar agresorul, prin aceasta, se va simți încurajat în a-și manifesta comportamentul agresiv.
- 2) *Maltratarea propriu-zisă* – neînțelegerile și tensiunile ajung la apogeu și explodează în acte violente, având loc acte de omor, abuz sexual, violență fizică.
- 3) *Etapă „lunii de miere”*, în care agresorul regretă tot ceea ce a făcut și își cere iertare, comportându-se exemplar cu victima (îi face cadouri și promisiuni). Dar tensiunea revine și reapar problemele, iar comportamentul agresiv se repetă.

După cum am observat, violența conjugală (de obicei asupra femeii) apare acolo unde există neînțelegeri, greutăți, probleme sau tensiuni. Există teorii care susțin că femeile sunt mai predispuse la a fi agresate decât bărbații, din cauza fragilității și vulnerabilității lor. Această deformare pare să fie susținută de faptul că numărul femeilor agresate în familie este mult mai mare decât numărul bărbaților agresati. În interiorul familiei, violența era considerată ca fiind un comportament legitim al soțului sau al tatălui și tolerat de membrii familiei și de întreaga societate (Zamfir, 1997, 112). În România de azi, lucrurile par să se mai schimbe în ceea ce privește violența împotriva femeii și, în general, violența în familie. S-au întocmit rapoarte, s-au dat legi, s-au scris nenumărate cărți și lucrări de specialitate, s-au făcut campanii media, dar schimbările comportamentului violent par să nu se mai vadă. Socialismul în

¹⁷ Correctional Service Canada, 1988, pag. 32; cartea: Societatea violenței (intra)familiale: victime și agresori în familie, Sorin M. Rădulescu, Editura Lumina Lex, București, 2001, pag. 21-22.

România a promovat egalitatea dintre bărbat și femeie și nu considera legitimă nicio formă de violență asupra acesteia (Ibidem).

Însă tot sistemul comunist a încurajat violența în familie prin: desființarea totală a asistenței sociale, mutarea masivă a populației din mediul rural în cel urban și, astfel, au apărut noi tensiuni în familie și violență îndreptată împotriva femeii; stresul zilnic generat de partea economică a familiei, frustrări și inegalitatea dintre aspirații și posibilitățile existente (Zamfir, 1997, 101-102). România din perioada tranziției a înregistrat o creștere semnificativă a victimelor violenței în familie. Nu putem spune nici măcar la ora actuală că am scăpat de perioada tranziției, iar fenomenul violenței, în general, pare să crească. Dar putem afirma cu tărie faptul că în familiile unde femeia este aducătoare de venituri și are un anumit prestigiu social nu sunt înregistrate acte violente frecvente. Violența împotriva femeii nu este o problemă ce privește numai membrele sexului frumos, ci este o problemă umană și socială ce ține de educație și psihologie. Numai faptele foarte grave, cum ar fi omorul sau acțiunile violente cu urmări dezastruoase asupra victimei (a femeii în familie) mai trezesc reacția opiniei publice și stârnesc dezgustul față de faptă și agresor. Dar în unele părți, societatea noastră s-a obișnuit și cu acestea. În România nu sunt puține femeile agresate, astfel Maria Roth-Szamosközi (2005, 278-279) menționează că „cifra anuală a cazurilor de femei bătute și rănite, cunoscute de medicii legiști”, este extrem de mare. Societatea românească este împământenită în cutuma modelului patriarhal. Astfel, nu ne mirăm când auzim că femeia sau partenera a fost agresată de soțul sau partenerul ei. Și aceste violențe repetate ale partenerului asupra celuilalt partener sfârșesc prin a deveni o obișnuință, ceva ce ține de normal, un drept, o stare de spirit generală. Multe femei sunt abuzate sexual de partenerii sau soții lor, dar sunt puține astfel de cazuri cunoscute de poliție sau de medicii legiști. Acest lucru întâmplându-se fie pentru că victimele nu au încredere în poliție sau comunitatea le blamează, fie pentru că le este rușine de familia extinsă sau sunt speriate de amenințările agresorului.

Pentru a putea dovedi că a fost abuzată sexual, femeia trebuie să treacă printr-o serie de teste și analize incomode, stânjenitoare, rușinoase, chiar dureroase și traumatizante. O femeie agresată, abuzată acasă, nu se va putea concentra corespunzător la locul de muncă, va fi tot timpul gânditoare, tristă și anxioasă, plânge mai tot timpul, este extrem de stresată, nu poate avea grijă de copii, poate avea dureri de cap, grețuri, dureri musculare, poate suferi de depresie și poate încerca să se sinucidă, se percepe inferioară și crede că agresorul are dreptate atunci când îi adresează cuvinte urâte sau că este îndreptățit „să o pedepsească”. „*Sindromul femeii bătute*” este un diagnostic pus de medic, dar mai mult, acesta înseamnă o conștientizare și o recunoaștere

a „patologiei psihologice a femeii agresate” (Idem, 280). Nu trebuie mers pe principiul conform căruia femeile rele, moderne, neascultătoare, nesupuse și femeile, în general, au fost ținute sub controlul bărbaților din toate timpurile, prin aplicarea pedepselor corporale și psihologice și așa trebuie să fie în continuare pentru o societate rânduie și „sănătoasă”. Iată un mit des întâlnit pe plaiurile românești și demn de discutat și de mistificat de Sorin Rădulescu (2001, 285-289): „Violența familială este o problemă privată în rezolvarea căreia nimeni nu are dreptul de acces la intimitatea sanctuarului familial.” În realitate, violența stradală este pedepsită. De ce n-ar fi pedepsită și violența în familie? Suferințele și pagubele pot fi aceleași sau chiar mai mari, să nu mai vorbim că agresorul (stând în aceeași casă cu victima) o poate maltrata oricând.

Iată un caz de violență în familie, înrudit cu alcoolul, întâlnit în presa românească, mai precis în ziarele Evenimentul zilei și Național, din perioada 1992-2000 (apud Rădulescu, 2001, 207-208):

- „*Pentru o sticlă de votcă, un clujean și-a înjunghiat nevasta de nouă ori, până când lama cuțitului s-a rupt*”.

- „*Un harghitean beat și-a omorât soția cu o țeavă metalică*”.

După cum se observă, aceste lucruri se întâmplă și în societatea modernă a zilelor noastre, nu numai în societățile apuse ale Imperiului Roman sau în alte civilizații antice. Singura diferență dintre violența împotriva femeii în familia antică și violența împotriva femeii în familia zilelor noastre este aceea că în antichitate bărbatul nu dădea socoteală autorităților dacă își maltrata sau ucidea soția, iar azi, în astfel de cazuri, agresorul poate ajunge după gratii. Familia din toate timpurile a cunoscut asemenea violențe și cruzimi, mai ales în regimurile patriarhatului. Un asemenea titlu din ziar trece aproape neobservat pentru că majoritatea femeilor au tendința de a crede că lor nu li se va întâmpla așa ceva, chiar dacă partenerul este agresiv și consumă din când în când alcool. Trebuie ținut minte că totul este posibil: de la torturarea și agresarea nevestei, până la tentativa de omor, iar aceste fapte rămân nepedepsite de multe ori. Nu trebuie să uităm nici faptul că aceste lucruri ni se pot întâmpla chiar și nouă, indiferent cât de îndepărtate ar părea ele, fie că suntem victime, martori sau agresori.

1.3. Definirea abuzului

Numărul victimelor este mult mai mare decât numărul cazurilor înregistrate la poliție. De obicei, violența în familie devine la un moment dat o obișnuință pentru victimă, care este supusă permanent torturii și diverselor agresiuni fizice, psihice, economice, sociale și verbale. Un copil abuzat de părinți nu va avea rezultate bune la învățătură, va avea probleme de sănătate fizică și psihică, iar dezvoltarea sa va fi umbrită de frustrare, nefericire, frică, ură și multe alte astfel de sentimente. O femeie agresată de soțul ei nu numai că nu va putea da randament la locul de muncă și riscă să fie concediată, dar nu va putea avea grijă nici de copii. Ea îi poate neglija sau se poate răzbuna pe ei, ca urmare a violențelor primite de la soț, fără să-și dea seama de ceea ce face. Astfel, societatea prezentului, dar mai ales a viitorului va fi influențată în mod negativ de toate acestea. Nu trebuie scăpat din vedere faptul că nu numai victimele sunt afectate, dar și agresorii pot avea diverse probleme, concepții, idei, sentimente, mentalități, care îi pot determina să acționeze violent. Agresorul se poate să fi fost abuzat sau să fi asistat la scene de violență în copilăria sa. Astfel, a învățat că violența este un panaceu universal pentru orice problemă apărută. Și, conștient sau nu, va da aceeași lecție copiilor săi. În felul acesta, se încheie un ciclu care se încapățânează să se repete din generație în generație, ca o poveste spusă de-a lungul timpului, dar care are același sfârșit „întunecat și plumburiu”.

Sindromul de stres post-traumatic a devenit oficial un diagnostic pus de medici (Roth-Szamosközi, 2005; Rujoiu, 2010; Walker, 1991, 1999, 2000). Fenomenul violenței în familie a început să ia amploare și să ridice tot mai multe probleme.

Abuzul are consecințe grave asupra victimelor, pe termen scurt și lung. Aceste consecințe reies din studiile de caz, dar și din literatura de specialitate (Dutton și Strechan, 1987; Geen și Donnersten; 1988):

- *de natură fizică* (zgârieturi, arsuri, vânătăi, cefalee, fracturi);
- *de natură psihică* (această formă de violență are rezonanță în toate categoriile de violență; manifestări: insomnii, pavor nocturn, depresie, anxietate, percepție deformată a sinelui, închidere în sine și autoizolare, nervozitate, agitație permanentă, tensiune, stres, încercarea de a se sinucide);
- *de natură socială* (persoana se interiorizează și cu greu mai poate interacționa normal și firesc cu cei din jur);
- *de natură sentimentală* (o persoană abuzată în copilărie poate avea mari dificultăți în găsirea și cunoașterea persoanei iubite, poate evita relațiile amoroase, diverse tulburări sentimentale);

- *de natură economică* (persoana maltratată începe să depindă de agresor și se teme să ia decizii de orice fel; de obicei, victima nu are loc de muncă și nu dispune de resurse materiale).

Atunci când copilăria unei ființe umane este umbrită de violență, maturitatea poate fi influențată în mod negativ din mai multe perspective (așa cum am văzut mai sus). Copiii au tendința de a socoti comportamentul părinților ca fiind cel normal și potrivit, indiferent care este acesta. În primii ani de viață, copiii sunt educați în familie, drept urmare, ei nu pot observa și comportamentele altor familii pentru a putea face o comparație. La maturitate, are tendința de a urma traiectoria comportamentală a părintelui de același sex. De multe ori, face acest lucru fără a băga de seamă. Dar nu trebuie să generalizăm, nu absolut toți copiii abuzați de părinții lor vor avea un comportament violent la maturitate. O concluzie demnă de a fi notată este aceea că familia influențează decisiv individul (din punct de vedere social, cultural, fizic, psihic, religios), marcându-i viața. Într-o relație patologică dintre părinte și copil, unde acesta din urmă este abuzat, nu este îngrijit, iar părintele îl neglijează, se vor putea observa cu ușurință consecințele suferite de copil pe termen lung și scurt. Acolo unde nu există o relație de atașament, copilul va fi nedezvoltat fizic în conformitate cu vârsta lui, nu va putea să-și facă prieteni, nu va putea înțelege relațiile sociale, nu va avea încredere în sine, va fi speriat și cu un comportament preponderent anxios și chiar violent.

Abuzul poate fi caracterizat de mulți factori sociali, precum (Graham-Bermann și Gross, 2008; Grieger, Rabe și Kavemann, 2007):

- toleranța și „obișnuința” socială față de violența împotriva femeii și copilului;
- subcultura din cartierele mari ca reacție împotriva autorităților și a grupurilor de putere;
- subdezvoltarea economică și culturală a țării (acest lucru se vede cel mai bine la familiile fără venituri sau cu venituri mici și mulți copii);
- concepțiile conform cărora femeia trebuie bătută din vreme-n vreme, iar educația copilului se face prin bătaie;
- patriarhatul (autoritatea supremă a bărbatului în familie) care încă mai predomină în foarte multe familii, mai ales în cele din spațiul rural;
- anomia (absența unor legi privind violența în familie, care să fie aplicate cu strictețe și seriozitate; o absență a normelor și a regulilor în acest sens);
- toleranța și dezinteresul poliției față de cazurile de violență în familie (care generează, la rândul ei, neîncrederea victimelor față de sistemul în ansamblu).

Toți factorii menționați mai sus și mulți alții determină o anumită categorie de indivizi să acționeze violent și să-și abuzeze copiii și/sau soțiile. Copiii care provin din familii violente și care au rezultate școlare slabe, la care se adaugă și frustrările personale, sunt mult mai predispuși la comiterea infracțiunilor și devin adesea violenți. Nu trebuie să generalizăm și să afirmăm că toți cei cu anomalii genetice vor deveni infractori într-un moment al vieții lor. Persoanele cu boli mintale devin violente ușor, uită repede cele întâmplate și nu au conștiință. Un minor care a comis o infracțiune trebuie analizat din toate perspectivele pentru a putea afla cauzele comiterii respectivei infracțiuni (probleme psihice, familie dezorganizată, nesupravegherea corespunzătoare și multe astfel de probleme) și pentru a-l putea ajuta. Remarcăm faptul că mecanismele psihologice ale fiecăruia sunt diferite prin însăși personalitatea și modul său de a vedea lucrurile. Nu toți vor trage aceleași concluzii din aceeași poveste de viață. Oamenii sunt diferiți, gândesc și acționează diferit la stimuli similari. Nu putem judeca și condamna un om după modul în care credem noi că a gândit și a acționat, ci trebuie să găsim factorii ce l-au determinat să comită acea faptă. De știut că nu toți indivizii reacționează la fel la anumiți stimuli. Trebuie aflate cauzele și factorii ce au determinat comportamentul respectiv și abia apoi se trece la recunoașterea problemei și căutarea de posibile soluții.

1.4. Abuzul asupra copilului

Trebuie admis faptul că există mai multe tipuri de agresivitate, în funcție de victimă. Deoarece în prima parte a discuției, ne-am axat pe agresivitatea îndreptată împotriva partenerei de viață, acum intră în discuție și agresivitatea îndreptată către copii. Aceasta este mai dificil de tratat de către specialiști și este la fel sau poate mai complex decât agresivitatea dintre partenerii de viață. Un copil nu este pe deplin format din punct de vedere psihic, social, cognitiv, relațional, sexual, pentru a putea înțelege sau pentru a putea încerca să ia măsuri de apărare. De aceea, când vorbim de relația de abuz dintre un adult și un copil, trebuie să luăm în calcul aspectele menționate mai sus. De asemenea, impactul emoțional asupra copilului este devastator, cu repercusiuni pe termen scurt și lung, necesitând intervenții variate din partea mai multor profesioniști încadrați în diverse specializări specifice care pot ajuta minorul să depășească momentele critice. Un copil maltratat în propria sa familie nu se va simți în siguranță nicăieri și va ști mereu că violența este calea sigură spre a te face respectat și temut. Atunci când un copil asistă la o scenă de violență între părinții săi, acesta va rămâne marcat din punct de vedere psihic, fiind urmărit permanent de impactul acelor imagini. Astfel de părinți își

neglijază copilul, fiind prea ocupați cu dezvoltarea conflictelor dintre ei. Dacă acele cazuri de violență asupra femeii în familie sunt rar raportate la poliție, iar cazurile de maltratare a minorului în familie sunt și mai rar raportate poliției.

Iată patru caracteristici tipice ale agresorilor împotriva copiilor (acestea sunt găsite în studiile clinice și cercetările sociologice) (Roth-Szamosközi, 2005, 55):

1. *Din punct de vedere demografic*: femeia, de obicei agresează copiii sub 2 ani, iar bărbații agresează copiii cu vârsta cuprinsă între 13 și 15 ani.

2. *Din punct de vedere psihologic*: izolat, deprimat, victimă a abuzului sau a neglijării în familie, impulsiv, nivel scăzut de autoprețuire.

3. *Din punct de vedere atitudinal*: nivel înalt și nepotrivit de construire a planurilor în ceea ce privește copilul, nu-i pasă de necesitățile lui, multă rigoare și disciplină.

4. *Din punct de vedere comportamental*: aplicarea pedepselor fizice în mod repetat și dur.

Copiii pot avea numeroase reacții și consecințe ca răspuns la șocurile la care sunt supuși. Aceste consecințe pot fi pe termen lung sau scurt. Iată câteva dintre ele¹⁸:

- 1) tulburări ale somnului;
- 2) agitație, anxietate;
- 3) plâns nejustificat;
- 4) sperietură la zgomote neobișnuite;
- 5) retragere în sine;
- 6) nerăspundere la stimuli exteriori;
- 7) pierderea interesului pentru joacă;
- 8) confuzie;
- 9) vulnerabilitate emoțională;
- 10) tulburări de alimentare.

Un copil are o serie de nevoi importante pentru dezvoltarea sa fizică, psihică și socială, ce sunt deduse din piramida trebuințelor lui Maslow, și anume (Zamfir, 2007, 78-79):

- 1) încredere în sine și în apropiați;
- 2) sentimentul de siguranță;
- 3) afecțiune, iubire;
- 4) atenție din partea apropiaților;

¹⁸ Consecințe ale abuzului asupra copilului. Disponibil online la: www.savethechildren.net/romania. Accesat la data de: 21.05.2010.

- 5) să se joace și să învețe lucruri noi;
- 6) să aibă prieteni de vârsta lui;
- 7) stimă de sine;
- 8) respect și încredere din partea apropiaților;
- 9) hrană, îmbrăcăminte, adăpost;
- 10) îngrijiri medicale atunci când e nevoie;
- 11) liniștea căminului;
- 12) părinți care să-i dea un exemplu bun de comportament.

O familie este un întreg armonios, iar când acestui întreg îi lipsește o mică parte, se dezechilibrează. În viața reală, o familie se confruntă cu multe probleme, lipsuri și multe altele. Un copil întâmpină multe probleme în viața sa, mai ales dacă părintele/părinții sunt alcoolici și/sau violenți. Teoria transmiterii multigeneraționale a abuzului scoate în evidență faptul că „părinții abuzați proveneau din familii cu grad crescut de violență”, ei înșiși fiind abuzați în copilărie (Roth-Szamosközi, 2005, 148). Un părinte care-și abuzează copilul nu este neapărat un părinte rău intenționat, nepăsător și nemilos, ci poate fi doar un părinte care a învățat în copilăria sa că minorul trebuie educat numai cu ajutorul pedepselor fizice, psihice. Teoria atașamentului aduce în discuție formarea strânsei legături dintre părinte și copil (158). Atunci când această legătură nu este destul de strânsă sau nu există, copilul are mult de suferit pe plan psihic, relațional, social, cu efecte somatice. Acest lucru se petrece în copilărie, dar va avea urmări și în relația adultului de mâine. Concepția sociobiologică, unde „agresivitatea umană era văzută de Konrad Lorenz (1963 apud Roth-Szamosközi, 2005, 160) ca fiind un instinct declanșat în mod automat de anumite condiții ale mediului ambiant”. Mediul ambiant poate avea anumite efecte asupra comportamentului unui individ, dar acest lucru nu este o lege generală. Nu toți indivizii vor avea același răspuns la anumiți stimuli ai mediului, din considerente psihologice, biologice, economice, religioase, relaționale.

Maltratarea copilului include:

- neglijare;
- abuz fizic;
- abuz psihic;
- abuz sexual.

Maltratarea copilului de către o persoană aflată într-o poziție de putere, de superioritate, în mod deliberat, conștient și intenționat. Iată o definiție dată de doctorul Popescu și doctorul Brăduț (1998, 2-3): „Maltratarea este orice formă voluntară de acțiune sau de omitere a unei acțiuni care este în detrimentul

copilului și are loc profitând de incapacitatea copilului de a se apăra, de a discerne între ceea ce este bine sau rău, de a căuta ajutor și de a se autoservi”.

Într-o familie unde unul sau ambii părinți consumă alcool și/sau sunt violenți, copiii vor fi inevitabil abuzați în vreun fel. Ei vor fi afectați de ceea ce se întâmplă în familia lor, dar vor avea tendința de a repeta comportamentele părinților atunci când se află în situații similare. Atunci când o mamă este agresată de soțul ei, nu va mai putea acorda atenția, iubirea și tandrețea atât de necesare în educarea și creșterea copiilor. Ar putea chiar să-i agreseze, la rândul ei, ca urmare a violențelor primite din partea soțului, încercând într-un fel să se răzbune (proiectând imaginea soțului pe copiii de sex masculin). Socializarea primară (în familie) a copilului are un rol esențial în viața acestuia. Învățarea comportamentului violent în familie determină copilul să înțeleagă violența ca fiind normală, legitimă și eficientă în rezolvarea de probleme sau în relațiile cu cei din jur. Obiceiul la români este de a pedepsi fizic și, în consecință, și psihic minorul de către părinții săi. Copiii nu pot discerne ce este bine și ce este rău, nu se pot apăra împotriva abuzurilor sau violențelor primite din partea celor care-i au în grijă. M. Straus (1991, 136) arată că pedeapsa fizică aplicată copiilor se potrivește fiecărui element al definirii violenței. Și, astfel, „dintr-o perspectivă teoretică, pedeapsa fizică și pedeapsa capitală sunt similare, deși sunt atât de diferit ca intensitate”.

Iată formele de abuz la care poate fi supus un copil în familia sa (Harne și Radford, 2008; Kerby, Xu, Sirisunyaluck, Alley, 2007; Mazur, 2002, Morris, 1991):

A. Neglijarea

Părinții sau alte persoane în a căror grijă se află copilul sunt total dezinteresate de soarta acestuia din urmă. Copilul nu este hidratat corespunzător, poate avea probleme de sănătate ce s-ar putea agrava, nu îl încurajează atunci când are nevoie și nu îl dojenește și-l învață când este cazul, nu este îngrijit, este murdar tot timpul și poate avea un vocabular restrâns de cuvinte, poate reacționa violent la anumiți stimuli. Toate acestea pot avea urmări grave asupra dezvoltării ulterioare a copilului și, mai târziu, asupra adultului. Părinților nu le pasă de copil și îl ignoră, nu dau atenție nevoilor lui. Un copil neglijat este timid, indiferent la ceea ce se petrece în jurul său sau închis în sine. De asemenea, poate avea tulburări de atenție, are dese ori reacții somatice, cum ar fi: cefalee, grețuri, dureri abdominale, amețeli, stare de leșin. Nu are prieteni de joacă¹⁹.

B. Abuzul sexual

¹⁹ Consecințe ale abuzului asupra copilului. Disponibil online la: www.savethechildren.net/romania. Accesat la data de: 21.05.2010.

Obligarea, forțarea sau păcălirea copilului de a întreține relații sexuale cu un adult sau orice alt gest care poate avea o conotație sexuală. Aceste relații și gesturi nu sunt înțelese de copil, derutându-l. Copilul poate fi amenințat de agresor pentru a nu spune nimic nimănui și atunci va fi stresat de povara păstrării unui asemenea secret. De obicei, aceste lucruri se întâmplă în familie și sunt comise de adulții care ar trebui să protejeze și să educe copilul, de persoanele în care acesta are încredere și de care el depinde. Un astfel de copil va avea de suferit în plan social, psihic, fizic și moral, nu va putea avea relații normale cu cei din jur, așteptându-se ca aceștia să-i facă rău, se închide în sine și va fi tot timpul speriat, cu un comportament anxios și introvertit²⁰.

C. Abuzul fizic

Pedepsirea și educarea copilului cu ajutorul bătaii prin lovirea cu palmele, pumnii sau picioarele, folosirea diverselor obiecte contondente precum bățul, furtunul metalic și altele – toate acestea pot cauza tăieturi, leziuni interne, echimoze, zgârieturi. Tradiția în România susține educarea minorilor cu ajutorul bătaii. Bătaia peste fund sau o palmă dată unui copil sunt considerate în România forme acceptabile de pedepse date de părinți. În acest fel, copilul va învăța de la persoanele însărcinate cu îngrijirea și educarea lui, că cine este violent este și puternic și, în consecință, este respectat și temut de cei din jur. Copilul are tendința de a-i imita pe cei mari, iar când va ajunge la vârsta maturității, va acționa și va reacționa așa cum a fost învățat de familie. Abuzul fizic „este vătămarea produsă neaccidental de persoana în grija căreia se află copilul”. Un copil abuzat fizic este neîncrezător în propriile forțe, temător, vulnerabil în fața unor situații stresante, are dificultăți de înțelegere și învățare, comunică destul de dificil și uneori este agresiv²¹.

D. Abuzul psihic

Toate tipurile de abuz au rezonanță și în plan psihic. Un copil abuzat va fi mereu trist, închis în sine, retras din punct de vedere social, fricos, neîncrezător și are coșmaruri noaptea. Părinții sau persoanele apropiate îi adresează cuvinte urâte, râd de el și îl ridiculizează, îl poreclesc și îl amenință. Abuzul psihic poate avea consecințe devastatoare asupra vieții psihice, sociale și familiale a viitorului adult. Copilul poate suferi șocuri psihice serioase și cu urmăr în prezent, dar mai ales în viitor. Copilul are stimă de sine scăzută, este

²⁰ Consecințe ale abuzului asupra copilului. Disponibil online la: www.savethechildren.net/romania. Accesat la data de: 21.05.2010.

²¹ Ibidem.

timid, ostil, interiorizat, la anumiți stimuli devine violent, inhibiție socială, dificultăți de adoptare și comunicare.²²

Interzicerea copilului de a avea relații firești cu ceilalți copii, interzicerea de a se juca, pot afecta serios dezvoltarea normală a copilului din toate punctele de vedere.

Cauzele maltratării copilului în propria sa familie sunt multiple (sunt regăsite în cercetare):

- consumul excesiv de alcool și/sau droguri de către părinți;
- lipsa banilor, șomajul, mizeria;
- numărul mare de copii;
- familie dezorganizată, dezbinată, mama abuzată la rândul ei;
- o tragedie întâmplată în familie;
- condamnarea penală a unuia sau a ambilor părinți;
- lipsa relațiilor de susținere cu familia extinsă, cu vecinii și restul comunității.

Copiii sunt ființe nevinovate, firave și extrem de expuse atunci când vine vorba despre maltratare de orice fel. Ei nu înțeleg ce se întâmplă și nu se pot apăra împotriva maltratărilor. Nu sunt puțini părinții din țara noastră, care-și determină copiii să se comporte sau să facă diverse lucruri cu ajutorul pedepselor corporale sau cu amenințarea aplicării acestor pedepse. Astfel de copii vor fi tentați să urmeze comportamentul părinților atunci când își vor întemeia propria familie. Desigur, nu trebuie să generalizăm, nu toți copiii abuzați în copilăria lor, vor deveni abuzatori la rândul, sau victime ale violenței la maturitate.

Un copil maltrat în propria sa familie nu se va simți în siguranță nicăieri și va ști mereu că violența este calea sigură spre a te face respectat și temut. Atunci când un copil asistă la o scenă de violență între părinții săi, acesta va rămâne marcat din punct de vedere psihic, fiind urmărit permanent de impactul acelor imagini. Astfel de părinți își neglijează copilul, fiind prea ocupați cu dezvoltarea conflictelor dintre ei. Dacă acele cazuri de violență asupra femeii în familie sunt rar raportate la poliție, iar cazurile de maltratare a minorului în familie sunt și mai rar raportate poliției. Un copil nu își cunoaște atât de bine drepturile și nu se poate apăra ducându-se la poliție. Pe de altă parte, poliția română se confruntă cu imaginea defavorabilă pe care i-au atribuit-o majoritatea cetățenilor. Presa este plină de asemenea cazuri în care copiii sunt maltratați de către părinții, tutorii sau persoanele în grija cărora se află. Iată câteva titluri de articole cu tema maltratării minorilor din ziarele

²² Ibidem.

Național și Evenimentul Zilei din anii 1998, 1999, 2000, din România (Rădulescu, 2005, 179-182):

- „*La Arad, un copil de patru ani a fost omorât în bătaie de amantul mamei*”;
- „*Pentru că nu mânca varză și nu a vrut să stea pe oliță, un copil a fost bătut bestial de tatăl său*”;
- „*N.I. și-a lovit fetița cu bătaie de covoare până a băgat-o în spital*”;
- „*O fetiță de doi ani și șapte luni se zbate între viață și moarte la spital, după ce a fost bătută crunt de părinți*”;
- „*Un gălățean și-a bătut cu picioarele fiica vitregă de un an și a încercat să o sufocă*”.

Impactul unui episod violent asupra victimei este colosal, fie că aceasta face parte din el, fie că este doar martoră. Imaginile aceluia episod pot bântui victima o lungă perioadă de timp și poate avea chiar reacții somatice. Aceste reacții se pot croniciza în timp apărând depresia, anxietatea severă, pavorul nocturn și alte tulburări de somn și de alimentație, atacuri de panică, stres, tensiune, tentative de suicid, poate recurge la consumul de alcool, droguri, țigări sau orice alt astfel de viciu dus la extreme, agitație permanentă și neliniște, pot apărea anumite gânduri sau imagini obsesive, urmate de momente de spaimă și de teamă. Persoana nu mai este capabilă să aibă relații sociale normale, cu prietenii, partenerul de viață. Nu trebuie uitat că și neglijarea este o formă de violență, dar majoritatea victimelor care se înscriu în această categorie sunt copiii și, în general, persoanele care depind de cei din jur. Neglijarea unui copil azi, va defini adultul de mâine care se poate să nu fie stăpân pe sine și nu va avea încredere în sine și în cei din jur, poate fi o fire distantă, rece și închis în sine, poate fi incapabil să aibă relații normale și firești cu ceilalți, există posibilitatea să adopte un comportament violent și antisocial, poate avea diverse tulburări psihice sau malformații fizice.

1.5. Agresorul familial – perspective diferite

În sub-capitolul de față, așa cum spuneam în sub-capitolul nr. 1.2., voi expune și analiza pe larg explicațiile semnificative cu privire la apariția, menținerea și propagarea violenței din relația de cuplu. Explicațiile au fost ordonate după următoarea schemă (vezi tabelul 4):

Tabelul 4: Modele explicative ale comportamentului agresorului familial (interpretare proprie):

<i>Modelul psihologic</i>
<i>Modelul fiziologic</i>
<i>Explicațiile feministe</i>
<i>Modelele sociologice privind violența</i>
<i>Modelul socio-cultural</i>
<i>Consumul excesiv de băuturi alcoolice</i>

Modelul psihologic

O teorie cu privire la un anumit lucru nu face altceva decât să surprindă un mic adevăr și să-l explice. Mai multe teorii cu privire la același lucru pot clarifica multe aspecte, dar vor ridica și mai multe semne de întrebare, trezind interesul cititorilor. În acest capitol voi expune mai multe teorii din diverse domenii, pentru a putea analiza mai bine violența în familie. De asemenea, voi prezenta, voi analiza și voi dezbate diferite perspective și explicații cu privire la dezvoltarea și manifestarea comportamentului agresiv în familie. Voi încheia cu concluziile prezentării. Teoriile psihologice tratează partea de psihic, este modul individului de a răspunde la diferite probleme sau situații. Modelul psihologic s-a bazat mai mult pe crearea de profiluri ale agresorilor, dar și ale victimelor. În acest sens, Gayford percepe agresorul ca fiind o ființă cu personalitate slabă, suferind de gelozie dusă până la extreme, cu respect de sine scăzut, generând anumite frustrări, care dau naștere comportamentului violent. Portretul victimei este creionat astfel: victima are o personalitate care provoacă, stârnește violența agresorului. Agresorul spune mereu că victima este de vină pentru tot ce se întâmplă²³.

Walker (1991, 1999, 2000) ne vorbește despre neputința învățată de victimă. Aceasta nu se apără împotriva agresorului și rămâne să locuiască împreună cu acesta. Concepțiile lui Freud legate de perspectiva psihologică relevă faptul că omul, din cauza frustrărilor sale, a unei copilării traumatice, a impulsurilor reprimite și tulburărilor de personalitate, poate deveni agresiv. De asemenea, psihologia clinică subliniază faptul că un om violent este rezultatul unor neadaptări ale personalității sale la ceea ce-l înconjoară. Tot Freud (1930)

²³ Trăsături ale agresorului. Disponibil online la: www.savethechildren.net/romania. Accesat la data de: 21.05.2010.

afirmă că formarea identității de gen și a diferențelor de gen în privința agresivității se face pe baza procesului de identificare a copilului cu părintele său de același sex. Copilul imită comportamentul părintelui, îl copiază și vrea să devină „matur” precum tatăl sau mama sa.

Teoria învățării sociale

Această teorie ne dezvăluie importanța rolului învățat și transmis din generație în generație. Astfel, Alfred Adler (1996, 42) susține acest punct de vedere, spunând: „Oamenii se detașează destul de greu de tiparul în care au crescut în primii ani de viață”. Iar „viața psihică are întotdeauna același fundament, omul ne dezvăluie aceeași linie de mișcare” (Roth-Szomosközi, 2005, 14). Acest lucru imprimă convingerea conform căreia bărbatul trebuie să conducă familia și el trebuie să fie autoritatea supremă. Teoria învățării sociale susține că, dacă prin comportamentul său agresiv individul primește ceea ce-și dorește, acesta va repeta agresiunea, iar victima va continua să joace acest rol atât timp cât va fi răsplătită după ce a fost agresată (Adler, 1996, 36).

Teoria atașamentului

Această teorie pune mare accent pe relația părinte-copil. Această relație este importantă pentru dezvoltarea armonioasă a copilului: dezvoltarea creierului, dezvoltarea fizică, emoțională și socială. Însă nu putem vorbi de atașament fără a-l defini: atașamentul este relația emoțională ce se stabilește între părinte și copil. În această relație se parcurge o istorie în funcție de interacțiunea dintre două persoane. Copilul mic își dezvoltă anumite așteptări față de disponibilitățile de a se baza pe ceilalți în relațiile apropiate. O altă definire a atașamentului este „un ansamblu de legături stabilite între un nou-născut și mama sa începând cu senzațiile și percepțiile sugarului vizavi de aceasta și reciproc, ale mamei față de copil” (Sillany, 2000, 26). Traumele suferite în copilărie vor lăsa urme în viața adultului. În funcție de aceste traume și de relația de atașament stabilită cu părintele, va depinde sănătatea fizică și psihică a copilului, dar și viitorul său. Într-o relație patologică dintre părinte și copil, unde acesta din urmă este abuzat, nu este îngrijit, iar părintele îl neglijează, se vor putea observa cu ușurință consecințele suferite de copil pe termen lung și scurt. Acolo unde nu există o relație de atașament, copilul va fi nedevelopat fizic în conformitate cu vârsta lui, nu va putea să-și facă prieteni, nu va putea înțelege relațiile sociale, nu va avea încredere în sine, va fi speriat și cu un comportament preponderant anxios și chiar violent.

Teoriile psihiatrice-psiologice

Acestea tratează problema din perspectiva psihologiei, a modului în care un individ predispus a fi violent gândește.

Sigmund Freud (1930) susține că omul este condus de forțe fundamentale, precum:

- *erosul* (instinctul vieții și al dragostei);
- *tonatosul* (instinctul morții).

Freud (Ibidem) dispune personalitatea omului pe trei niveluri:

- a) *EU* – acesta constituie nucleul personalității, imagini despre sine, atitudini conștiente sau inconștiente față de valorile importante ale vieții noastre.
- b) *Super-EU* – conștiința umană a omului, existența lui în mediul social și imaginea pe care vrea să o creeze celorlalți.
- c) *Sine* – acesta formează instinctele și tendințele refulate ale omului. Aici există tendințele agresive și sexuale ale persoanei.

Rolul eu-lui este de a asigura echilibrul între instinct și conștiință, iar în sine stă decizia de a comite o infracțiune. De aici apar conflictele atunci când nu există un echilibru perfect între cele trei. Aceasta constă în refulare (respingerea ideilor neplăcute din conștient în inconștient, redirecționarea instinctelor primare). De reținut că diferența dintre infractor și noninfractor se află la nivelul supraeului. Remarcăm faptul că mecanismele psihologice ale fiecăruia sunt diferite prin însăși personalitatea și modul său de a vedea lucrurile (Stănoiu. 2003, 148-150). Nu toți vor trage aceleași concluzii din aceeași poveste de viață. Oamenii sunt diferiți, gândesc și acționează diferit la stimuli similari.

Teoria psihomorală

Aceasta este susținută de Etienne de Greeff, care este de părere că structurile afective ale omului sunt legate de instinctul său de apărare sau de simpatie. Dacă primele experiențe din viața unui om sunt umbrite de evenimente cu impact negativ asupra sa, aceste instincte se alterează și apare o stare de indiferență afectivă și inhibiție. Etienne de Greeff a identificat trei faze în procesul de comitere a infracțiunii (violente, furturi etc.) (apud Stănoiu. 2003, 148-150):

- a) Omul normal adaptat poate suferi de degradare în timp a personalității sale, ca urmare a unor experiențe negative. Începe să nu mai țină cont de codul moral al mediului și apare ideea de crimă, infracțiune;

- b) Omul acceptă comiterea crimei, a infracțiunii, și caută justificări ale acesteia;
- c) Omul caută momentul favorabil pentru a comite infracțiunea, crima.

Nu putem judeca și condamna un om după modul în care credem noi că a gândit și a acționat, ci trebuie să găsim factorii ce l-au determinat să comită acea faptă. De știut că nu toți indivizii reacționează la fel la anumiți stimuli.

Teoria personalității criminale

Este susținută de Jean Pinatel și este una dintre cele mai importante teorii din domeniul vast al criminologiei. Pinatel susține că nici una dintre trăsăturile întâlnite la infractori nu este suficientă prin ea însăși să imprime o orientare antisocială a personalității. Nici egocentrismul și nici agresivitatea luate separat nu sunt specifice unui infractor, ci numai unirea lor ar putea reda un caracter specific. Pinatel afirmă că infractorii se deosebesc de ceilalți oameni prin trecerea la acțiune. Pinatel nu este de acord cu ideea conform căreia între criminal și noncriminal există o diferență de natură. Dacă adăugăm la comportamentul violent și factorul consum de alcool, ne putem imagina clar ce înseamnă personalitate criminală. Consumatorii de alcool au frecvente comportamente violente ce ar trebui pedepsite de lege, indiferent de locație (în casă, în familie, pe stradă ori în locuri publice) (apud Stănoiu, 2003, 148-150).

Modelul fiziologic

Acest model este bazat pe tot ce ține de moștenirea genetică a individului. De asemenea, reacțiile hormonale și cele chimice pot determina un anumit comportament (Adler, 1996, 37-38). Trebuie menționat că această explicație lasă loc de multe îndoieli și întrebări. Factorii genetici, luați separat, nu pot influența relația dintre doi oameni, dar dacă, pe lângă factorii amintiți, intervin și alți factori, cum ar fi: consumul excesiv de alcool, substanțe narcotice și altele, atunci situația se schimbă. Dependentul de alcool sau de alte astfel de substanțe poate deveni violent nu numai cu partenerul de viață, dar și cu toți cei din jurul său. Violența este o „caracteristică a tuturor ființelor vii și a omului”. Astfel, violența este ereditară, dar și un mod de a putea supraviețui. „Hormonul androgen” dă putere fizică mai mare la bărbați decât la femei. Astfel, Hearn (1998) a făcut cercetări pe deținuții condamnați pentru crime de la vârste timpurii și a descoperit o cantitate mai mare de hormoni androgeni la aceștia (în acest fel, teoria este probată și susținută) (Miron, 1997, 14).

Teoriile eredității

Teoriile eredității aduc în atenție importanța moștenirii genetice asupra comportamentelor indivizilor și a modului acestora de a răspunde sau de a reacționa în anumite situații, probleme.

Charles Goring²⁴

Teoria enunțată de Charles Goring (1914) este prima teorie a eredității, care apare în Anglia în anul 1931. Acesta, pentru a-și putea demonstra teoria, testează teoria criminalului înăscut a lui Lombroso (1992). Charles Goring face o comparație pornind de la 37 de trăsături lombrosiene între două grupuri de indivizi. Un grup era format din criminali și un altul din soldați studenți și supraveghetori din spitale. Goring descoperă anumite „defecte” fizice în grupul infractorilor. Goring (Ibidem) afirmă că, în procent de 68%, ereditatea are un cuvânt de spus atunci când se vorbește despre criminali. Această teorie a beneficiat de atenția deosebită a politiciii naziste, care era de acord cu eliminarea acestei categorii.

Teoria arborelui genealogic

Este a doua teorie a eredității și a apărut pentru prima dată în America. Teoria susține faptul că există familii în care anumiți întemeietori au avut antecedente penale, iar urmașii lor aveau un risc mult mai mare de a deveni extrem de violenți (Stănoiu, 2003, 181). Mai presus de orice este ereditatea și nimic nu poate schimba acest lucru. Teoria susține că un om predispus la violență și crime din punct de vedere ereditar nu mai are nicio ieșire, eliminând factorii ce țin de mediu.

În viziunea acestei teorii, acel om, mai devreme sau mai târziu, va încălca legea.

Teoria gemenilor

Aceasta a apărut în anul 1929, în Germania – țară în care s-au studiat deținuții închiși pentru anumite infracțiuni. Au fost găsite 30 de perechi de gemeni (13 erau perechi monozigotice și 17 erau perechi dizigotice) în închisorile din Germania. De reținut faptul că gemenii monozigotici erau mai predispuși la comportamente violente decât cei dizigotici. Astfel, se demonstrează concepția conform căreia crima este destinată din punct de vedere ereditar. Însă și această teorie lasă mult loc interpretărilor și ridică multe semne de întrebare. Numai un singur factor, luat separat, nu poate determina un anumit comportament, fie el și violent. Dar mai mulți factori la un loc pot determina agresivitatea.

²⁴ Naziștii au mers pe principiul: să curățăm lumea de buruieni și să le eliminăm definitiv. Expediția nazistă a făcut numeroase studii, cercetări și, ținând cont de statistici, au început să omoare oameni, pe de o parte, și, pe de altă parte, să încurajeze bărbații nemți să aibă copii cât mai mulți, cu cât mai multe femei, pentru a repopula lumea cu oameni de calitate superioară.

Teoria biotipurilor criminale

Este a cincia teorie a eredității și este dezvoltată de Kretschmer (1972, Germania) și Sheldon (SUA). Kretschmer, prin cele patru elemente ale constituției corporale, poate preciza care sunt și predispozițiile diversilor indivizi în ceea ce privește încălcarea legii (violente, crime, furturi). Cele patru elemente:

a) *Picnicul* – individ mic de statură și supraponderal. Acesta este destul de rar întâlnit în rândurile infractorilor, fiind un tip vesel și extrovertit, dar este predispus la tâlhării.

b) *Astenicul* – individ înalt și subponderal. Acesta, de obicei, comite infracțiuni contra proprietății.

c) *Atleticul* – un tip bine dezvoltat, care comite infracțiuni contra persoanei.

d) *Displasticul* – tip care are malformații corporale, se simte inferior și este frustrat, fiind înclinat spre a comite infracțiuni sexuale.

Sheldon, prin cele trei foițe embrionare, stabilește trei categorii de indivizi:

a) *Endomorful* – un tip relaxat și stabil din punct de vedere emoțional;

b) *Mezomorful* – tipul de individ dominator, cu spirit competitiv și nemilos cu cei din jurul său;

c) *Ectomorful* – tipul interiorizat, retras și imprevizibil.

Studiul lui Sheldon a fost utilizat de soții Glueck pentru a compara două grupuri de oameni: primul era format din 500 de delincvenți, iar al doilea, din 500 de nondelincvenți. Soții Glueck au descoperit că, în rândul infractorilor, 60% aparțineau tipului mezomorf, în timp ce în grupul noninfractorilor acesta a fost găsit în proporție de numai 30% (Ibidem).

Inteligența și crima

Este o teorie a eredității care face legătura dintre coeficientul de inteligență și criminalitate. Aceasta ne demonstrează că până la 89% dintre minorii care au comis diverse infracțiuni aveau un coeficient de inteligență scăzut, rezultate școlare slabe, nu se gândeau la viitor. Dar există infracțiuni care nu pot fi făcute decât de oameni inteligenți (apud Stănoiu, 2005). Copiii care provin din familii violente și care au rezultate școlare slabe, la care se adaugă și frustrările personale, sunt mult mai predispuși la comiterea infracțiunilor și devin adesea violenți.

Teoriile bioconstituționale

Categoria teoriilor bioconstituționale din domeniul criminologiei explică și analizează conduita violentă a individului din alte puncte de vedere decât cele ale teoriilor eredității.

Teoria inadaptării biologice

Această teorie este reprezentată de Olof Kinberg (1959), care studiază personalitatea individului pentru a afla cauzele infracțiunii sale. Astfel, Kinberg are două categorii de trăsături (apud Banciu, 2005):

- *trăsături ereditare normale;*
- *trăsături ereditare patologice.*

Kinberg (1959, apud Banciu, 2005) folosește radicali constituționali, divizând oamenii după constituția lor biopsihologică. Acesta afirmă că omul poate evalua normele morale, iar moralitatea face parte din personalitatea fiecăruia dintre noi (ne referim la oamenii cu trăsături ereditare normale). Iar indivizii cu trăsături ereditare patologice (boli mintale, de exemplu) determină o deficiență a funcției morale. Aceștia pot comite cu ușurință infracțiuni (Stănoiu. 2003, 148-150). De reținut că legea nu poate sancționa persoanele cu boli mintale sau minorii sub 14 ani.

Persoanele cu boli mintale devin violente ușor, uită repede cele întâmplate și nu au conștiință. Un minor care a comis o infracțiune trebuie analizat din toate perspectivele pentru a putea afla cauzele comiterii respectivei infracțiuni (probleme psihice, familie dezorganizată, nesupravegherea corespunzătoare și multe astfel de probleme) și pentru a-l putea ajuta.

Teoria constituției delincvente

Benigno di Tullio analizează radiografiile făcute unui grup de criminali și descoperă că 50% dintre aceștia aveau leziuni ale cutiei craniene. Benigno di Tullio aduce în discuție mai multe cauze ale comportamentului violent (ereditare, congenitale, înnăscute). Aceste cauze doar favorizează comportament violent, dar nu conduc la el. Benigno di Tullio este de acord cu Kinberg (1959) atunci când acesta afirmă că un comportament violent este rezultatul inadaptării omului la mediu.

Explicațiile feministe

Explicațiile feministe cu privire la manifestarea violenței accentuează poziția de putere a bărbaților și dominarea asupra femeilor. Acest lucru are la bază o construcție istorico-socială. Viața politică, economică și religioasă a fost influențată de bărbați, dar și viața de familie tot de ei a fost condusă. Astfel, patriarhatul este a promovat valori precum (Ibidem):

- *copiii de sex feminin* nu trebuie să știe prea multă carte; ei trebuie să învețe rolul adoptat de mamă în familie;
- *copiii de sex masculin* erau favorizați și învățau de la tată cum trebuie să se comporte pentru a fi respectați și temuți, dar și cum să obțină

anumite lucruri prin violență. Femeile nu erau apreciate și respectate în societatea dominată de patriarhat.

Perspectiva feministă relevă faptul că bărbații sunt avantajați din toate punctele de vedere și profită de poziția lor de putere pentru a obține ce vor, iar femeile sunt dezavantajate, abuzate de către aceștia. Societatea s-a învățat cu violența împotriva femeilor și nu mai reacționează pentru a inhiba astfel de comportamente. Victimele violenței fac parte din acea categorie considerată vulnerabilă: copiii, femeile, persoanele vârstnice și, în general, persoanele dependente de alte persoane. Feminismul transpune în bărbat toate trăsăturile negative și faptul că acesta a fost favorizat de-a lungul istoriei. El putea avea avere și putea deține pământ, putea dispune de viața copiilor și a soției sale. Femeia nu trebuia să-i iasă din cuvânt, nu avea drept de vot, nu putea să acceadă la viața politică sau economică. De multe ori, nu era lăsată să vorbească nici în numele ei. Bărbatul nu trebuia să dea socoteală nimănui referitor la modul în care își trata soția sau copiii. Astăzi, lucrurile s-au mai schimbat, dar violența domestică a rămas o problemă ce trebuie rezolvată în familie și fără intervenția autorităților abilitate în acest sens. Victimele violenței în familie sunt, de obicei, femeile (pe primul loc) și apoi copiii. Victimele se tem să anunțe poliția și să-l reclame pe agresor din următoarele motive (Muntean, 2003, 694-697):

- le este rușine de ceilalți (familia extinsă, vecini, prieteni);
- le este teamă de agresor (sunt amenințate în repetate rânduri);
- nu dispun de suport financiar, emoțional;
- speră că agresorul se va schimba și scena de violență nu se va mai repeta (agresorul promite victimei că nu va mai abuza de ea, îi face cadouri și încearcă să-i intre-n voie);
- poliția, cred victimele, nu va rezolva problema.

Modelele sociologice privind violența

Concepțiile sociologice „pun în evidență importanța factorilor sociali pentru producerea relelor tratamente” (Gendreau și Lewis, 2005; Offen, 2004). Aici nu mai este vorba despre caracteristicile ereditare ale unui singur individ sau de starea sa psihică. Aceste concepții includ o mulțime de indivizi ce trăiesc pe un anumit teritoriu și care au concepții, idei, statusuri și structuri diferite. Însă majoritatea au aceeași cetățenie, vorbesc aceeași limbă ș.a.m.d. Există mulți factori sociali care pot influența într-un mod negativ comportamentul individului (acest lucru reieșind din cercetarea mea și din literatura de specialitate) (Riane, 2005; Rowlings și Graham, 2007):

- toleranța și „obișnuința” socială față de violența împotriva femeii și copilului;

- subcultura din cartierele mari ca reacție împotriva autorităților și a grupurilor de putere;
- subdezvoltarea economică și culturală a țării (acest lucru se vede cel mai bine pe familiile fără venituri sau cu venituri mici și mulți copii);
- concepțiile conform cărora femeia trebuie bătută din vreme-n vreme, iar educația copilului de face prin bătaie;
- patriarhatul (autoritatea supremă a bărbatului în familie) care încă mai predomină în foarte multe familii, mai ales în cele din spațiul rural;
- anomia (absența unor legi privind violența în familie, care să fie aplicate cu strictețe și seriozitate; o absență a normelor și a regulilor în acest sens);
- toleranța și dezinteresul poliției față de cazurile de violență în familie (care generează, la rândul ei, neîncrederea victimelor față de sistemul în ansamblu). Toți factorii menționați mai sus și mulți alții determină o anumită categorie de indivizi să acționeze violent și să-și abuzeze copiii și/sau soțiile.

Modelul socio-cultural

Aceasta analizează relația omului cu societatea, oamenii nu sunt egali, ci, împotriva, au statusuri diferite. Dorința de a adera la un anumit grup poate genera o serie de comportamente agresive ale individului pentru a impresiona, pentru a se face respectat sau remarcat. Cu ajutorul violenței, individul poate atinge anumite scopuri urmărite. De remarcat faptul că această perspectivă o contrazice pe cea biologică și spine că nu ereditatea determină un comportament violent, ci „situația socială” a oamenilor, relațiile dintre ei (Cerulli, 2011; Scott și Babcock, 2010). Până acum am analizat omul dintr-o perspectivă generală, globală. Acum îl vom analiza ca individualitate.

Omul nostru are un quantum de necesități care trebuie satisfăcute. Atunci când acestea nu sunt satisfăcute în totalitate sau deloc, omul poate reacționa violent. În piramida lui Maslow (1970) avem enumerate, în ordinea importanței lor, următoarele necesități (Maslow, 1970):

1. Necesități fiziologice (hrană, apă, îmbrăcăminte, adăpost);
2. Necesități de securitate (siguranță a vieții, siguranța mediului înconjurător);
3. Necesități de dragoste, afecțiune și apartenență (a iubi și a fi iubit, relații afective, prieteni, copii, apartenența și identificarea cu o anumită comunitate);
4. Necesități de stimă (respect față de sine, autoapreciere, recunoașterea și aprecierea celor din jur);
5. Necesități de autoactualizare/autoîmplinire (învățarea de lucruri noi, avansarea pe scara socială și cea economică).

Atunci când una dintre aceste necesități nu este îndeplinită, există posibilitate apariției unor dezechilibre. Când un număr mare de indivizi se află în aceeași situație, putem vorbi de această problemă, ridicând-o la scară socială.

Teoria asocierilor diferențiale

Sutherland (1998, 1949) a dezvoltat această teorie, construind următoarele ipoteze:

a) comportamentul criminal, violent, este „învățat” în interacțiunea cu alte procese ce au loc în cursul comunicării cu alți oameni. Prin comunicare putem învăța multe lucruri, atât bune, cât și rele. În cazul de față, comunicarea este folosită pentru a-i iniția pe diverși indivizi în tainele delincvenței și ale comportamentelor agresive față de cei din jur;

b) motivarea este foarte importantă pentru individ. Motivele îl împing de la spate să comită anumite acte împotriva legii (să fure, să-și bată soția, să conducă mașina în stare de ebrietate);

c) normele și regulile juridice sunt interpretate pentru a găsi justificarea infracțiunilor.

În România, legile lasă mult loc interpretărilor, fiind neclare, ambigue sau incomplete. Sutherland (1998, 1949) mai spune că indivizii întâlnesc în viața de zi cu zi modele pozitive sau negative. Sutherland (Ibidem) este de părere că acest comportament delincvent nu este învățat de om prin imitare, ci omul nostru este motivat și stimulat să se comporte astfel.

Teoria subculturilor delincvente

O altă teorie care încearcă să explice comportamentul violent și pornirile delincvente ale individului este teoria subculturilor delincvente, dezvoltată de Cohen (1955). Acesta a făcut cercetări și a găsit așa-numitele grupuri frustrate sau subculturi delincvente. Aceste grupuri au valori și norme care contrazic vehement legile și normele societății. Frustrările s-au format din cauza (Ibidem):

- carențelor economice;
- carențelor în educație;
- lipsei locurilor de muncă;
- numărului mare de copii.

Această categorie de oameni locuiește, de obicei, la marginea orașului și este oarecum izolată de restul societății. Acești indivizi cred cu tărie că nu

pot accede la bunurile și valorile sociale. Cohen (Ibidem) afirmă că subculturile delincvente au apărut ca un mod de a răspunde, de a protesta față de valorile sociale, creându-și propria lege și cultură. Tot Cohen este cel care încearcă să caracterizeze aceste grupuri prin următoarele trăsături (Ibidem):

a) *nonutilitarismul* – membrii subculturii delincvente desfășoară anumite activități ilegale numai din dorința de a dobândi mai multă experiență și îndemânare;

b) *malîțiozitatea* – actul ce încalcă legea, comis de individ, nu este făcut din necesitate sau disperare, ci din simplă răutate;

c) *negativismul* – normele, ideile și „legile” acestui grup sunt în totală contradicție cu restul societății în care trăiesc;

d) *versatilitatea* – acești indivizi obișnuiesc să practice toate activitățile ilegale posibile și chiar și pe cele imposibile, fără a fi specializați pe una singură;

e) *autonomia* – nu permit să fie conduși, influențați sau deranjați de alte grupuri.

Teoria reacției sociale față de devianță și criminalitate

Această teorie susține faptul că infracționalitatea există doar atunci când societatea o etichetează. Drept urmare, înseamnă că există anumiți indivizi sau instituții care cataloghează și definesc ca fiind anormale actele oamenilor. Societatea aplică o etichetă pe acei indivizi considerați infractori, iar ei nu sunt decât produsul societății. Aceste reacții sociale față de criminali și delincvenți au fost diferite de-a lungul istoriei. Becker (1985) este de părere că acești experți, care emit reguli cu caracter general, există în toate societățile. Interesant este punctul de vedere al lui Tannenbaum (1938), care spune că stigmatizarea este un mod sigur de a produce delincvenți. Această teorie încearcă să demonstreze că, atunci când victima va stigmatiza agresorul și va adopta rolul de persoană lipsită de apărare, slabă și dependentă, agresorul tinde să-și ia în serios rolul.

Teoria atașamentului evoluționist

În continuare, voi analiza teoriile explicative ale comportamentului agresiv și delincvent, inspirate din criminologie. Una dintre cele mai controversate teorii din domeniul criminologiei este cea a lui Cesare Lombroso (1835-1909). Teoria atavismului evoluționist a fost aprobată, comentată și infirmată de mulți cercetători din domeniu și nu numai. Lombroso a făcut primele cercetări în perioada în care era medic militar. De asemenea, a mai făcut măsurători antropologice și pe criminalii condamnați la moarte și apoi

executați. În lucrarea „Omul delincvent”, Lombroso (1835-1909) susține că omul are instincte animalice. El concluzionează că aceste instincte pot fi văzute la oameni sub forma unor „stigmatice anatomice” (însemnând diverse malformații, anomalii ale corpului). Lombroso (Ibidem) afirma că, atunci când un individ se naște cu astfel de stigmatice anatomice, acesta va comite infracțiuni mai devreme sau mai târziu. Dar teoria a fost contestată, iar Lombroso se vede în situația de a recunoaște și influențele altor factori.

Consumul excesiv de băuturi alcoolice

Consumul excesiv de băuturi alcoolice nu are consecințe negative numai asupra celui care-l consumă, ci și asupra celor din jurul său. De exemplu, într-o familie formată din trei membri (mama, tatăl și copilul), unul din cei doi părinți consumă alcool în mod frecvent, după care devine violent cu ceilalți membri ai familiei sale. Aceștia vor avea de suferit în plan psihic, fizic, social, economic, medical. Celălalt părinte poate recurge și el la consumul de alcool, pentru a se consola sau a se răzbuna pentru a se consola sau pentru a se răzbuna pentru violențele suferite. Copilul va avea multe lucruri, deloc bune, de învățat din familia sa, familie pe care o poate lua drept model de urmat pe viitor.

Să nu ne imaginăm că numai agresorul consumă alcool și apoi devine violent. Există posibilitatea ca și victima, înainte sau după ce a fost agresată, să consume alcool și să devină violentă la rândul ei.

O persoană care consumă alcool în mod abuziv poate deveni violentă, însă acest lucru nu este o regulă. Există împătimiți ai alcoolului care nu sunt neapărat violenți.

Pentru a analiza problema alcoolului și a efectelor acestuia asupra sănătății individului, mai întâi trebuie să clarificăm anumiți termeni (Berg, 1998, 89):

- *alcoolemia* – prezența temporară a alcoolului în sânge;
- *alcoolul* – lichid inflamabil, cu miros și gust specific, obținut prin fermentarea zaharurilor din cereale, fructe, sau pe cale sintetică și apoi folosit la prepararea băuturilor spirtoase;
- *alcoolismul* – abuz permanent de băuturi alcoolice, o stare patologică determinată de consumul de alcool;
- (a) *alcooliza* – a deveni alcoolic.

Alcoolicul este persoana care consumă în mod frecvent și abuziv alcool²⁵. Alcoolismul poate fi considerat o boală incurabilă, cronică, o boală care evoluează și din cauza căreia pot apărea numeroase consecințe medicale ce pot duce la comă alcoolică și chiar la deces (Baltă, 2006, 36). Să nu omitem că acest fapt se reflectă negativ asupra stării psihice a celui care consumă în mod excesiv alcool, dar și asupra familiei sale. Alcoolicul, ca și fumătorul înrăit, nu se mai poate opri în a nu mai consuma alcool sau în a nu mai fuma. Acest lucru se poate datora reacției somatice extrem de agresiv (mă refer atât la o reacție fizică, dar și psihică). Alcoolicul poate trece repede de la o stare de liniște la una violentă față de cei din jur (soție, copii, prieteni).

Toți știm că alcoolul, consumat în mod frecvent, poate crea dependență și, în timp, această dependență devine o obsesie, o necesitate ce trebuie satisfăcută imediat și prin orice mijloace.

Tulburările psihice provocate de consumul excesiv de alcool se pot împărți în patru grupuri (Boișteanu, 1994; Gorgos, 1985; Șelaru, 1997,):

a) *intoxicațiile* (intoxicația alcoolică duce la modificări precum golurile de memorie, modificări comportamentale);

b) *fenomene de întrerupere* (tulburări de conștiință de tip delirant, agitație psihomotorie, tremurături, hipertensiune, transpirații abundente);

c) *tulburări toxice sau nutriționale* (dezorientare spațiotemporală, amnezie, vărsături, încetinirea funcțiilor psihice, comă);

d) *tulburări psihice asociate* (deteriorarea personalității, tulburări afective, gelozie patologică, halucinația alcoolică și probleme în familie).

Consumul abuziv de alcool duce la violența în familie. Când un om consumă mult alcool, pot apărea tulburări de coordonare, de gândire și comportament, de raportare la realitate, de vorbire și de pierdere a echilibrului (Baltă, 2006, 37). Alcoolicul își dorește mai mult decât orice pe lume să bea, deși știe că acest lucru îi dăunează grav sănătății și îi dezamăgește pe cei din jurul său. Nu sunt puțini cei care au devenit alcoolici. După părerea mea, tot mai mulți oameni cad pradă alcoolului, iar România „se mândrește” cu un număr din ce în ce mai mare de alcoolici. Atât adulții, cât și tinerii au diferite probleme medicale destul de serioase. Alcoolul afectează ficatul, stomacul, inima și sistemul nervos. Aceste organe se degradează treptat, în timp, și produc diverse boli cronice, cauzatoare de moarte (Ibidem).

Trăsături specifice dependenței de alcool (Servino, Smith, Porter, Brown, 2010; Tower, 2006):

²⁵ *Mic dicționar enciclopedic*, ediția a II-a revizuită și adăugită, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1998, pag. 23

- consumul motivat de alcool pentru alinarea unor suferințe;
- apariția sentimentului de culpabilitate;
- refuzul de a discuta problema cu cei din jur, scopuri imprecise;
- pierderea controlului asupra consumului de alcool, sentimentul de neputință;
- comportament agresiv;
- incapacitate de respectare a promisiunilor făcute;
- izolare față de familie și prieteni;
- apariția problemelor financiare și profesionale;
- neglijarea alimentației și incapacitatea de acțiune.

Un proverb popular spune că un pahar de vin pe zi face minuni în menținerea sănătății, dar alcoolul este toxic și oricât de mic ar fi acel pahar, ficatul este suprasolicitat. Iată câteva boli cronice care pot fi declanșate de consumul excesiv de alcool: ciroza, ulcerul, boli ale inimii (Ibidem). Un alcoolic intrat în sevraj nu constituie tocmai o priveliște demnă de admirat. Acesta are tremurături ale membrelor inferioare și superioare, transpirații, halucinații, iluzii optice și auditive, bătaile inimii sunt extrem de rapide. Nu sunt puțini cei care mor din cauza consumului exagerat de alcool.

Consumul de alcool produce anumite boli, pe lângă faptul că acea persoană devine alcoolică (boală cronică). Un om care a consumat alcool în mod excesiv o bună perioadă de timp este cât se poate de vulnerabil la tot ceea ce înseamnă boală și chiar moarte. Alcoolul conferă individului o stare de bine, de relaxare, începe să creadă că este invincibil și vrea să-i facă pe cei din jur să creadă acest lucru despre el. De aici ne dăm seama că alcoolul schimbă personalitățile și, în mod sigur, nu le schimbă în bine.

Anton Pann²⁶ spunea în *Despre beție*:

*Omul d-ar fi cât de bun,
Vinul îl face nebun.*

Și Neagoe Basarab²⁷ (1512-1521), domnul Țării Românești, în ale sale *Învățăături*, spunea astfel:

²⁶ Denis Richard, Han-Louis Lenon, coord. Pavel Abraham, *Dicționar de droguri, toxicomanii și dependențe*, Editura Științelor Medicale, București, 2005, 379.

²⁷ Ibidem.

Omul, dacă se îmbată, de are minte multă, el o pierde, de are mâini viteze, nici de un folos nu-i sunt. [...] Și tu să bei, însă cu măsură, ca să poată birui mintea pe vin, iar nu vinul pe minte.

Consumul de alcool în mod excesiv are mari consecințe asupra sferei sociale, dar și psihologice asupra individului. Alcoolemia se definește printr-o „stare de dependență de alcool”. Aceasta se referă la starea fizică, dar și psihică, omul neputând să se abțină de la consumul de alcool în cantități mari.

Crimele, jafurile, tâlhăriile, violurile și multe alte astfel de infracțiuni au avut mai mult sau mai puțin legătură cu alcoolul consumat în exces. Oamenii recurg la consumul de alcool din diverse motive, cum ar fi (Taylor, C.A. și Soreanson, 2005; Tang. și Tam, 2003; Whitfield, 2001):

- sărăcie și mizerie;
- șomaj (nu are un loc de muncă);
- o tragedie întâmplată în familie;
- divorț sau despărțire de persoana iubită;
- eșec profesional, școlar;
- gelozie și multe alte frustrări din teama de a înfrunta anumite situații;
- pentru că sunt abuzați în mod frecvent de o persoană apropiată și se consolează astfel.

Multe boli psihice sunt rezultatul alcoolismului. Acesta poate afecta persoana din punct de vedere:

- cognitiv;
- social;
- psihic;
- afectiv;
- medical.

Costurile sociale în ceea ce privește problema consumului de alcool în mod excesiv sunt imense. Un alcoolic nu mai dă randament la locul de muncă și poate intra ușor într-o depresie profundă. De aici nu mai este decât un pas până la încercarea de a-și lua viața. Nu trebuie scăpat din vedere că nu numai bărbații consumă alcool (deși numărul lor este mult mai mare), ci și femeile. Există femei care consumă alcool ca reacție sau ca mod de apărare împotriva agresiunilor primite acasă din partea soțului, socrilor, părinților etc. De obicei, un alcoolic nu recunoaște că i-a scăpat situația de sub control și susține că se poate lăsa oricând de acest viciu.

Sindromul de dependență alcoolică implică atât factori psihici, cât și fizici. Ne imaginăm un individ care consumă alcool pentru că este supărat sau vrea doar să se distreze, după care practică „sportul” consum-viteză și

următorul pas este dependența (fizică și psihică). De asemenea, el dă vina pe altă persoană (soția, sora, amanta), spunând că aceasta l-a determinat să ajungă în situația de a consuma alcool. Este mult mai ușor să scăpăm de povara responsabilității propriilor fapte dând vina pe o altă persoană.

Anton Pann²⁸ punctează tocmai acest aspect în lucrarea sa intitulată sugestiv *De la lume adunate*:

*Dama frumoasă și vinul
Pot pe cineva să strice
Ca otrava și veninul.*

De aici înțelegem că femeia este de vină atunci când bărbatul devine alcoolic. Bărbatul își ușurează existența susținând și împăcându-se cu gândul că *nu el este responsabil* pentru tot răul pe care-l face, ci femeia de lângă el. Mulți încearcă să scape astfel de orice fel de remușcare sau responsabilitate, spunând că nu ei sunt răspunzători pentru actele pe care le comit. În acest mod, cel învinuit nu va rezista presiunii psihice la care este supus și va începe se creadă că el este vinovat pentru tot ce se întâmplă.

În acest capitol am expus cât mai multe teorii explicative ale comportamentului violent, din cât mai multe domenii, pentru a putea înțelege adevăratele cauze. Fiecare dintre aceste teorii se concentrează pe un număr limitat de factori (sociali, ereditari, psihologici, educaționali etc.). Primul lucru pe care-l învață un asistent social este acela de a nu eticheta persoanele. Trebuie aflate cauzele și factorii ce au determinat comportamentul respectiv și abia apoi se trece la recunoașterea problemei și căutarea de posibile soluții. Teoriile au o mare importanță în dezvoltarea ipotezelor și explicațiilor cât mai logice și mai plauzibile la comportamentele considerate deviate ale oamenilor.

1.6. Victima violenței din relația de cuplu

Stork și Flitcraft (1996) definesc *violența dintre membrii familiei* astfel: „o amenințare sau o provocare petrecută în prezent sau în trecut, privind rănirea fizică în cadrul relației dintre partenerii sociali, indiferent de statutul lor legal sau domiciliu. Atacul fizic sau sexual poate fi însoțit de intimidări sau abuzuri verbale, de distrugerea bunurilor care aparțin victimei, de izolarea de prieteni, familie sau alte potențiale surse de sprijin, amenințări făcute la adresa

²⁸ Apud Alexandru N. Stănculescu, *Coloana Infinitului. De prin scrieri de demult*, Editura Albatros, București, 1982, p. 92, 43-45.

altor persoane semnificative pentru victimă, controlul asupra banilor, lucrurilor personale ale victimei, alimentelor, deplasărilor, telefonului și a altor surse de îngrijire și protecție”. Din toate aceste definiții date până acum din surse diferite pot trage următoarea concluzie: violența nu-l va afecta numai pe cel care o practică, dar și pe cei din jur. Un om violent nu poate păstra multe bogății în inima sa, cum ar fi: iubirea, iertarea, liniștea sufletească, mulțumirea sau fericirea pe care o caută în fiecare zi.

Jean Jacque Rousseau²⁹ în *Emil sau despre educație* scria: „Toate popoarele civilizate au respectat femeile.” O familie ar trebui să fie un întreg armonios, iar când acestui întreg îi lipsește o mică parte, se dezechilibrează. În viața reală, o familie se confruntă cu multe probleme, lipsuri și multe altele.

De foarte multe ori se consideră faptul că victimele sunt cele care provoacă agresiunea (Whitman, Briezna, Ladouceur și Green, 2005). Iar *Sindromul Femeii Bătute* este un diagnostic recunoscut de medicii de specialitate, prin intermediul diverselor simptome pe care persoana în cauză le prezintă (Simister, 2010; Starzomsky A. și Dutton, 1997; Pournaghash-Tehrani, 2011):

- Lipsa somnului
- Agitație severă
- Atacuri de panică
- Reacții somatice
- Tendința de suicid
- Frecvente dureri cronice, aparent inexplicabile
- Tendințe suicidare
- Utilizarea frecventă a medicamentelor și a băuturilor alcoolice
- Semne fizice specifice
- Simptome de natură psihică ce pot dovedi agresiunile la care a fost supusă victima
- Dorința permanentă a victimei de a face pe plac agresorului, cu orice preț
- Teama permanentă a victimei de a nu fi urmărită sau ucisă de către agresor etc.

Sunt foarte multe cauze pentru care victima refuză, renunță sau nu dorește să conștientizeze faptul că este agresată în relația conjugală (vezi tabelul 5), printre acestea se pot enumera (Rujoiu, 2008; Walker, 1991, 1999, 2000):

²⁹ Apud Alexandru N. Stănculescu, *Coloana Infinitului. De prin scrieri de demult*, Editura Albatros, București, 1982, p. 37.

Tabelul 5: Elemente care pot cauza rămânerea victimei în relația conjugală cu partenerul agresiv (Rujoiu, 2008; Walker, 1991, 1999, 2000):

1) Stima de sine scăzută
2) Lipsa unui loc de muncă și situație materială precară
3) Numărul mare de copii
4) Lipsa susținerii efective din partea familiei de proveniență
5) Dezaprobarea și presiunea societății, a culturii promovate față de familie
6) Lipsa unei locuințe
7) Insuficiența locurilor amenajate special de primire a victimelor violenței în familie, special destinate pentru acestea
8) Victima nu cunoaște legislația în vigoare și nu cunoaște căile prin care se poate apăra de agresor
9) Izolarea victimei de familie, prieteni și orice alte surse de comunicare, cum ar fi telefonul
10) Nepermiterea victimei de către agresor să dețină bunuri, să participe la administrarea veniturilor familiei
11) Ridiculizarea victimei de către agresor, înjosirea ei cu orice ocazie ivită
12) Dependența fizică, psihică, materială, socială a victimei față de agresor
13) Victima se teme pentru viața ei, a copiilor sau a familiei extinse în cazul în care ar încerca să părăsească relația
14) Victima și/sau agresorul pot suferi de diverse boli de natură fizică sau psihică
15) Victima se simte datoare, vinovată față de agresor
16) Victima și/sau agresorul pot avea un nivel educațional scăzut
17) Teama victimei de a-și asuma răspunderea autoapărării față de agresor
18) Dezechilibrul familial poate părea victimei ceva absolut normal din diverse motive cum ar fi: victima a fost martor sau actor în agresiunile ce au avut loc în copilăria acesteia.

Sursa: Prelucrare după mai multe surse bibliografice: Rujoiu, 2008; Walker, 1991, 1999, 2000.

Nu trebuie scăpat din vedere faptul că toate aceste cauze menționate mai sus pot fi menționate, luând în considerare faptul că sunt de natură relativă. Ele pot fi întâlnite ca un „bucet” de cauze sau o singură cauză ce contribuie consistent la apariția și menținerea abuzurilor în familie.

Victima poate să se complacă într-o astfel de relație, considerând că nu poate, nu este în stare să ia decizii în nume propriu, nu poate avea responsabilități ce țin de aducerea banilor în casă și nu ar putea deveni „femeie singură la o anumită vârstă la care nu mai poate începe o nouă relație cu un alt partener” (Walker, 1991, 2000).

Pe de altă parte, *Sindromul Stockholm* demonstrează cât de bine poate funcționa relația dintre agresor și victimă atunci când vine vorba de elemente precum (Walker, 1991, 1999, 2000):

- Recunoștința victimei față de orice gest de tandrețe și bunătate al agresorului,
- Menținerea relației episod violent – perioadă de tandrețe (ciclicitate a violenței în relația de cuplu),
- Victima nu recunoaște faptul că este abuzată de către partener,
- Victima ia apărarea partenerului în fața altor persoane, justificându-i comportamentul acestuia,
- Intensitatea atașamentului victimei față de agresor și invers face din relația acestora o legătură bine încheată.

Femeia nu are forța fizică a unui bărbat, dar aceasta nu înseamnă că ea nu poate deveni agresivă. Iar în ultima perioadă, consumul de alcool a crescut și în rândul femeilor, însă tot bărbații dețin supremația la această categorie, consumând mult mai mult alcool decât femeile.

De menționat că, într-o familie unde unul sau ambii parteneri sunt violenți și alcoolici, copiii pot fi grav afectați (acest lucru a reieșit din studiile de caz), și anume (Swanger și Petcosky, 2003; Taylor și Soreanson, 2005; Ropotică, 2007):

- pot urma comportamentul părinților atunci când ajung la maturitate;
- pot abandona școala sau pot avea rezultate slabe la învățătură;
- adolescenții pot deveni alcoolici sau dependenți de droguri, fumat, jocuri de noroc și altele;
- copiii pot reacționa violent în anumite situații, asemeni scenelor de acasă;

- se pot retrage în sine, pot suferi de anxietate și/sau depresie, tristețe;
- pot avea frustrări generatoare de furie, ură, gelozie (pe alți copii cu familii deloc asemănătoare cu familia lor);
- copiii unor astfel de familii pot ajunge delincvenți, neadaptați la viața socială, pot fi chiar marginalizați din cauza modului lor de a se comporta și de a vorbi;
- din cauza carențelor afective emoționale, copiii, odată ajunși la maturitate, nu vor putea avea relații afective sănătoase cu alte persoane, nu vor putea înțelege anumite sentimente (dragostea, prietenia necondiționată, bunătatea și dorința de a-i ajuta pe cei din jur, înțelegerea și considerația față de partener);
- copiii pot avea anumite reacții somatice (vărsături, dureri abdominale, plânsete, amețeli, amorțirea și răcirea bruscă a extremităților corporale etc.) atunci când văd că părinții se ceartă sau vor să-i bată.

Nu sunt puține familiile cu astfel de probleme, iar soluțiile sunt greu de găsit și de pus în aplicare. Se poate trage concluzia conform căreia femeia și copilul sunt victimele cel mai des întâlnite la capitolul violența în familie.

Capitolul 2

Familia: elemente definitorii

2.1. Elemente introductive

Nu de puține ori am auzit spunându-se că „familia este celula de bază a societății”, ceea ce este adevărat. Familia își are rădăcinile încă de la apariția omului, începând cu Adam și Eva. Iată o definiție a familiei: „Formă socială de bază, întemeiată prin căsătorie și care constă din soț, soție și din descendenții acestora” (Sillamy, 2000, 266). Pentru a putea înțelege mai bine, voi mai da o definiție: „Formă istorică de comunicare umană între membrii căreia există relații de consangvinitate și înrudirea acestora fiind sancționate prin norme. Nucleu social elementar, întemeiat prin căsătorie, care unește pe soți (părinți) și pe descendenții acestora prin raporturi de sânge de ordin biologic, economic, spiritual și îndeplinește diferite funcții (economice, biologice, de socializare). Familia este totalitatea persoanelor care descind dintr-un strămoș comun, neam, descendent”³⁰. Familia în care se naște și în care se dezvoltă un om este cu totul alta decât familia pe care acesta și-o va forma la maturitate prin căsătorie. Familia, după cum am menționat mai sus, are funcția esențială de socializare a individului și, astfel, îi va influența întreaga viață, gândire și personalitate.

În România, căsătoria *este uniunea liber consimțită între două persoane de sex opus*, în condițiile respectării legii și cu scopul de a întemeia o familie (nașterea copiilor și educarea lor). O familie înseamnă un întreg, nu indivizi luați separat. De aici pornesc o serie de relații, obligații și așteptări ale soților. Familia, după cum am spus de la început, a existat încă de la apariția omului, la toate civilizațiile: indiană, egipteană, mesopotamiană, chineză, franceză, italiană, romană ș.a.m.d. Omul nu va înceta să-și caute perechea, partenerul de suflet, și atunci când găsește ceea ce caută, urmează căsătoria și întemeierea unei familii. În antichitate, la majoritatea popoarelor, părinții hotărau căsătoria, iar copiii se supuneau deciziei, fără să se vadă sau să se cunoască înainte. Aceste căsătorii aveau loc la vârste foarte fragede. În zilele noastre, lucrurile s-au schimbat, femeia își poate decide singură soarta, are acces la educație, la viața politică, socială și economică. Vârsta căsătoriei a crescut, iar numărul

³⁰ *Mic dicționar enciclopedic*, ediția a II-a revizuită și adăugită, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1978, pag. 368.

copiilor rezultați a scăzut. În antichitate, partenerul era ales după situația materială, prestigiul social, istoria familiei. Astăzi, partenerul este ales după modul în care arată și felul cum se îmbracă, în funcție de compatibilitatea fizică, psihică și sexuală (Drimba, 1997, 52-109).

Dacă în trecut erau interzise relațiile sexuale dintre doi tineri necăsătoriți, astăzi sunt chiar indicate pentru a vedea dacă partenerii sunt sau nu compatibili. Extrem de importantă este comunicarea în relația dintre soți. Aceasta conduce la stabilitate, bună înțelegere, diminuarea conflictelor (dar să nu ne așteptăm ca problemele să dispară complet, pentru că nu există cuplu care să nu fi trecut măcar o dată printr-o neînțelegere sau ceartă). Căsătoria înseamnă conviețuirea cu celălalt (partenerul ales), înțelegerea modului său de a privi lucrurile și obișnuința de a trăi lângă acesta.

2.2. Funcțiile de bază ale familiei

În multe culturi, căsătoria are ca scop întemeierea unei familii prin aducerea pe lume a copiilor, aceasta fiind prima sa funcție: funcția biologică, care asigură continuitatea neamului, cum spunea Henri H. Stahl, funcția biologică și sanitară, unde sunt îndeplinite funcțiile sexuale ale soților, procrearea și nașterea copiilor (Voinea, 1993, 44-46).

O altă funcție importantă a familiei este strâns legată de prima, și anume funcția de socializare (o socializare primară) a copiilor în sânul familiei și educarea lor în primii ani de viață. Dar această socializare nu are loc numai înăuntrul familiei, ci și în afara ei, în diferite medii sociale. Aici intră și funcția pedagogico-educativă care, după Henri H. Stahl, este educarea copiilor până la 7 ani (cei 7 ani de-acasă), acum se formează adultul de mâine (Mitrofan și Ciupercă, 1998, 173). De asemenea, „socializarea este un proces de transmitere și asimilare a atitudinilor, valorilor, concepțiilor sau modelelor de comportare specifice unui grup [...] pentru adaptarea și integrarea socială a individului” (Voinea, 1993, 45).

Funcția economică a familiei asigură bunăstarea copiilor, prin faptul că aceștia sunt întreținuți de către părinții lor. Dar dacă unul dintre soți nu are, temporar, un loc de muncă, atunci este ajutat de celălalt soț. După părerea lui Henri H. Stahl, funcția economică a familiei înseamnă întreținerea casei în care locuiește familia, formarea unui buget comun pe care soții să-l poată cheltui (Mitrofan și Ciupercă, 1998, 174).

Funcția economică a familiei are rolul de a satisface nevoile de bază ale membrilor săi. Astăzi, familia are un buget dezechilibrat din cauza surselor sporadice de venit. De asemenea, copiii nu mai obișnuiesc să urmeze ocupațiile pe care le-au avut părinții lor (Ibidem).

Astfel, ajungem la funcția de solidaritate a familiei. Membrii familiei se ajută și se susțin reciproc din punct de vedere economic și psihologic în momentele de cumpănă ale vieții. De asemenea, solidaritatea familiei este importantă pentru unitatea, intimitatea, protecția și securitatea emoțională a familiei. Acest lucru se materializează în tipurile de relații care există în familie (Mitrofan și Ciupercă, 1998, 171-172):

- a. relații conjugale (care depind de compatibilitatea, înțelegerea, atracția, afectivitatea și iubirea dintre cei doi parteneri);
- b. relațiile parentale (relațiile existente între părinți și copiii acestora);
- c. relația fraternală (dintre copiii care aparțin aceleiași familii).

Orice familie are identitatea sa proprie, prin faptul că indivizii sunt diferiți și răspund distinct la problemele care apar. Atunci când o familie se confruntă cu probleme, este imperios ca membrii ei să fie uniți prin iubire, respect reciproc și înțelegere. Astfel, vor putea depăși momentele critice. Toate familiile sunt desenate în același tablou atunci când ne referim la fericire, împlinire, liniște sufletească și mulțumire de sine. Dar familiile cu probleme și disfuncții sunt distincte între ele prin modul lor de a face față până și celor mai grele încercări ale vieții.

2.3. Ciclul de viață general al unei familii

De-a lungul vieții, familia trece printr-o serie de transformări ale structurii ei. Sorin Rădulescu (2001, 31) face o paralelă între ciclul de viață al unei familii și posibilele probleme ce ar putea apărea și care, în anumite cazuri, pot genera conflicte și apoi violențe. Autorul susține că „violența se exercită în întregul curs al vieții sau de-a lungul întregului ciclu de viață, având efecte traumatizante asupra vieții copiilor și femeilor”.

Familia parcurge anumite etape de dezvoltare, prima dintre acestea fiind căsătoria, soții învățând să se tolereze unul pe celălalt, să se înțeleagă și să-și acorde sprijin unul altuia. Căsătoria implică de asemenea un buget comun, datorii morale. Apariția copiilor este cea de a doua etapă. Rolurile membrilor familiei se vor împărți între cel de părinte și cel de soț/soție. Acum pot apărea probleme între soți, dar acestea pot fi rezolvate prin comunicare, negociere, înțelegere, susținere. La apariția mai multor copii și dacă familia se confruntă

cu probleme financiare, există riscul crescut ca aceștia să fie abuzați de către părinți (Idem, 31-32). A treia etapă a vieții de familie este creșterea și educarea copiilor, unde, pe măsură ce copiii cresc, apare dorința de cunoaștere, exploatare a tot ceea ce este nou. Concepțiile diferite ale celor doi soți despre educarea copiilor pot aduce multe neînțelegeri. Părinții au anumite convingeri despre creștere și educare pe care le-au învățat de la părinții lor. Atunci când socrii intervin în viața tinerilor căsătoriți, apar neînțelegeri între cei doi, certuri ce duc apoi la apariția violenței. Adolescența copiilor este a patra etapă și una dintre cele mai grele încercări ale vieții. Copiii au acum tendința de a deveni mai independenți, iar părinții trebuie să conștientizeze acest lucru. Copiii sunt profund afectați de violențele din familie și pot urma un comportament nu tocmai lăudabil. Ei pot deveni violenți la rândul lor, pot consuma droguri sau alcool, pot avea probleme școlare (Idem, 32.33).

Legea firii spune că generația actuală are modalitățile ei de a contrazice mentalitatea și modul de a răspunde provocărilor generației trecute. Dar se poate spune același lucru și despre cultivarea agresivității ca mod de viață din generație în generație? Care sunt factorii care promovează și întrețin fenomenul agresivității, atât în rândul tinerei generații, cât și în rândul generațiilor trecute? Cum se poate preveni și combate mai bine acest flagel care afectează relațiile sociale, familiale, contractuale etc.? Sunt foarte multe întrebări care își caută răspunsul în prezenta lucrare. Dar, mai ales cum poate fi privit agresorul familial din alte perspective decât cea a unui individ care trebuie încarcerat și uitat de către societate.

Familia are un rol esențial în creșterea și educarea minorilor, este un fapt ce nu mai are nevoie de demonstrații. Apoi pot apărea numeroase probleme și neînțelegeri între părinți și copii, care trebuie depășite cu grijă.

A cincea etapă este aceea a plecării copiilor din familie, instalându-se liniștea. Soții vor avea acel aer comun pe care-l conferă conviețuirea de lungă durată. Copiii se căsătoresc la rândul lor pentru a întemeia o familie, iar părinții au ocazia de a le oferi sprijin, fără a interveni efectiv în rezolvarea problemelor copiilor lor.

A șasea etapă este pensionarea părinților. Aceștia ies de pe piața muncii și tot acum apar și nepoții.

Ultima etapă o constituie moartea unuia dintre parteneri, celălalt putând rămâne singur și întâmpinând numeroase greutăți. Astfel, poate adopta un comportament violent sau se poate închide în sine.

2.4. Confuzia sau certitudinea rolurilor familiei românești (scurtă comparație între sistemul comunist și societatea actuală)

În acest drum pe care familia îl parcurge și care se numește ciclul vieții, membrii ei trebuie să adopte diferite roluri pe care le-au copiat de la părinți, bunici, ori alte rude mai apropiate. În funcție de rolurile jucate de părinți, copiii vor fi influențați pozitiv sau negativ. Copilul se identifică imediat cu părintele de același sex și începe să-l imite. Dar își formează idei și de cum trebuie să se comporte părintele de sex opus. Atunci când unul sau ambii parteneri sunt violenți, copiii pot fi victime și/sau martori la scenele agresive. Astfel, se vor lăsa amprente de plumb peste adulții viitorului.

Împărțirea rolurilor în familie are urmări asupra relațiilor sociale întreținute de membrii ei. Rolurile jucate de membrii cuplului trebuie privite din punct de vedere social, economic, psihologic, spiritual și biologic (Voinea, 1993, 36-38). R. Vincent imaginează rolurile cuplului și urmările acestora în viața de familie astfel (Idem, 37-38):

- a) părinții care nu văd nimic altceva decât dragostea lor, uitând definitiv de viața de familie;
- b) părinții neglijenți față de copii;
- c) părinții care adoptă un comportament pueril, care nu oferă copiilor o educație solidă;
- d) părinții în viața cărora există tot timpul certuri și conflicte, iar copiii iau parte la aceste scene.

Niciodată nu cred că vom găsi o comunicare sută la sută eficientă, bazată pe încredere, respect și iubire în familiile dominate de relații violente. Asemenea familii sunt, de regulă, caracterizate de dominarea părții masculine (a tatălui) asupra celorlalți membri.

Putem întâlni familii unde au loc frecvent scene de violență, în care femeia joacă un rol important. Copiii care provin din asemenea familii, unde părinții erau neglijenți, violenți, imaturi, vor rămâne puternic afectați atunci când vor deveni părinți la rândul lor.

Ce se întâmplă atunci când rolurile jucate de partener nu sunt pe măsura așteptărilor celui alt partener? Apar neînțelegeri ce pot conduce la adevărate conflicte, urmate chiar de divorț sau despărțire.

O soluție ar fi comunicarea dintre cei doi și înțelegerea, negocierea rolurilor. Este necesară confruntarea acestora cu familia de sânge pentru a putea crea un cadru propice adaptării. Copiii sunt influențați de rolurile jucate

de părinți în familie și, în funcție de aceasta, își vor construi așteptările din partea celorlalți. Copilul va copia rolul părintelui de același sex și observă comportamentul celui alt părinte. Astfel, în funcție de toate acestea, își vor construi imagini despre cum trebuie să se comporte femeia și ce trebuie să facă bărbatul într-o familie. Asemenea proiecții urmăresc copilul până la maturitate, când își întemeiază propria familie și se așteaptă ca partenera să aibă aceleași comportamente ca și mama sa. De aceea, ar fi util ca, înainte de a se căsători, cei doi să-și observe familiile reciproc și să aibă cât mai multe discuții pe această temă.

În familia românească s-au înregistrat schimbări majore. S-a trecut de la sistemul clasic (în aceeași gospodărie locuiau mai multe generații ale aceleiași familii) la sistemul nuclear (Mitrofan și Ciupercă, 1998, 95). Dar, în ciuda acestor schimbări, un lucru a rămas mai mult sau mai puțin neschimbat, și anume: violența în familie (în special asupra femeii și copilului). Au început să se inverseze rolurile dintre bărbat și femeie, de exemplu: femeia își construiește o carieră, iar bărbatul poate sta acasă și poate avea grijă de copii. Toate aceste schimbări au determinat o serie de frustrări la nivel individual, iar familia tânărului căsătorit nu mai seamănă deloc cu familia în care acesta a crescut. De aici se pot ivi numeroase conflicte și violențe (Idem, 23-24).

Prin roluri înțelegem „un buchet de atribute și așteptări social determinate, asociate unor poziții sociale” (Idem, 103).

Femeia modernă nu mai seamănă deloc cu femeia familiei tradiționale. Se pot înregistra confuzii ale rolurilor între partenerii de cuplu. Dorințele, așteptările și aspirațiile individuale s-au schimbat, iar „modernitatea atacă tradiția”. Femeia nu mai este preocupată de nașterea și îngrijirea copiilor. Ea trebuie să aibă grijă să nu rămână însărcinată, pentru a putea să-și continue ascensiunea pe plan profesional. Și, tocmai acest lucru poate crea bărbatului un sentiment de disconfort, teamă de pierdere a controlului, gelozie, frustrare. El nu mai este capul și stâlpul familiei așa cum a fost tatăl său. Nu sunt puține astfel de situații asemănătoare cu cea descrisă mai sus.

Există desigur diferențe între familia din spațiul urban și cea din spațiul rural, dar aceste modele nu sunt total opuse unul față de celălalt, ci doar diferite, iar principiile și valorile tradiționale nu mai au ce căuta într-o familie modernă, cu aspirații actualizate. Femeile au devenit confuze și nehotărâte odată cu schimbarea rolurilor în familie. Și, odată cu schimbările din planul social, s-au modificat inevitabil și rolurile familiale, dar „nici bărbatul, nici

femeia nu au fost pregătiți să înfrunte o asemenea realitate socială” (Daly și Wilson, 1993, 279).

De aici apar conflictele, problemele și neînțelegerile între partenerii de cuplu, iar acestea se pot manifesta prin violență reciprocă și toate consecințele ce vor decurge de aici. Trebuie să conștientizăm faptul că femeia este diferită de bărbat și invers. De aici decurg idei, percepții, nevoi și personalități distincte. Nu trebuie să ne comportăm cu partenerul de cuplu ca și cum l-am cunoaște în toate privințele și în toate situațiile de viață. Trebuie să învățăm să fim atenți la nevoile și la modul de a percepe lucrurile de către partenerul de viață, pentru a-l putea înțelege. Dacă spunem că ne cunoaștem în totalitate partenerul de viață, riscăm să rămânem surprinși de acesta și să ne punem următoarea întrebare: Cine este cel de lângă mine? De asemenea, s-ar putea să-i atribuim calități sau defecte pe care acesta nu le are. Schimbarea rolurilor în interiorul familiei pune mari probleme de ordin moral, social, de gen, religios, politic, ș.a.m.d. A schimba un rol, pentru individul în cauză, poate solicita foarte mult efort cognitiv, afectiv și social, ca să nu mai vorbim de necesitatea susținerii familiei și a prietenilor apropiați. Acesta va avea nevoie de confirmări repetate de la cei din jur, dar și de recompense morale sau de altă natură, care să-i arate că schimbarea de rol este una dezirabilă. În familia patriarhală, bărbatul lua toate deciziile importante, iar soția și copiii se supuneau hotărârilor acestuia. Bărbatul aducea banii acasă, iar femeia avea grijă de copii și de gospodărie. Azi, observăm cu toții, că nu mai este așa. Situația s-a schimbat. Rolurile învățate și preluate de la părinți nu mai sunt valabile, partenerii trebuind să învețe să-și plieze acțiunile și concepțiile după modelele sociale actuale (Ciupercă, 2000, 235-236). O soluția la problema analizată ar fi comunicarea între soți. Astfel, vor fi evitate multe conflicte, iar cei doi parteneri vor ajunge să se cunoască și să se înțeleagă mai bine.

În societatea românească de după anul 1989, s-au înregistrat o serie de schimbări majore în comparație cu regimul de până atunci. Familia nu poate fi exclusă din contextul cultural, educativ, social, politic și economic din simplul motiv că reprezintă un sistem deschis și supus la multe schimbări ce au loc în afară, dar și în interiorul ei.

Capitolul 3

Elemente de bază ale legislației românești privind combaterea violenței în cuplu

3.1. Victima: legislația românească privind clarificarea statutului și drepturilor acesteia

Atâta timp cât furtul, crima, răpirea, traficul de droguri și de ființe umane, violențele și bătaile din baruri sau de pe străzi și din școli sunt considerate infracțiuni, atunci și violența în familie și abuzurile asupra membrilor familiei de alt/alți membri ai aceleiași familii ar trebui pedepsite. Oricine poate distinge violența stradală de violența în familie.

Violența stradală (pe străzi, în parcuri) este atunci când victima este abuzată de un străin, un necunoscut, iar violența familială se traduce prin abuz în familie, de un cunoscut în care victima are încredere. Legea, indiferent de țara în care ne aflăm, trebuie să fie respectată și aplicată când se înregistrează încălcări și abuzuri.

Voi începe prin a expune și analiza *Declarația Universală a Drepturilor Omului* (vezi Anexa 9), la care România a aderat. Violența asupra oricărui membru al familiei încalcă cele mai elementare drepturi garantate ființei umane: drepturile omului. În *Declarația Universală a Drepturilor Omului* (adoptată de Adunarea Generală a Organizației Națiunilor Unite la 10 septembrie 1948) se precizează următoarele)³¹:

- Articolul 3:

„Orice ființă umană are dreptul la viață, la libertate și la securitatea persoanei sale”.

Trebuie menționat faptul că violența dintre partenerii de viață este considerată de Organizația Mondială a Torturii, în raportul său din 1999, o formă de tortură, după cum urmează:

- Articolul 5:

„Nimeni nu poate fi supus torturii, nici pedepselor crude, inumane sau degradante”.

³¹*Drepturile fundamentale ale Omului*; Disponibil online la: www.infoline.ro. Accesat la data de: 04.06.2013.

Suntem liberi până la atingerea libertății celorlalți – dacă reușim fiecare dintre noi să conștientizăm și să internaizăm această realitate, toate înțelesurile violenței în relația de cuplu, capătă noi valențe, de netăgăduit.

Caseta 4: Prevenirea și combaterea violenței în familie (asupra femeii și copilului, în special) (scurt cuprins)³²:

1. „Constitutia Romaniei (**vezi Anexa 1**) reglementează în articolul 22 intitulat „Dreptul la viață și la integritate fizică și psihică”:

Alin.1. Dreptul la viață, precum și dreptul la integritate fizică și psihică ale persoanei sunt garantate.

Alin.2. Nimeni nu poate fi supus torturii și nici unui fel de pedeapsă sau de tratament inuman ori degradant.

2. „Legea 217/2003 (**vezi Anexa 2**) care încadrează în mod distinct abuzul familial, aduce precizări cu privire la formele de abuz care pot apare în cadrul familiei, reunite sub termenul de „violență în familie”. „Violența în familie reprezintă orice acțiune fizică sau verbală săvârșită cu intenție de către un membru de familie împotriva altui membru al aceleiași familii, care provoacă o suferință fizică, psihică, sexuală sau un prejudiciu material.” Legea se aplică și persoanelor care au stabilit relații asemănătoare aceloră dintre soți sau dintre părinți și copii, dovedite pe baza anchetei sociale. În cazul comiterii unor acte de violență în familie, organele de poliție intervin la sesizarea victimei, a altui membru al familiei (prin formularea de către acesta a unui denunț), a unei autorități sau din oficiu. Pentru a sprijini decizia de separare de agresor pe care o ia victima, prezenta lege prevede construirea de adăposturi care să asigure protecție, găzduire, îngrijire și consiliere victimelor violenței domestice în cazul în care se impune izolarea victimei de agresor, ca măsură de protecție. Persoanelor care au comis actul de agresiune le este interzis accesul în incinta adăpostului și, mai mult, se impune ca adresa acestui adăpost să fie ținută secretă. Aceste adăposturi trebuie să asigure gratuit, pe o perioadă determinată, asistență familială, atât victimei cât și minorilor aflați în îngrijirea acesteia, protecție împotriva agresorului, îngrijire medicală, hrană, cazare, asistență psihologică și consiliere juridică. De asemenea, la primirea în adăpost se aduc la cunoștința victimei mijloacele juridice prin care își protejează bunurile rămase la agresor. Aceste mijloace includ notificarea prin executor judecătoresc a încetării acordului tacit pentru înstrăinarea și grevarea bunurilor comune sau asigurarea de dovadă, prin expertiză judiciară. Aceeași lege prevede și posibilitatea instanței de a dispune obligarea agresorului la tratament medical sau la internare într-un institut medical de specialitate până la însănătoșire, atunci când este cazul. De asemenea, la cererea victimei sau din oficiu, se poate lua măsura interzicerii agresorului de a reveni în locuința familială, „ori de câte ori există probe sau indicii temeinice că un membru al familiei a săvârșit un act de violență cauzator de suferințe fizice sau psihice.”

3. Legea 61/1991 prevede în mod specific infracțiunea de alungare din locuința comună și sancționarea faptelor de încălcare a unor norme de conviețuire socială, a ordinii și liniștii publice. Agresorul poate fi sancționat cu aplicarea unei amenzi contravenționale sau a pedepsei cu închisoarea contravențională, pentru „săvârșirea în public de fapte, acte sau gesturi obscene, proferarea de injurii, expresii jignitoare sau vulgare, amenințări cu acte de violență împotriva persoanelor sau bunurilor acestora, de natură să tulbure ordinea și liniștea publică sau să provoace indignarea cetățenilor ori să lezeze demnitatea și onoarea acestora sau a instituțiilor

³² *Legislația cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie:* Disponibil online la: <http://www.avocatnet.ro>. Accesat la data de: 27.03.2013.

publice și pentru alungarea din locuința comună a soțului sau soției, a copiilor, precum și a oricărei alte persoane aflate în întreținere."

4. Codul penal prevede sancțiuni pentru tragerea la răspunderea penală a infractorului pentru următoarele infracțiuni: (1) omor, (2) omor calificat, (3) omor deosebit de grav, (4) determinare sau înlesnire a sinuciderii, (5) lovire sau alte violențe, (6) vătămare corporală, (7) vătămare corporală gravă, (8) loviri sau vătămări cauzatoare de moarte, (9) lipsire de libertate în mod ilegal, (10) sclavie, (11) supunere la muncă forțată sau obligatorie, (12) amenințare, (13) șantaj, (14) violarea secretului corespondenței, (15) viol, (16) perversiune sexuală, (17) incest, (18) insultă, (19) calomnie, (20) tortură, (21) abandon de familie, (22) rele tratamente aplicate minorului, (23) nerespectare a măsurilor privind încredințarea minorului și (24) punerea în primejdie a unei persoane în neputința de a se îngriji.

5. Ordinul de protecție reprezintă o măsură aflată la dispoziția victimei violenței în familie și poate fi solicitat în temeiul dispozițiilor capitolului VII din Legea nr. 217 din 22 mai 2003, astfel cum aceasta a fost modificată și completată recent prin Legea nr. 25 din 9 martie 2012. Legea de modificare a intrat în vigoare începând cu data de 12 mai 2012 astfel încât de la această dată persoanele care sunt victime ale violenței în familie pot uza de această măsură juridică în scopul protejării integrității lor fizice sau psihice ori a libertății personale față de agresor. Ordinul de protecție este o hotărâre judecătorească emisă de urgență prin care sunt luate măsuri imediate și necesare în scopul de a proteja integritatea fizică și psihică a victimei unui act de violență în familie. Ce măsuri pot fi luate? Preluând din practica și legislația statelor occidentale în materia combaterii violenței în familie, legea română permite judecătorului să dispună prin acest ordin judecătoresc de protecție una dintre următoarele măsuri: a) evacuarea temporară a agresorului din locuința familiei, indiferent dacă acesta este titularul dreptului de proprietate; b) reintegrarea victimei și, după caz, a copiilor, în locuința familiei; c) limitarea dreptului de folosință al agresorului numai asupra unei părți a locuinței comune atunci când aceasta poate fi astfel partajată încât agresorul să nu vină în contact cu victima; d) obligarea agresorului la păstrarea unei distanțe minime determinate față de victimă, față de copiii acesteia sau față de alte rude ale acesteia ori față de reședință, locul de muncă sau unitatea de învățământ a persoanei protejate; e) interdicția pentru agresor de a se deplasa în anumite localități sau zone determinate pe care persoana protejată le frecventează sau le vizitează periodic; f) interzicerea oricărui contact, inclusiv telefonic, prin corespondență sau în orice alt mod, cu victima; g) obligarea agresorului de a preda poliției armele deținute; h) încredințarea copiilor minori sau stabilirea reședinței acestora.

Prin aceeași hotărâre, instanța poate dispune de următoarele: 1. suportarea de către agresor a chiriei și a întreținerii pentru locuința temporară unde victima, copiii minori sau alți membri de familie locuiesc sau urmează să locuiască din cauza imposibilității de a rămâne în locuința familială; 2. obligarea agresorului de a urma consiliere psihologică, psihoterapie, sau poate recomanda luarea unor măsuri de control, efectuarea unui tratament ori a unor forme de îngrijire, în special în scopul dezintoxicării.

Cine este victimă a violenței în familie? Pentru a avea acces la această măsură este necesar ca solicitantul să îndeplinească și să probeze calitatea de victimă a violenței în familie. Legea definește în articolul 2 (1) înțelesul juridic al conceptului de violență în familie menționând în alineatul (2) faptul că reprezintă violență în familie și „împiedicarea femeii de a-și exercita drepturile și libertățile fundamentale”.

Modificările recente aduse prin Legea nr. 25 din 9 martie 2012 includ o enumerare a formelor sub care se manifestă violența în familie printre acestea regăsindu-se și acțiuni sau inacțiuni cu caracter psihologic, social și spiritual.

Noțiunea de membru de familie are un înțeles special și completator față de legea civilă în general, cuprinzând în scopul aplicării acestei legi: 1. ascendenții și descendenții, frații și surorile, copiii acestora, precum și persoanele devenite prin adopție, potrivit legii, astfel de rude; 2. soțul/soția și/sau fostul soț/fosta soție; 3. persoanele care au stabilit relații asemănătoare aceloră dintre soți sau dintre părinți și copii, în cazul în care conviețuiesc; 4. tutorele sau altă persoană care exercită în fapt sau în drept drepturile față de persoana copilului; 5. reprezentantul legal sau altă persoană care îngrijește persoana cu boala psihică, dizabilitate intelectuală sau handicap fizic, cu excepția celor care îndeplinesc aceste atribuții în exercitarea sarcinilor profesionale.

Procedura de emitere a ordinului de protecție. Ordinul se emite de către instanța de judecată în camera de consiliu la solicitarea victimei, a procurorului sau a reprezentantului unității administrativ – teritoriale locale cu atribuții în domeniul violenței în familie ori, cu acordul victimei, de către reprezentantul oricăruia dintre furnizorii de servicii sociale în domeniul prevenirii și combaterii violenței în familie, acreditați conform legii. Victima poate renunța la judecata cererii, inclusiv atunci când nu a fost introdusă de ea însăși, legiuitorul lăsând în cele din urmă la aprecierea victimei dacă dorește să fie emis sau nu ordinul de protecție în favoarea sa.

Cererea adresată judecătoriei prin care se solicită emiterea unui ordin de protecție este supusă unei condiții de formă prezentate într-un formular definit în anexa la Legea nr. 25 din 9 martie 2012 publicată în Monitorul Oficial I nr. 165 din 13.III.2012 care poate fi găsit aici: http://www.ganj.ro/uploads/Publicatii/formular_cerere_217_2003.pdf

Ordinul de protecție este executoriu iar la cererea victimei sau din oficiu atunci când împrejurările cauzei impun astfel, instanța va putea hotărî ca executarea să se facă fără somație sau fără trecerea vreunui termen. În caz de urgență deosebită, legea permite instanței de judecată să emită ordinul de protecție chiar în aceeași zi, pronunțându-se pe baza cererii și a actelor depuse, fără concluziile părților. Hotărârea este supusă numai recursului în termen de 3 zile de la pronunțare dacă s-a dat cu citarea părților și de la comunicare dacă s-a dat fără citarea părților. Atât în primă instanță cât și recurs, participarea procurorului este obligatorie.

Punerea în executare. Consecința nerespectării. Ordinul de protecție se comunică Poliției Române și se pune în executare de îndată de către sau, după caz, sub supravegherea poliției. În cazul în care ordinul judecătoresc nu este respectat de către cel împotriva căruia s-a emis poliția are obligația de a sesiza organele de urmărire penală pentru săvârșirea infracțiunii de nerespectare a hotărârilor judecătorești, situație în care agresorul va putea fi condamnat de către instanța penală la o pedeapsă cu închisoarea între o lună și un an fără posibilitatea de suspendare a executării. Revocarea ordinului sau înlocuirea măsurii dispuse: agresorul poate solicita revocarea ordinului sau înlocuirea măsurii dispuse, cererea să soluționându-se cu citarea părților și a unității de poliție. Revocarea se poate dispune de către instanță dacă sunt îndeplinite cumulativ următoarele condiții: 1. agresorul a respectat interdicțiile sau obligațiile impuse; 2. agresorul a urmat consiliere psihologică, psihoterapie, tratament de dezintoxicare ori orice altă formă de consiliere sau terapie care a fost stabilită în sarcina sa ori care i-a fost recomandată sau a respectat măsurile de siguranță, dacă asemenea măsuri s-au luat, potrivit legii; 3. există indicii temeinice că agresorul nu mai prezintă un real pericol pentru victima violenței sau pentru familia acesteia”.

Sursa: *Legislația cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie: Disponibil online la: <http://www.avocatnet.ro>. Accesat la data de: 27.03.2013.*

Legea românească pare că încă își conturează principalele puncte de sprijin. S-ar putea spune că aceasta se află încă într-un fel de tranziție de la „nu se poate interveni în certurile familiei”, la căutarea activă de soluții. Specialiștii din toate domeniile trebuie să fie preocupați de problema violenței dintre membrii familiei. Astfel, prevenirea și combaterea ei vor avea rezultate notabile și rezistente în timp.

Este necesară introducerea masivă a specialiștilor în secțiile de poliție și școli. În vederea depunerii și instrumentării cazurilor, pentru o intervenție corespunzătoare și nu una care să lase victima în pericolul de a fi din nou abuzată de către agresor.

Procese în domeniul universitar se fac în măsura în care specialiștii care termină stagiile de pregătire nu sunt cooptați în intervenția instituțiilor abilitate să intervină.

„*Cifra neagră*”, neînsemnată a cazurilor de violență dintre partenerii de viață, poate fi numai bănuită, imaginată. Este ca și cum ne-am lupta cu un adversar parțial invizibil.

Codul penal, Codul familiei, Codul Civil, toate trebuie respectate, acestea reglementând relațiile dintre indivizi în interiorul sau în afara familiei. Nesiguranța de sine a victimei și mai ales necunoașterea legii și a mijloacelor prin care poate obține protecție împotriva agresorului, fac din relația celor doi un „*perpetuum mobile al violenței*”.

Codul penal prevede sancțiuni pentru foarte multe fapte penale, însă printre ele se află și cele care intră sub incidența pedepsei privative de libertate, precum:

- omorul,
- omor calificat,
- omorul deosebit de grav,
- lovire sau alte violențe,
- vătămare corporală,
- vătămare corporală gravă,
- loviri sau vătămări cauzatoare de moarte,
- lipsire de libertate,
- supunere la munca forțată sau obligatorie,
- amenințare,
- șantaj,
- violarea secretului corespondenței,
- viol,
- perversiune sexuală,
- insultă,

- calomnie,
- tortură,
- abandon de familie,
- rele tratamente aplicate minorului,
- nerespectarea măsurilor privind încredințarea minorului,
- punerea în primejdie a unei persoane în neputința de a se îngriji.

Trebuie scos în evidență faptul că foarte multe dintre faptele aflate sub incidența penală se încadrează în *Teoria roții de putere și control*³³ (Dutton, Starzomski și Ryan, 1996, 117-119) și în *Teoria ciclicității violenței*³⁴ (Walker, 1980/2009, 57) de asemenea avem elemente penale întâlnite.

În altă ordine de idei, elementele de bază ale Codului familiei se axează mai mult pe protecția minorului, precum și pe responsabilitatea părinților față de acesta³⁵:

Statul român clarifică situația minorului în cadrul familiei prin Codul Familiei:

- Articolul 97: „Ambii părinți au aceleași drepturi și îndatoriri față de copiii lor minori [...]. Ei exercită drepturile lor părintești numai în interesul copiilor”;

- Articolul 101: „Părinții sunt datori să îngrijească de copil. Ei sunt obligați să crească minorul [...]”;

- Articolul 107: „Copilul minor este întreținut de părinții săi [...]”;

- Articolul 109: „Dacă sănătatea sau dezvoltarea fizică a copilului este primejduită prin felul de exercitare a drepturilor părintești, prin purtarea abuzivă sau prin neglijența gravă în îndeplinirea îndatoririlor părintești [...]”.

Violența în familie trebuie tratată cu mare seriozitate, de aceea a fost încadrată la secțiunea problemelor de sănătate publică: Potrivit Ordonanței nr. 95/2003, violența în familie este privită ca o gravă problemă de „sănătate publică”.

Iată cum este definită violența în familie în Legea nr. 217/2003³⁶:

- Articolul 2:

„Orice acțiune fizică sau verbală săvârșită cu intenție de către un membru de familie împotriva altui membru al aceleiași familii, care provoacă o suferință fizică, psihică, sexuală sau un prejudiciu material”.

³³ Acestea sunt: 1) Abuzul emoțional; 2) Intimidare; 3) Șantajare; 4) Izolare; 5) Blamare; 6) Negare; 7) Abuz economic; 8) Amenințare și constrângere.

³⁴ Foarte pe scurt, elementele de bază ale teoriei ciclicității violenței sunt, după cum urmează: a) etapa adunării tensiunilor și frustrărilor dintre parteneri, b) etapa consumării episodului violent, c) etapa regretului agresorului. Dacă victima părăsește agresorul, urmează alte două etape: d) urmărirea victimei de către agresor, e) dacă victima se întoarce, are loc etapa „lunii de miere”.

³⁵ *Codul familiei actualizat*. Disponibil online la: www.resurse.com. Accesat la data de: 14.09.2012.

³⁶ *Codul familiei*. Disponibil online la: www.resurse.com. Accesat la data de: 23.09.2012.

Dar violența mai înseamnă și „împiedicarea femeii de a-și exercita drepturile și libertățile fundamentale”;

- Articolul 8:

Astfel, „se înființează și se organizează Agenția Națională pentru Protecția Familiei”, ce se află în subordinea Ministerului Muncii, Solidarității Sociale și Familiei, conform Ordonanței nr. 95/2003. Această agenție, prin Legea nr. 217/2003, are obiective generale, cum ar fi: sprijinirea membrilor familiei aflați în dificultate, protejarea victimelor. Dar aceste obiective sunt greu de urmărit fără o bază solidă despre cine și ce anume are de făcut. Articolului 8 i s-au adăugat noi aliniate (prin Ordonanța nr. 95), ce completează și clarifică lucrurile.

Legea nr. 217/2003, pentru prevenirea și combaterea violenței în familie, constituie principalul instrument de luptă împotriva acestei probleme. Aici sunt reglementate statutul centrelor de primire în regim de urgență a victimelor violenței în familie, este clarificat termenul de „violență în familie”, precum și toate procedurile legale pe care instituțiile abilitate pot interveni în aceste cazuri. Completările și adăugirile ulterioare asupra prezentei legi demonstrează faptul că problema nu poate fi tratată cu superficialitate și nu este suficientă numai prezența de sine stătătoare a acesteia, ci și reglementarea unor elemente practice ce pot fi aplicate în anumite situații de violență în familie.

Caseta 5: Schimbările aduse de-a lungul timpului legii nr. 217/2003, pentru prevenirea și combaterea violenței în familie, constau în următoarele aspecte³⁷:

- „Clarificarea tuturor formelor de abuz;
- Clarificarea drepturilor de care dispune victima violenței în familie;
- Includerea mijloacelor de drept civil, cum este Ordinul de protecție, prin care se poate dispune, cu caracter provizoriu, una sau mai multe măsuri: evacuarea temporară a agresorului din locuința familiei, reintegrarea victimei și după caz a copiilor în locuința familiei, obligarea agresorului de păstrare a unei distante minime determinate față de victimă (de minim 200 metri);
- Ordinul de restricție nu poate fi mai mare de doi ani;
- Este impus caracterul celerității în privința măsurilor de protecție și de promovare a drepturilor victimelor violenței în familie, după cum urmează: cererea pentru emiterea ordinului de protecție este de competența judecătorei de pe raza teritorială în care victima își are domiciliul sau reședința și se judecă de urgență, în camera de consiliu, participarea procurorului fiind obligatorie; în caz de urgență deosebită, instanța poate emite ordinul de protecție chiar în aceeași zi; judecata se face de urgență și pronunțarea se

³⁷ Principalele modificări și îmbunătățiri aduse legii Legii nr. 217/2003 pentru prevenirea și combaterea violenței în familie aflate în vigoare. Disponibil online la: curieruljudiciar.ro/.../stop-violentei-in-familie-o-noua-lege-adoptata. Și mediafax.ro. Accesate la data de: 02.03.2011. După: Bonea, G.V., (2012). *Violența în relația de cuplu: victime și agresori*. București: Editura Sigma. P. 108.

poate amâna cu cel mult 24 de ore, iar motivarea ordinului se face în cel mult 48 de ore de la pronunțare; hotărârea prin care se dispune ordinul de protecție este supusă numai recursului, în termen de 3 zile de la pronunțare;

- Este introdusă amenda între 500 și 1.000 de lei în cazul în care agresorul dorește să intre în incinta Centrului în care este internată victima sa;
- Crearea cadrului intră și interinstituțional pentru asigurarea reală a prevenirii și combaterii violenței în familie, precizând obligațiile administrației publice la nivel central și local în privința elaborării, implementării, monitorizării și evaluării politicilor, programelor și strategiilor în domeniul combaterii și prevenirii violenței în familie;
- Reglementarea funcționării unităților pentru combaterea și prevenirea violenței în familie;
- Îmbunătățirea sistemului de finanțare a acestui domeniu prin introducerea obligatiei de a prevedea în bugetul anual sume alocate programelor și serviciilor specifice;
- Crearea cadrului pentru elaborarea unei metodologii privind sistemul de înregistrare, raportare și management a cazurilor de violență în familie;
- Înființarea, la nivelul Direcțiilor Generale de Asistență Socială și Protecția Copilului (DGASPC), a echipei intersectoriale în domeniul prevenirii și combaterii violenței în familie, din care fac parte reprezentanți ai poliției, jandarmeriei, direcției de sănătate publică, compartimentului violență în familie din cadrul DGASPC, unitatilor pentru prevenirea și combaterea violenței în familie, ONG-urilor active în domeniu și, eventual, ai serviciilor de probațiune, unităților de medicină legală sau ai altor instituții cu atribuții în domeniu”.

Sursa: *Principalele modificări și îmbunătățiri aduse legii Legii nr. 217/2003 pentru prevenirea și combaterea violenței în familie aflate în vigoare. Disponibil online la: curieruljudiciar.ro/.../stop-violentei-in-familie-o-noua-lege-adoptata. Și mediafax.ro. Accesate la data de: 02.03.2011. După: Bonea, G.V., (2012). *Violența în relația de cuplu: victime și agresori*. București: Editura Sigma. P. 108.*

*Legea nr. 211/2004 privind unele măsuri pentru asigurarea protecției victimelor infracțiunilor*³⁸ garantează ajutorul acordat de stat anumitor categorii de victime. Acest sprijin constă în consiliere psihologică, asistență juridică gratuită, compensații financiare acordate de către stat:

- Articolul 8 alin. (1): „Consilierea psihologică [...] se acordă gratuit, la cerere, pentru victimele tentativei la infracțiunile de omor, omor calificat și omor deosebit de grav, pentru victimele infracțiunilor de lovire sau alte violențe de vătămare corporală săvârșite asupra membrilor familiei, ale infracțiunilor de vătămare corporală gravă;

- Articolul 14 alin. (1): „Asistența juridică gratuită se acordă, la cerere, următoarelor categorii de victime:

- victimele tentativelor de omor;

- victimele infracțiunilor de vătămare corporală și vătămare corporală gravă;

³⁸ *Legea nr. 211/2004 privind unele măsuri pentru asigurarea protecției victimelor infracțiunilor* Disponibil online la: www.resurse.com. Accesat la data de: 23.09.2012.

- victimele infracțiunilor de viol;
- soțul, copiii și persoanele aflate în grija victimei decedate”.
- Articolul 21 alin. (1): „Compensația financiară se acordă, la cerere, [...] următoarelor categorii de victime:
 - persoanelor asupra cărora a fost săvârșită tentativa la infracțiunile de omor, omor calificat și omor deosebit de grav;
 - victimelor infracțiunilor de vătămare corporală și vătămare corporală gravă;
 - victimelor infracțiunii de viol și act sexual cu un minor;
 - soțul, copiii și alte persoane aflate în grija victimei care a decedat prin săvârșirea infracțiunilor de omor, omor calificat și omor deosebit de grav.

Principalele instituții din București Violenta, care pot interveni în cazurile de violență în familie constituie, ținând cont că există atât organizații neguvernamentale, cât și furnizori publici de astfel de servicii specializate. Serviciile unde se pot semna cazurile de violență în familie:

- poliție;
- serviciile medicale de urgență;
- institute medico-legale;
- linii telefonice de urgență, cum ar fi 112.

În România, legile ce au ca obiective prevenirea și combaterea violenței în familie sunt neclare, au definiții generale în ceea ce privește violența sexuală asupra femeii în familie. Încă sunt ignorate certurile în familie care se finalizează cu scene de violență. Majoritatea femeilor ezită să apeleze la organele legii pentru a le face dreptate, pentru că se tem de agresor. Atunci când victima locuiește împreună cu agresorul, există posibilitatea ca acesta din urmă să nu fie pedepsit sau sancționat. Victima se teme de agresor, iar acesta profită de acest lucru, pentru a o determina să renunțe la orice fel de modalitate de a se apăra (fie legală, financiară sau de orice alt fel). O femeie care are și copii este puțin probabil să-și părăsească soțul agresiv, din motive economice (nu are bani, nu are o locuință în care să se mute), psihologice (nu este susținută moral de nimeni), sociale (va fi blamată de societate) etc. Atunci când agresorul observă că nu este pedepsit pentru ceea ce face, va continua să-și agreseze soția din ce în ce mai des, considerând că acest lucru a devenit un fel de datorie a sa. În general, victimele tind să depindă de agresor din punct de vedere psihic, economic și social. Astfel, agresorul poate deține controlul suprem asupra victimei și o poate agresa după bunul său plac, mergând pe ideea: „legea nu are ce spune în acest caz” sau „Ce ar putea să-mi facă mie legea?”. Victima încurajează agresorul să-și manifeste comportamentul prin

pasivitatea și supunerea ei. Se teme de acesta și nu vrea să-l supere sau să-l deranjeze denunțându-l la poliție. Dacă acest lucru se întâmplă totuși, în majoritatea situațiilor victima își va retrace plângerea depusă. Astfel se închide cercul, iar victima va trebui să suporte în continuare comportamentul agresiv al partenerului. Atunci când comunitatea nu se implică și tolerează comportamentele violente, agresorul este încurajat indirect. Dacă nici familia extinsă nu are nimic de spus, agresorului i se va părea normal să-și tortureze soția, care se va consola cu ideea că și bunica, și mama ei au trecut prin aceeași situație de-a lungul vieții. Țara noastră nu duce lipsă de legi, însă aplicarea lor lasă mult de dorit. Acest lucru se poate datora și mentalității oamenilor, care s-au obișnuit să vadă și să audă despre violența în familie și astfel au devenit „imuni” și nu mai reacționează în niciun fel, ignorând problema. Dacă ne prefacem că nu o observăm, aceasta nu va dispărea și nu se va rezolva de la sine, ci va lua proporții, propagându-se în timp și spațiu, cu urmări grave în prezent și în viitor asupra societății și membrilor săi.

3.2. Agresorul: legislația românească privind clarificarea statutului și drepturilor acestuia

În România, legislația cu privire la intervenția la nivelul agresorului familial este cât se poate de precară, în sensul în care nu sunt suficiente centre de întraajutorare în care specialiștii în domeniu să își poată desfășura activitatea. De exemplu, nu există la nivel microlocal (secții de poliție, școli, biserici, spitale, etc.) specialiști care să poată identifica și îndruma persoanele cu asemenea probleme.

Legea cu privire destinată agresorului familial se limitează la următoarele³⁹:

„Ordonanța nr. 95/2003 privind *Organizarea unor Centre Destinate Agresorului*, care să ofere servicii precum dezintoxicare, dezalcolizare, consiliere, tratament medical, consiliere. Standardele acestor servicii sunt stabilite în Ordinul nr. 383/2004”.

³⁹ Documente privind incriminarea violenței domestice. Disponibil online la: www.consiliium.europa.eu/uedocs/cmsUpload/8590.ro08.pdf. Accesat la data de: 03.02.1009.
După: Bonea, G.V., (2012). *Violența în relația de cuplu: victime și agresori*. București: Editura Sigma. P. 108.

De asemenea, chiar în Legea 217/2003, privind prevenirea și combaterea violenței în familie, actualizată, prevede existența unor centre destinate agresorului (vezi caseta 6):

Caseta 6: Prevederile din legea nr. 217/2003, privind prevenirea și combaterea violenței în familie, actualizată, cu trimitere la centrele destinate agresorilor familiali⁴⁰:

CAPITOLUL III

Unități pentru prevenirea și combaterea violenței în familie

ART. 15

(1) Unitățile pentru prevenirea și combaterea violenței în familie sunt:

- a) centre de primire în regim de urgență;
- b) centre de recuperare pentru victimele violenței în familie;
- c) centre de asistență destinate agresorilor;
- d) centre pentru prevenirea și combaterea violenței în familie;
- e) centre pentru servicii de informare și sensibilizare a populației.

(2) Unitățile pentru prevenirea și combaterea violenței în familie oferă gratuit servicii sociale destinate victimelor violenței în familie.

ART. 16

(1) Unitățile pentru prevenirea și combaterea violenței în familie pot fi publice, private sau în parteneriat public-privat.

(2) Unitățile pentru prevenirea și combaterea violenței în familie pot fi înființate numai de către furnizorii de servicii sociale, acreditați în condițiile legii.

(3) Înființarea, organizarea și funcționarea unităților pentru prevenirea și combaterea violenței în familie se aprobă prin hotărâri ale consiliilor județene sau, după caz, ale consiliilor locale, respectiv ale sectoarelor municipiului București și al Consiliului General al Municipiului București.

(4) Finanțarea unităților publice pentru prevenirea și combaterea violenței în familie se asigură din bugetele locale.

(5) În cazul unităților pentru prevenirea și combaterea violenței în familie, utilizarea sumelor alocate de la bugetul de stat sau, după caz, de la bugetele locale se supune controlului organelor abilitate de lege.

(6) Instituția care a acordat finanțarea sau subvenția unităților pentru prevenirea și combaterea violenței în familie, publice, private și în parteneriat public-privat, monitorizează folosirea fondurilor alocate.

(7) Asistarea sau, după caz, găzduirea victimelor, respectiv asistarea agresorilor în unitățile prevăzute la art. 15 alin. (1) lit. a) - c) se face în baza încheierii unui contract de acordare a serviciilor sociale. Pentru minori contractul de acordare a serviciilor sociale este semnat de părintele însoțitor sau, după caz, de reprezentantul legal.

ART. 19

(1) Centrele de asistență destinate agresorilor sunt unități de asistență socială care funcționează ca centre de zi, cu sau fără personalitate juridică, care asigură reabilitarea și reinserția socială a acestora, măsuri educative, precum și servicii de consiliere și mediere familială.

⁴⁰ Prevenirea și combaterea violenței în familie. Disponibil online la: www.mmuncii.ro. Accesat la data de: 30.08.2013.

(2) Tratamentele psihiatrice, de dezalcoolizare și dezintoxicare acordate prin centrele de asistență destinate agresorilor se asigură în spitalele sau unitățile sanitare cu care s-au încheiat convenții, în condițiile prevăzute la art. 17 alin. (6).

ART. 20

Centrele pentru prevenirea și combaterea violenței în familie sunt unități de asistență socială în regim de zi, cu sau fără personalitate juridică, care asigură asistență socială, consiliere psihologică, juridică, precum și informarea și orientarea victimelor violenței în familie”.

Sursa: *Prevenirea și combaterea violenței în familie*. Disponibil online la: www.mmuncii.ro. Accesat la data de: 30.08.2013.

În prezent, țara noastră nu dispune de suficiente resurse materiale, de ordin legislativ și uman pentru a putea face față acestei probleme. Centrele destinate agresorului familial sunt extrem de puține la ora actuală în România, acestea pot fi numărate pe degetele de la o mână, așa cum vine vorba. Unul dintre aceste centre se află în București, fiind coordonat de către Direcției Generale de Asistență Socială a Municipiului București, numit *O nouă șansă*. Beneficiarii acestui centru ajung acolo direcționați de către centrele de adicții din alte instituții specializate. Nu se poate spune că acest centru este cunoscut de către masa largă de cetățeni, la fel cum nu se poate spune că există foarte mulți doritori care se confruntă cu probleme de violență (*anger and aggression management*) să ia legătura cu specialiștii din cadrul centrului pentru a putea beneficia de servicii corespunzătoare. În centru funcționează o echipă multidisciplinară de specialiști formată din: psiholog, medic generalist, medic psihiatru, asistent social, psiholog, educator, jurist. După fiecare caz în parte, în funcție de particularitățile acestuia, se poate apela la serviciile mai multor specialiști încadrați în subordinea Direcției Generale de Asistență Socială a Municipiului București.

De asemenea, teoretic, adică numai pe hârtie și mai puțin în aflat stadiu material, real, există *Institutul Național pentru Studiul și Tratamentul Traumei* (ISTT)⁴¹, înființat în 2010, are, misiunea de a contribui la creșterea și îmbunătățirea standardelor serviciilor destinate victimelor violenței, dar și a agresorilor familiari.

Deocamdată nu se poate vorbi de rezultatele *Institutului Național pentru Studiul și Tratamentul Traumei*, din varii motive precum lipsa unui spațiu în care specialiștii să își poată desfășura activitatea, lipsa fondurilor etc.

⁴¹ *Institutul Național pentru Studiul și Tratamentul Traumei*. Disponibil online la: www.ziare.com. Accesat la data de: 09.12.2011. (Institutul nu are încă o pagină oficială de internet și nici un sediu unde echipa multidisciplinară de specialiști să își poată desfășura activitatea). Astfel, că, fiecare dintre specialiștii desemnați să activeze în cadrul Institutului, își desfășoară activitatea în mod individual, la locul de muncă de care aparțin în momentul de față.

Însă la deschiderea *Institutului Național pentru Studiul și Tratatamentul Traumei*, au fost făcute cunoscute obiectivele (vezi caseta 7) importante ale acestuia, după cum urmează:

Caseta 7: Obiectivele *Institutului Național pentru Studiul și Tratatamentul Traumei*⁴²:

Obiective:

- să studieze cauzele și efectele traumelor umane, în vederea popularizării lor, pentru a preveni și vindeca efectele lor negative;
- să identifice diverse modalități eficiente de tratament a efectelor negative ale traumelor psihice;
- să descopere și să promoveze inițiative, politici, servicii, strategii care să reducă impactul factorilor traumatici și al consecințelor acestora;
- să ofere un cadru de întâlnire a tuturor profesioniștilor din domeniul clinic, de cercetare, de educare și informare din România și din întreaga lume pentru a împărtăși experiențele și cunoștințele lor privind domeniul psihotraumatologiei;
- să ofere un cadru de formare a profesioniștilor care să susțină persoanele traumatizate și care să amelioreze sau să vindece efectele traumelor psihice. Valori: Profesionalismul, colaborarea, eficiența Membri Psihologi, medici, asistenți sociali, cadre didactice, jurnaliști, avocați, asistente medicale etc. Membri de onoare: Francis Macnab, psiholog, președintele Institutului Cairnmillar, Melbourne Șerban Ionescu, psihiatru și psiholog, este profesor de psihopatologie la Universitatea Paris VIII (Vincennes-Saint-Denis), director al Centrului de cercetare „Traumă, Resiliență, Psihoterapii” din cadrul acestei universități, profesor emerit al Universității Trois-Rivieres (Quebec) și membru corespondent al Academiei de Științe Medicale din România.

Clienți: Orice persoane care au nevoie de prevenirea, susținerea sau ameliorarea efectelor traumelor psihice.

Sursa: *Institutul Național pentru Studiul și Tratatamentul Traumei*. Disponibil online la: www.wordpress.com. Accesat la data de: 30.08.2013.

Cu obiectivele stabilite, încă din anul înființării Institutului, în 2010, se așteaptă rezultatele unei munci intense depuse în vederea prevenirii și combaterii violenței în familie. Pe baza acestor rezultate se vor putea face următoarele lucruri importante:

- multe studii, care să conducă specialiștii din diverse domenii la anumite concluzii de neconceput până acum,
- se vor putea construi strategii fiabile de prevenire și intervenție, care să facă față realității violenței în familie cu care familia, în primul rând, și apoi, societatea se confruntă,
- la educarea noilor generații, care să dea rezultate pe viitor: prevenire, susținere, ameliorarea efectelor,

⁴² *Institutul Național pentru Studiul și Tratatamentul Traumei*. Disponibil online la: www.wordpress.com. Accesat la data de: 30.08.2013.

- la descoperirea unor noi elemente care să pună bazele unor noi teorii în domeniu,
- la formarea mai eficientă a specialiștilor,
- la descoperirea de noi intervenții și noi maniere de reconciliere între beneficiari / membrii familiei care se confruntă cu traumele respective,
- schimburi de experiență cu specialiști care aparțin unor instituții din alte țări,
- organizarea de conferințe și alte astfel de activități prin care specialiștii să își poată împărtăși experiențele,
- deținerea unor baze de date, care alimentate, odată cu trecerea timpului să poată servi specialiștilor la conceperea de alte metode și tehnici de intervenție etc.

Concluzii

Agresorul domestic (the domestic aggressor/the domestic perpetrator) constituie un subiect foarte delicat, motiv pentru care trebuie tratat pe mai multe paliere precum: juridic (așa cum este cazul de față), psihologic, medical, social, educațional etc. Este important ca fiecare dintre aceste paliere să fie tratate deoarece pot desluși cauzele neștiute până acum de către specialiști ale violenței dintre partenerii de viață. O problemă mai complicată decât violența dintre cei doi parteneri este violența în familie, deoarece implică toți membrii familiei care locuiesc sub același acoperiș, cum ar fi de exemplu: persoane vârstnice, persoane cu diverse grade de handicap, minori. Este imperios necesar să menționez faptul că nu întâmplător am utilizat doi termeni: *violența în relația de cuplu* și *violența în familie*, pentru a exemplifica și a analiza din mai multe perspective acest fenomen. Valoarea pe care acești doi termeni menționați mai devreme o dau este în funcție de modul profund și cuprinzător sau superficial cu care sunt tratați. Este destul de dificil de tratat un caz de violență dintre membrii unei familii, de aceea specialiștii care se ocupă de aceste cazuri trebuie să aibă o pregătire solidă și să dobândească o vastă experiență în domeniu.

Provocarea cea mai mare vine atunci când beneficiarul/persoana asistată, în cazul de față – agresorul, se află într-un program de reabilitare. În funcție de evoluția sau eșecul aplicării planului de intervenție al programului, beneficiarul și familia acestuia pot sau nu beneficia de o viață mai bună pe plan social, familial, psihic etc.

Violența dintre membrii familiei este o problemă delicată, mai mult sau mai puțin față de violența stradală, violența în școli, violența promovată de mass-media prin difuzarea anumitor programe de profil, violența din instituții – în general. Specialiști din toate domeniile s-au străduit să afle care este rezolvarea acestei probleme delicate, însă se pare că nu există un șablon fix care să poată rezolva imediat situația. Timpurile, oamenii și odată cu ei și mentalitățile, obiceiurile, practicile sunt într-o permanentă schimbare din ce în ce mai alertă. De aceea lucrări cum este și cea de față, dar mai ales lucrări care tratează situația violenței „la nivel de celulă”, sunt oricând de folos la nivel social, educațional, informațional, medical, de sănătate publică, din perspectiva politicilor sociale etc.

Se poate spune că există numeroși factori favorizanți care contribuie în măsură mai mare sau mai mică la conturarea și manifestarea violenței la nivelul fiecărei familii în parte, la fel de bine cum se poate afirma faptul că lipsesc încă

multe studii ce ar trebui aplicate pentru a „decortica” problema. Numai așa fiecare caz ce este prezentat instituțiilor guvernamentale de stat și celor nonguvernamentale acreditate de stat poate avea o șansă reală de ameliorare sau chiar rezolvare a problemei violenței.

Mentalitatea actuală a indivizilor, legată de familie, este una caracterizată de opacitate față de ceea ce ar putea veni din afară să ajute, să fie de folos în vederea îmbunătățirii calității vieții. Dar, din fericire, cu timpul, pare că lucrurile stau să se schimbe și familia să accepte pe deplin ajutorul unor specialiști pregătiți să intervină.

O altă mare problemă este cea a lipsei specialiștilor bine pregătiți și cu o experiență în domeniu, a lipsei resurselor financiare, a lipsei resurselor instituționale, a lipsei de interes din partea autorităților. După cum se poate vedea, situația actuală este caracterizată de lipsuri, iar în astfel de situație, sistemul de prevenire și combatere a violenței dintre membrii familiei este compromis. Calitatea serviciilor nu se poate spune că face față cererii, numărul mare de solicitări de adăpostire în regim de urgență nu poate fi onorat de către instituțiile de specialitate, fie de stat sau nonguvernamentale. Astfel situația cu care ne confruntăm este caracterizată de un „cerc” ce se rotește la nesfârșit pe „șinele” neputinței societății în general, de a căuta remedii fiabile în vederea ameliorării sau rezolvării celei mai mari părți a familiilor care se confruntă cu probleme legate de violență.

„Acasă” este locul unde orice on trebuie să se simtă în siguranță, cel puțin la nivel teoretic, însă atunci când aducem în discuție problema violenței dintre membrii familiei, „acasă”, devine terenul de luptă dintre actorii care joacă în propria dramă.

Bibliografie

- Abraham, P. (1999). *Dicționar de droguri, toxicomanii și dependențe*. București Editura Coresi.
- Abrahams, H. (2007). *Supporting women after domestic violence: Loss, trauma and recovery*. London: Jessica Kingsley Publishers.
- Aksakal, F., Demirel, B., Durukan, E. și Ozkan, S. (2010). *The prevalence of domestic violence against women in Ankara. Journal of Family Violence*. 25, 449-460.
- Alexander, P.C. (2011). *Childhood maltreatment, intimate partner violence, work interference and women's employment. Journal of Family Violence*: 26, 4, 255-261.
- Alverson, T. (2008). *King Alcohol and His Loyal Subject*. În Starsia, V. și Gore, R.D. (Eds.). *Voices of alcoholism. The healing companion: Stories for courage, comfort and strenght*. United States of America: LaChance Publishing LLC. 29-34.
- Amza, T. (2002). *Criminologie. Tratat de teorie și politică criminologică*. București: Editura Lunina Lex.
- Awang, H. și Hariharian, S. (2011). *Determinants of domestic violence: Evidence from Malaysia. Journal of Family Violence*. 26, 6, 459-464.
- Babcock, J.C. și Scott, S. (2010). *Attachment as a moderator between intimate partner violence and post-traumatic stress disorder symptomd. Journal of Family violence*. 25, 1-9.
- Baldry, E. și Vinson C. (1999). *Child protection: does community matter?*. În Breckenridge, J. și Laing, L. (Eds.). *Challenging silence: innovative responses to sexual and domestic violence*. Australia: ALLEN & UNWIN. 222-237.
- Baloescu, A. și Marian, G. (2009). *Comportamentul agresiv*. București: Editura Tritonic.
- Banciu, D. (2005). *Crima și criminalitatea. Repere și abordări juris-sociologice*. București: Editura Lumina Lex.
- Banciu, D., Rădulescu, S. M., Teodorescu, V. (2002). *Tendințe actuale ale crimei și criminalității în România*. București: Editura Lumina Lex.

- Bandura, A. (1977). *Social learning theory*. Englewood cliffs. New Jersey: Prentice – Hall.
- Barnett, S.A. (1963). *A study in behavior*. Londra: Methuen.
- Barnett, S.A. (1981). *Models and morals: Biological images of man*. În Brain, P.F. și Benton, D. (coord.). *Multidisciplinary approaches to aggression*. Amsterdam: Elsevier Press. 194-219.
- Beauvoir, S. [1963] (2008). *Neînțelegera dintre sexe*. În Lair, S. (ed.). *Cuplul*. București: Editura Institutului European. 290-312.
- Bell, S. (2011). *Through a foucauldian lens: A genealogy of child abuse*. *Journal of Family violence*. 26, 2, 101-108.
- Bhattacharyya, G. (2008). *Dangerous Brown Men: Exploiting Sex, Violence and Feminism in the War on Terror*. London: Long House Publishing Services.
- Bonea, G.V. (2008). *Abuzul asupra copiilor în România – cauzalitate și tipologie*. *Revista de Asistență Socială* 3-4, 97-111.
- Bonea, G.V. (2009)1. *Criminalitatea și încrederea populației în poliția română*. *Revista de Criminologie, Criminalistică și Penologie*. 2, 63-75.
- Bonea, G.V. (2009)2. *Considerente psihosociale și legale asupra delincvenței juvenile în tranziția românească*. *Revista de Asistență Socială* 1-2, 77-90.
- Bonea, G.V. (2009)3. *Femeia-victimă a violenței domestice în România*. *Revista de Asistență Socială*. 3-4, 128-152.
- Bonea, G.V. (2010). *Impactul politicilor sociale românești de prevenire și combatere a violenței în relația de cuplu*. *Revista editată în urma Colocviului Internațional de Științe Sociale, ACUM*. Brașov. 4, 2, 95-104.
- Bonea, G.V. (2011)1. *Sistemul nonguvernamental românesc destinat victimelor violenței domestice: Așezământul Social „Patriarhul Justinian Marina”*, Asociația Diaconia. *Revista de Asistență Socială*. 2, 133-150.
- Bonea, G.V. (2011)2. *Aspecte practice privind sistemul politic de protecție a copiilor cu dizabilități*. *Revista de Calitatea Vieții*. București. 12, 1, 83-102.
- Bonea, G.V. (2012). *Violența în relația de cuplu: Etiologia agresorului și aspectele generale ale modelelor de abordare a serviciilor*

specializate. In Rujoiu, O. si Rujoiu, V.I. (coord.). *Violența în familie: între percepție socială și asumare individuală*. București: Editura ASE, pag. 194-236.

- Bonea, G.V., (2012). *Violența în relația de cuplu: victime și agresori*. București: Editura Sigma. P. 108.
- Borș, M., Chitoșcă, I., și Tropan, Gh. (2005). *Violența în familie și metodologia intervenției*. În Neamțu, G. și Stan, D. (coord.). *Asistența socială. Studii și aplicații*. Iași: Editura Polirom. 129-182.
- Braithwhait, R. (2001). *Managing aggression*. London: Routledge.
- Brawne, A. și Warner, T., Krebs, C., Breiding, H.J. (2011). *The association between different types of intimate partner violence experienced by women*. *Journal of Family violence*. 26, 1, 487-500.
- Brillon, M. [2009] (2010). *Emoțiile pozitive, emoțiile negative și sănătatea*. Iași: Editura Polirom.
- Buzducea, D. (2010). *Social work in the new millennium: A global perspective*. *Revista de Asistență Socială*. An. 9, 1, 31-42.
- Campbell, A. (2002). *A mind of her own. The evolutionary psychology of women*. New York: Oxford University Press.
- Campbell, J.C. (1992). *A review of nursing research on battering*. În Carolzn, P.R. și Sampsele, M. (ed.). *Violence against women: nursing reasarch education and practice issues*. New York: Heamishere Publising Corporation. 183-188.
- Campbell, J.C. (1998). *Abuse during pregnancy: Progress, policy and potential*. *American Journal of Public Health*. 88, 185-187.
- Cerezo, M.A. (1998). *Conflict and violence in the family: Cross-disciplinary issues. Dynamic dilemma*. În Klein, R.M.A. (Ed.). *Multidisciplinary perspectives on family violence*. New York: Routledge. 9-40.
- Chelcea, S. (2003). *Agresivitate*. În Iluț, P. și Chelcea, S. (coord.). *Enciclopedie de psihosociologie*. București: Editura Economică. 25-27.
- Chelcea, S. (2008). *Rușinea și vinovăția*. În Chelcea, S. (coord.). *Rușinea și vinovăția în spațiul public. Pentru o sociologie a emoțiilor*. București: Editura Humanitas. 197-335.

- Chelcea, S. [2004] (2007). *Metodologia cercetării sociologice. Metode cantitative și calitative*. Ed. a 3-a rev. București. Editura Economică.
- Chelcea, S. și Iluț, P. (2008). *Emoțiile: repere teoretice*. În Chelcea, S. (coord.). *Rușinea și vinovăția în spațiul public. Pentru o sociologie a emoțiilor*. București: Editura Humanitas. 17-100.
- Ciupercă, C. (2000). *Cuplul modern: între emancipare și disoluție*. București: Editura Tipoalex.
- Cohen, A. (1955). *Delinquent boys*. London: Free Press.
- Cohen, R. (1999). *Egiptul Faraonilor*. București: Editura Prietenii Cărții, (Trad. rom. Frâncu, G.).
- Coleman, D.H. și Straus, M.A. (1990). *Marital power, conflict and violence in a nationally representative sample of american couples*. În Straus, M.A. și Gelles, J. (eds.). *Physical violence in american families*. New Brunswick: Transaction. 287-304.
- Cooper, J. (2000). *China antică*. București: Editura Prietenii Cărții, (Trad. Rom. Petculescu, M.).
- Corso, P.S. (2009). *Economic Analysis and the Prevention of Intimate Partner Violence*. În Mitchell, C. și Anglin, D. (eds.). *Intimate Partner Violence. A Health-Based Perspective*. New York: Oxford University Press. 53-85.
- Cotoi, C. (2006). *Primordialism cultural și geopolitică românească*. București: Editura Mica Valahie.
- Curic, I. și Văetiși, L. (2005). *Inegalitatea de gen: violența invizibilă*. Cluj-Napoca: Editura Eikon.
- Daly, M. și Wilson, M. (1993). *An evolutionary psychological perspective on male sexual proprietariness and violence against wives*. *Violence and Victims*. 8, 271-294.
- Davis, R.L. (2008). *Domestic violence : intervention, prevention, policies, and solutions*. SUA: Taylor & Francis Group.
- Dobash, R.P. și Dobash, R.E. (1992). *Women violence and social change*. London: Routledge.
- Dobash, R.P., Dobash, R.E., Wilson, M. și Daly, M. (1992). *The myth of sexual symmetry in marital violence*. *Social Problems*. 39, 71-91.

- Dobash, R.P., Dobash, R.E. (1979). *Women violence and social change*. New York: Routledge.
- Dobrică, P. (2011). *Normalitate, conformare și devianță socială*. În Vlăsceanu, L. (coord.). *Sociologie*. Iași: Editura Polirom. 353-528.
- Dutton, D.G. (1988). *The domestic assault against women: Psychological and criminal justice perspectives*. Boston: Allyn and bacon.
- Dutton, D.G. (2007). *Thinking Outside the Box: Gender and Court-Mandated Therapy*. În Hamel, J. și Nicollos, T.L. (eds.). *Family Interventions in Domestic Violence. A Handbook of Gender-Inclusive Theory and Treatment*. New York: Springer Publishing Company. 27-58.
- Dutton, D.G. și Corva, K. (2006). *Transforming a flawed policy: A call to revive psychology and science in domestic violence research and practice*. *Aggression and Violent Behavior*. 11, 5, 453-483.
- Dutton, D.G. și Corva, K. (2006). *Transforming a flawed policy: A call to revive psychology and science in domestic violence research and practice*. *Aggression and Violent Behavior*. 11, 5, 453-483
- Dutton, D.G. și Strechan, C.E. (1987). *Motivational needs for power and spouse-specific assertiveness in assaultive and non-assaultive men*. *Violence and Victims*. 2, 3, 145-156.
- Dutton, D.G., Saudners, K., Starzomski, A. și Bartholomew, K. (1994). *Intimacy – Anger and attachments as precursors of abuse in intimate relationships*. *Journal of Applied Social Psychology*. 24, 15, 1367-1386.
- Dutton, D.G., Goodman, L.A. și Bennett, L. (1999). *Court-involved battered women's respons to violence: The role of psychological, physical and sexual abuse*. *Violence and victims*. 14, 1, 89-104.
- Dutton, D.G., Henderson, A.J.Z., și Bartholomew, K. (1997). *He loves me; He loves me not: Attachment and separation of abused women*. *Journal of Family Violence*. 12, 2, 169-191.
- Dutton, D.G., Starzomski, A. și Ryan, L. (1996). *Antecedents of abuse personality and abusive behavior in wife assaults*. *Journal of Family Violence*. 11920, 113-132.
- Engel, B. (2002). *The emotionally abusive relationship. How to stop being abuse and how to stope abusing*. New Jersey: John Wiley & Sons, Inc.

- Freud, S. (1930). *Civilization and its Discontents*. Londra: Hogarth Press.
- Geen, G.R. și Donnersten, E. (1998). *Human aggression. Theories, research and implications for social policy*. California: Academic Press.
- Gendreau, P.L. și Lewis, M.H. (2005). *Social Deprivation, Social-Emotional Behavior, and the Plasticity of Dopamine Function*. În Stoff D.M. și Susman E.J. (Eds.). *Developmental psychobiology of aggression*. New York: Cambridge University Press. 43-56.
- Goetting, A. (2007). *Battered women: Held in captivity*. În Jackson, N.A. (coord.). *Encyclopedia of domestic violence*. New York: Routledge Taylor & Francis Group. 83-85.
- Gordon, J. (1996). *Community service for abused women: A review of perceived usefulness and efficacy*. *Journal of Family Violence*. 11, 4, 315-329.
- Graham-Bermann, S. și Gross, M. (2008). *Ecological Models of Violence*. În Renzetti, C.M. și Edleson, J.L. (eds). *Encyclopedia of interpersonal violence*. California: SAGE Publications. 213-214.
- Grieger, K., Rabe, H., și Kavemann, B. (2007). *Împreună împotriva violenței domestice: cooperare, intervenție, cercetare*. În Muntean, A. și Sagebiel, J. (coord.). *Practici în asistența socială. România și Germania*. Iași: Editura Polirom. 310-326.
- Grunberg, L. (2011). *Gen și societate*. În Vlăsceanu, L. (coord.). *Sociologie*. Iași: Editura Polirom. 210-243.
- Harne, L. și Radford, J. (2008). *Tackling domestic violence. Theories, policies and practice*. New York: Open University Press.
- Humphreys, C. (2006). *Relevant Evidence for Practice*. În Humphreys, C. și Stanley, N. (Eds.). *Domestic violence and child protection. Directions for good practice*. London: Jessica Kingsley Publishers. 17-50.
- Jderu, G. (2010). *Comportamentul agresiv*. În Chelcea, S. (coord.). *Psihosociologie. Teorii, cercetări, aplicații. Psycho. Theories, research, applications*. Iași: Editura Polirom.
- Kerby, K.R., Xu, X., Sirisunyaluck, B, Alley, J.M. (2010). *Exposure to family violence in childhood and intimate partner perpetration or victimization in adulthood: Exploring intergenerational transmission in urban Thailand*. *Journal of Family Violence*: 25, 3, 337-347.

- Lehmann, P. (1997). *The development of posttraumatic stress disorder in a sample of child witnesses to mother assault*. Journal of Family Violence: 12, 3, 241-257.
- Lipovetsky, G., Ruba, S.R. și Vrabie, M. [1997] (2000). *A treia femeie*. București: Editura Univers. (Trad. Rom. Ruba, R.S. și Vrabie, M.).
- Lorenz, K. [1963] (2005). *Așa-zisul rău. Despre Istoria naturală a agresiunii*. București: Editura Humanitas. (Trad. Rom. de Constantin, I.).
- Mazur, A.G. (2002). *Theorizing Feminist Policy*. New York: Oxford University Press
- Mazur, A.G. (2002). *Theorizing Feminist Policy*. New York: Oxford University Press
- Mihalnic, S.W. și Elliott, D. (1997). *A social learning theory. Model of marital violence*. Journal of Family Violence. 12, 1, 21-47.
- Mihăilescu, I. (1993). *Feminism*. În Zamfir, C. și Vlăsceanu, L. (coord.). *Dicționar de sociologie*. București: Editura Babel. 321-347.
- Mitrofan, I. (1989). *Cuplul conjugal, armonie și dizarmonie*. București: Editura Științifică și Enciclopedică.
- Mitrofan, I. și Ciupercă, C. (1998). *Incursiune în psihosociologia și psihosexologia familiei*. București: Editura Press Mihaela.
- Mitrofan, I. și Mitrofan, N. (1991). *Familia de la A la Z*. București: Editura Științifică.
- Mitrofan, N. (1984). *Dragostea și căsătoria*. București: Editura Științifică și Enciclopedică.
- Morris, D. [1967] (1991). *Mămuța goală*. București: Editura Științifică.
- Muntean, A. (1999). *Violența domestică și maltratarea copilului*. Timișoara, Editura Revoluției din 1989.
- Muntean, A. [2003] (2011). *Violența în familie și maltratarea copilului*. În Neamțu, G., (coord.). *Tratat de asistență socială*. Iași: Editura Polirom. 421-437.
- Mocănașu, N.F. (2010). *Sociologie Generală*. București: Editura Sigma.

- Mocănașu, N.F. (2010). *Metodologia proiectării intervențiilor sociale*. București: Editura Sigma.
- Mocănașu, N.F. (2012). *Cauze sociale ale violenței domestice*. București: Editura Sigma.
- Mocănașu, N.F. (2012). *Intervenție socială*. București, Editura Sigma.
- Mocănașu, N.F. (2012). *Problemele societății românești contemporane*. București: Editura Sigma.
- Offen, K. (2004). *Challenging Male Hegemony: Feminist Criticism and the Context for Women's Movements in the Age of European Revolutions and Counterrevolutions*. În Paletschek, S. and Pietrow-Ennker, B. (Eds.). *Women's Emancipation Movements in the Nineteenth Century. A european perspective*. California: Sranford University Press. 11-31.
- Olafson, E. (2004). *Child Sexual Abuse*. În Cling, J.B. (Ed.). *Sexualized violence against Women and Children. A psychology and law perspective*. New York: The Guilford Press. 149-213.
- Palade, B. (2002). *Dincolo de dominația de gen: regândiri feministe ale autoarei*. În Todorean, O. (ed.). *Itinerarii contestatare. Studii de teorie politică feministă*. București: Editura: Politeia SNSPA. 120-134.
- Pease, A. și Pease, B. (2003). *El e cu minciuna, ea vorbește-ntruna*. București: Editura Curtea Veche. (Trad. Rom. Neculcea, E.).
- Pournaghash-Tehrani, S. (2011). *The role of belifes, attitudes and adverse childhood experiences in predicting men's reactions towards their spouses' violence*. *Journal of family Violence*: 26, 2, 93-99.
- Pournaghash-Tehrani, S. (2011). *The role of belifes, attitudes and adverse childhood experiences in predicting men's reactions towards their spouses' violence*. *Journal of family Violence*. 26, 2, 93-99.
- Rădulescu, G. [1978] (2005). *Mic dicționar enciclopedic*. București: Editura Științifică și Enciclopedică.
- Rădulescu, M. S. (1998). *Sociologia devianței*. [fără loc] Editura Victor.
- Rădulescu, M.S. (1993). *Victimologie*. În Zamfir, C. și Vlăsceanu, L. (coord). *Dicționar de sociologie*. București: Editura Babel. 570-574

- Rădulescu, M.S. (1996). *Sociologia și istoria comportamentului sexual deviant*. București: Editura Nemira.
- Rădulescu, M.S. (2001). *Sociologia violenței (intra)familiale: victime și agresori în familie*. București: Editura Lumina Lex.
- Rădulescu, M.S. (2001). *Violența (intra)familială din perspectivă sociologică și criminologică*. *Revista Română de Sociologie*. 1-2, 3-16.
- Rădulescu, M.S. (2004). *Dicționar selectiv*. București: Editura Lumina Lex.
- Rădulescu, M.S. (2010). *Sociologia devianței și a problemelor sociale*. București: Editura Lumina Lex.
- Rădulescu, M.S. și Dâmboeanu, C. (2006). *Consumul și abuzul de alcool ca problemă socială și medicală*. *Revista Română de Sociologie*. 5-6, 433-461.
- Riane, A. (2005). *The Interaction of Biological and Social Measures in the Explanation of Antisocial and Violent Behavior*. În Stoff D.M. și Susman E.J. (eds.). *Developmental psychobiology of aggression*. New York: Cambridge University Press. 15-41
- Robinson, G.E. (2003). *Violence against women in North America*. *Arck Womens Ment Health*. 6, 185-191.
- Ropotică, M.I. (2007). *Violența intrafamilială*. București: Editura Pro Universitaria.
- Roth-Szamosközi, M. (2005). *Copii și femei victime ale violenței*. Cluj-Napoca: Editura Presa Universitară Clujeană.
- Rowlings, E.I. și Graham, D.L.R. (2007). *Stockholm Syndrome in battered women*. În Jackson, N.A. (coord.). *Encyclopedia of domestic violence*. New York: Routledge Taylor & Francis Group. 689-695
- Rujoiu, O. (2008). *Relațiile interpersoanale: comunicare, conflict, încredere*. În Chelcea, S. (coord.). *Psihosociologie. Teorii, cercetări, aplicații*. Ed. a II-a. Iași: Editura Polirom. 174-183.
- Rujoiu, O. (2009). *Între modernitate și tradiționalism: rușinea și onoarea. O analiză interculturală*. *Sociologie Românească*. 7, 2, 151-166.
- Rujoiu, O. și Rujoiu, V. (2007). *Rușinea și onoarea în contextul violenței domestice*. *Sociologie Românească*. 5, 2, 178-192.

- Rujoiu, O. și Rujoiu, V. (2010). *Vest și Est. Cultura violenței și emoțiile sociale*. București: Editura ASE.
- Rujoiu, V. (2008). *Incursiune în „arta compromisului” de cuplu: violul marital. De la “Drepturi masculine” la „obligații feminine”*. În *Revista de Sociologie Românească*, nr. 1, Vol. II. Iași: Editura Polirom. 117-232.
- Rujoiu, V. (2010). *Violența în relația de cuplu: aspecte psihosociale*. În Buzducea, D. (coord.). *Asistența socială a grupurilor de risc*. Iași: Editura Polirom. 223-259.
- Santiago, L., Pearson, J., Skiff, D.M., LaRussa-Trott, A., Horwitz, S.D., Mitchell, L.T., Cerulli, C. (2011). *An inside view of police officer's experience with domestic violence*. *Journal of Family Violence*. 26, 7, 541-549.
- Scott, S. și Babcock, J.C. (2010). *Attachment as a moderator between intimate partner violence and Post-Traumatic Stress Disorder symptoms*. *Journal of Family Violence*: 25, 1, 1-9.
- Servino, D., Smith, D.B., Porter, R.D., Brown, M.D. (2010). *Perceptions of safety in intimate relationship: Group differences based on gender and setting*. *Journal of Family Violence*. 26, 6, 431-438.
- Sillamy, N. [1995] (2000) *Dicționar de psihologie*. București: Editura Univers Enciclopedic, (Trad. rom. Gavriloiu, L.).
- Simister, J.G. (2010). *Domestic violence and female genital mutilation in Kenya: Effect of ethnicity and education*. *Journal of Family Violence*: 25, 3, 247-257.
- Simon, N.G. și Lu, S.F. (2006). *Androgens and Aggression*. În Nelson, R.J. (Ed.). *Biology of Aggression*. New York: Oxford University Press.
- Sînzianu, S.G. (2006). *Violența în familie prezentată în presa din România*. București: Editura Lumen.
- Starzomsky A. și Dutton D. G. (1997). *Personality predictors of the Minnesota power and control wheel*. *Journal of Interpersonal Violence*. Minnesota 29, 573-579.
- Straus, M. (2000). *Măreția Imperiului Inca*. București: Editura Prietenii Cărții (Trad. Rom. Fecioru, D.).
- Straus, M.A. (1990). *Ordinary violence, child abuse, and wife beating: What do they have in common?* În Straus, M.A. și Gelles, R.J. (eds.). *Physical violence in american families: Risk factors and adaptations to*

violence in 8,145 families. New Brunswick, NJ: Transaction Publishers. 110-124.

- Straus, M.A. (1993). *Physical assault by wives: A major social problem*. În Gelles, R.J. și Loseke, D.R. (eds.). *Current controversies on family violence*. New Park CA: Sage. 72-87.
- Straus, M.A. (2001). *Physical aggression in the family: Prevalence rates, links to non-family violence, and implications for primary prevention of societal violence*. În Martinez, M. (ed.). *Prevention and control of aggression and the impact on its victims*. New York: Editura Kluwer Academic/Plenum Publishers. Gorz. 182-200.
- Straus, M.A. și Gelles, R.J. (1988). *How violent are the American families? Estimates from the national family violence survey and other studies*. În Hotaling, G.T., Finkelhor, D., Kirkpatrick, J.T. și Straus, M.A. (eds.). *Family abuse and its consequences: New directions in research*. Beverly Hills: Editura Sage Publications. 79-93.
- Straus, M.A. și Gelles, R.J. (1990). *How violent are American families? Estimates from the national family violence survey and other studies*. În Straus, M.A. și Gelles, R.J. (eds.). *Physical violence in American families*. New Brunswick: NJ: Transaction. 95-112.
- Straus, M.A. și Gelles, R.J. (1990). *Physical violence in American families*. New York: Transaction Publishers, New Brunswick.
- Straus, M.A. și Yllo, K. (1984). *Patriarchy and violence against wives: The impact of structural and normative factors*. *Journal of International and Comparative Social Welfare*. 1, 16-29.
- Stuart, G.L., Stuart, R.B. și Temple, J.R. (2008). *Intimate terrorism*. În Renzetti, C.M. și Edleson, J.L. (eds). *Encyclopedia of interpersonal violence*. California: SAGE Publications. 375-376.
- Stupu, B. (2004). *Nu te lăsa bătută! Violența în familie: coșmarul ca mod de viață*. Constanța: Editura Coreus Grup.
- Sutherland, C., Bybee, D. și Sullivan, C. (1998). *The long-term affects of battering on women's health*. *Women's Health: Res. Gender behavior Policy*. 4, 41-70.
- Sutherland, E.H. (1949). *Principales of criminology*. Chicago: Lippincott Press.

- Swanger, K.K. și Petcosky, J.L. (2003). *Violence in the home. Multidisciplinary perspectives*. New York: Oxford University Press, Inc.
- Tang, C.S. și Tam, Y.S. (2003). *How do Chinese public service professional trainees attribute responsibility to victims and perpetrators of violence against women?* *Sex Roles*. 48, 245-253.
- Tannenbaum, F. (1938). *Crime and the community*. New York: Columbia University Press.
- Taylor, C.A. și Soreanson, S.B. (2005). *Community-based norms about intimate partner violence: Putting attributions of fault and responsibility into context*. *Journal of Family Violence*. 53, 7, 573-589.
- Tolman, R.M. și Raphael, J. (2000). *A review of research on welfare and domestic violence*. *Journal of Social Issues*. 56, 655-682.
- Tower, L.E. (2006). *Barriers in screening women for domestic violence: A survey of social workers, family practitioners and obstetrician-gynecologists*. *Journal of Family Violence*. 21, 245-257.
- Vatnar, S.K. și Bjorkly, S. (2011). *Does separation or divorce make any difference? An interactional perspective on intimate partner violence with focus on marital status*. *Journal of Family Violence*. 26, 7, 501-509.
- Voinea, M. (2005). *Familia contemporană. Mică enciclopedie*. București: Editura Focus.
- Walker, L. E. [1980] (2009). *The battered woman syndrome*. Philadelphia, Editura Harper and Row. Ediția a 3-a.
- Walker, L.E. (1991). *Post-traumatic stress disorder in Women: Diagnosis and treatment of battered women syndrome*. *Psychotherapy*. 28(1), 21-29.
- Walker, L.E. (1999). *Psychology and domestic violence around the world*. *American Psychologist*. 54, 1, 21-29.
- Walker, L.E. (2000). *The battered women syndrome*. New York: Springer Publishing.
- Walker, L.E. (2007). *Battered women syndrome*. În Jackson, N.A. (coord.). *Encyclopedia of domestic violence*. New York: Routledge Taylor & Francis Group. 63-70.

- Weston, R., Temple, J.R. și Marshall, L. (2005). *Gender symmetry and asymmetry in violent relationships: patterns of mutually among racially diverse women*. *Journal of Family Violence*. 53, 7, 553-571.
- Whitfield, J.B. (2001). *Genes for alcohol metabolism and alcohol sensitivity*. În Agarwal, D.P. și Seitz, H.K. (eds.). *Alcohol in health and disease*. New York: Marcel Dekker, Inc. 27-48.
- Whitman, L. Briezna, R.S., Ladouceur, L și Green, M.L. (2005). *Evaluation of a women's safe shelter experience to teach internal medicine residents about intimate partner violence*. *Journal of General Internal Medicine*. 20, 536-540.
- xxx Prevenirea și combaterea violenței în familie (asupra femeii și copilului, în special) – scurt cuprins; Disponibil online la: <http://www.avocatnet.ro>. Accesat la data de: 27.03.2013.
- xxx Coteanu, I. și Mareș, L. (coord.). [1998] (2005). *Dicționarul explicativ al limbii române*. București, Editura Univers Enciclopedic. Disponibil online la: www.dexonline.ro. Accesat la data de: 24.05.2010.
- xxx În temeiul art. 108 din Constituția României, republicată, și al art. 1 pct. V.1 din Legea nr. 559/2003 privind abilitarea Guvernului de a emite ordonanțe, Guvernul României adoptă prezenta ordonanță. Art. I. - Legea nr. 217/2003 pentru prevenirea și combaterea violenței în familie, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 367 din 29 mai 2003; Disponibil online la: <http://www.avocatnet.ro>. Accesat la data de: 27.03.2013.
- xxx Nota de fundamentare – O.G. nr. 95/24.12.2003. Potrivit prevederilor Legii nr.217/2003 pentru prevenirea și combaterea violenței în familie și având în vedere modificarea structurii și componenței Guvernului reglementată de Ordonanța de urgență a Guvernului nr.64/2003, cu modificările ulterioare, Ministerului Muncii, Solidarității Sociale și Familiei îi revine obligația înființării Agenției Naționale pentru Protecția Familiei ca organ de specialitate care să coordoneze activitatea de prevenire și combatere a violenței în familie; Disponibil online la: www.infoline.ro. Accesat la data de: 04.06.2013.
- xxx LEGE Nr. 211 din 27 mai 2004 privind unele măsuri pentru asigurarea protecției victimelor infracțiunilor, publicate în Monitorul Oficial al României, Partea I, până la 26 octombrie 2007 - Ordonanța de

urgență a Guvernului nr. 113/2007; Disponibil online la: <http://www.avocatnet.ro>. Accesat la data de: 27.03.2013.

- xxx Legea nr. 48/2002 pentru aprobarea Ordonanței Guvernului nr. 137/2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare (publicată în Monitorul Oficial nr. 69 din 31 ianuarie 2002); Disponibil online la: www.infoline.ro. Accesat la data de: 04.06.2013.
- xxx Ordonanța nr. 137/2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare (publicată în Monitorul Oficial nr. 431 din 2 septembrie 2000); Disponibil online la: <http://www.avocatnet.ro>. Accesat la data de: 27.03.2013.
- xxx Ordonanța nr. 77/2003 pentru modificarea și completarea Ordonanței Guvernului nr. 137/2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare (publicată în Monitorul Oficial nr. 619 din 30 august 2003); Disponibil online la: www.infoline.ro. Accesat la data de: 04.06.2013.
- xxx LEGE nr. 272 din 21 iunie 2004 (actualizată) privind protecția și promovarea drepturilor copilului (actualizată până la data de 10 ianuarie 2008); Disponibil online la: <http://www.avocatnet.ro>. Accesat la data de: 27.03.2013.
- xxx LEGE Nr. 292 din 20 decembrie 2011 - Legea asistenței sociale Emitent: Parlamentul României. Publicată în: Monitorul Oficial Nr. 905 din 20 decembrie 2011;
- xxx Drepturile Fundamentale ale Omului; Disponibil online la: www.infoline.ro. Accesat la data de: 04.06.2013.

LISTA TABELELOR

Tabelul 1: Posibilia factori determinanți ai agresivității umane, manifestate în cadrul familiei

Tabelul 2: Modele explicative selective scurte ale episoadelor violente ce au loc în cadrul intim al familiei

Tabelul 3: Tipurile de abuz și violență care pot avea loc între partenerii de viață

Tabelul 4: Modele explicative ale comportamentului agresorului familial (interpretare proprie)

Tabelul 5: Elemente care pot cauza rămânerea victimei în relația conjugală cu partenerul agresiv

LISTA CASETELOR

Caseta 1: Tipuri de personalitate caracterizate de agresivitate, aflate în amestec cu un consum excesiv de băuturi alcoolice

Caseta 2: Situația statistică românească privind cazurile de violență în familie, între anii 2044–2008

Caseta 3: Agresivitatea: perspective asupra problematicii

Caseta 4: Prevenirea și combaterea violenței în familie (asupra femeii și copilului, în special)

Caseta 5: Schimbările aduse de-a lungul timpului legii nr. 217/2003, pentru prevenirea și combaterea violenței în familie

Caseta 6: Prevederile din legea nr. 217/2003, privind prevenirea și combaterea violenței în familie, actualizată, cu trimitere la centrele destinate agresorilor familiei

Caseta 7: Obiectivele *Institutului Național pentru Studiul și Tratamentul Traumei*.

Anexe

Anexa 1 - În temeiul art. 108 din Constituția României, republicată, și al art. 1 pct. V.1 din Legea nr. 559/2003 privind abilitarea Guvernului de a emite ordonanțe, Guvernul României adoptă prezenta ordonanță. Art. I. - Legea nr. 217/2003 pentru prevenirea și combaterea violenței în familie, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 367 din 29 mai 2003;

Anexa 2 - Nota de fundamentare - O.G. nr. 95/24.12.2003. Potrivit prevederilor Legii nr.217/2003 pentru prevenirea și combaterea violenței în familie și având în vedere modificarea structurii și componenței Guvernului reglementată de Ordonanța de urgență a Guvernului nr.64/2003, cu modificările ulterioare, Ministerului Muncii, Solidarității Sociale și Familiei îi revine obligația înființării Agenției Naționale pentru Protecția Familiei ca organ de specialitate care să coordoneze activitatea de prevenire și combatere a violenței în familie;

Anexa 3 - LEGE Nr. 211 din 27 mai 2004 privind unele măsuri pentru asigurarea protecției victimelor infracțiunilor, publicate în Monitorul Oficial al României, Partea I, până la 26 octombrie 2007 - Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 113/2007;

Anexa 4 - Legea nr. 48/2002 pentru aprobarea Ordonanței Guvernului nr. 137/2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare (publicată în Monitorul Oficial nr. 69 din 31 ianuarie 2002);

Anexa 5 - Ordonanța nr. 137/2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare (publicată în Monitorul Oficial nr. 431 din 2 septembrie 2000);

Anexa 6 - Ordonanța nr. 77/2003 pentru modificarea și completarea Ordonanței Guvernului nr. 137/2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare (publicată în Monitorul Oficial nr. 619 din 30 august 2003);

Anexa 7 - LEGE nr. 272 din 21 iunie 2004 (actualizată) privind protecția și promovarea drepturilor copilului (actualizată până la data de 10 ianuarie 2008);

Anexa 8 - LEGE Nr. 292 din 20 decembrie 2011 - Legea asistenței sociale Emitent: Parlamentul României. Publicată în: Monitorul Oficial Nr. 905 din 20 decembrie 2011;

Anexa 9 - DREPTURILE FUNDAMENTALE ALE OMULUI.

ANEXA 1

În temeiul art. 108 din Constituția României, republicată, și al art. 1 pct. V.1 din Legea nr. 559/2003 privind abilitarea Guvernului de a emite ordonanțe, Guvernul României adoptă prezenta ordonanță. Art. I. - Legea nr. 217/2003 pentru prevenirea și combaterea violenței în familie, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 367 din 29 mai 2003, se modifică și se completează după cum urmează⁴³:

1. „După alineatul (1) al articolului 1 se introduce un nou alineat, alineatul (11), cu următorul cuprins: ”(11) Prevenirea și combaterea violenței în familie fac parte din politica integrată de ocrotire și sprijinire a familiei și reprezintă o importantă problemă de sănătate publică.”

2. 1 Alineatul (2) al articolului 7 va avea următorul cuprins:

„(2) În cazul declanșării unor violențe în familie, comunitățile locale, prin reprezentanții legali, precum și autoritățile administrației publice vor acorda sprijinul logistic, informațional și material Agenției Naționale pentru Protecția Familiei, respectiv compartimentelor aflate în coordonarea sa.”

3. 1 Alineatul (1) al articolului 8 va avea următorul cuprins:

„Art. 8. -(1) Se înființează și se organizează Agenția Națională pentru Protecția Familiei, denumită în continuare agenție, instituție publică cu personalitate juridică care funcționează ca organ de specialitate în subordinea Ministerului Muncii, Solidarității Sociale și Familiei.”

4. 1 Alineatul (4) al articolului 8 va avea următorul cuprins:

„(4) În coordonarea metodologică a agenției, la nivelul fiecărui județ și al municipiului București, în cadrul direcțiilor pentru dialog, familie și solidaritate socială județene, respectiv a municipiului București, prin ordin al ministrului muncii, solidarității sociale și familiei, se constituie un compartiment cu atribuții în combaterea violenței în familie.”

5. După alineatul (4) al articolului 8 se introduc patru noi alineate, alineatele (5), (6), (7) și (8), cu următorul cuprins:

„(5) În subordinea agenției funcționează Centrul-Pilot de Asistență și Protecție a Victimelor Violenței și Centrul de Informare și Consultanță pentru Familie.

(6) Numărul maxim de posturi pentru aparatul propriu al agenției este de 40 și se asigură prin transfer de la Inspekția Muncii.

(7) Posturile necesare funcționării compartimentului prevăzut la alin. (4) vor fi asigurate prin redistribuire cu încadrarea în numărul de posturi aprobat Ministerului Muncii, Solidarității Sociale și Familiei și instituțiilor publice subordonate finanțate de la bugetul de stat.

⁴³ Prevenirea și combaterea violenței în familie – Disponibil online la: <http://www.avocatnet.ro>. Accesat la data de: 27.03.2013

(8) Personalul agenției este format din funcționari publici și personal contractual, încadrați în condițiile legii."

6. 1 Articolul 9 va avea următorul cuprins:

„Art. 9. - (1) Pentru realizarea obiectivelor în domeniul prevenirii și combaterii violenței în familie, agenția are următoarele atribuții principale:

- a) elaborarea, fundamentarea și aplicarea strategiei și a programelor în domeniul fenomenului violenței în familie;
- b) controlul aplicării reglementărilor din domeniul său de activitate și îndrumarea metodologică a activităților unităților destinate prevenirii și combaterii violenței în familie;
- c) finanțarea sau, după caz, cofinanțarea programelor specifice în domeniul apărării și consolidării familiei, precum și al îngrijirii și protecției victimelor violenței în familie;
- d) avizarea înființării centrelor pentru adăpostirea victimelor violenței în familie, a centrelor de recuperare pentru victimele violenței în familie și a centrelor de asistență destinate agresorilor;
- e) includerea apelurilor telefonice pentru cazurile privind violența în familie în cadrul serviciului telefonic de urgență cu număr unic de apel care funcționează potrivit legii;
- f) instruirea, autorizarea și coordonarea activității profesionale a asistenților familiari;
- g) organizarea de cursuri de cunoaștere a formelor de violență în familie, precum și a mijloacelor de prevenire și combatere a acestora;
- h) efectuarea de studii și cercetări, elaborarea de strategii, prognoze, realizarea și publicarea de materiale științifice și promoționale specifice;
- i) realizarea bazei de date pentru gestionarea situațiilor de violență în familie;
- j) implicarea și sprijinirea inițiativelor partenerilor sociali în rezolvarea problemei violenței în familie.

(2) Agenția decontează cheltuielile legate de consilierea juridică și psihosocială și de eliberare a certificatelor medico-legale pentru victimele violenței în familie, în cadrul programelor specifice prevăzute la alin.

(1) lit. c). „7. 1 Alineatul (2) al articolului 10 va avea următorul cuprins:

„(2) Agenția elaborează standarde de calitate pentru serviciile sociale din domeniul protecției victimelor violenței în familie, care se aprobă prin ordin al ministrului muncii, solidarității sociale și familiei în termen de 3 luni de la înființarea acesteia."

8. 1 Alineatul (3) al articolului 10 va avea următorul cuprins:

„(3) Ministrul muncii, solidarității sociale și familiei prezintă anual Guvernului un raport privind aplicarea strategiei și programelor în domeniul prevenirii și combaterii violenței în familie.”

9. 2 Articolul 11 va avea următorul cuprins:

„Art. 11. - (1) Agenția este condusă de un președinte, asimilat din punctul de vedere al salarizării cu funcția de director general din minister, numit de către ministrul muncii, solidarității sociale și familiei, în condițiile legii.

(2) Pe lângă președinte funcționează un consiliu consultativ format din 7 membri, care are în componența sa câte un reprezentant al Ministerului Muncii, Solidarității Sociale și Familiei, Ministerului Sănătății, Ministerului Educației, Cercetării și Tineretului, Ministerului Administrației și Internelor, Ministerului Justiției, Autorității Naționale pentru Protecția Copilului și Adopție și Autorității Naționale pentru Persoanele cu Handicap.

(3) Președintele agenției este ordonator secundar de credite și în exercitarea atribuțiilor sale emite decizii.”

10. După articolul 11 se introduce un nou articol, articolul 111, cu următorul cuprins:

„Art. 111. -

(1) Cheltuielile curente și de capital ale agenției se asigură de la bugetul de stat, prin bugetul Ministerului Muncii, Solidarității Sociale și Familiei.

(2) Agenția poate beneficia de donații și sponsorizări în condițiile legii.

(3) Cheltuielile curente și de capital pe anul 2004 pentru funcționarea aparatului central al agenției se asigură prin redistribuirea fondurilor din bugetul Inspecției Muncii, cu încadrarea în bugetul Ministerului Muncii, Solidarității Sociale și Familiei pe anul 2004.

(4) Cheltuielile de personal, materiale și de capital pentru funcționarea instituțiilor publice prevăzute la art. 8 alin. (5), precum și cele aferente compartimentului constituit în cadrul direcției teritoriale pentru dialog, familie și solidaritate socială se finanțează din bugetul de stat, prin bugetul Ministerului Muncii, Solidarității Sociale și Familiei.

(5) Pentru finanțarea serviciilor sociale din domeniul protecției victimelor violenței în familie pot fi utilizate și fonduri externe rambursabile și nerambursabile.”

11. 1 Alineatul (3) al articolului 12 va avea următorul cuprins:

„(3) Agenția stabilește criterii de pregătire și etică profesională, precum și de moralitate pentru ocuparea funcției de asistent familial.”

12. 1 După alineatul (3) al articolului 12 se introduce un nou alineat, alineatul (4), cu următorul cuprins:

„(4) Asistenții familiali își desfășoară activitatea în următoarele instituții:

- a) agenție;
- b) compartimente specializate din cadrul direcțiilor teritoriale pentru dialog, familie și solidaritate socială;
- c) servicii publice de asistență socială;
- d) adăposturi;
- e) alte unități pentru prevenirea și combaterea violenței în familie."

13. 2 Articolul 15 va avea următorul cuprins:

„Art. 15. - (1) Agenția va stabili procedura de conlucrare a persoanelor desemnate și a asistenților familiari în prevenirea și monitorizarea cazurilor de violență în familie.

(2) Procedura de conlucrare se aprobă prin ordin comun al ministrului muncii, solidarității sociale și familiei, ministrului administrației și internelor, precum și al ministrului sănătății."

14. 1 Alineatul (2) al articolului 16 va avea următorul cuprins:

„(2) În cazul comiterii actelor de violență în familie, organele de poliție intervin la sesizarea victimei, a altui membru de familie, a unei autorități sau din oficiu."

15. 32 Capitolul VI „Centrele pentru adăpostirea victimelor violenței în familie" va avea următorul cuprins:

„CAPITOLUL VI Unități pentru prevenirea și combaterea violenței în familie

SECȚIUNEA 1 Centrele pentru adăpostirea victimelor violenței în familie

Art. 23. - (1) Centrele pentru adăpostirea victimelor violenței în familie, denumite în continuare adăposturi, sunt unități de asistență socială, cu sau fără personalitate juridică, care asigură protecție, găzduire, îngrijire și consiliere victimelor violenței în familie, nevoite să recurgă la acest serviciu de asistență socială.

(2) Primirea victimelor în adăpost se face numai în caz de urgență sau cu aprobarea scrisă a asistentului familial, atunci când izolarea victimei de agresor se impune ca măsură de protecție. Persoanelor care au comis actul de agresiune le este interzis accesul în incinta adăpostului unde se găsesc victimele.

(3) Izolarea de agresori a victimelor se face cu consimțământul acestora sau, după caz, al reprezentantului legal.

(4) Adăposturile pot fi publice, private sau în parteneriat public-privat și se înființează numai cu avizul agenției.

(5) Înființarea, organizarea și funcționarea adăposturilor publice se aprobă prin hotărâri ale consiliilor județene sau, după caz, ale consiliilor locale, respectiv ale sectoarelor municipiului București.

(6) Finanțarea adăposturilor publice se asigură din bugetele locale.

(7) Adăposturile publice trebuie să asigure gratuit, pe o perioadă determinată, asistență familială atât victimei, cât și minorilor aflați în îngrijirea acestora, protecție împotriva agresorului, îngrijire medicală, hrană, cazare, asistență psihologică și consiliere juridică, potrivit instrucțiunilor de organizare și funcționare.

(8) Adăposturile private și cele în parteneriat public-privat pot fi înființate numai de către furnizorii de servicii sociale, acreditați în condițiile legii.

(9) În cazul adăposturilor prevăzute la alin. (8), utilizarea sumelor alocate de la bugetul de stat sau, după caz, de la bugetele locale se supune controlului organelor abilitate de lege.

(10) În cazul acordării de subvenții adăposturilor private sau în parteneriat public-privat, instituția care a acordat subvenția poate participa la administrarea unității în cauză sau monitorizează oportunitatea folosirii fondurilor alocate.

Art. 24. - (1) Corpurile gardienilor publici înființate pe lângă consiliile județene și Consiliul General al Municipiului București asigură paza adăposturilor publice din zona de competență.

(2) La primirea în adăpost se aduc la cunoștință victimei mijloacele juridice prin care să își protejeze bunurile rămase la agresor, cum ar fi: notificarea prin executor judecătoresc a încetării acordului tacit pentru înstrăinarea și grevarea bunurilor comune sau asigurarea de dovadă, prin expertiză judiciară. Consultanța juridică este gratuită, iar primarul, la sesizarea asistentului familial, în cazurile sociale grave, aprobă suportarea din bugetul local a cheltuielilor cu întocmirea actelor juridice.

(3) Prevederile alin. (2) se aplică și pentru obținerea certificatelor medico-legale.

(4) Toate adăposturile trebuie să încheie o convenție de colaborare cu un spital sau altă unitate sanitară, care să asigure îngrijirea medicală și psihiatrică. Convenția se încheie de către consiliile locale, respectiv ale sectoarelor municipiului București, sau, după caz, de către consiliile județene, cu acordul Ministerului Sănătății și al proprietarului adăpostului. Convenția este o condiție fără de care nu se poate acorda avizul de funcționare a adăpostului, prevăzut la art. 23 alin. (4).

(5) Ministerul Administrației și Internelor, prin unitățile de poliție, va sprijini corpurile gardienilor publici pentru exercitarea atribuțiilor ce le revin, în condițiile prevăzute de lege.

SECȚIUNEA a 2-a Alte unități de asistență socială specializate pentru prevenirea și combaterea violenței în familie

Art. 25. - (1) Centrele de recuperare pentru victimele violenței în familie sunt unități de asistență socială cu sau fără personalitate juridică care asigură găzduirea, îngrijirea, precum și reabilitarea și reinserția socială a acestora.

(2) Centrele de asistență destinate agresorilor sunt unități de asistență socială cu sau fără personalitate juridică care asigură în regim rezidențial sau semirezidențial reabilitarea și reinserția socială a acestora, măsuri educative, precum și consiliere și mediere familială.

(3) Tratamentele psihiatrice, de dezalcoolizare și dezintoxicare acordate prin centrele de asistență destinate agresorilor se asigură în spitalele sau unitățile sanitare cu care s-au încheiat convenții în condițiile art. 24 alin. (4).

Art. 251. - Asistarea sau, după caz, internarea victimelor ori a agresorilor în centrele prevăzute la art. 25 se face numai cu acordul acestora. Pentru minori acordul este dat de părintele neagresor sau, după caz, de reprezentantul legal.

Art. 252. - Unitățile prevăzute la art. 25 pot fi publice, private, în parteneriat public-privat și se înființează numai cu avizul agenției.

Art. 253. - Prevederile art. 23 alin. (5), (6), (8), (9) și (10) se aplică în mod corespunzător și unităților de asistență socială prevăzute la art. 25.

Art. 254. - Agenția va elabora instrucțiuni de organizare și funcționare a unităților de asistență socială prevăzute la art. 23 și 25, care se aprobă prin ordin comun al ministrului muncii, solidarității sociale și familiei, al ministrului sănătății și al ministrului administrației și internelor.

16. 1 Alineatul (1) al articolului 31 se abrogă.

Art. II. - În termen de 2 ani de la aprobarea prezentei ordonanțe prin lege de către Parlament, autoritățile cu responsabilități în aplicarea acesteia vor asigura personalul specializat necesar.

Art. III. - Legea nr. 217/2003 pentru prevenirea și combaterea violenței în familie, cu modificările și completările aduse prin prezenta ordonanță, va fi republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, după aprobarea acesteia prin lege, dându-se textelor o nouă numerotare.

ANEXA 2

Nota de fundamentare - O.G. nr. 95/24.12.2003

Potrivit prevederilor Legii nr.217/2003 pentru prevenirea și combaterea violenței în familie și având în vedere modificarea structurii și componenței Guvernului reglementată de Ordonanța de urgență a Guvernului nr.64/2003, cu modificările ulterioare, Ministerului Muncii, Solidarității Sociale și Familiei îi revine obligația înființării Agenției Naționale pentru Protecția Familiei ca organ de specialitate care să coordoneze activitatea de prevenire și combatere a violenței în familie⁴⁴.

„Având în vedere că până în prezent nu s-au putut aplica prevederile Legii nr.217/2003 neexistând sursele de finanțare pentru susținerea cheltuielilor de înființare și funcționare a Agenției și datorită necesității definirii unor proceduri de acțiune concretă în teritoriu s-a impus

⁴⁴ Prevenirea și combaterea violenței în familie. Disponibil online la: www.infoline.ro. Accesat la data de: 04.06.2013.

adoptarea prezentei ordonanțe care reglementează aceste probleme. Modificarea și completarea legii prevăd o structură instituțională mai eficientă și, evident, mai puțin costisitoare.

În acest scop a fost adoptat prezentul act normativ care reglementează, în principal, următoarele:

- decalarea termenului de înființare a Agenției Naționale pentru Protecția Familiei pentru anul 2004;

- coordonarea agenției de către un președinte, asimilat din punctul de vedere al salarizării cu funcția de director general din minister, numit de către ministrul muncii, solidarității sociale și familiei, în condițiile legii;

- componența consiliului consultativ, respectiv 7 membri reprezentanți ai Ministerului Muncii, Solidarității Sociale și Familiei, Ministerului Sănătății, Ministerului Educației, Cercetării și Tineretului, Ministerului Administrației și Internelor, Ministerului Justiției, Autoritatea Națională pentru Protecția Copilului și Adopție, Autoritatea Națională pentru Persoanele cu Handicap;

- constituirea, prin ordin al ministrului muncii, solidarității sociale și familiei, în coordonarea agenției, la nivelul fiecărui județ și al municipiului București, a unui compartiment în cadrul direcțiilor teritoriale pentru dialog, familie și solidaritate socială;

- modificarea unor atribuții ale agenției în concordanță cu prevederile Ordonanței Guvernului nr.68/2003 privind serviciile sociale, aprobată cu modificări și completări prin Legea nr.115/2003;

- definirea unităților de asistență socială destinate victimelor violenței în familie și agresorilor și a condițiilor de funcționare a acestora;

- stabilirea surselor de finanțare pentru funcționarea agenției și a compartimentelor teritoriale;

- finanțarea cheltuielilor de personal, de capital și materiale pentru funcționarea aparatului central al agenției în anul 2004 din bugetul Inspecției Muncii.

Prezenta ordonanță prevede, totodată, că funcționarea Agenției Naționale pentru Protecția Familiei se va asigura cu un număr de 40 posturi de la Inspecția Muncii, iar pentru compartimentul din cadrul direcțiilor teritoriale pentru dialog, familie și solidaritate socială, aflat în coordonarea agenției, personalul va fi asigurat prin redistribuire cu încadrarea în numărul de posturi aprobat Ministerului Muncii, Solidarității Sociale și Familiei și instituțiilor publice subordonate finanțate de la bugetul de stat.

Pentru anul 2004, cheltuielile necesare pentru înființarea și funcționarea Agenției Naționale pentru Protecția Familiei se estimează la 86 miliarde lei și pot fi susținute din bugetul Inspecției Muncii.

Proiectul de ordonanță a Guvernului a fost avizat favorabil de Consiliul Legislativ prin avizul nr.1841/23.12.2003”.

ANEXA 3

LEGE Nr. 211 din 27 mai 2004 privind unele măsuri pentru asigurarea protecției victimelor infracțiunilor, publicate în Monitorul Oficial al României, Partea I, până la 26 octombrie 2007:

- Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 113/2007. Parlamentul României adoptă prezenta lege⁴⁵.

CAP. 1

Dispoziții generale

ART. 1

„În scopul asigurării protecției victimelor infracțiunilor, prezenta lege reglementează unele măsuri de informare a victimelor infracțiunilor cu privire la drepturile acestora, precum și de consiliere psihologică, asistență juridică gratuită și compensație financiară de către stat a victimelor unor infracțiuni.

ART. 2

Ministerul Justiției, prin Institutul Național al Magistraturii, și Ministerul Administrației și Internelor au obligația de a asigura specializarea personalului care, în exercitarea atribuțiilor prevăzute de lege, stabilește legături directe cu victimele infracțiunilor.

ART. 3

Autoritățile publice cu atribuții în domeniul protecției victimelor infracțiunilor, în cooperare cu organizațiile neguvernamentale, organizează campanii publice de informare în acest domeniu.

CAP. 2

Informarea victimelor infracțiunilor

ART. 4

(1) Judecătorii, în cazul infracțiunilor pentru care plângerea prealabilă se adresează instanței de judecată, procurorii, ofițerii și agenții de poliție au obligația de a încunoștința victimele infracțiunilor cu privire la:

- a) serviciile și organizațiile care asigură consiliere psihologică sau orice alte forme de asistență a victimei, în funcție de necesitățile acesteia;
- b) organul de urmărire penală la care pot face plângere;

⁴⁵ Măsuri pentru asigurarea protecției victimelor infracțiunilor. Disponibil online la: www.infoline.ro. Accesat la data de: 04.06.2013.

- c) dreptul la asistență juridică și instituția unde se pot adresa pentru exercitarea acestui drept;
- d) condițiile și procedura pentru acordarea asistenței juridice gratuite;
- e) drepturile procesuale ale persoanei vătămate, ale părții vătămate și ale părții civile;
- f) condițiile și procedura pentru a beneficia de dispozițiile art. 86¹, 86², 86⁴ și 86⁵ din Codul de procedură penală, precum și de dispozițiile Legii nr. 682/2002 privind protecția martorilor;
- g) condițiile și procedura pentru acordarea compensațiilor financiare de către stat.

(2) Informațiile prevăzute la alin. (1) sunt aduse la cunoștința victimei de către judecătorul, procurorul, ofițerul sau agentul de poliție la care victima se prezintă.

(3) Informațiile prevăzute la alin. (1) sunt aduse la cunoștința victimei, în scris sau verbal, într-o limbă pe care aceasta o înțelege.

(4) Îndeplinirea obligațiilor prevăzute la alin. (1) - (3) se consemnează într-un proces-verbal, care se înregistrează la instituția din care face parte judecătorul, procurorul, ofițerul sau agentul de poliție la care se prezintă victima.

ART. 5

(1) Ministerul Justiției și Ministerul Administrației și Internelor, cu sprijinul Ministerului Comunicațiilor și Tehnologiei Informației, asigură funcționarea unei linii telefonice disponibile permanent pentru informarea victimelor infracțiunilor. Prin intermediul liniei telefonice se asigură comunicarea informațiilor prevăzute la art. 4 alin.

(2) Accesul la linia telefonică prevăzută la alin. (1) se asigură, în mod gratuit, prin apelarea unui număr de telefon unic la nivel național.

(3) Personalul care asigură comunicarea informațiilor prin intermediul liniei telefonice prevăzute la alin. (1) are obligația de a anunța unitățile de poliție dacă din convorbirea telefonică rezultă că victima este în pericol.

(4) Autoritățile administrației publice locale și organizațiile neguvernamentale pot înființa la nivel local linii telefonice pentru informarea victimelor infracțiunilor.

ART. 6

(1) Informațiile prevăzute la art. 4 alin. (1) se publică pe paginile de Internet ale Ministerului Justiției și ale Ministerului Administrației și Internelor.

(2) Instanțele judecătorești, parchetele de pe lângă instanțele judecătorești și unitățile de poliție pot publica pe pagina de Internet informațiile prevăzute la art. 4 alin. (1).

CAP. 3

Consilierea psihologică a victimelor unor infracțiuni și alte forme de asistență a victimelor infracțiunilor

ART. 7

Consilierea psihologică a victimelor infracțiunilor se asigură, în condițiile prezentei legi, de către serviciile de protecție a victimelor și reintegrare socială a infractorilor, care funcționează pe lângă tribunale.

ART. 8

(1) Consilierea psihologică asigurată de serviciile de protecție a victimelor și reintegrare socială a infractorilor se acordă gratuit, la cerere, pentru victimele tentativei la infracțiunile de omor, omor calificat și omor deosebit de grav, prevăzute la art. 174 - 176 din Codul penal, pentru victimele infracțiunilor de lovire sau alte violențe și vătămare corporală, săvârșite asupra membrilor familiei, prevăzute la art. 180 alin. 1[^] și 2[^] și art. 181 alin. 1[^] din Codul penal, ale infracțiunii de vătămare corporală gravă, prevăzută la art. 182 din Codul penal, ale infracțiunilor intenționate care au avut ca urmare vătămarea corporală gravă a victimei, ale infracțiunilor de viol, act sexual cu un minor, perversiune sexuală și corupție sexuală, prevăzute la art. 197, 198, art. 201 alin. 2 - 5 și la art. 202 din Codul penal, ale infracțiunii de rele tratamente aplicate minorului, prevăzută la art. 306 din Codul penal, precum și pentru victimele infracțiunilor prevăzute de Legea nr. 678/2001 privind prevenirea și combaterea traficului de persoane, cu modificările și completările ulterioare. (2) Consilierea psihologică gratuită se acordă victimelor infracțiunilor prevăzute la alin. (1), dacă infracțiunea a fost săvârșită pe teritoriul României sau dacă infracțiunea a fost săvârșită în afara teritoriului României și victima este cetățean român sau străin care locuiește legal în România.

ART. 9

Consilierea psihologică gratuită asigurată de serviciile de protecție a victimelor și reintegrare socială a infractorilor se acordă pe o perioadă de cel mult 3 luni, iar în cazul victimelor care nu au împlinit vârsta de 18 ani, pe o perioadă de cel mult 6 luni.

ART. 10

(1) Cererea pentru acordarea consilierii psihologice gratuite se depune la serviciul de protecție a victimelor și reintegrare socială a infractorilor de pe lângă tribunalul în a cărui circumscripție domiciliază victima.

(2) Cererea poate fi depusă numai după sesizarea organelor de urmărire penală sau a instanței de judecată cu privire la săvârșirea infracțiunii.

(3) Cererea trebuie să cuprindă:

- a) numele, prenumele, cetățenia, data și locul nașterii, domiciliul sau reședința victimei;
- b) data, locul și circumstanțele săvârșirii infracțiunii;
- c) data sesizării și organul judiciar sesizat.

(4) La cererea pentru acordarea consilierii psihologice gratuite se anexează, în copie, documentele justificative pentru datele înscrise în cerere.

(5) Cererea pentru acordarea consilierii psihologice gratuite se soluționează în termen de 10 zile de la data depunerii.

ART. 11

Serviciile de protecție a victimelor și reintegrare socială a infractorilor pot asigura și alte forme de asistență a victimelor infracțiunilor.

ART. 12

Organizațiile neguvernamentale pot organiza, în mod independent sau în cooperare cu autoritățile publice, servicii pentru consilierea psihologică a victimelor infracțiunilor și pentru asigurarea altor forme de asistență a victimelor infracțiunilor. În acest scop, organizațiile neguvernamentale pot beneficia, în condițiile legii, de subvenții de la bugetul de stat.

ART. 13

Victimele traficului de persoane și ale violenței în familie beneficiază și de măsurile de protecție și de asistență prevăzute de Legea nr. 678/2001, cu modificările ulterioare, sau, după caz, de Legea nr. 217/2003 pentru prevenirea și combaterea violenței în familie, cu modificările și completările ulterioare.

CAP. 4

Asistența juridică gratuită a victimelor unor infracțiuni

ART. 14

(1) Asistența juridică gratuită se acordă, la cerere, următoarelor categorii de victime: a) persoanele asupra cărora a fost săvârșită o tentativă la infracțiunile de omor, omor calificat și omor deosebit de grav, prevăzute la art. 174 - 176 din Codul penal, o infracțiune de vătămare corporală gravă, prevăzută la art. 182 din Codul penal, o infracțiune intenționată care a avut ca urmare vătămarea corporală gravă a victimei, o infracțiune de viol, act sexual cu un minor și perversiune sexuală, prevăzute la art. 197, 198 și art. 201 alin. 2 - 5 din Codul penal; b) soțul, copiii și persoanele aflate în întreținerea persoanelor decedate prin săvârșirea infracțiunilor de omor, omor calificat și omor deosebit de grav, prevăzute la art. 174 - 176 din Codul penal, precum și a infracțiunilor intenționate care au avut ca urmare moartea persoanei.

(2) Asistența juridică gratuită se acordă victimelor prevăzute la alin. (1) dacă infracțiunea a fost săvârșită pe teritoriul României sau, în cazul în care infracțiunea a fost săvârșită în afara teritoriului României, dacă victima este cetățean român sau străin care locuiește legal în România și procesul penal se desfășoară în România.

ART. 15

Asistența juridică gratuită se acordă, la cerere, victimelor altor infracțiuni decât cele prevăzute la art. 14 alin. (1), cu respectarea condițiilor stabilite la art. 14 alin. (2), dacă venitul lunar pe membru de familie al victimei este cel mult egal cu salariul de bază minim brut pe țară stabilit pentru anul în care victima a formulat cererea de asistență juridică gratuită.

ART. 16

(1) Asistența juridică gratuită se acordă numai dacă victima a sesizat organele de urmărire penală sau instanța de judecată în termen de 60 de zile de la data săvârșirii infracțiunii.

(2) În cazul victimelor prevăzute la art. 14 alin. (1) lit. b), termenul de 60 de zile se calculează de la data la care victima a luat cunoștință de săvârșirea infracțiunii.

(3) Dacă victima s-a aflat în imposibilitatea, fizică sau psihică, de a sesiza organele de urmărire penală, termenul de 60 de zile se calculează de la data la care a încetat starea de imposibilitate.

(4) Victimele care nu au împlinit vârsta de 18 ani și cele puse sub interdicție nu au obligația de a sesiza organele de urmărire penală sau instanța de judecată cu privire la săvârșirea infracțiunii. Reprezentantul legal al minorului sau al persoanei puse sub interdicție poate sesiza organele de urmărire penală cu privire la săvârșirea infracțiunii.

ART. 17

(1) Cererea pentru acordarea asistenței juridice gratuite se depune la tribunalul în a cărui circumscripție domiciliază victima și se soluționează de doi judecători din cadrul Comisiei pentru acordarea de compensații financiare victimelor unor infracțiuni, prin încheiere, în termen de 15 zile de la data depunerii.

(2) Cererea pentru acordarea asistenței juridice gratuite trebuie să cuprindă:

a) numele, prenumele, cetățenia, data și locul nașterii, domiciliul sau reședința victimei;

b) data, locul și circumstanțele săvârșirii infracțiunii;

c) dacă este cazul, data sesizării și organul de urmărire penală sau instanța de judecată, sesizată potrivit art. 16;

d) calitatea de soț, copil sau persoană aflată în întreținerea persoanei decedate, în cazul victimelor prevăzute la art. 14 alin. (1) lit. b);

e) dacă este cazul, venitul lunar pe membru de familie al victimei;

f) numele, prenumele și forma de exercitare a profesiei de avocat de către apărătorul ales sau mențiunea că victima nu și-a ales un apărător.

(3) La cererea pentru acordarea asistenței juridice gratuite se anexează, în copie, documentele justificative pentru datele înscrise în cerere și orice alte documente deținute de victimă, utile pentru soluționarea cererii.

(4) Cererea pentru acordarea asistenței juridice gratuite se soluționează prin încheiere, în camera de consiliu, cu citarea victimei.

(5) În cazul în care victima nu și-a ales un apărător, încheierea prin care s-a admis cererea de asistență juridică gratuită trebuie să cuprindă și desemnarea unui apărător din oficiu potrivit

Legii nr. 51/1995 pentru organizarea și exercitarea profesiei de avocat, republicată, cu modificările și completările ulterioare, și Statutului profesiei de avocat.

(6) Încheierea prin care s-a soluționat cererea pentru acordarea asistenței juridice gratuite se comunică victimei.

(7) Încheierea prin care s-a respins cererea pentru acordarea asistenței juridice gratuite este supusă reexaminării de către tribunalul în cadrul căruia funcționează Comisia pentru acordarea de compensații financiare victimelor infracțiunilor, la cererea victimei, în termen de 15 zile de la comunicare. Reexaminarea se soluționează în complet format din doi judecători.

ART. 18

(1) Asistența juridică gratuită se acordă fiecărei victime pe tot parcursul procesului, în limita unei sume echivalente cu două salarii de baza minime brute pe țară, stabilite pentru anul în care victima a formulat cererea de asistență juridică gratuită.

(2) Fondurile necesare pentru acordarea asistenței juridice gratuite se asigură din bugetul de stat, prin bugetul Ministerului Justiției.

ART. 19

Dispozițiile art. 14 - 18 se aplică în mod corespunzător și pentru acordarea sumei necesare punerii în executare a hotărârii judecătorești prin care au fost acordate despăgubiri civile victimei infracțiunii.

ART. 20

(1) Cererea pentru acordarea asistenței juridice gratuite și cererea pentru acordarea sumei necesare punerii în executare a hotărârii judecătorești prin care au fost acordate despăgubiri civile victimei infracțiunii pot fi formulate de reprezentantul legal al minorului sau al persoanei puse sub interdicție.

(2) Cererea pentru acordarea asistenței juridice gratuite și cererea pentru acordarea sumei necesare punerii în executare a hotărârii judecătorești prin care au fost acordate despăgubiri civile victimei infracțiunii pot fi formulate și de organizațiile neguvernamentale care își desfășoară activitatea în domeniul protecției victimelor, dacă sunt semnate de victimă, cuprind datele prevăzute la art. 17 alin. (2) și sunt anexate documentele prevăzute la art. 17 alin. (3).

(3) Cererea pentru acordarea asistenței juridice gratuite și cererea pentru acordarea sumei necesare punerii în executare a hotărârii judecătorești prin care au fost acordate despăgubiri civile victimei infracțiunii sunt scutite de taxa de timbru.

CAP. 5

Acordarea de către stat a compensațiilor financiare victimelor unor infracțiuni.

ART. 21

(1) Compensația financiară se acordă, la cerere, în condițiile prezentului capitol, următoarelor categorii de victime: a) persoanele asupra cărora a fost săvârșită o tentativă la infracțiunile de

omor, omor calificat și omor deosebit de grav, prevăzute la art. 174 - 176 din Codul penal, o infracțiune de vătămare corporală gravă, prevăzută la art. 182 din Codul penal, o infracțiune intenționată care a avut ca urmare vătămarea corporală gravă a victimei, o infracțiune de viol, act sexual cu un minor și perversiune sexuală, prevăzute la art. 197, 198 și art. 201 alin. 2 - 5 din Codul penal, o infracțiune privind traficul de persoane, o infracțiune de terorism, precum și orice altă infracțiune intenționată comisă cu violență; b) soțul, copiii și persoanele aflate în întreținerea persoanelor decedate prin săvârșirea infracțiunilor prevăzute la alin. (1). (2) Compensația financiară se acordă victimelor prevăzute la alin. (1) dacă infracțiunea a fost săvârșită pe teritoriul României și victima este:

- a) cetățean român;
 - b) cetățean străin ori apatrid care locuiește legal în România;
 - c) cetățean al unui stat membru al Uniunii Europene, aflat legal pe teritoriul României la data comiterii infracțiunii; sau
 - d) cetățean străin sau apatrid cu reședința pe teritoriul unui stat membru al Uniunii Europene, aflat legal pe teritoriul României la data comiterii infracțiunii.
- (3) În cazul victimelor care nu se încadrează în categoriile de persoane prevăzute la alin. (1) și (2), compensația financiară se acordă în baza convențiilor internaționale la care România este parte.

ART. 22

(1) Compensația financiară nu se acordă dacă:

- a) se stabilește că fapta nu există sau nu este prevăzută de legea penală ori că fapta a fost săvârșită în stare de legitimă apărare împotriva atacului victimei în condițiile art. 44 din Codul penal;
- b) victima este condamnată definitiv pentru participarea la un grup infracțional organizat;
- c) victima este condamnată definitiv pentru una dintre infracțiunile prevăzute la art. 21 alin. (1);
- d) instanța reține în favoarea făptuitorului circumstanța atenuantă a depășirii limitelor legitimei apărări împotriva atacului victimei, prevăzută la art. 73 lit. a) din Codul penal, sau circumstanța atenuantă a provocării prevăzută la art. 73 lit. b) din Codul penal.

(2) Victima care a beneficiat de compensație financiară sau de un avans din compensația financiară este obligată la restituirea sumelor dacă se stabilește existența unuia dintre cazurile prevăzute la alin. (1).

ART. 23

(1) Compensația financiară se acordă victimei numai dacă aceasta a sesizat organele de urmărire penală sau instanța de judecată în termen de 60 de zile de la data săvârșirii infracțiunii.

(2) În cazul victimelor prevăzute la art. 21 alin. (1) lit. b), termenul de 60 de zile se calculează de la data la care victima a luat cunoștință de săvârșirea infracțiunii.

(3) Dacă victima s-a aflat în imposibilitatea, fizică sau psihică, de a sesiza organele de urmărire penală sau instanța de judecată, termenul de 60 de zile se calculează de la data la care a încetat starea de imposibilitate.

(4) Victimele care nu au împlinit vârsta de 18 ani și cele puse sub interdicție nu au obligația de a sesiza organele de urmărire penală sau instanța de judecată cu privire la săvârșirea infracțiunii. Reprezentantul legal al minorului sau al persoanei puse sub interdicție poate sesiza organele de urmărire penală cu privire la săvârșirea infracțiunii.

ART. 24

(1) În cazul în care făptuitorul este cunoscut, compensația financiară poate fi acordată victimei dacă sunt întrunite următoarele condiții:

a) victima a formulat cererea de compensație financiară în termen de un an, după caz:

1. de la data rămânerii definitive a hotărârii prin care instanța penală a pronunțat condamnarea sau achitarea în cazurile prevăzute la art. 10 alin. 1 lit. d) și e) din Codul de procedură penală și a acordat despăgubiri civile ori a pronunțat achitarea în cazul prevăzut la art. 10 alin. 1 lit. c) din Codul de procedură penală sau încetarea procesului penal în cazurile prevăzute la art. 10 alin. 1 lit. g) și i¹) din Codul de procedură penală;

2. de la data la care procurorul a dispus scoaterea de sub urmărire penală în cazurile prevăzute la art. 10 alin. 1 lit. c), d) și e) din Codul de procedură penală sau a dispus încetarea urmăririi penale în cazul prevăzut la art. 10 alin. 1 lit. g) din Codul de procedură penală;

3. de la data la care s-a dispus neînceperea urmăririi penale în cazurile prevăzute la art. 10 alin. 1 lit. c), d), e) și g) din Codul de procedură penală;

b) victima s-a constituit ca parte civilă în cadrul procesului penal, cu excepția cazului prevăzut la lit. a) pct. 3; c) făptuitorul este insolubil sau dispărut; d) victima nu a obținut repararea integrală a prejudiciului suferit de la o societate de asigurare.

(2) Dacă victima s-a aflat în imposibilitate de a formula cererea de compensație financiară, termenul de un an prevăzut la alin. (1) lit. a) se calculează de la data la care a încetat starea de imposibilitate.

(3) În cazul în care instanța a dispus disjungerea acțiunii civile de acțiunea penală, termenul de un an prevăzut la alin. (1) lit. a) curge de la data rămânerii irevocabile a hotărârii prin care a fost admisă acțiunea civilă.

(4) Victimele care nu au împlinit vârsta de 18 ani și cele puse sub interdicție nu au obligația prevăzută la alin. (1) lit. b).

ART. 25

În cazul în care făptuitorul este necunoscut, victima poate formula cererea de compensație financiară în termen de 3 ani de la data săvârșirii infracțiunii, dacă este îndeplinită condiția prevăzută la art. 24 alin. (1) lit. d).

ART. 26

Dacă victima este un minor și reprezentantul legal al acestuia nu a formulat cererea de compensație financiară în termenele prevăzute, după caz, la art. 24 sau 25, aceste termene încep să curgă de la data la care victima a împlinit vârsta de 18 ani.

ART. 27

(1) Compensația financiară se acordă victimei pentru următoarele categorii de prejudicii suferite de aceasta prin săvârșirea infracțiunii:

a) în cazul victimelor prevăzute la art. 21 alin. (1) lit. a):

1. cheltuielile de spitalizare și alte categorii de cheltuieli medicale suportate de victimă;
2. prejudiciile materiale rezultate din distrugerea, degradarea sau aducerea în stare de neîntreținere a bunurilor victimei ori din deposedarea acesteia prin săvârșirea infracțiunii;
3. câștigurile de care victima este lipsită de pe urma săvârșirii infracțiunii;

b) în cazul victimelor prevăzute la art. 21 alin. (1) lit. b):

1. cheltuielile de înmormântare;
2. întreținerea de care victima este lipsită din cauza săvârșirii infracțiunii.

(2) Compensația financiară pentru prejudiciile materiale prevăzute la alin. (1) lit. a) pct. 2 se acordă în limita unei sume echivalente cu 10 salarii de baza minime brute pe țară stabilite pentru anul în care victima a formulat cererea de compensație financiară.

(3) Sumele de bani plătite de făptuitor cu titlu de despăgubiri civile și indemnizația obținută de victimă de la o societate de asigurare pentru prejudiciile cauzate prin săvârșirea infracțiunii se scad din cuantumul compensației financiare acordate de stat victimei.

ART. 28

(1) Cererea de compensație financiară se depune la tribunalul în a cărei circumscripție domiciliază victima și se soluționează de doi judecători din cadrul Comisiei pentru acordarea de compensații financiare victimelor infracțiunilor, constituite în fiecare tribunal.

(2) Comisia pentru acordarea de compensații financiare victimelor infracțiunilor este alcătuită din cel puțin doi judecători, desemnați pentru o perioadă de 3 ani de adunarea generală a judecătorilor tribunalului.

(3) Adunarea generală a judecătorilor tribunalului desemnează, pentru o perioadă de 3 ani, și un număr egal de judecători supleanți ai judecătorilor care alcătuiesc Comisia pentru acordarea de compensații financiare victimelor infracțiunilor.

(4) Judecătorii supleanți prevăzuți la alin. (3) participă la soluționarea cererilor de compensații financiare în cazul imposibilității de participare a unuia sau a ambilor judecători care alcătuiesc Comisia pentru acordarea de compensații financiare victimelor infracțiunilor.

(5) Secretariatul Comisiei pentru acordarea de compensații financiare victimelor infracțiunilor este asigurat de unul sau mai mulți grefieri, desemnați de președintele tribunalului.

ART. 29

(1) Cererea de compensație financiară trebuie să cuprindă:

- a) numele, prenumele, cetățenia, data și locul nașterii, domiciliul sau reședința victimei;
- b) data, locul și împrejurările săvârșirii infracțiunii care a cauzat prejudiciul;
- c) categoriile de prejudicii suferite prin săvârșirea infracțiunii, care se încadrează în dispozițiile art. 27 alin. (1);
- d) dacă este cazul, organul de urmărire penală sau instanța de judecată și data sesizării acestora;
- e) dacă este cazul, numărul și data hotărârii judecătorești sau a actului organului de urmărire penală, prevăzute la art. 24 alin. (1) lit. a);
- f) calitatea de soț, copil sau persoană aflată în întreținerea persoanei decedate, în cazul victimelor prevăzute la art. 21 alin. (1) lit. b);
- g) antecedentele penale;
- h) sumele plătite cu titlu de despăgubiri de către făptuitor sau indemnizația obținută de victimă de la o societate de asigurare pentru prejudiciile cauzate prin savârsirea infractiunii;
- i) cuantumul compensației financiare solicitate.

(2) La cererea de compensație financiară se anexează, în copie, documentele justificative pentru datele înscrise în cerere și orice alte documente deținute de victimă, utile pentru soluționarea cererii.

ART. 30

(1) Victima poate solicita Comisiei pentru acordarea de compensații financiare victimelor infracțiunilor un avans din compensația financiară, în limita unei sume echivalente cu 10 salarii de bază minime brute pe țară stabilite pentru anul în care victima a solicitat avansul.

(2) Avansul se poate solicita prin cererea de compensație financiară sau printr-o cerere separată, care poate fi formulată oricând după sesizarea organelor de urmărire penală sau a instanței de judecată, dacă este cazul, potrivit art. 23, și cel mai târziu în termen de 30 de zile de la data depunerii cererii de compensație. Dispozițiile art. 29 se aplică în mod corespunzător în cazul în care avansul este solicitat printr-o cerere separată, în care se menționează și stadiul procedurii judiciare.

(3) Avansul se acordă dacă victima se află într-o situație financiară precară.

(4) Cererea victimei privind acordarea unui avans din compensația financiară se soluționează în termen de 30 de zile de la data solicitării, de doi judecători din cadrul Comisiei pentru acordarea de compensații financiare victimelor infracțiunilor.

(5) În cazul respingerii cererii de compensație financiară, victima este obligată la restituirea avansului, cu excepția cazului în care cererea de compensație financiară a fost respinsă numai pentru motivul că făptuitorul nu este insolubil sau dispărut.

(6) Victima care a beneficiat de un avans din compensația financiară este obligată la restituirea acestuia dacă nu a depus cererea pentru compensație financiară în termenele prevăzute, după caz, la art. 24, 25 sau 26.

ART. 31

(1) Cererea de compensație financiară și cererea privind acordarea unui avans din compensația financiară se soluționează în camera de consiliu, cu citarea victimei.

(2) Participarea procurorului este obligatorie.

(3) În vederea soluționării cererii, Comisia pentru acordarea de compensații financiare victimelor infracțiunilor în complet format din doi judecători poate să audieze persoane, să solicite documente și să administreze orice alte probe pe care le consideră utile pentru soluționarea cererii.

(4) Soluționând cererea de compensație financiară sau cererea privind acordarea unui avans din aceasta, Comisia pentru acordarea de compensații financiare victimelor infracțiunilor în complet format din doi judecători poate pronunța, prin hotărâre, una dintre următoarele soluții:

a) admite cererea și stabilește cuantumul compensației financiare sau, după caz, al avansului din aceasta;

b) respinge cererea dacă nu sunt întrunite condițiile prevăzute de prezenta lege pentru acordarea compensației financiare sau, după caz, a avansului din aceasta.

(5) Hotărârea prin care s-a soluționat cererea de compensație financiară sau cererea privind acordarea unui avans din aceasta se comunică victimei.

(6) Hotărârea poate fi atacată cu recurs la curtea de apel, în termen de 15 zile de la comunicare.

ART. 32

Comisia pentru acordarea de compensații financiare victimelor infracțiunilor are obligația de a informa organul de urmărire penală sau instanța investită cu judecarea infracțiunii ori, după caz, instanța investită cu soluționarea acțiunii civile, cu privire la cererea de compensație financiară ori cu privire la cererea prin care victima a solicitat un avans din compensația financiară.

ART. 33

(1) Fondurile necesare pentru acordarea compensației financiare sau a avansului din aceasta pentru victimele infracțiunilor se asigură de la bugetul de stat, prin bugetul Ministerului Justiției.

(2) Plata compensației financiare sau a avansului din aceasta pentru victimele infracțiunilor se asigură de compartimentele financiare ale tribunalelor, în termen de 15 zile de la data rămânerii definitive a hotărârii prin care a fost acordată compensația financiară sau un avans din aceasta.

(3) Statul, prin Ministerul Justiției, se subrogă în drepturile victimei care a beneficiat de compensație financiară sau de un avans din aceasta pentru recuperarea sumelor plătite victimei.

ART. 34

(1) Cererea de compensație financiară și cererea privind acordarea unui avans din aceasta pot fi formulate de către reprezentantul legal al minorului sau al persoanei puse sub interdicție.

(2) Cererea de compensație financiară și cererea privind acordarea unui avans din aceasta pot fi formulate și de către organizațiile neguvernamentale care își desfășoară activitatea în domeniul protecției victimelor, dacă sunt semnate de victimă, cuprind datele prevăzute la art. 29 alin. (1) și sunt anexate documentele prevăzute la art. 29 alin. (2). În cazul în care avansul este solicitat printr-o cerere separată, în cerere se menționează și stadiul procedurii judiciare.

(3) Cererea de compensație financiară și cererea privind acordarea unui avans din aceasta sunt scutite de taxa de timbru.

CAP. 5¹

Solicitarea compensației financiare în situații transfrontaliere

SECȚIUNEA 1

Dispoziții generale

ART. 34¹

Prezentul capitol reglementează modul de obținere a compensației financiare în situația săvârșirii unei infracțiuni pe teritoriul unui stat membru al Uniunii Europene, altul decât cel în care victima locuiește în mod legal.

ART. 34²

În sensul prezentei legi, termenii și expresiile de mai jos au următoarele semnificații:

- a) stat solicitant - statul membru al Uniunii Europene pe al cărui teritoriu locuiește în mod legal victima care solicită o compensație financiară;
- b) stat solicitat - statul membru al Uniunii Europene pe al cărui teritoriu a fost săvârșită infracțiunea;
- c) autoritate responsabilă cu asistența - autoritatea din statul solicitant care are atribuții privind înregistrarea și transmiterea cererilor de compensație financiară, informarea și consilierea solicitanților, precum și cooperarea cu autoritățile competente din statul solicitat;
- d) autoritate de decizie - autoritatea din statul solicitat care soluționează cererile de compensație financiară;

e) solicitant - persoana care formulează o cerere de compensație financiară.

SECȚIUNEA a 2-a

Autoritatea română responsabilă cu asistența

ART. 34³

(1) Cetățeanul român, apatridul sau străinul care locuiește legal în România, victimă a unei infracțiuni intenționate comise cu violență pe teritoriul unui alt stat membru al Uniunii Europene, poate solicita, cu sprijinul autorității de asistență din România, o compensație financiară din partea statului pe al cărui teritoriu a fost comisă infracțiunea, în condițiile prevăzute de legea aceluia stat.

(2) În aplicarea art. 3 alin. (1) din Directiva Consiliului 2004/80/CE privind despăgubirea victimelor infracțiunilor, publicată în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene nr. L 261 din 6 august 2004, Ministerul Justiției este desemnat autoritate responsabilă cu asistența persoanelor prevăzute la alin. (1) care doresc obținerea unei compensații financiare.

ART. 34⁴

(1) Cetățeanul român, apatridul sau străinul care locuiește legal în România, victimă a unei infracțiuni intenționate comise cu violență pe teritoriul unui alt stat membru al Uniunii Europene, poate depune la Ministerul Justiției o cerere pentru obținerea compensației financiare din partea statului pe al cărui teritoriu a fost comisă infracțiunea, însoțită de documentele justificative necesare.

(2) În maximum 5 zile lucrătoare de la primire Ministerul Justiției transmite cererile și documentele justificative depuse către autoritatea de decizie a statului pe al cărui teritoriu a fost comisă infracțiunea, desemnată conform Directivei Consiliului 2004/80/CE.

(3) Cererile prevăzute la alin. (1) pot fi trimise Ministerului Justiției și prin scrisoare cu confirmare de primire.

(4) Dispozițiile prezentei legi nu afectează dreptul persoanei de a depune o cerere de compensație financiară direct la autoritatea de decizie a statului pe al cărui teritoriu a fost comisă infracțiunea, conform legislației aceluia stat.

(5) Ministerul Justiției va transmite cererea de obținere a compensației financiare potrivit prevederilor alin. (2), în forma prevăzută de Decizia Comisiei Europene 2006/337/CE din data de 19 aprilie 2006 pentru stabilirea formelor standard ale cererilor și deciziilor conform Directivei Consiliului 2004/80/CE și prevăzută în anexa nr. 1 care face parte integrantă din prezenta lege.

ART. 34⁵

Ministerul Justiției furnizează solicitantului informațiile necesare privind posibilitățile de a cere o compensație financiară din partea statului pe al cărui teritoriu a fost comisă infracțiunea, formularele de cerere necesare, precum și informații și indicații despre modul de completare a formularului de cerere și despre documentele justificative necesare.

ART. 34⁶

(1) Ministerul Justiției furnizează solicitantului date și informații generale pentru a-l ajuta să răspundă la orice cerere de informații suplimentare formulată de către autoritatea de decizie din statul membru al Uniunii Europene pe teritoriul căruia a fost comisă infracțiunea.

(2) La cererea solicitantului, Ministerul Justiției transmite direct autorității de decizie prevăzute la alin. (1) informațiile și documentele prevăzute la alin. (1), în termen de 5 zile lucrătoare de la data primirii solicitării scrise în acest sens.

ART. 34⁷

(1) Informațiile prevăzute la art. 34⁵ și 34⁶ pot fi solicitate:

a) prin audiență la sediul Ministerului Justiției sau prin telefon;

b) prin poștă, cu confirmare de primire, fax sau e-mail.

(2) În cazul prevăzut la alin. (1) regulile de desfășurare a audienței se stabilesc prin ordin al ministrului justiției.

(3) Informațiile solicitate potrivit alin. (1) lit. b) se transmit în termen de maximum 20 de zile calendaristice de la data înregistrării cererii la Ministerul Justiției.

(4) În cazul în care este necesară obținerea de informații suplimentare de la alte instituții, acestea vor fi solicitate înăuntrul termenului de 20 de zile, iar Ministerul Justiției va informa solicitantul în maximum 20 de zile calendaristice de la primirea informațiilor solicitate.

ART. 34⁸

(1) Ministerul Justiției va publica pe pagina oficială de internet formularele de cerere și alte informații relevante pentru obținerea compensațiilor financiare pentru victimele infracțiunilor în situații transfrontaliere.

(2) Modelul formularelor de cerere prevăzute la alin. (1) va fi aprobat prin ordin al ministrului justiției.

ART. 34⁹

(1) Ministerul Justiției acordă sprijinul necesar în cazul în care autoritatea de decizie din statul care acordă despăgubirea solicită audierea directă prin videoconferință sau prin telefon a victimei, martorului, expertului sau oricărei alte persoane aflate pe teritoriul României care poate oferi informații relevante.

(2) Audierea se efectuează direct de către autoritatea de decizie, potrivit legii sale interne.

(3) Cererea de audiere poate fi acceptată de statul român dacă nu contravine principiilor sale fundamentale de drept, cu respectarea următoarelor condiții:

a) audierea persoanelor prevăzute la alin. (1) nu poate avea loc în lipsa consimțământului expres al acestora;

b) audierea are loc în prezența reprezentantului Ministerului Justiției, care verifică identitatea persoanei audiate și existența consimțământului. În cazul în care constată că sunt încălcate drepturi fundamentale ale persoanei, reprezentantul Ministerului Justiției ia de îndată măsurile necesare pentru a asigura respectarea acestor drepturi sau, dacă acest lucru nu este posibil, pentru a opri audierea;

c) persoana audiată va fi asistată de interpret pentru asigurarea comunicării atât cu autoritatea de asistență, cât și cu autoritatea de decizie;

d) persoana audiată are dreptul de a fi asistată de apărător.

(4) Persoana a cărei audiere se cere va fi înștiințată prin scrisoare cu confirmare de primire cu cel puțin 10 zile lucrătoare înainte de data stabilită pentru audiere.

(5) Scrisoarea de înștiințare prevăzută la alin. (4) va cuprinde în mod obligatoriu următoarele:

a) data și ora audierii;

b) locul audierii;

c) instituția care va efectua audierea;

d) motivul audierii;

e) posibilitatea de a fi asistat de apărător.

(6) Dispozițiile legale privind asistența judiciară internațională se aplică în mod corespunzător.

ART. 34¹⁰

(1) Dacă autoritatea de decizie din statul pe al cărui teritoriu a fost comisă infracțiunea solicită acest lucru, Ministerul Justiției va realiza audierea persoanelor prevăzute la art. 34⁹.

(2) Persoana a cărei audiere se cere va fi înștiințată prin scrisoare cu confirmare de primire cu cel puțin 10 zile lucrătoare înainte de data stabilită pentru audiere. Termenul de 10 zile se calculează de la data primirii înștiințării.

(3) Scrisoarea de înștiințare prevăzută la alin. (2) va cuprinde în mod obligatoriu mențiunile prevăzute la art. 34⁹ alin. (5).

(4) Persoana audiată va fi asistată, dacă este cazul, de interpret.

(5) Persoana audiată poate fi asistată de apărător, fapt ce i se va aduce la cunoștință prin înștiințarea prevăzută la alin. (2).

(6) Un proces-verbal al audierii va fi transmis autorității de decizie în termen de 5 zile lucrătoare de la data audierii.

(7) Nicio măsură cu caracter coercitiv nu poate fi luată față de persoana audiată.

ART. 34¹¹

(1) Ministerul Justiției în colaborare cu autoritățile române competente și autoritatea de decizie a statului solicitant convin asupra măsurilor de protecție a persoanei audiate.

(2) Dispozițiile Codului de procedură penală privitoare la protecția martorilor sau a persoanei vătămate se pot aplica în mod corespunzător.

ART. 34¹²

Ministerul Justiției suportă din bugetul aprobat cheltuielile ce decurg din îndeplinirea obligațiilor care îi revin conform prezentei secțiuni.

ART. 34¹³

În calitate de autoritate de asistență Ministerul Justiției nu se va pronunța asupra admisibilității cererii pentru obținerea compensației financiare.

SECȚIUNEA a 3-a

Autoritatea româna de decizie

ART. 34¹⁴

(1) În aplicarea Directivei Consiliului 2004/80/CE, autoritatea de decizie în privința cererilor de compensație financiară ale persoanelor prevăzute la art. 21 alin. (2) lit. c) și

d) pentru infracțiunile săvârșite pe teritoriul României este comisia pentru acordarea de compensații financiare victimelor infracțiunilor constituită în cadrul Tribunalului București.

(2) Comisia pentru acordarea de compensații financiare victimelor infracțiunilor din cadrul Tribunalului București este alcătuită din cel puțin 3 judecători desemnați în condițiile prezentei legi.

(3) Comisia pentru acordarea de compensații financiare din cadrul Tribunalului București primește cererile de compensație financiară prevăzute la alin. (1) direct de la solicitant sau prin intermediul autorității de asistență a statului pe al cărui teritoriu locuiește solicitantul.

ART. 34¹⁵

Dispozițiile prezentei legi privind compensația financiară a victimelor infracțiunilor se aplică în mod corespunzător și cazurilor prevăzute de prezenta secțiune.

ART. 34¹⁶

(1) Comisia pentru acordarea de compensații financiare din cadrul Tribunalului București va transmite autorității responsabile cu asistența din statul solicitant, precum și solicitantului o confirmare de primire a cererii în termen de 5 zile lucrătoare de la primirea acesteia, numele persoanei de contact din cadrul comisiei, precum și un termen aproximativ de soluționare a acesteia atunci când acest lucru este posibil.

(2) Confirmarea prevăzută la alin. (1) se comunică solicitantului și autorității de asistență din statul solicitant în forma stabilită prin Decizia Comisiei Europene 2006/337/CE pentru stabilirea formelor standard ale cererilor și deciziilor conform Directivei Consiliului 2004/80/CE și prevăzută în anexa nr. 2 care face parte integrantă din prezenta lege.

(3) În cazul în care comisia din cadrul Tribunalului București primește cererea de acordare a compensației financiare prin intermediul autorității de asistență din statul solicitant, va trimite și acesteia o copie de pe citație.

ART. 34¹⁷

(1) În vederea soluționării cererii comisia din cadrul Tribunalului București poate audia victima, precum și martorii sau experții în cauză care se află pe teritoriul statului solicitant, direct prin videoconferință ori telefon sau prin intermediul autorității de asistență a statului solicitant.

(2) În acest scop comisia va adresa o cerere scrisă autorității de asistență din statul solicitant.

(3) Regulile privind asistența judiciară internațională se vor aplica în mod corespunzător.

ART. 34¹⁸

(1) Audierea directă prin videoconferință sau telefon se face potrivit legii române.

(2) Pentru audierea prin videoconferință sau telefon regulile privind asistența judiciară internațională se vor aplica în mod corespunzător.

(3) Audierea nu poate da naștere la măsuri coercitive împotriva persoanei ascultate.

ART. 34¹⁹

Audierea prin intermediul autorității de asistență se va face conform legii statului căruia aceasta îi aparține.

ART. 34²⁰

(1) Dispozițiile Codului de procedură penală privitoare la protecția martorilor sau a persoanei vătămate se vor aplica în mod corespunzător.

(2) Măsurile privind protecția persoanei audiate se pot lua în colaborare cu autoritatea de asistență.

ART. 34²¹

Hotărârea prin care s-a soluționat cererea de compensație financiară se comunica solicitantului și autorității de asistență din statul solicitant, în forma stabilită prin Decizia Comisiei Europene 2006/337/CE din 19 aprilie 2006 pentru stabilirea formelor standard ale cererilor și deciziilor conform Directivei Consiliului 2004/80/CE și prevăzută în anexa nr. 3 care face parte integrantă din prezenta lege.

ART. 34²²

(1) Compensația financiară se va plăti solicitantului în contul indicat de acesta în formularul de cerere.

(2) Solicitantului nu i se va imputa nicio cheltuială ocazionată de formularea, depunerea sau soluționarea cererii de compensație financiară ori de plată efectivă a compensației.

SECȚIUNEA a 4-a

Dispoziții comune

ART. 34²³

(1) Ministerul Justiției este desemnat ca punct de contact central în ceea ce privește colaborarea cu celelalte state membre ale Uniunii Europene pentru aplicarea dispozițiilor prezentului capitol.

(2) Atribuțiile Ministerului Justiției în aplicarea alin. (1) vor fi stabilite prin ordin al ministrului justiției.

ART. 34²⁴

(1) Documentele care se transmit între autorități din state diferite conform prezentului capitol vor fi redactate astfel:

a) documentele adresate autorităților din România vor fi redactate în limba română sau engleză;

b) documentele adresate de către autoritățile române unei autorități din alt stat membru al Uniunii Europene vor fi redactate în limba oficială a celui stat sau în orice altă limbă pe care acel stat s-a declarat dispus să o accepte.

(2) Fac excepție de la prevederile alin. (1) următoarele documente:

a) textul integral al hotărârii date de către autoritatea de decizie în soluționarea cererii de compensație financiară;

b) procesele-verbale întocmite în aplicarea art. 34¹⁰ alin. (6) și 34¹⁹. (3) Documentele prevăzute la alin. (2) emise de către o autoritate română vor fi transmise în limba română sau în limba engleză ori franceză. (4) În calitate de autoritate de asistență, Ministerul Justiției va asigura traducerea textului integral al hotărârii date de către o autoritate de decizie dintr-un alt stat membru al Uniunii Europene în soluționarea cererii de compensație financiară a uneia dintre persoanele prevăzute la art. 34³ alin. (1), în cazul când această persoană solicită traducerea. Costurile traducerii vor fi suportate de Ministerul Justiției.

ART. 34²⁵

Formularele de cerere de compensație financiară, precum și orice alte documente transmise conform prezentului capitol nu fac obiectul vreunei alte formalități de certificare sau autentificare.

ART. 34²⁶

(1) Ministerul Justiției, în calitate de autoritate responsabilă cu asistența, sau altă instituție competentă va transmite Comisiei Europene:

- a) lista autorităților de asistență, respectiv de decizie, desemnate în aplicarea Directivei Consiliului 2004/80/CE;
- b) limbile în care autoritățile române sunt dispuse să accepte documentele transmise în situații transfrontaliere, conform prezentului capitol;
- c) informații privind posibilitățile de a solicita și de a obține o compensație financiară pentru infracțiuni comise pe teritoriul României, conform prezentei legi;
- d) formularele-tip de solicitare a compensației financiare.

(2) Ministerul Justiției sau altă instituție competentă va transmite Comisiei Europene orice modificare ulterioară a informațiilor prevăzute la alin. (1).

CAP. 6

Dispoziții finale

ART. 35

Denumirea servicii de reintegrare socială a infractorilor și de supraveghere a executării sancțiunilor neprivative de libertate sau denumirea servicii de reintegrare socială și supraveghere, prevăzută în Ordonanța Guvernului nr. 92/2000 privind organizarea și funcționarea serviciilor de reintegrare socială a infractorilor și de supraveghere a executării sancțiunilor neprivative de libertate, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 423 din 1 septembrie 2000, aprobată cu modificări și completări prin Legea nr. 129/2002, precum și în alte acte normative, se înlocuiește cu denumirea servicii de protecție a victimelor și reintegrare socială a infractorilor.

ART. 36

Prezenta lege intră în vigoare la data de 1 ianuarie 2005. Prezenta lege transpune în legislația națională dispozițiile Directivei Consiliului 2004/80/CE din 29 aprilie 2004 privind despăgubirea victimelor infracțiunilor, publicată în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene nr. L 261 din 6 august 2004, precum și ale Deciziei Comisiei 2006/337/CE din 19 aprilie 2006 pentru stabilirea formelor standard ale cererilor și deciziilor conform Directivei Consiliului 2004/80/CE din 29 aprilie 2004 privind despăgubirea victimelor infracțiunilor, publicată în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene nr. L 125 din 12 mai 2006”.

ANEXA 4

Legea nr. 48/2002 pentru aprobarea Ordonanței Guvernului nr. 137/2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare (publicată în Monitorul Oficial nr. 69 din 31 ianuarie 2002)⁴⁶

Parlamentul României adoptă prezenta lege.

Articol unic.

„Se aprobă Ordonanța Guvernului nr.137 din 31 august 2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare, adoptată în temeiul art. 1 lit. S pct. 2 din Legea nr. 125/2000 privind abilitarea Guvernului de a emite ordonanțe și publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.431 din 2 septembrie 2000, cu următoarele modificări și completări”:

1. Articolul 1 va avea următorul cuprins:

„Art. 1.

(1) „În România, stat de drept, democratic și social, demnitatea omului, drepturile și libertățile cetățenilor, libera dezvoltare a personalității umane reprezintă valori supreme și sunt garantate lege.

(2) Principiul egalității între cetățeni, al excluderii privilegiilor și discriminării sunt garantate în special în exercitarea următoarelor drepturi:

a) dreptul la un tratament egal în fața instanțelor judecătorești și a oricărui alt organ jurisdicțional;

b) dreptul la securitatea persoanei și la obținerea protecției statului împotriva violențelor sau maltratărilor din partea oricărui individ, grup sau instituție;

c) drepturile politice, și anume drepturile electorale, dreptul de a participa la viața publică și de a avea acces la funcții și demnități publice;

d) drepturile civile, în special:

(i) dreptul la libera circulație și la alegerea reședinței;

(ii) dreptul de a părăsi țara și de a se întoarce în țară;

(iii) dreptul de a obține și de a renunța la cetățenia română;

⁴⁶ Legislația cu privire la prevenirea și combaterea tuturor formelor de discriminare. Disponibil online la: <http://www.avocatnet.ro>. Accesat la data de: 27.03.2013

(iv) dreptul de a se căsători și de a-și alege partenerul;

(v) dreptul de proprietate;

(vi) dreptul la moștenire;

(vii) dreptul la libertatea de gândire, conștiință și religie;

(viii) dreptul la libertatea de opinie și de exprimare;

(ix) dreptul la libertatea de întrunire și de asociere;

(x) dreptul de petiționare;

e) drepturile economice, sociale și culturale, în special:

(i) dreptul la muncă, la libera alegere a ocupației, la condiții de muncă echitabile și satisfăcătoare, la protecția împotriva șomajului, la un salariu egal pentru munca egală, la o remunerație echitabilă și satisfăcătoare;

(ii) dreptul de a înființa sindicate și de a se afilia unor sindicate;

(iii) dreptul la locuință;

(iv) dreptul la sănătate, la îngrijire medicală, la securitate socială și la servicii sociale;

(v) dreptul la educație și la pregătire profesională;

(vi) dreptul de a lua parte, în condiții de egalitate, la activități culturale și sportive;

f) dreptul de acces la toate locurile și serviciile destinate folosinței publice.

(3) Exercițarea drepturilor enunțate în cuprinsul prezentului articol privește persoanele aflate în situații comparabile.

(4) Orice persoană fizică sau juridică are obligația să respecte principiile enunțate la alin. (2)."

2. Alineatul (3) al articolului 2 se abrogă.

3. La articolul 2 alineatul (5), literele a) și b) vor avea următorul cuprins:

„a) instituirea unor măsuri speciale, în vederea protecției persoanelor aflate în minoritate, atunci când acestea nu se bucură de egalitatea șanselor;

b) sancționarea comportamentului discriminatoriu prevăzut în dispozițiile alin. (2)."

4. La articolul 3, literele a) și b) vor avea următorul cuprins:

„a) condițiile de încadrare în muncă, criteriile și condițiile de recrutare, selectare și promovare, accesul la toate formele și nivelurile de orientare, formare și perfecționare profesională;

b) protecția și securitatea socială;"

5. La articolul 3, după litera f) se introduce litera g) cu următorul cuprins:

„g) alte domenii ale vieții sociale."

6. Articolul 4 va avea următorul cuprins:

„Art. 4.

În înțelesul prezentei ordonanțe, categorie defavorizată este acea categorie de persoane care fie se află pe o poziție de inegalitate în raport cu majoritatea cetățenilor din cauza originii sociale ori a unui handicap, fie se confruntă cu un comportament de respingere și marginalizare generat de cauze specifice, cum ar fi o boală cronică necontagioasă ori infectarea HIV, statutul de refugiat sau azilant."

7. Articolul 5 va avea următorul cuprins:

„Art. 5.

Constituie contravenție, conform prezentei ordonanțe, condiționarea participării la o activitate economică a unei persoane ori a alegerii sau exercitării libere a unei profesii de apartenență sau la o anumită rasă, naționalitate, etnie, religie, categorie socială, respectiv de convingerile, de sexul sau orientarea sexuală, de vârstă sau de apartenență sa la o categorie defavorizată."

8. La articolul 6, partea introductivă și litera c) vor avea următorul cuprins:

„Art. 6.

Constituie contravenție, conform prezentei ordonanțe, discriminarea unei persoane pentru motivul că aparține unei anumite rase, naționalități, etnii, religii, categorii sociale sau unei categorii defavorizate, respectiv din cauza convingerilor, vârstei, sexului sau orientării sexuale a acesteia, într-un raport de muncă și protecție socială, cu excepția cazurilor prevăzute de lege, manifestată în următoarele domenii:

.....
c) acordarea altor drepturi sociale decât cele reprezentând salariul;"

9. Articolul 7 va avea următorul cuprins:

„Art. 7.

(1) Constituie contravenție, conform prezentei ordonanțe, refuzul unei persoane fizice sau juridice de a angaja în muncă o persoană pentru motivul că aceasta aparține unei anumite rase, naționalități, etnii, religii, categorii sociale sau unei categorii defavorizate ori din cauza convingerilor, vârstei, sexului sau orientării sexuale a acesteia, cu excepția cazurilor prevăzute de lege.

(2) Constituie contravenție, conform prezentei ordonanțe, condiționarea ocupării unui post prin anunț sau concurs, lansat de angajator ori de reprezentantul acestuia, de apartenența la o

anumită rasă, naționalitate, etnie, religie, categorie socială sau la o categorie defavorizată, de vârstă, de sexul sau orientarea sexuală, respectiv de convingerile candidaților, cu excepția situației prevăzute la art. 2 alin. (4).

(3) Persoanele fizice și juridice cu atribuții în medierea și repartizarea în muncă vor aplica un tratament egal tuturor celor aflați în căutarea unui loc de muncă, vor asigura tuturor persoanelor aflate în căutarea unui loc de muncă accesul liber și egal la consultarea cererii și ofertei de pe piața muncii, la consultanță cu privire la posibilitățile de ocupare a unui loc de muncă și de obținere a unei calificări și vor refuza sprijinirea cererilor discriminatorii ale angajaților. Angajatorii vor asigura confidențialitatea datelor privitoare la rasă, naționalitatea, etnia, religia, sexul, orientarea sexuală sau a altor date cu caracter privat care privesc persoanele aflate în căutarea unui loc de muncă."

10. Articolul 8 va avea următorul cuprins:

„Art. 8.

Constituie contravenție, conform prezentei ordonanțe, discriminarea angajaților de către angajatori, în raport cu prestațiile sociale acordate, din cauza apartenenței angajaților la o anumită rasă, naționalitate, origine etnică, religie, categorie socială sau la o categorie defavorizată ori pe baza vârstei, sexului, orientării sexuale sau convingerilor promovate de ei."

11. Articolul 10 va avea următorul cuprins:

„Art. 10.

Constituie contravenție, conform prezentei ordonanțe, dacă fapta nu intră sub incidența legii penale, discriminarea unei persoane fizice, a unui grup de persoane din cauza apartenenței acestora ori a persoanelor care administrează persoana juridică la o anumită rasă, naționalitate, etnie, religie, categorie socială sau la o categorie defavorizată, respectiv din cauza convingerilor, vârstei, sexului sau orientării sexuale a persoanelor în cauză prin:

- a) refuzarea acordării serviciilor publice administrative și juridice;
- b) refuzarea accesului unei persoane sau unui grup de persoane la serviciile de sănătate publică - alegerea medicului de familie, asistență medicală, asigurările de sănătate, serviciile de urgență sau alte servicii de sănătate;
- c) refuzul de a vinde sau de a închiria un teren sau imobil cu destinație de locuință;
- d) refuzul de a acorda un credit bancar sau de a încheia orice alt tip de contract;
- e) refuzarea accesului unei persoane sau a unui grup de persoane la serviciile oferite de teatre, cinematografe, biblioteci, muzee și expoziții;
- f) refuzarea accesului unei persoane sau unui grup de persoane la serviciile oferite de magazine, hoteluri, restaurante, baruri, discoteci sau de orice alți prestatori de servicii, indiferent dacă sunt în proprietate privată sau publică;

g) refuzarea accesului unei persoane sau unui grup de persoane la serviciile oferite de companiile de transport în comun - prin avion, vapor, tren, metrou, autobuz, troleibuz, tramvai, taxi sau prin alte mijloace;

h) refuzarea acordării pentru o persoană sau un grup de persoane a unor drepturi sau facilități."

12. Articolele 11-14 se abrogă.

13. La articolul 15, alineatele (1), (3), (4) și (6) vor avea următorul cuprins:

„Art. 15.

(1) Constituie contravenție, conform prezentei ordonanțe, refuzarea accesului unei persoane sau unui grup de persoane la sistemul de educație de stat sau privat, la orice formă, grad și nivel, din cauza apartenenței acestora la o anumită rasă, naționalitate, etnie, religie, categorie socială sau la o categorie defavorizată, respectiv din cauza convingerilor, vârstei, sexului sau orientării sexuale a persoanelor în cauză.

.....

(3) Constituie contravenție, conform prezentei ordonanțe, solicitarea unor declarații doveditoare a apartenenței acelei persoane sau acelui grup la o anumită etnie, care să condiționeze accesul unei persoane sau unui grup de persoane la educație în limba maternă. Excepție face situația în care în învățământul liceal și universitar candidații concurează pe locuri special acordate pentru o anumită minoritate și se impune dovedirea, printr-un act din partea unei organizații legal constituite a minorității respective, a apartenenței la această minoritate.

(4) Prevederile alin. (1)-(3) nu pot fi interpretate în sensul restrângerii dreptului unității ori instituției de învățământ de a refuza înscrierea sau admiterea unei persoane ale cărei cunoștințe ori rezultate anterioare nu corespund standardelor sau condițiilor de înscriere cerute pentru accesul în instituția respectivă, atât timp cât refuzul nu este determinat de apartenența persoanei în cauză la o anumită rasă, naționalitate, etnie, religie, categorie socială sau la o categorie defavorizată, respectiv din cauza convingerilor, vârstei, sexului sau orientării sexuale a acesteia.

.....

(6) Constituie contravenție, conform prezentei ordonanțe, orice îngrădiri pe criterii de apartenență la o anumită rasă, naționalitate, etnie, religie, categorie socială sau la o categorie defavorizată în procesul de înființare și de acreditare a instituțiilor de învățământ înființate în cadrul legislativ în vigoare."

14. La articolul 16, alineatul (2) va avea următorul cuprins:

"(2) Constituie contravenție, conform prezentei ordonanțe, orice comportament constând în determinarea părăsirii domiciliului, în deportare sau în îngreunarea condițiilor de viață și de trai cu scopul de a se ajunge la renunțarea la domiciliul tradițional al unei persoane sau al unui grup de persoane aparținând unei anumite rase, naționalități, etnii sau religii, respectiv al unei comunități, fără acordul acestora. Constituie o încălcare a prevederilor prezentei ordonanțe atât obligarea unui grup de persoane aflate în minoritate de a părăsi localitatea, aria sau zonele în care locuiește, cât și obligarea unui grup de persoane aparținând majorității de a se stabili în localități, arii sau zone locuite de o populație aparținând minorităților naționale."

15. Articolul 17 va avea următorul cuprins:

„Art. 17.

(1) Constituie contravenție, conform prezentei ordonanțe, orice comportament care are ca scop mutarea sau alungarea unei persoane sau unui grup de persoane dintr-un cartier sau dintr-un imobil din cauza apartenenței acestuia la o anumită rasă, naționalitate, etnie, religie, categorie socială sau la o categorie defavorizată, respectiv din cauza convingerilor, vârstei, sexului sau orientării sexuale a persoanelor în cauză.

(2) Prevederea alin. (1) nu poate fi interpretată în sensul restrângerii dreptului autorităților de punere în aplicare a planurilor de sistematizare și amenajare a teritoriului, atât timp cât mutarea se face în condițiile legii, iar măsura luată nu este determinată de apartenența persoanei sau a grupului de persoane în cauză la o anumită rasă, naționalitate, etnie, religie, categorie socială sau la o categorie defavorizată, respectiv din cauza convingerilor, vârstei, sexului sau orientării sexuale a acestora."

16. Articolul 18 va avea următorul cuprins:

„Art. 18.

Constituie contravenție, conform prezentei ordonanțe, interzicerea accesului unei persoane sau al unui grup de persoane în locurile publice din cauza apartenenței acestora la o anumită rasă, naționalitate, etnie, religie, categorie socială sau la oricare altă categorie defavorizată, respectiv din cauza convingerilor, vârstei, sexului sau orientării sexuale a persoanelor în cauză."

17. Articolul 19 va avea următorul cuprins:

„Art. 19.

Constituie contravenție, conform prezentei ordonanțe, dacă fapta nu intră sub incidența legii penale, orice comportament manifestat în public, având caracter de propagandă naționalist-șovină, de instigare la ură rasială sau națională, ori acel comportament care are ca scop sau vizează atingerea demnității ori crearea unei atmosfere de intimidare, ostile, degradante, umilitoare sau ofensatoare, îndreptat împotriva unei persoane, unui grup de persoane sau unei comunități și legat de apartenența acestora la o anumită rasă, naționalitate, etnie, religie, categorie socială sau la o categorie defavorizată ori de convingerile, sexul sau orientarea sexuală a acestuia."

18. La articolul 20, alineatul (1) va avea următorul cuprins:

„Art. 20.

(1) Contravențiile prevăzute la art. 5-8, art. 10, art. 15 alin. (1)-(3) și alin. (6), art. 16, art. 17 alin. (1), art. 18 și 19 se sancționează cu amendă între 1.000.000 lei și 10.000.000 lei, dacă discriminarea vizează o persoană fizică, respectiv cu amenda între 2.000.000 lei și 20.000.000 lei, dacă discriminarea vizează un grup de persoane."

Această lege a fost adoptată de Camera Deputaților în ședința din 18 decembrie 2001, cu respectarea prevederilor art. 74 alin. (2) din Constituția României.

Această lege a fost adoptată de Senat în ședința din 20 decembrie 2001, cu respectarea prevederilor art. 74 alin. (2) din Constituția României”.

ANEXA 5

Ordonanța nr. 137/2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare

(publicată în Monitorul Oficial nr. 431 din 2 septembrie 2000)⁴⁷

În temeiul prevederilor art. 107 alin. (1) și (3) din Constituția României și ale art. 1 lit. S pct. 2 din Legea nr. 125/2000 privind abilitarea Guvernului de a emite ordonanțe,

CAPITOLUL I

Principii și definiții

Art. 1.

(1) „În România, ca stat de drept, democratic și social, demnitatea omului, drepturile și libertățile cetățenilor, libera dezvoltare a personalității umane reprezintă valori supreme și sunt garantate.

(2) Principiul egalității între cetățeni, excluderea privilegiilor și discriminării sunt garantate în special în exercitarea următoarelor drepturi:

a) dreptul la un tratament egal în fața instanțelor judecătorești și a oricărui alt organ jurisdicțional;

b) dreptul la securitatea persoanei și la obținerea protecției statului împotriva violențelor sau maltratărilor din partea oricărui individ, grup sau instituție;

c) drepturile politice, și anume drepturile electorale, dreptul de a participa la viața publică și de a avea acces la funcții publice;

d) alte drepturi civile, în special:

(i) dreptul la libera circulație și la alegerea reședinței;

(ii) dreptul de a părăsi țara și de a se întoarce în țară;

(iii) dreptul de a obține cetățenia română;

(iv) dreptul de a se căsători și de a-și alege partenerul;

(v) dreptul de proprietate;

(vi) dreptul de moștenire;

⁴⁷ Legislația cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie: Disponibil online la: <http://www.avocatnet.ro>. Accesată la data de: 27.03.2013

(vii) dreptul la libertatea de gândire, conștiință și religie;

(viii) dreptul la libertatea de opinie și de exprimare;

(ix) dreptul la libertatea de întrunire și de asociere pașnică;

e) drepturile economice, sociale și culturale, în special:

(i) dreptul la muncă, la libera alegere a ocupației, la condiții de muncă echitabile și satisfăcătoare, la protecția împotriva șomajului, la un salariu egal pentru muncă egală, la o remunerație echitabilă și satisfăcătoare.

(ii) dreptul de a înființa sindicate și de a se afilia unor sindicate;

(iii) dreptul la locuință;

(iv) dreptul la sănătate, la îngrijire medicală, la securitate socială și la servicii sociale;

(v) dreptul la educație și la pregătire profesională;

(vi) dreptul de a lua parte, în condiții de egalitate, la activități culturale;

f) dreptul de acces la toate locurile și serviciile destinate folosinței publice.

(3) Orice persoană juridică sau fizică are obligația să respecte principiile egalității și nediscriminării.

Art. 2.

(1) În prezenta ordonanță, prin discriminare se înțelege orice deosebire, excludere, restricție sau preferință, pe bază de rasă, naționalitate, etnie, limbă, religie, categorie socială, convingeri, sex sau orientare sexuală, apartenență la o categorie defavorizată sau orice alt criteriu care are ca scop sau efect restrângerea sau înlăturarea recunoașterii, folosinței sau exercitării, în condiții de egalitate, a drepturilor omului și a libertăților fundamentale sau a drepturilor recunoscute de lege, în domeniul politic, economic, social și cultural sau în orice alte domenii ale vieții publice.

(2) Orice comportament activ sau pasiv care, prin efectele pe care le generează, favorizează sau defavorizează nejustificat ori supune unui tratament injust sau degradant o persoană, un grup de persoane sau o comunitate, față de alte persoane, grupuri de persoane sau comunități, atrage răspunderea contravențională conform prezentei ordonanțe, dacă nu intră sub incidența legii penale.

(3) Dispozițiile sau, după caz, reglementările unei persoane fizice sau juridice, care generează efectele enunțate în alin. (2), antrenează răspunderea contravențională a persoanei fizice sau juridice, dacă nu intră sub incidența legii penale.

(4) Măsurile luate de autoritățile publice sau de persoanele juridice de drept privat în favoarea unei persoane, unui grup de persoane sau a unei comunități, vizând asigurarea dezvoltării lor firești și realizarea efectivă a egalității de șanse a acestora în raport cu celelalte persoane,

grupuri de persoane sau comunități, precum și măsurile pozitive ce vizează protecția grupurilor defavorizate nu constituie discriminare în sensul prezentei ordonanțe.

(5) În înțelesul prezentei ordonanțe eliminarea tuturor formelor de discriminare se realizează prin:

a) instituirea unor acțiuni afirmative sau a unor măsuri speciale pentru persoanele și grupurile de persoane aparținând minorităților naționale, pentru comunitățile minorităților naționale, respectiv în vederea protecției grupurilor defavorizate, atunci când acestea nu se bucură de egalitatea șanselor;

b) sancționarea comportamentului discriminatoriu prevăzut în dispozițiile alin. (2) și (3).

Art. 3.

Dispozițiile prezentei ordonanțe se aplică tuturor persoanelor fizice sau juridice, publice sau private, precum și instituțiilor publice cu atribuții în ceea ce privește:

a) condițiile de încadrare în muncă, criteriile și condițiile de recrutare și selectare, criteriile pentru realizarea promovării, accesul la toate formele și nivelurile de orientare profesională, de formare profesională și de perfecționare profesională; b) protecția socială și securitatea socială;

c) serviciile publice sau alte servicii, accesul la bunuri și facilități;

d) sistemul educațional;

e) asigurarea libertății de circulație;

f) asigurarea liniștii și ordinii publice.

Art. 4.

În înțelesul prezentei ordonanțe, categorie defavorizată este acea categorie de persoane care fie se află pe o poziție de inegalitate în raport cu majoritatea cetățenilor datorită originii sociale ori unui handicap, fie se confruntă cu un comportament de respingere și marginalizare datorită unor cauze specifice cum ar fi o boală cronică necontagioasă ori infectarea HIV, statutul de refugiat sau azilant.

CAPITOLUL II

Dispoziții speciale

Secțiunea I

Egalitatea în activitatea economică și în materie de angajare și profesie

Art. 5.

Constituie contravenție, conform prezentei ordonanțe, condiționarea participării la o activitate economică a unei persoane ori a alegerii sau exercitării libere a unei profesii de apartenența

acesteia la o rasă, naționalitate, etnie, religie, categorie socială, respectiv de convingerile, sexul sau orientarea sexuală, de vârstă sau de apartenența acesteia la o categorie defavorizată.

Art. 6.

Constituie contravenție, conform prezentei ordonanțe, discriminarea unei persoane pe motiv că aparține unei rase, naționalități, etnii, religii, categorii sociale sau unei categorii defavorizate, respectiv datorită convingerilor, vârstei, sexului sau orientării sexuale a acesteia, într-un raport de muncă și protecție socială, manifestată în următoarele domenii:

- a) încheierea, suspendarea, modificarea sau încetarea raportului de muncă;
- b) stabilirea și modificarea atribuțiilor de serviciu, locului de muncă sau a salariului;
- c) acordarea drepturilor sociale, altele decât cele ce reprezintă salariul;
- d) formarea, perfecționarea, reconversia și promovarea profesională;
- e) aplicarea măsurilor disciplinare;
- f) dreptul de aderare la sindicat și accesul la facilitățile acordate de acesta;
- g) orice alte condiții de prestare a muncii, potrivit legislației în vigoare.

Art. 7.

(1) Constituie contravenție, conform prezentei ordonanțe, refuzul unei persoane fizice sau juridice de a angaja în muncă o persoană pe motiv că aceasta aparține unei rase, naționalități, etnii, religii, categorii sociale sau categorii defavorizate ori datorită convingerilor, vârstei, sexului sau orientării sexuale a acesteia.

(2) Constituie contravenție, conform prezentei ordonanțe, condiționarea ocupării unui post, prin anunț sau concurs lansat de angajator sau de reprezentantul acestuia, de apartenența la o rasă, naționalitate, etnie, religie, categorie socială sau categorie defavorizată, de vârstă, de sexul sau orientarea sexuală, respectiv de convingerile candidaților, cu excepția situației prevăzute la art. 2 alin. (4).

(3) Persoanele fizice și juridice cu atribuții în medierea și repartizarea în muncă vor aplica un tratament egal tuturor celor aflați în căutarea unui loc de muncă, vor asigura tuturor persoanelor aflate în căutarea unui loc de muncă accesul liber și egal la consultarea cererii și ofertei de pe piața muncii, la consultanță cu privire la posibilitățile de ocupare a unui loc de muncă și de obținere a unei calificări, și vor refuza sprijinirea cererilor discriminatorii ale angajatorilor. Angajatorii vor asigura confidențialitatea datelor privitoare la rasă, naționalitatea, etnia, religia, sexul, orientarea sexuală sau a altor date cu caracter privat care privesc persoanele aflate în căutarea unui loc de muncă.

Art. 8.

Constituie contravenție, conform prezentei ordonanțe, discriminarea angajaților de către angajatori în raport cu prestațiile sociale pe care le acordă acestora, datorită apartenenței

angajaților la o rasă, naționalitate, comunități lingvistice, origine etnica, religie, categorie socială sau categorie defavorizată ori datorată vârstei, sexului, orientării sexuale sau convingerilor acestora.

Art. 9.

Prevederile art. 5-8 nu pot fi interpretate în sensul restrângerii dreptului angajatorului de a refuza angajarea unei persoane care nu corespunde cerințelor și standardelor uzuale în domeniul respectiv, atâta timp cât refuzul nu constituie un act de discriminare în sensul prezentei ordonanțe.

Secțiunea a II-a

Accesul la serviciile publice administrative și juridice, de sănătate, la alte servicii, bunuri și facilități.

Art. 10.

Constituie contravenție, conform prezentei ordonanțe, refuzarea asigurării serviciilor publice administrative și juridice, pentru o persoană fizică, un grup de persoane sau o persoană juridică, datorită apartenenței acesteia/acestui ori a persoanelor care administrează persoana juridică la o rasă, naționalitate, etnie, religie, categorie socială sau o categorie defavorizată, respectiv datorită convingerilor, vârstei, sexului sau orientării sexuale a persoanelor în cauză, dacă fapta nu intră sub incidența legii penale.

Art. 11.

Constituie contravenție, conform prezentei ordonanțe, refuzarea accesului unei persoane sau al unui grup de persoane la serviciile de sănătate publică - alegerea medicului de familie, asistența medicală, asigurările de sănătate, serviciile de urgență sau alte servicii de sănătate -, datorită apartenenței acesteia/acestui la o rasă, naționalitate, etnie, religie, categorie socială sau la o categorie defavorizată, respectiv datorită convingerilor, vârstei, sexului sau orientării sexuale a persoanelor în cauză.

Art. 12.

Constituie contravenție, conform prezentei ordonanțe, refuzul de a vinde sau de a închiria un teren sau un imobil cu destinație de locuință, de a acorda un credit bancar sau de a încheia orice alt tip de contract cu o persoană sau un grup de persoane, datorită apartenenței acesteia/acestui la o rasă, naționalitate, etnie, religie, categorie socială sau la o categorie defavorizată, respectiv datorită convingerilor, vârstei, sexului sau orientării sexuale a persoanelor în cauză.

Art. 13.

Constituie contravenție, conform prezentei ordonanțe, refuzarea accesului unei persoane sau al unui grup de persoane la serviciile oferite de hoteluri, teatre, cinematografe, biblioteci, magazine, restaurante, baruri, discoteci sau orice alți prestatori de servicii, indiferent dacă sunt în proprietate privată sau publică, ori de companiile de transport în comun - prin avion, vapor, tren, metrou, autobuz, troleibuz, tramvai, taxi sau prin alte mijloace -, datorită apartenenței acesteia/acestui la o rasă, naționalitate, etnie, religie, categorie socială sau la o categorie defavorizată, respectiv datorită convingerilor, vârstei, sexului sau orientării sexuale a persoanelor în cauză.

Art. 14.

Constituie contravenție, conform prezentei ordonanțe, refuzarea acordării pentru o persoană sau pentru un grup de persoane a unor drepturi sau facilități, datorită apartenenței acesteia/acestui la o rasă, naționalitate, etnie, religie, categorie socială sau la o categorie defavorizată, respectiv datorită convingerilor, vârstei, sexului sau orientării sexuale a persoanelor în cauză.

Secțiunea a III-a

Accesul la educație

Art. 15.

(1) Constituie contravenție, conform prezentei ordonanțe, refuzarea accesului unei persoane sau al unui grup de persoane la sistemul de educație de stat sau privat, la orice formă, grad și nivel, datorită apartenenței acesteia/acestui la o rasă, naționalitate, etnie, religie, categorie socială sau la o categorie defavorizată, respectiv datorită convingerilor, vârstei, sexului sau orientării sexuale a persoanelor în cauză.

(2) Prevederile alineatului precedent se aplică tuturor fazelor sau la etapelor din sistemul educațional, inclusiv la admiterea sau la înscrierea în unitățile ori instituțiile de învățământ și la evaluarea ori examinarea cunoștințelor.

(3) Constituie contravenție, conform prezentei ordonanțe, solicitarea unor declarații doveditoare a apartenenței acelei persoane sau acelui grup la etnia respectivă, care să condiționeze accesul unei persoane sau al unui grup de persoane la educație în limba maternă. Excepție face situația în care în învățământul liceal și universitar candidații concurează pe locuri special acordate pentru o anumită minoritate și se impune dovedirea, printr-un act din partea unei organizații legal constituite a minorității respective, a apartenenței la această minoritate.

(4) Prevederile alin. (1), (2) și (3) nu pot fi interpretate în sensul restrângerii dreptului unității ori instituției de învățământ de a refuza înscrierea sau admiterea unei persoane ale cărei cunoștințe și/sau rezultate anterioare nu corespund standardelor sau condițiilor de înscriere cerute pentru accesul în instituția respectivă, atât timp cât refuzul nu este determinat de apartenența persoanei în cauză la o rasă, naționalitate, etnie, religie, categorie socială sau la o categorie defavorizată, respectiv datorită convingerilor, vârstei, sexului sau orientării sexuale a acesteia.

(5) Prevederile alin. (1) și (2) nu pot fi interpretate în sensul restrângerii dreptului unității ori instituției de învățământ pentru pregătirea personalului de cult de a refuza înscrierea unei persoane al cărei statut confesional nu corespunde condițiilor stabilite pentru accesul în instituția respectivă.

(6) Constituie contravenție, conform prezentei ordonanțe, orice îngrădiri pe criterii de apartenență la o rasă, naționalitate, etnie, religie, categorie socială sau la o categorie defavorizată în procesul de înființare și de acreditare a instituțiilor de învățământ înființate în cadrul legislativ în vigoare.

Secțiunea a IV-a

Libertatea de circulație, dreptul la libera alegere a domiciliului și accesul în locurile publice

Art. 16.

(1) Constituie contravenție, conform prezentei ordonanțe, orice acțiuni constând în amenințări, constrângeri, folosirea forței sau orice alte mijloace de asimilare, strămutare sau colonizare de persoane, în scopul modificării compoziției etnice, rasiale sau sociale a unei zone a țării sau a unei localități.

(2) Constituie contravenție, conform prezentei ordonanțe, orice comportament constând în determinarea părăsirii domiciliului, în deportare sau în îngreunarea condițiilor de viață și de trai cu scopul de a se ajunge la renunțarea la domiciliul tradițional al unei persoane sau al unui grup de persoane aparținând unei rase, naționalități, etnii sau religii, respectiv al unei comunități, fără acordul acestora. Constituie o încălcare a prevederilor prezentei ordonanțe atât obligarea unui grup de persoane aparținând unei minorități naționale de a părăsi localitatea, aria sau zonele în care locuiește, cât și obligarea unui grup de persoane aparținând majorității de a se stabili în localități, arii sau zone locuite de o populație aparținând minorităților naționale.

Art. 17.

(1) Constituie contravenție, conform prezentei ordonanțe, orice comportament care are ca scop mutarea sau alungarea unei persoane sau a unui grup de persoane dintr-un cartier sau dintr-un imobil, datorită apartenenței acesteia/acestui la o rasă, naționalitate, etnie, religie, categorie socială sau la o categorie defavorizată, respectiv datorită convingerilor, vârstei, sexului sau orientării sexuale a persoanelor în cauză.

(2) Prevederea alin. (1) nu poate fi interpretată în sensul restrângerii dreptului autorităților de punere în aplicare a planurilor de sistematizare și amenajare a teritoriului, atât timp cât mutarea se face în condițiile legii, iar măsura luată nu este determinată de apartenența persoanei sau grupului de persoane în cauză la o rasă, naționalitate, etnie, religie, categorie socială sau la o categorie defavorizată, respectiv datorită convingerilor, vârstei, sexului sau orientării sexuale a acesteia/acestora.

Art. 18.

Constituie contravenție, conform prezentei ordonanțe, interzicerea accesului unei persoane sau al unui grup de persoane în locurile publice, datorită apartenenței acesteia/acestui la o rasă, naționalitate, etnie, religie, categorie socială sau la o altă categorie defavorizată, respectiv datorită convingerilor, vârstei, sexului sau orientării sexuale a persoanelor în cauză.

Secțiunea a V-a

Dreptul la demnitatea personală

Art. 19.

Constituie contravenție, conform prezentei ordonanțe, dacă fapta nu intră sub incidența legii penale, orice comportament manifestat în public, având caracter de propagandă naționalist-șovină, de instigare la ură rasială sau națională, ori acel comportament care are ca scop sau

vizează atingerea demnității sau crearea unei atmosfere intimidante, ostile, degradante, umilitoare sau ofensatoare, îndreptat împotriva unei persoane, unui grup de persoane sau unei comunități și legat de apartenența acesteia/acestui la o rasă, naționalitate, etnie, religie, categorie socială sau categorie defavorizată, ori de convingerile, sexul sau orientarea sexuală a acestuia/acesteia.

CAPITOLUL III

Sanțiuni

Art. 20.

(1) Contravențiunile prevăzute la art. 5-8, 10-14, art. 15 alin. (1), (2), (3), (6), art. 16, art. 17 alin. (1), art. 18 și 19 din prezenta ordonanță se sancționează cu amendă între 500.000 lei și 10.000.000 lei, dacă discriminarea vizează o persoană fizică, respectiv cu amenda între 1.000.000 lei și 20.000.000 lei, dacă discriminarea vizează un grup de persoane sau o comunitate.

(2) Sancțiunile se aplică și persoanelor juridice.

(3) Constatarea și sancționarea contravențiilor prevăzute la cap. II din prezenta ordonanță se fac de către membrii Consiliului Național pentru Combaterea Discriminării. Dispozițiile Legii nr. 32/1968 privind stabilirea și sancționarea contravențiilor, cu modificările și completările ulterioare, se aplică în mod corespunzător.

(4) Actualizarea cuantumului amenzilor prevăzute în prezenta ordonanță se va face în conformitate cu prevederile art. 71 din Legea nr. 32/1968 privind stabilirea și sancționarea contravențiilor, cu modificările și completările ulterioare.

Art. 21.

(1) În toate cazurile de discriminare prevăzute în prezenta ordonanță persoanele discriminate au dreptul să pretindă despăgubiri proporțional cu prejudiciul suferit, precum și restabilirea situației anterioare discriminării sau anularea situației create prin discriminare, potrivit dreptului comun.

(2) Cererea de despăgubire este scutită de taxa judiciară de timbru.

(3) La cerere, instanța poate dispune retragerea, de către autoritățile emitente, a autorizației de funcționare a persoanelor juridice care, printr-o acțiune discriminatorie, cauzează un prejudiciu semnificativ sau care, deși cauzează un prejudiciu redus, încalcă în mod repetat prevederile prezentei ordonanțe.

Art. 22.

(1) Organizațiile neguvernamentale care au ca scop protecția drepturilor omului au calitate procesuală activă în cazul în care discriminarea se manifestă în domeniul lor de activitate și aduce atingere unei comunități sau unui grup de persoane.

(2) Organizațiile prevăzute la alin. (1) au calitate procesuală activă și în cazul în care discriminarea aduce atingere unei persoane fizice, dacă aceasta din urmă mandatează organizația în acest sens.

CAPITOLUL IV

Dispoziții finale

Art. 23.

(1) În termen de 60 de zile de la data publicării prezentei ordonanțe în Monitorul Oficial al României, Partea I, se constituie Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării, organ de specialitate al administrației publice centrale, în subordinea Guvernului.

(2) Structura organizatorică și celelalte atribuții ale Consiliului Național pentru Combaterea Discriminării vor fi reglementate prin hotărâre a Guvernului.

Art. 24.

Prezenta ordonanță intră în vigoare în termen de 60 de zile de la data publicării ei în Monitorul Oficial al României, Partea I”.

ANEXA 6

**Ordonanța nr. 77/2003 pentru modificarea și completarea
Ordonanței Guvernului nr. 137/2000
privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare
(publicată în Monitorul Oficial nr. 619 din 30 august 2003)⁴⁸**

În temeiul art. 107 din Constituție și al art. 1 pct. III.11 din Legea nr. 279/2003 privind abilitarea Guvernului de a emite ordonanțe,

Art. I.

„Ordonanța Guvernului nr.137/2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.431 din 2 septembrie 2000, aprobată cu modificări și completări prin Legea nr. 48/2002, se modifică și se completează după cum urmează”:

1. „Articolul 2 va avea următorul cuprins:

„Art. 2.

(1) Potrivit prezentei ordonanțe, prin discriminare se înțelege orice deosebire, excludere, restricție sau preferință, pe bază de rasă, naționalitate, etnie, limbă, religie, categorie socială, convingeri, gen, orientare sexuală, vârstă, dizabilitate, boală cronică necontagioasă, infectarea

⁴⁸ Legislația cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie: Disponibil online la: <http://www.inflonline.ro>. Accesat la data de: 27.03.2013

HIV ori apartenența la o categorie defavorizată care are ca scop sau efect restrângerea ori înlăturarea recunoașterii, folosinței sau exercitării, în condiții de egalitate, a drepturilor omului și a libertăților fundamentale ori a drepturilor recunoscute de lege, în domeniul politic, economic, social și cultural sau în orice alte domenii ale vieții publice.

(2) Sunt discriminatorii, potrivit prezentei ordonanțe, prevederile, criteriile sau practicile aparent neutre care dezavantajează anumite persoane, pe baza criteriilor prevăzute la alin. (1), față de alte persoane, în afara cazului în care aceste prevederi, criterii sau practici sunt justificate obiectiv de un scop legitim, iar metodele de atingere a celui scop sunt adecvate și necesare.

(3) Orice comportament activ ori pasiv care, prin efectele pe care le generează, favorizează sau defavorizează nejustificat ori supune unui tratament injust sau degradant o persoană, un grup de persoane sau o comunitate față de alte persoane, grupuri de persoane sau comunități atrage răspunderea contravențională conform prezentei ordonanțe, dacă nu intră sub incidența legii penale.

(4) Orice deosebire, excludere, restricție sau preferință bazată pe două sau mai multe criterii prevăzute la alin. (1) constituie circumstanță agravantă la stabilirea răspunderii contravenționale dacă una sau mai multe dintre componentele acesteia nu intra sub incidența legii penale.

(5) Constituie contravenție, conform prezentei ordonanțe, orice tratament advers venit ca reacție la o plângere cu privire la încălcarea principiului tratamentului egal și al nediscriminării.

(6) Prevederile prezentei ordonanțe nu pot fi interpretate în sensul restrângerii dreptului la libera exprimare, a dreptului la opinie și a dreptului la informație.

(7) Măsurile luate de autoritățile publice sau de persoanele juridice de drept privat în favoarea unei persoane, unui grup de persoane sau a unei comunități, vizând asigurarea dezvoltării lor firești și realizarea efectivă a egalității de șanse a acestora în raport cu celelalte persoane, grupuri de persoane sau comunități, precum și măsurile pozitive ce vizează protecția grupurilor defavorizate nu constituie discriminare în sensul prezentei ordonanțe.

(8) În înțelesul prezentei ordonanțe eliminarea tuturor formelor de discriminare se realizează prin:

a) prevenirea oricăror fapte de discriminare, prin instituirea unor măsuri speciale, inclusiv a unor acțiuni afirmative, în vederea protecției persoanelor defavorizate care nu se bucură de egalitatea șanselor;

b) mediere prin soluționarea pe cale amiabilă a conflictelor apărute în urma săvârșirii unor acte/fapte de discriminare;

c) sancționarea comportamentului discriminatoriu prevăzut în dispozițiile alin. (1)-(5)."

2. Articolul 4 va avea următorul cuprins:

„Art. 4.

În înțelesul prezentei ordonanțe, categorie defavorizată este acea categorie de persoane care fie se află pe o poziție de inegalitate în raport cu majoritatea cetățenilor datorită diferențelor identitare față de majoritate, fie se confruntă cu un comportament de respingere și marginalizare.”

3. Articolul 9 va avea următorul cuprins:

„Art. 9.

Prevederile art. 5-8 nu pot fi interpretate în sensul restrângerii dreptului angajatorului de a refuza angajarea unei persoane care nu corespunde cerințelor ocupaționale în domeniul respectiv, atât timp cât refuzul nu constituie un act de discriminare în sensul prezentei ordonanțe, iar aceste măsuri sunt justificate obiectiv de un scop legitim și metodele de atingere a acelui scop sunt adecvate și necesare.”

4. Literele c), d), e), f) și g) ale articolului 10 vor avea următorul cuprins:

"c) refuzul de a vinde sau de a închiria un teren sau imobil cu destinație de locuință, cu excepția situației în care această restrângere este justificată obiectiv de un scop legitim, iar metodele de atingere a acelui scop sunt adecvate și necesare;

d) refuzul de a acorda un credit bancar sau de a încheia orice alt tip de contract, cu excepția situației în care această restrângere este justificată obiectiv de un scop legitim, iar metodele de atingere a acelui scop sunt adecvate și necesare;

e) refuzarea accesului unei persoane sau unui grup de persoane la serviciile oferite de teatre, cinematografe, biblioteci, muzee și expoziții, cu excepția situației în care această restrângere este justificată obiectiv de un scop legitim, iar metodele de atingere a acelui scop sunt adecvate și necesare;

f) refuzarea accesului unei persoane sau unui grup de persoane la serviciile oferite de magazine, hoteluri, restaurante, baruri, discoteci sau de orice alți prestatori de servicii, indiferent dacă sunt în proprietate privată ori publică, cu excepția situației în care această restrângere este justificată obiectiv de un scop legitim, iar metodele de atingere a acelui scop sunt adecvate și necesare;

g) refuzarea accesului unei persoane sau unui grup de persoane la serviciile oferite de companiile de transport în comun - prin avion, vapor, tren, metrou, autobuz, troleibuz, tramvai, taxi sau prin alte mijloace -, cu excepția situației în care această restrângere este justificată obiectiv de un scop legitim, iar metodele de atingere a acelui scop sunt adecvate și necesare;”

5. La capitolul II, după articolul 19 se introduce secțiunea a VI-a „Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării” cu următorul cuprins:

„Art. 191.

Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării este autoritatea națională care investighează și sancționează contravențional faptele sau actele de discriminare prevăzute în prezenta ordonanță.

Art. 192.

În exercitarea atribuțiilor sale, Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării își desfășoară activitatea în mod independent, fără ca aceasta să fie îngădită sau influențată de către alte instituții ori autorități publice.

Art. 193.

Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării este responsabil cu aplicarea și controlul respectării prevederilor prezentei ordonanțe în domeniul său de activitate, precum și în ceea ce privește armonizarea dispozițiilor din cuprinsul actelor normative sau administrative care contravin principiului nediscriminării.

Art. 194.

În vederea combaterii faptelor de discriminare, Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării își exercită atribuțiile în următoarele domenii:

- a) prevenirea faptelor de discriminare;
- b) medierea faptelor de discriminare;
- c) investigarea, constatarea și sancționarea faptelor de discriminare;
- d) monitorizarea cazurilor de discriminare;
- e) acordarea de asistență de specialitate victimelor discriminării."

6. Alineatul (1) al articolului 20 va avea următorul cuprins:

„Art. 20.

(1) Contravențiile prevăzute la art. 5-8, 10, art. 15 alin. (1), (3) și (6), art. 16, art. 17 alin. (1), art. 18 și 19 se sancționează cu amendă între 2.000.000 lei și 20.000.000 lei, dacă discriminarea vizează o persoană fizică, respectiv cu amenda între 4.000.000 lei și 40.000.000 lei, dacă discriminarea vizează un grup de persoane sau o comunitate."

7. Alineatul (3) al articolului 20 va avea următorul cuprins:

„(3) Dispozițiile prezentei ordonanțe se completează cu prevederile Ordonanței Guvernului nr.2/2001 privind regimul juridic al contravențiilor, aprobată cu modificări și completări prin Legea nr. 180/2002."

8. Alineatul (4) al articolului 20 va avea următorul cuprins:

„(4) Actualizarea cuantumului amenzilor prevăzute în prezenta ordonanță se va face prin hotărâri ale Guvernului.”

9. La articolul 20, după alineatul (4) se introduc alineatele (5) și (6) cu următorul cuprins:

„(5) La cererea agenților constatatori, reprezentanții legali ai autorităților și instituțiilor publice și ai agenților economici supuși controlului, precum și persoanele fizice au obligația, în condițiile legii:

a) să pună la dispoziție orice act care ar putea ajuta la clarificarea obiectivului controlului;

b) să dea informații și explicații verbale și în scris, după caz, în legătură cu problemele care formează obiectul controlului;

c) să elibereze copiile documentelor solicitate;

d) să asigure sprijinul și condițiile necesare bunei desfășurări a controlului și să-și dea concursul pentru clarificarea constatărilor.

(6) Nerespectarea obligațiilor prevăzute la alin. (5) constituie contravenție și se sancționează cu amendă între 2.000.000 lei și 10.000.000 lei.”

10. La capitolul IV, după articolul 24 se introduce articolul 25 cu următorul cuprins:

„Art. 25.

La data intrării în vigoare a prezentei ordonanțe se abrogă orice alte dispoziții contrare.”

Art. II.

Ordonanța Guvernului nr.137/2000, aprobată cu modificări și completări prin Legea nr. 48/2002 și cu cele aduse prin prezenta ordonanță, va fi republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, după aprobarea prezentei ordonanțe în Parlament, dându-se articolelor o nouă numerotare”.

ANEXA 7

LEGE nr. 272 din 21 iunie 2004 (actualizata) privind protectia si promovarea drepturilor copilului (actualizata pana la data de 10 ianuarie 2008)⁴⁹

„EMITENT: PARLAMENTUL a fost publicat în MONITORUL OFICIAL nr. 557 din 23 iunie 2004. Aceasta este forma actualizată de S.C. „Centrul Teritorial de Calcul Electronic” S.A. Piatra Neamț până la data de 10 ianuarie 2008, cu modificările și completările aduse de: HOTĂRÂREA nr. 2.393 din 21 decembrie 2004; HOTĂRÂREA nr. 1.762 din 22 decembrie 2005; HOTĂRÂREA nr. 9 din 9 ianuarie 2008 .

HOTĂRÂREA nr. 2.393 din 21 decembrie 2004, publicată în MONITORUL OFICIAL nr. 1.270 din 29 decembrie 2004, intră în vigoare la data de 1 ianuarie 2005, dată la care și Legea nr. 272/2004 intră în vigoare, cu câteva excepții, conform art. 148 din acest act normativ”.

CAP. I

Dispoziții generale și definiții

ART. 1

(1) „Prezenta lege reglementează cadrul legal privind respectarea, promovarea și garantarea drepturilor copilului.

(2) Autoritățile publice, organismele private autorizate, precum și persoanele fizice și persoanele juridice responsabile de protecția copilului sunt obligate să respecte, să promoveze și să garanteze drepturile copilului stabilite prin Constituție și lege, în concordanță cu prevederile Convenției Organizației Națiunilor Unite cu privire la drepturile copilului, ratificată prin Legea nr. 18/1990 , republicată, și ale celorlalte acte internaționale în materie la care România este parte.

ART. 2

(1) Prezenta lege, orice alte reglementări adoptate în domeniul respectării și promovării drepturilor copilului, precum și orice act juridic emis sau, după caz, încheiat în acest domeniu se subordonează cu prioritate principiului interesului superior al copilului.

(2) Principiul interesului superior al copilului este impus inclusiv în legătură cu drepturile și obligațiile ce revin părinților copilului, altor reprezentanți legali ai săi, precum și oricăror persoane cărora acesta le-a fost plasat în mod legal.

(3) Principiul interesului superior al copilului va prevala în toate demersurile și deciziile care privesc copiii, întreprinse de autoritățile publice și de organismele private autorizate, precum și în cauzele soluționate de instanțele judecătorești.

⁴⁹ Legislația cu privire la protecția și promovarea drepturilor copilului. Disponibil online la: <http://www.infoline.ro>. Accesat la data de: 02.07.2013.

(4) Persoanele prevăzute la alin. (3) sunt obligate să implice familia în toate deciziile, acțiunile și măsurile privitoare la copil și să sprijine îngrijirea, creșterea și formarea, dezvoltarea și educarea acestuia în cadrul familiei.

ART. 3

De dispozițiile prezentei legi beneficiază:

- a) copiii cetățeni români aflați pe teritoriul României;
- b) copiii cetățeni români aflați în străinătate;
- c) copiii fără cetățenie aflați pe teritoriul României;
- d) copiii care solicită sau beneficiază de o formă de protecție în condițiile reglementărilor legale privind statutul și regimul refugiaților în România;
- e) copiii cetățeni străini aflați pe teritoriul României, în situații de urgență constatate, în condițiile prezentei legi, de către autoritățile publice române competente.

ART. 4

În sensul prezentei legi, termenii și expresiile de mai jos au următoarele semnificații:

- a) copil - persoană care nu a împlinit vârsta de 18 ani și nu a dobândit capacitatea deplină de exercițiu, în condițiile legii;
- b) familie - părinții și copiii acestora;
- c) familie extinsă - copilul, părinții și rudele acestuia până la gradul IV inclusiv;
- d) familie substitutivă - persoanele, altele decât cele care aparțin familiei extinse, care, în condițiile legii, asigură creșterea și îngrijirea copilului;
- e) planul individualizat de protecție - documentul prin care se realizează planificarea serviciilor, prestațiilor și a măsurilor de protecție specială a copilului, pe baza evaluării psihosociale a acestuia și a familiei sale, în vederea integrării copilului care a fost separat de familia sa într-un mediu familial stabil permanent, în cel mai scurt timp posibil;
- f) planul de servicii - documentul prin care se realizează planificarea acordării serviciilor și a prestațiilor, pe baza evaluării psihosociale a copilului și a familiei, în vederea prevenirii separării copilului de familia sa;
- g) reprezentant legal al copilului - părintele sau persoana desemnată potrivit legii să exercite drepturile și să îndeplinească obligațiile părintești față de copil;
- h) A.N.P.D.C. - Autoritatea Națională pentru Protecția Drepturilor Copilului;
- i) C.P.C. - comisia pentru protecția copilului;
- j) D.G.A.S.P.C. - direcția generală de asistență socială și protecția copilului;

k) S.P.A.S. - serviciul public de asistență socială;

l) O.R.A. - Oficiul Român pentru Adopții.

ART. 5

(1) Copiii au dreptul la protecție și asistență în realizarea și exercitarea deplină a drepturilor lor, în condițiile prezentei legi.

(2) Răspunderea pentru creșterea și asigurarea dezvoltării copilului revine în primul rând părinților, aceștia având obligația de a-și exercita drepturile și de a-și îndeplini obligațiile față de copil ținând seama cu prioritate de interesul superior al acestuia.

(3) În subsidiar, responsabilitatea revine colectivității locale din care fac parte copilul și familia sa. Autoritățile administrației publice locale au obligația de a sprijini părinții sau, după caz, alt reprezentant legal al copilului în realizarea obligațiilor ce le revin cu privire la copil, dezvoltând și asigurând în acest scop servicii diversificate, accesibile și de calitate, corespunzătoare nevoilor copilului.

(4) Intervenția statului este complementară; statul asigură protecția copilului și garantează respectarea tuturor drepturilor sale prin activitatea specifică realizată de instituțiile statului și de autoritățile publice cu atribuții în acest domeniu.

ART. 6

Respectarea și garantarea drepturilor copilului se realizează conform următoarelor principii:

a) respectarea și promovarea cu prioritate a interesului superior al copilului;

b) egalitatea șanselor și nediscriminarea;

c) responsabilizarea părinților cu privire la exercitarea drepturilor și îndeplinirea obligațiilor părintești;

d) primordialitatea responsabilității părinților cu privire la respectarea și garantarea drepturilor copilului;

e) descentralizarea serviciilor de protecție a copilului, intervenția multisectorială și parteneriatul dintre instituțiile publice și organismele private autorizate;

f) asigurarea unei îngrijiri individualizate și personalizate pentru fiecare copil;

g) respectarea demnității copilului;

h) ascultarea opiniei copilului și luarea în considerare a acesteia, ținând cont de vârsta și de gradul său de maturitate;

i) asigurarea stabilității și continuității în îngrijirea, creșterea și educarea copilului, ținând cont de originea sa etnică, religioasă, culturală și lingvistică, în cazul luării unei măsuri de protecție;

j) celeritate în luarea oricărei decizii cu privire la copil;

k) asigurarea protecției împotriva abuzului și exploatării copilului;

l) interpretarea fiecărei norme juridice referitoare la drepturile copilului în corelație cu ansamblul reglementărilor din această materie.

ART. 7

Drepturile prevăzute de prezenta lege sunt garantate tuturor copiilor fără nici o discriminare, indiferent de rasă, culoare, sex, limbă, religie, opinie politică sau altă opinie, de naționalitate, apartenență etnică sau origine socială, de situația materială, de gradul și tipul unei deficiențe, de statutul la naștere sau de statutul dobândit, de dificultățile de formare și dezvoltare sau de alt gen ale copilului, ale părinților ori ale altor reprezentanți legali sau de orice altă distincție.

CAP. II

Drepturile copilului

SECȚIUNEA 1

Drepturi și libertăți civile

ART. 8

(1) Copilul are dreptul la stabilirea și păstrarea identității sale.

(2) Copilul este înregistrat imediat după naștere și are de la această dată dreptul la un nume, dreptul de a dobândi o cetățenie și, dacă este posibil, de ași cunoaște părinții și de a fi îngrijit, crescut și educat de aceștia.

(3) Părinții aleg numele și prenumele copilului, în condițiile legii.

(4) Copilul are dreptul de a-și păstra cetățenia, numele și relațiile de familie, în condițiile prevăzute de lege, fără nici o ingerință.

(5) Dacă se constată că un copil este lipsit, în mod ilegal, de elementele constitutive ale identității sale sau de unele dintre acestea, instituțiile și autoritățile publice sunt obligate să ia de urgență toate măsurile necesare în vederea restabilirii identității copilului.

ART. 9

(1) În scopul realizării dreptului prevăzut la art. 8 alin. (1), unitățile sanitare care au în structură secții de nou-născuți și/sau de pediatrie au obligația de a angaja un asistent social sau, după caz, de a desemna o persoană cu atribuții de asistență socială.

(2) În vederea stabilirii identității copilului părăsit sau găsit ori a părinților acestuia, organele de poliție competente au obligația de a desemna una sau mai multe persoane responsabile cu realizarea demersurilor ce le revin, potrivit legii, pentru înregistrarea nașterii copilului.

ART. 10

(1) Certificatul medical constatator al nașterii, atât pentru copilul născut viu, cât și pentru copilul născut mort, se întocmește în termen de 24 de ore de la naștere.

(2) Răspunderea pentru îndeplinirea obligației prevăzute la alin. (1) revine medicului care a asistat sau a constatat nașterea și medicului șef de secție.

(3) Când nașterea a avut loc în afara unităților sanitare, medicul de familie având cabinetul înregistrat în raza teritorială unde a avut loc nașterea este obligat ca, la cererea oricărei persoane, în termen de 24 de ore, să constate nașterea copilului, după care să întocmească și să elibereze certificatul medical constatator al nașterii copilului, chiar dacă mama nu este înscrisă pe lista cabinetului său.

ART. 11

(1) În situația în care copilul este părăsit de mamă în maternitate, unitatea medicală are obligația să sesizeze telefonic și în scris direcția generală de asistență socială și protecția copilului și organele de poliție, în termen de 24 de ore de la constatarea dispariției mamei.

(2) În termen de 5 zile de la sesizarea prevăzută la alin. (1), se întocmește un proces-verbal de constatare a părăsirii copilului, semnat de reprezentantul direcției generale de asistență socială și protecția copilului, reprezentantul poliției și al maternității; când starea de sănătate a copilului permite externarea, în baza procesului-verbal, direcția generală de asistență socială și protecția copilului va stabili măsura plasamentului în regim de urgență pentru copil.

(3) În termen de 30 de zile de la întocmirea procesului-verbal, poliția este obligată să întreprindă verificările specifice privind identitatea mamei și să comunice rezultatul acestor verificări direcției generale de asistență socială și protecția copilului.

(4) În situația în care mama este identificată, direcția generală de asistență socială și protecția copilului va asigura consilierea și sprijinirea acesteia în vederea realizării demersurilor legate de întocmirea actului de naștere.

(5) În situația în care, în urma verificărilor efectuate de poliție, nu este posibilă identificarea mamei, direcția generală de asistență socială și protecția copilului transmite serviciului public de asistență socială în a cărui rază administrativ-teritorială s-a produs nașterea dosarul cuprinzând certificatul medical constatator al nașterii, procesul-verbal prevăzut la alin. (2), dispoziția de plasament în regim de urgență și răspunsul poliției cu rezultatul verificărilor.

(6) În termen de 5 zile de la primirea documentației prevăzute la alin. (5), serviciul public de asistență socială are obligația de a obține dispoziția de stabilire a numelui și prenumelui copilului, în conformitate cu prevederile Legii nr. 119/1996 cu privire la actele de stare civilă, cu modificările ulterioare, și de a face declarația de înregistrare a nașterii la serviciul de stare civilă competent.

(7) După înregistrarea nașterii copilului, serviciul public de asistență socială are obligația de a transmite direcției generale de asistență socială și protecția copilului actul de înregistrare a nașterii copilului.

ART. 12

(1) În situația copilului găsit, precum și a celui părăsit de părinți în alte unități sanitare, a cărei naștere nu a fost înregistrată, obligația de a realiza demersurile prevăzute de lege pentru înregistrarea nașterii copilului revine serviciului public de asistență socială în a cărei rază administrativ-teritorială a fost găsit sau părăsit copilul.

(2) Expertiza medico-legală necesară pentru înregistrarea nașterii copilului este gratuită.

ART. 13

(1) Unitățile sanitare, unitățile de protecție socială, serviciile de îngrijire de tip rezidențial, entitățile fără personalitate juridică, alte persoane juridice, precum și persoane fizice, care internează sau primesc în îngrijire femei gravide ori copii care nu posedă acte pe baza cărora să li se poată stabili identitatea, sunt obligate să anunțe, în termen de 24 de ore, în scris, autoritatea administrației publice locale în a cărei rază își au sediul sau, după caz, domiciliul, în vederea stabilirii identității lor.

(2) Cel care ia un copil pentru a-l îngriji sau proteja temporar, până la stabilirea unei măsuri de protecție în condițiile legii, are obligația de a-l întreține și, în termen de 48 de ore, de a anunța autoritatea administrației publice locale în a cărei rază teritorială își are sediul sau domiciliul.

ART. 14

(1) Copilul are dreptul de a menține relații personale și contacte directe cu părinții, rudele, precum și cu alte persoane față de care copilul a dezvoltat legături de atașament.

(2) Copilul are dreptul de a-și cunoaște rudele și de a întreține relații personale cu acestea, precum și cu alte persoane alături de care copilul s-a bucurat de viața de familie, în măsura în care acest lucru nu contravine interesului său superior.

(3) Părinții sau un alt reprezentant legal al copilului nu pot împiedica relațiile personale ale acestuia cu bunicii, frații și surorile ori cu alte persoane alături de care copilul s-a bucurat de viața de familie, decât în cazurile în care instanța decide în acest sens, apreciind că există motive temeinice de natură a primejdui dezvoltarea fizică, psihică, intelectuală sau morală a copilului.

ART. 15

(1) În sensul prezentei legi, relațiile personale se pot realiza prin:

a) întâlniri ale copilului cu părintele ori cu o altă persoană care are, potrivit prezentei legi, dreptul la relații personale cu copilul;

b) vizitarea copilului la domiciliul acestuia;

c) găzduirea copilului pe perioadă determinată de către părintele sau de către altă persoană la care copilul nu locuiește în mod obișnuit;

d) corespondență ori altă formă de comunicare cu copilul;

e) transmiterea de informații copilului cu privire la părintele ori la alte persoane care au, potrivit prezentei legi, dreptul de a menține relații personale cu copilul;

f) transmiterea de informații referitoare la copil, inclusiv fotografii recente, evaluări medicale sau școlare, către părintele sau către alte persoane care au dreptul de a menține relații personale cu copilul.

(2) Transmiterea informațiilor prevăzute la alin. (1) lit. e) și f) se va face cu respectarea interesului superior al copilului, precum și a dispozițiilor speciale vizând confidențialitatea și transmiterea informațiilor cu caracter personal.

ART. 16

(1) Copilul care a fost separat de ambii părinți sau de unul dintre aceștia printr-o măsură dispusă în condițiile legii are dreptul de a menține relații personale și contacte directe cu ambii părinți, cu excepția situației în care acest lucru contravine interesului superior al copilului.

(2) Instanța judecătorească, luând în considerare, cu prioritate, interesul superior al copilului, poate limita exercitarea acestui drept, dacă există motive temeinice de natură a periclita dezvoltarea fizică, mentală, spirituală, morală sau socială a copilului.

ART. 17

(1) Copilul ai cărui părinți locuiesc în state diferite are dreptul de a întreține relații personale și contacte directe cu aceștia, cu excepția situației în care acest lucru contravine interesului superior al copilului.

(2) Exercitarea dreptului prevăzut la alin. (1) va fi facilitată de Autoritatea Națională pentru Protecția Drepturilor Copilului, în colaborare cu Ministerul Afacerilor Externe, pe baza unei proceduri aprobate prin ordin comun.

ART. 18

(1) Copiii neînsoțiți de părinți sau de un alt reprezentant legal ori care nu se găsesc sub supravegherea legală a unor persoane au dreptul de a li se asigura, în cel mai scurt timp posibil, reîntoarcerea alături de reprezentanții lor legali.

(2) Deplasarea copiilor în țară și în străinătate se realizează cu înștiințarea și cu acordul ambilor părinți; orice neînțelegeri între părinți cu privire la exprimarea acestui acord se soluționează de către instanța judecătorească.

(3) Părinții sau, după caz, altă persoană responsabilă de supravegherea, creșterea și îngrijirea copilului sunt obligați să anunțe la poliție dispariția acestuia de la domiciliu, în cel mult 24 de ore de la constatarea dispariției.

ART. 19

(1) Misiunile diplomatice și consulare ale României au obligația de a sesiza Autoritatea Națională pentru Protecția Drepturilor Copilului cu privire la copiii cetățeni români aflați în

străinătate care, din orice motive, nu sunt însoțiți de părinți sau de un alt reprezentant legal ori nu se găsesc sub supravegherea legală a unor persoane din străinătate.

(2) Autoritatea Națională pentru Protecția Drepturilor Copilului va lua măsurile necesare pentru întoarcerea copilului la părinți sau la un alt reprezentant legal, imediat după identificarea acestora. În cazul în care persoanele identificate nu pot sau refuză să preia copilul, la cererea Autorității Naționale pentru Protecția Drepturilor Copilului, tribunalul de la domiciliul copilului sau Tribunalul București, în situația în care acest domiciliu nu este cunoscut, va dispune plasamentul copilului într-un serviciu de protecție specială propus de Autoritatea Națională pentru Protecția Drepturilor Copilului.

(3) Procedura de întoarcere a copiilor în țară, de identificare a părinților sau a altor reprezentanți legali ai copiilor, modul de avansare a cheltuielilor ocazionate de întoarcerea în țară a acestora, precum și serviciile de protecție specială, publice sau private, competente să asigure protecția în regim de urgență a copiilor aflați în situația prevăzută la alin. (1) se stabilesc prin hotărâre a Guvernului.

ART. 20

(1) Misiunile diplomatice și consulare străine au obligația de a sesiza Autoritatea Națională pentru Protecția Drepturilor Copilului și Autoritatea pentru Străini despre toate situațiile în care au cunoștință de copii cetățeni străini aflați pe teritoriul României, care, din orice motive, nu sunt însoțiți de părinți sau de un alt reprezentant legal ori nu se găsesc sub supravegherea legală a unor persoane. În cazul în care autoritățile române se autosesizează, acestea vor înștiința de urgență misiunea străină competentă cu privire la copiii în cauză.

(2) În situația copiilor prevăzuți la alin. (1), Autoritatea Națională pentru Protecția Drepturilor Copilului, până la definitivarea demersurilor legale ce cad în competența Autorității pentru Străini, va solicita Tribunalului București stabilirea plasamentului copilului într-un serviciu de protecție specială propus de Autoritatea Națională pentru Protecția Drepturilor Copilului.

(3) Măsura plasamentului durează până la returnarea copilului în țara de reședință a părinților ori în țara în care au fost identificați alți membri ai familiei dispuși să ia copilul.

(4) În cazul nereturnării copilului, acesta beneficiază de protecția specială prevăzută în prezenta lege.

ART. 21

În vederea aplicării prevederilor art. 19 și 20 se încheie tratatele necesare cu statele sau cu autoritățile statelor vizate, pe baza propunerilor Autorității Naționale pentru Protecția Drepturilor Copilului și ale Ministerului Afacerilor Externe, precum și a altor instituții interesate.

ART. 22

(1) Copilul are dreptul la protejarea imaginii sale publice și a vieții sale intime, private și familiale.

(2) Este interzisă orice acțiune de natură să afecteze imaginea publică a copilului sau dreptul acestuia la viață intimă, privată și familială.

(3) Participarea copilului în vârstă de până la 14 ani la dezbateri publice în cadrul unor programe audiovizuale se poate face numai cu consimțământul scris al acestuia și al părinților sau, după caz, al altui reprezentant legal.

(4) Copiii nu pot fi folosiți sau expuși de către părinți, reprezentanți legali sau alte persoane responsabile de creșterea și îngrijirea lor, în scopul de a obține avantaje personale sau de a influența deciziile autorităților publice.

(5) Consiliul Național al Audiovizualului monitorizează modul de derulare a programelor audiovizuale, astfel încât să se asigure protecția și garantarea dreptului copilului prevăzut la alin. (1).

ART. 23

(1) Copilul are dreptul la libertate de exprimare.

(2) Libertatea copilului de a căuta, de a primi și de a difuza informații de orice natură, care vizează promovarea bunăstării sale sociale, spirituale și morale, sănătatea sa fizică și mentală, sub orice formă și prin orice mijloace la alegerea sa, este inviolabilă.

(3) Părinții sau, după caz, alți reprezentanți legali ai copilului, persoanele care au în plasament copii, precum și persoanele care, prin natura funcției, promovează și asigură respectarea drepturilor copiilor au obligația de a le asigura informații, explicații și sfaturi, în funcție de vârstă și de gradul de înțelegere al acestora, precum și de a le permite să-și exprime punctul de vedere, ideile și opiniile.

(4) Părinții nu pot limita dreptul copilului minor la libertatea de exprimare decât în cazurile prevăzute expres de lege.

ART. 24

(1) Copilul capabil de discernământ are dreptul de a-și exprima liber opinia asupra oricărei probleme care îl privește.

(2) În orice procedură judiciară sau administrativă care îl privește copilul are dreptul de a fi ascultat. Este obligatorie ascultarea copilului care a împlinit vârsta de 10 ani. Cu toate acestea, poate fi ascultat și copilul care nu a împlinit vârsta de 10 ani, dacă autoritatea competentă apreciază că audierea lui este necesară pentru soluționarea cauzei.

(3) Dreptul de a fi ascultat conferă copilului posibilitatea de a cere și de a primi orice informație pertinentă, de a fi consultat, de a-și exprima opinia și de a fi informat asupra consecințelor pe care le poate avea opinia sa, dacă este respectată, precum și asupra consecințelor oricărei decizii care îl privește.

(4) În toate cazurile prevăzute la alin. (2), opiniile copilului ascultat vor fi luate în considerare și li se va acorda importanța cuvenită, în raport cu vârsta și cu gradul de maturitate a copilului.

(5) Orice copil poate cere să fie ascultat conform dispozițiilor alin. (2) și (3). În caz de refuz, autoritatea competentă se va pronunța printr-o decizie motivată.

(6) Dispozițiile legale speciale privind consimțământul sau prezența copilului în procedurile care îl privesc, precum și prevederile referitoare la desemnarea unui curator, în caz de conflict de interese, sunt și rămân aplicabile.

ART. 25

(1) Copilul are dreptul la libertate de gândire, de conștiință și de religie.

(2) Părinții îndrumă copilul, potrivit propriilor convingeri, în alegerea unei religii, în condițiile legii, ținând seama de opinia, vârsta și de gradul de maturitate a acestuia, fără a-l putea obliga să adere la o anumită religie sau la un anumit cult religios.

(3) Religia copilului care a împlinit 14 ani nu poate fi schimbată fără consimțământul acestuia; copilul care a împlinit vârsta de 16 ani are dreptul săși aleagă singur religia.

(4) Atunci când copilul beneficiază de protecție specială, persoanelor în îngrijirea cărora se află le sunt interzise orice acțiuni menite să influențeze convingerile religioase ale copilului.

ART. 26

(1) Copilul are dreptul la liberă asociere în structuri formale și informale, precum și libertatea de întrunire pașnică, în limitele prevăzute de lege.

(2) Autoritățile administrației publice locale, unitățile de învățământ și alte instituții publice sau private competente iau măsurile necesare asigurării exercitării corespunzătoare a drepturilor prevăzute la alin. (1).

ART. 27

(1) Copilul aparținând unei minorități naționale, etnice, religioase sau lingvistice are dreptul la viață culturală proprie, la declararea apartenenței sale etnice, religioase, la practicarea propriei sale religii, precum și dreptul de a folosi limba proprie în comun cu alți membri ai comunității din care face parte.

(2) Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării asigură și urmărește exercitarea drepturilor prevăzute la alin. (1).

ART. 28

(1) Copilul are dreptul la respectarea personalității și individualității sale și nu poate fi supus pedepselor fizice sau altor tratamente umilitoare ori degradante.

(2) Măsurile de disciplinare a copilului nu pot fi stabilite decât în acord cu demnitatea copilului, nefiind permise sub nici un motiv pedepsele fizice ori acelea care se află în legătură cu dezvoltarea fizică, psihică sau care afectează starea emoțională a copilului.

ART. 29

(1) Copilul are dreptul să depună singur plângeri referitoare la încălcarea drepturilor sale fundamentale.

(2) Copilul este informat asupra drepturilor sale, precum și asupra modalităților de exercitare a acestora.

SECȚIUNEA a 2-a

Mediul familial și îngrijirea alternativă

ART. 30

(1) Copilul are dreptul să crească alături de părinții săi.

(2) Părinții au obligația să asigure copilului, de o manieră corespunzătoare capacităților în continuă dezvoltare ale copilului, orientarea și sfaturile necesare exercitării corespunzătoare a drepturilor prevăzute în prezenta lege.

(3) Părinții copilului au dreptul să primească informațiile și asistența de specialitate necesare în vederea îngrijirii, creșterii și educării acestuia.

ART. 31

(1) Ambii părinți sunt responsabili pentru creșterea copiilor lor.

(2) Exercițarea drepturilor și îndeplinirea obligațiilor părintești trebuie să aibă în vedere interesul superior al copilului și să asigure bunăstarea materială și spirituală a copilului, în special prin îngrijirea acestuia, prin menținerea relațiilor personale cu el, prin asigurarea creșterii, educării și întreținerii sale, precum și prin reprezentarea sa legală și administrarea patrimoniului său.

(3) În cazul existenței unor neînțelegeri între părinți cu privire la exercitarea drepturilor și îndeplinirea obligațiilor părintești, instanța judecătorească, după ascultarea ambilor părinți, hotărăște potrivit interesului superior al copilului.

ART. 32

Copilul are dreptul să fie crescut în condiții care să permită dezvoltarea sa fizică, mentală, spirituală, morală și socială. În acest scop părinții sunt obligați:

a) să supravegheze copilul;

b) să coopereze cu copilul și să îi respecte viața intimă, privată și demnitatea;

c) să informeze copilul despre toate actele și faptele care l-ar putea afecta și să ia în considerare opinia acestuia;

d) să întreprindă toate măsurile necesare pentru realizarea drepturilor copilului lor;

e) să coopereze cu persoanele fizice și persoanele juridice care exercită atribuții în domeniul îngrijirii, educării și formării profesionale a copilului.

ART. 33

Copilul nu poate fi separat de părinții săi sau de unul dintre ei, împotriva voinței acestora, cu excepția cazurilor expres și limitativ prevăzute de lege, sub rezerva revizuirii judiciare și numai dacă acest lucru este impus de interesul superior al copilului.

ART. 34

(1) Serviciul public de asistență socială va lua toate măsurile necesare pentru depistarea precoce a situațiilor de risc care pot determina separarea copilului de părinții săi, precum și pentru prevenirea comportamentelor abuzive ale părinților și a violenței în familie.

(2) Orice separare a copilului de părinții săi, precum și orice limitare a exercițiului drepturilor părintești trebuie să fie precedate de acordarea sistematică a serviciilor și prestațiilor prevăzute de lege, cu accent deosebit pe informarea corespunzătoare a părinților, consilierea acestora, terapie sau mediere, acordate în baza unui plan de servicii.

ART. 35

(1) Planul de servicii se întocmește și se pune în aplicare de către serviciul public de asistență socială, organizat la nivelul municipiilor și orașelor, precum și de persoanele cu atribuții de asistență socială din aparatul propriu al consiliilor locale comunale din unitatea administrativ-teritorială unde se află copilul, în urma evaluării situației copilului și a familiei acestuia.

(2) La nivelul municipiului București întocmirea și punerea în aplicare a planului prevăzut la alin. (1) se realizează de către direcția generală de asistență socială și protecția copilului de la nivelul fiecărui sector.

(3) Planul de servicii se aprobă prin dispoziția primarului.

(4) Planul de servicii are ca obiectiv prevenirea separării copilului de părinții săi. În acest scop serviciul public de asistență socială ori, după caz, direcția generală de asistență socială și protecția copilului de la nivelul fiecărui sector al municipiului București sprijină accesul copilului și al familiei sale la serviciile și prestațiile destinate menținerii copilului în familie.

(5) Planul de servicii poate avea ca finalitate transmiterea către direcția generală de asistență socială și protecția copilului a cererii de instituire a unei măsuri de protecție specială a copilului, numai dacă, după acordarea serviciilor prevăzute de acest plan, se constată că menținerea copilului alături de părinții săi nu este posibilă.

ART. 36

(1) Dacă există motive temeinice de a suspecta că viața și securitatea copilului sunt primejduite în familie, reprezentanții serviciului public de asistență socială ori, după caz, ai direcției generale de asistență socială și protecția copilului de la nivelul sectoarelor municipiului București au dreptul să viziteze copiii la locuința lor și să se informeze despre felul în care aceștia sunt îngrijiți, despre sănătatea și dezvoltarea lor fizică, educarea, învățătura și pregătirea lor profesională, acordând, la nevoie, îndrumările necesare.

(2) Dacă, în urma vizitelor efectuate potrivit alin. (1), se constată că dezvoltarea fizică, mentală, spirituală, morală sau socială a copilului este primejduită, serviciul public de asistență

socială este obligat să sesizeze de îndată direcția generală de asistență socială și protecția copilului în vederea luării măsurilor prevăzute de lege.

(3) Direcția generală de asistență socială și protecția copilului este obligată să sesizeze instanța judecătorească în situația în care consideră că sunt întrunite condițiile prevăzute de lege pentru decăderea, totală sau parțială, a părinților ori a unuia dintre ei din exercițiul drepturilor părintești.

ART. 37

(1) Direcția generală de asistență socială și protecția copilului va lua toate măsurile necesare pentru ca părinții decăzuți din drepturile părintești, precum și cei cărora le-a fost limitat exercițiul anumitor drepturi să beneficieze de asistență specializată pentru creșterea capacității acestora de a se ocupa de copii, în vederea redobândirii exercițiului drepturilor părintești.

(2) Părinții care solicită redarea exercițiului drepturilor părintești beneficiază de asistență juridică gratuită, în condițiile legii.

ART. 38

Instanța judecătorească este singura autoritate competentă să se pronunțe, luând în considerare, cu prioritate, interesul superior al copilului, cu privire la:

- a) persoana care exercită drepturile și îndeplinește obligațiile părintești în situația în care copilul este lipsit, temporar sau permanent, de ocrotirea părinților săi;
- b) modalitățile în care se exercită drepturile și se îndeplinesc obligațiile părintești;
- c) decăderea totală sau parțială din exercițiul drepturilor părintești;
- d) redarea exercițiului drepturilor părintești.

ART. 39

(1) Orice copil care este, temporar sau definitiv, lipsit de ocrotirea părinților săi sau care, în vederea protejării intereselor sale, nu poate fi lăsat în grija acestora are dreptul la protecție alternativă.

(2) Protecția prevăzută la alin. (1) include instituirea tutelei, măsurile de protecție specială prevăzute de prezenta lege, adopția. În alegerea uneia dintre aceste soluții autoritatea competentă va ține seama în mod corespunzător de necesitatea asigurării unei anumite continuități în educarea copilului, precum și de originea sa etnică, religioasă, culturală și lingvistică.

ART. 40

(1) Tutela se instituie în situația în care ambii părinți sunt decedați, necunoscuți, decăzuți din exercițiul drepturilor părintești sau li s-a aplicat pedeapsa interzicerii drepturilor părintești, puși sub interdicție, declarați judecătorește morți sau dispăruți, precum și în cazul în care, la

încetarea adopției, instanța judecătorească hotărăște că este în interesul copilului instituirea unei tutele.

(2) Tutela se instituie conform legii de către instanța judecătorească în a cărei circumscripție teritorială domiciliază sau a fost găsit copilul.

ART. 41

(1) Pot fi tutori persoanele fizice sau soțul și soția împreună, care au domiciliul în România și nu se află în vreunul dintre cazurile de incompatibilitate prevăzute de lege.

(2) Persoana fizică sau familia care urmează a fi tutore trebuie să fie evaluată de către direcția generală de asistență socială și protecția copilului cu privire la garanțiile morale și condițiile materiale pe care trebuie să le îndeplinească pentru a primi un copil în îngrijire. Evaluarea se realizează de către direcția generală de asistență socială și protecția copilului de la domiciliul persoanei sau familiei, acordându-se prioritate membrilor familiei extinse a copilului.

ART. 42

(1) Instanța judecătorească numește cu prioritate ca tutore, dacă motive întemeiate nu se opun, o rudă sau un afin ori un prieten al familiei copilului, în stare să îndeplinească această sarcină.

(2) Persoana fizică, respectiv soții care urmează a fi tutori sunt numiți pe baza prezentării de către direcția generală de asistență socială și protecția copilului a raportului de evaluare a acestora. Propunerea se va face ținându-se seama de relațiile personale, de apropierea domiciliilor, precum și de opinia copilului.

SECȚIUNEA a 3-a

Sănătatea și bunăstarea copilului

ART. 43

(1) Copilul are dreptul de a se bucura de cea mai bună stare de sănătate pe care o poate atinge și de a beneficia de serviciile medicale și de recuperare necesare pentru asigurarea realizării efective a acestui drept.

(2) Accesul copilului la servicii medicale și de recuperare, precum și la medicația adecvată stării sale în caz de boală este garantat de către stat, costurile aferente fiind suportate din Fondul național unic de asigurări sociale de sănătate și de la bugetul de stat.

(3) Organele de specialitate ale administrației publice centrale, autoritățile administrației publice locale, precum și orice alte instituții publice sau private cu atribuții în domeniul sănătății sunt obligate să adopte, în condițiile legii, toate măsurile necesare pentru:

a) reducerea mortalității infantile;

b) asigurarea și dezvoltarea serviciilor medicale primare și comunitare;

c) prevenirea malnutriției și a îmbolnăvirilor;

d) asigurarea serviciilor medicale pentru gravide în perioada pre- și postnatală, indiferent dacă acestea au sau nu au calitatea de persoană asigurată în sistemul asigurărilor sociale de sănătate;

e) informarea părinților și a copiilor cu privire la sănătatea și alimentația copilului, inclusiv cu privire la avantajele alăptării, igienei și salubrității mediului înconjurător;

f) dezvoltarea de acțiuni și programe pentru ocrotirea sănătății și de prevenire a bolilor, de asistență a părinților și de educație, precum și de servicii în materie de planificare familială;

g) verificarea periodică a tratamentului copiilor plasați pentru a primi îngrijire, protecție sau tratament;

h) asigurarea confidențialității consultanței medicale acordate la solicitarea copilului;

i) derularea sistematică în unitățile școlare de programe de educație pentru viață, inclusiv educație sexuală pentru copii, în vederea prevenirii contactării bolilor cu transmitere sexuală și a gravidității minorelor.

(4) Părinții sunt obligați să solicite asistență medicală pentru a asigura copilului cea mai bună stare de sănătate pe care o poate atinge și pentru a preveni situațiile care pun în pericol viața, creșterea și dezvoltarea copilului.

(5) În situația excepțională în care viața copilului se află în pericol iminent ori există riscul producerii unor consecințe grave cu privire la sănătatea sau integritatea acestuia, medicul are dreptul de a efectua acele acte medicale de strictă necesitate pentru a salva viața copilului, chiar fără a avea acordul părinților sau al altui reprezentant legal al acestuia.

(6) Vizitele periodice ale personalului medical de specialitate la domiciliul gravidelor și al copiilor până la împlinirea vârstei de un an sunt obligatorii, în vederea ocrotirii sănătății mamei și copilului, educației pentru sănătate, prevenirii abandonului, abuzului sau neglijării copilului.

ART. 44

(1) Copilul are dreptul de a beneficia de un nivel de trai care să permită dezvoltarea sa fizică, mentală, spirituală, morală și socială.

(2) Părinților sau, după caz, altor reprezentanți legali le revine în primul rând responsabilitatea de a asigura, în limita posibilităților, cele mai bune condiții de viață necesare creșterii și dezvoltării copiilor; părinții sunt obligați să le asigure copiilor locuință, precum și condițiile necesare pentru creștere, educare, învățatură și pregătirea profesională.

ART. 45

(1) Copilul are dreptul de a beneficia de asistență socială și de asigurări sociale, în funcție de resursele și de situația în care se află acesta și persoanele în întreținerea cărora se găsește.

(2) În cazul în care părinții sau persoanele care au, potrivit legii, obligația de a întreține copilul nu pot asigura, din motive independente de voința lor, satisfacerea nevoilor minime de locuință, hrană, îmbrăcăminte și educație ale copilului, statul, prin autoritățile publice competente, este obligat să asigure acestora sprijin corespunzător, sub formă de prestații financiare, prestații în natură, precum și sub formă de servicii, în condițiile legii.

(3) Părinții au obligația să solicite autorităților competente acordarea alocațiilor, indemnizațiilor, prestațiilor în bani sau în natură și a altor facilități prevăzute de lege pentru copii sau pentru familiile cu copii.

(4) Autoritățile administrației publice locale au obligația de a informa părinții și copiii în legătură cu drepturile pe care le au, precum și asupra modalității de acordare a drepturilor de asistență socială și de asigurări sociale.

ART. 46

(1) Copilul cu handicap are dreptul la îngrijire specială, adaptată nevoilor sale.

(2) Copilul cu handicap are dreptul la educație, recuperare, compensare, reabilitare și integrare, adaptate posibilităților proprii, în vederea dezvoltării personalității sale.

(3) Îngrijirea specială trebuie să asigure dezvoltarea fizică, mentală, spirituală, morală sau socială a copiilor cu handicap. Îngrijirea specială constă în ajutor adecvat situației copilului și părinților săi ori, după caz, situației celor cărora le este încredințat copilul și se acordă gratuit, ori de câte ori acest lucru este posibil, pentru facilitarea accesului efectiv și fără discriminare al copiilor cu handicap la educație, formare profesională, servicii medicale, recuperare, pregătire, în vederea ocupării unui loc de muncă, la activități recreative, precum și la orice alte activități apte să le permită deplina integrare socială și dezvoltare a personalității lor.

(4) Organele de specialitate ale administrației publice centrale și autoritățile administrației publice locale sunt obligate să inițieze programe și să asigure resursele necesare dezvoltării serviciilor destinate satisfacerii nevoilor copiilor cu handicap și ale familiilor acestora în condiții care să le garanteze demnitatea, să le favorizeze autonomia și să le faciliteze participarea activă la viața comunității.

SECȚIUNEA a 4-a

Educație, activități recreative și culturale

ART. 47

(1) Copilul are dreptul de a primi o educație care să îi permită dezvoltarea, în condiții nediscriminatorii, a aptitudinilor și personalității sale.

(2) Părinții copilului au cu prioritate dreptul de a alege felul educației care urmează să fie dată copiilor lor și au obligația să înscrie copilul la școală și să asigure frecventarea cu regularitate de către acesta a cursurilor școlare.

(3) Copilul care a împlinit vârsta de 14 ani poate cere încuviințarea instanței judecătorești de a-și schimba felul învățaturii și al pregătirii profesionale.

ART. 48

(1) Ministerul Educației și Cercetării, ca organ de specialitate al administrației publice centrale, precum și inspectoratele școlare și unitățile de învățământ, ca instituții ale administrației publice locale cu atribuții în domeniul educației, sunt obligate să întreprindă măsuri necesare pentru:

- a) facilitarea accesului la educația preșcolară și asigurarea învățământului general obligatoriu și gratuit pentru toți copiii;
 - b) dezvoltarea de programe de educație pentru părinții tineri, inclusiv în vederea prevenirii violenței în familie;
 - c) organizarea de cursuri speciale de pregătire pentru copiii care nu pot răspunde la cerințele programei școlare naționale, pentru a nu intra prematur pe piața muncii;
 - d) organizarea de cursuri speciale de pregătire pentru copiii care au abandonat școala, în vederea reintegrării lor în sistemul național de învățământ;
 - e) respectarea dreptului copilului la timp de odihnă și timp liber, precum și a dreptului acestuia de a participa liber la viața culturală și artistică;
 - f) prevenirea abandonului școlar din motive economice, luând măsuri active de acordare a unor servicii sociale în mediul școlar, cum sunt: hrană, rechizite, transport și altele asemenea.
- (2) În cadrul procesului instructiv-educativ copilul are dreptul de a fi tratat cu respect de către cadrele didactice, de a fi informat asupra drepturilor sale, precum și asupra modalităților de exercitare a acestora. Pedepsele corporale în cadrul procesului instructiv-educativ sunt interzise.
- (3) Copilul, personal și, după caz, reprezentat sau asistat de reprezentantul său legal, are dreptul de a contesta modalitățile și rezultatele evaluării și de a se adresa în acest sens conducerii unității de învățământ, în condițiile legii.
- (4) Cadrele didactice au obligația de a semnaliza serviciului public de asistență socială sau, după caz, direcției generale de asistență socială și protecția copilului cazurile de rele tratamente, abuzuri sau de neglijare a copiilor.

ART. 49

- (1) Copilul are dreptul la odihnă și vacanță.
- (2) Copilul trebuie să beneficieze de timp suficient pentru odihnă și vacanță, să participe în mod liber la activități recreative proprii vârstei sale și la activitățile culturale, artistice și sportive ale comunității. Autoritățile publice au obligația să contribuie, potrivit atribuțiilor ce le revin, la asigurarea condițiilor exercitării în condiții de egalitate a acestui drept.
- (3) Autoritățile publice au obligația să asigure, potrivit atribuțiilor care le revin, locuri de joacă suficiente și adecvate pentru copii, în mod special în situația zonelor intens populate.

CAP. III

Protecția specială a copilului lipsit, temporar sau definitiv, de ocrotirea părinților săi

SECȚIUNEA 1

Dispoziții comune

ART. 50

Protecția specială a copilului reprezintă ansamblul măsurilor, prestațiilor și serviciilor destinate îngrijirii și dezvoltării copilului lipsit, temporar sau definitiv, de ocrotirea părinților săi sau a celui care, în vederea protejării intereselor sale, nu poate fi lăsat în grija acestora.

ART. 51

(1) Copilul beneficiază de protecția specială prevăzută de prezenta lege până la dobândirea capacității depline de exercițiu.

(2) La cererea tânărului, exprimată după dobândirea capacității depline de exercițiu, dacă își continuă studiile într-o formă de învățământ de zi, protecția specială se acordă, în condițiile legii, pe toată durata continuării studiilor, dar fără a se depăși vârsta de 26 de ani.

(3) Tânărul care a dobândit capacitate deplină de exercițiu și a beneficiat de o măsură de protecție specială, dar care nu își continuă studiile și nu are posibilitatea revenirii în propria familie, fiind confruntat cu riscul excluderii sociale, beneficiază, la cerere, pe o perioadă de până la 2 ani, de protecție specială, în scopul facilitării integrării sale sociale. În cazul în care se face dovada că tânărului i s-au oferit un loc de muncă și/sau locuință, iar acesta le-a refuzat ori le-a pierdut din motive imputabile lui, în mod succesiv, prevederile prezentului alineat nu mai sunt aplicabile.

ART. 52

Serviciile de protecție specială sunt cele prevăzute la art. 108-110.

ART. 53

(1) Măsurile de protecție specială a copilului se stabilesc și se aplică în baza planului individualizat de protecție.

(2) Planul prevăzut la alin. (1) se întocmește și se revizuieste în conformitate cu normele metodologice elaborate și aprobate de Autoritatea Națională pentru Protecția Drepturilor Copilului.

(3) Măsurile de protecție specială a copilului care a împlinit vârsta de 14 ani se stabilesc numai cu consimțământul acestuia. În situația în care copilul refuză să își dea consimțământul, măsurile de protecție se stabilesc numai de către instanța judecătorească, care, în situații temeinic motivate, poate trece peste refuzul acestuia de a-și exprima consimțământul față de măsura propusă.

ART. 54

(1) Direcția generală de asistență socială și protecția copilului are obligația de a întocmi planul individualizat de protecție imediat după primirea cererii de instituire a unei măsuri de protecție specială sau imediat după ce directorul direcției generale de asistență socială și protecția copilului a dispus plasamentul în regim de urgență.

(2) În situația copilului pentru care a fost instituită tutela, dispozițiile alin. (1) nu sunt aplicabile.

(3) La stabilirea obiectivelor planului individualizat de protecție se acordă prioritate reintegrării copilului în familie sau, dacă aceasta nu este posibilă, plasamentului copilului în familia extinsă. Obiectivele planului se stabilesc cu consultarea obligatorie a părinților și a membrilor familiei lărgite care au putut fi identificați.

(4) Planul individualizat de protecție poate prevedea plasamentul copilului într-un serviciu de tip rezidențial, numai în cazul în care nu a putut fi instituită tutela ori nu a putut fi dispus plasamentul la familia extinsă, la un asistent maternal sau la o altă persoană sau familie, în condițiile prezentei legi.

ART. 55

Măsurile de protecție specială a copilului sunt:

- a) plasamentul;
- b) plasamentul în regim de urgență;
- c) supravegherea specializată.

ART. 56

De măsurile de protecție specială, instituite de prezenta lege, beneficiază:

- a) copilul ai cărui părinți sunt decedați, necunoscuți, decăzuți din exercițiul drepturilor părintești sau cărora li s-a aplicat pedeapsa interzicerii drepturilor părintești, puși sub interdicție, declarați judecătorește morți sau dispăruți, când nu a putut fi instituită tutela;
- b) copilul care, în vederea protejării intereselor sale, nu poate fi lăsat în grija părinților din motive neimputabile acestora;
- c) copilul abuzat sau neglijat;
- d) copilul găsit sau copilul abandonat de către mamă în unități sanitare;
- e) copilul care a săvârșit o faptă prevăzută de legea penală și care nu răspunde penal.

ART. 57

Părinții, precum și copilul care a împlinit vârsta de 14 ani au dreptul să atace în instanță măsurile de protecție specială instituite de prezenta lege, beneficiind de asistență juridică gratuită, în condițiile legii.

SECȚIUNEA a 2-a

Plasamentul

ART. 58

(1) Plasamentul copilului constituie o măsură de protecție specială, având caracter temporar, care poate fi dispusă, în condițiile prezentei legi, după caz, la:

- a) o persoană sau familie;
- b) un asistent maternal;
- c) un serviciu de tip rezidențial, prevăzut la art. 110 alin. (2) și licențiat în condițiile legii.

(2) Persoana sau familia care primește un copil în plasament trebuie să aibă domiciliul în România și să fie evaluată de către direcția generală de asistență socială și protecția copilului cu privire la garanțiile morale și condițiile materiale pe care trebuie să le îndeplinească pentru a primi un copil în plasament.

ART. 59

Pe toată durata plasamentului, domiciliul copilului se află, după caz, la persoana, familia, asistentul maternal sau la serviciul de tip rezidențial care îl are în îngrijire.

ART. 60

(1) Plasamentul copilului care nu a împlinit vârsta de 2 ani poate fi dispus numai la familia extinsă sau substitutivă, plasamentul acestuia într-un serviciu de tip rezidențial fiind interzis.

(2) Prin excepție de la prevederile alin. (1), se poate dispune plasamentul într-un serviciu de tip rezidențial al copilului mai mic de 2 ani, în situația în care acesta prezintă handicapuri grave, cu dependență de îngrijiri în servicii de tip rezidențial specializate.

(3) La stabilirea măsurii de plasament se va urmări:

- a) plasarea copilului, cu prioritate, la familia extinsă sau la familia substitutivă;
- b) menținerea fraților împreună;
- c) facilitarea exercitării de către părinți a dreptului de a vizita copilul și de a menține legătura cu acesta.

ART. 61

(1) Măsura plasamentului se stabilește de către comisia pentru protecția copilului, în situația în care există acordul părinților, pentru situațiile

prevăzute la art. 56 lit. b) și e).

(2) Măsura plasamentului se stabilește de către instanța judecătorească, la cererea direcției generale de asistență socială și protecția copilului:

- a) în situația copilului prevăzut la art. 56 lit. a), precum și în situația copilului prevăzut la art. 56 lit. c) și d), dacă se impune înlocuirea plasamentului în regim de urgență dispus de către direcția generală de asistență socială și protecția copilului;
- b) în situația copilului prevăzut la art. 56 lit. b) și e), atunci când nu există acordul părinților sau, după caz, al unuia dintre părinți, pentru instituirea acestei măsuri.

ART. 62

(1) Drepturile și obligațiile părintești față de copil se mențin pe toată durata măsurii plasamentului dispus de către comisia pentru protecția copilului.

(2) Drepturile și obligațiile părintești în situația copilului pentru care nu a putut fi instituită tutela și pentru care instanța a dispus măsura plasamentului sunt exercitate și, respectiv, îndeplinite de către președintele consiliului județean, respectiv de către primarul sectorului municipiului București.

(3) Prin excepție de la prevederile alin. (2), părinții decăzuți din drepturile părintești, precum și cei cărora li s-a aplicat pedeapsa interzicerii drepturilor părintești păstrează dreptul de a consimți la adopția copilului lor.

(4) Modalitatea de exercitare a drepturilor și de îndeplinire a obligațiilor părintești cu privire la persoană și la bunurile copilului aflat în situația prevăzută la art. 56 lit. c) și d) și, respectiv, la art. 56 lit. b) și e) se stabilește de către instanța judecătorească.

ART. 63

Comisia pentru protecția copilului sau, după caz, instanța care a dispus plasamentul copilului va stabili, dacă este cazul, și cuantumul contribuției lunare a părinților la întreținerea acestuia, în condițiile stabilite de Codul familiei. Sumele astfel încasate se constituie venit la bugetul județului, respectiv la cel al sectorului municipiului București de unde provine copilul.

SECȚIUNEA a 3-a

Plasamentul în regim de urgență

ART. 64

(1) Plasamentul copilului în regim de urgență este o măsură de protecție specială, cu caracter temporar, care se stabilește în situația copilului abuzat sau neglijat, precum și în situația copilului găsit sau a celui abandonat în unități sanitare.

(2) Dispozițiile art. 58-60 se aplică în mod corespunzător.

(3) Pe toată durata plasamentului în regim de urgență se suspendă de drept exercițiul drepturilor părintești, până când instanța judecătorească va decide cu privire la menținerea sau la înlocuirea acestei măsuri și cu privire la exercitarea drepturilor părintești. Pe perioada suspendării, drepturile și obligațiile părintești privitoare la persoana copilului sunt exercitate și, respectiv, sunt îndeplinite de către persoana, familia, asistentul maternal sau de către șeful serviciului de tip rezidențial care a primit copilul în plasament în regim de urgență, iar cele privitoare la bunurile copilului sunt exercitate și, respectiv, sunt îndeplinite de către președintele consiliului județean, respectiv de către primarul sectorului municipiului București.

ART. 65

(1) Măsura plasamentului în regim de urgență se stabilește de către directorul direcției generale de asistență socială și protecția copilului din unitatea administrativ-teritorială în care se găsește

copilul găsit sau cel abandonat de către mamă în unități sanitare ori copilul abuzat sau neglijat, în situația în care nu se întâmpină opoziție din partea reprezentanților persoanelor juridice, precum și a persoanelor fizice care au în îngrijire sau asigură protecția copilului respectiv.

(2) Măsura plasamentului în regim de urgență se stabilește de către instanța judecătorească în condițiile art. 94 alin. (3).

ART. 66

(1) În situația plasamentului în regim de urgență dispus de către direcția generală de asistență socială și protecția copilului, aceasta este obligată să sesizeze instanța judecătorească în termen de 48 de ore de la data la care a dispus această măsură.

(2) Instanța judecătorească va analiza motivele care au stat la baza măsurii adoptate de către direcția generală de asistență socială și protecția copilului și se va pronunța, după caz, cu privire la menținerea plasamentului în regim de urgență sau la înlocuirea acestuia cu măsura plasamentului, instituirea tutelei ori cu privire la reintegrarea copilului în familia sa. Instanța este obligată să se pronunțe și cu privire la exercitarea drepturilor părintești.

(3) În situația în care plasamentul în regim de urgență este dispus de către instanța judecătorească, aceasta se va pronunța în condițiile art. 94 alin. (4).

SECȚIUNEA a 4-a

Supravegherea specializată

ART. 67

(1) Măsura de supraveghere specializată se dispune în condițiile prezentei legi față de copilul care a săvârșit o faptă penală și care nu răspunde penal.

(2) În cazul în care există acordul părinților sau al reprezentantului legal, măsura supravegherii specializate se dispune de către comisia pentru protecția copilului, iar, în lipsa acestui acord, de către instanța judecătorească.

SECȚIUNEA a 5-a

Monitorizarea aplicării măsurilor de protecție specială

ART. 68

(1) Împrejurările care au stat la baza stabilirii măsurilor de protecție specială, dispuse de comisia pentru protecția copilului sau de instanța judecătorească, trebuie verificate trimestrial de către direcția generală de asistență socială și protecția copilului.

(2) În cazul în care împrejurările prevăzute la alin. (1) s-au modificat, direcția generală de asistență socială și protecția copilului este obligată să sesizeze de îndată comisia pentru protecția copilului sau, după caz, instanța judecătorească, în vederea modificării sau, după caz, a încetării măsurii.

(3) Dreptul de sesizare prevăzut la alin. (2) îl au, de asemenea, părinții sau alt reprezentant legal al copilului, precum și copilul.

ART. 69

(1) Direcția generală de asistență socială și protecția copilului sau, după caz, organismul privat autorizat are obligația de a urmări modul în care sunt puse în aplicare măsurile de protecție specială, dezvoltarea și îngrijirea copilului pe perioada aplicării măsurii.

(2) În îndeplinirea obligației prevăzute la alin. (1) direcția generală de asistență socială și protecția copilului sau, după caz, organismul privat autorizat întocmește, trimestrial sau ori de câte ori apare o situație care impune acest lucru, rapoarte privitoare la evoluția dezvoltării fizice, mentale, spirituale, morale sau sociale a copilului și a modului în care acesta este îngrijit.

(3) În situația în care se constată, pe baza raportului întocmit potrivit alin. (2), necesitatea modificării sau, după caz, a încetării măsurii, direcția generală de asistență socială și protecția copilului este obligată să sesizeze de îndată comisia pentru protecția copilului sau, după caz, instanța judecătorească.

ART. 70

La încetarea măsurilor de protecție specială prin reintegrarea copilului în familia sa, serviciul public de asistență socială, organizat la nivelul municipiilor și orașelor, persoanele cu atribuții de asistență socială din aparatul propriu al consiliilor locale comunale, precum și direcția generală de asistență socială și protecția copilului, în cazul sectoarelor municipiului București, de la domiciliul sau, după caz, de la reședința părinților au obligația de a urmări evoluția dezvoltării copilului, precum și modul în care părinții își exercită drepturile și își îndeplinesc obligațiile cu privire la copil. În acest scop acestea întocmesc rapoarte lunare pe o perioadă de minimum 3 luni.

ART. 71

Copilul față de care a fost luată o măsură de protecție specială are dreptul de a menține relații cu alte persoane, dacă acestea nu au o influență negativă asupra dezvoltării sale fizice, mentale, spirituale, morale sau sociale.

CAP. IV

Protecția copiilor refugiați și protecția copiilor în caz de conflict armat

ART. 72

(1) Copiii care solicită obținerea statutului de refugiat, precum și cei care au obținut acest statut beneficiază de protecție și asistență umanitară corespunzătoare pentru realizarea drepturilor lor.

(2) Copiii prevăzuți la alin. (1) beneficiază de una dintre formele de protecție prevăzute de Ordonanța Guvernului nr. 102/2000 privind statutul și regimul refugiaților în România, aprobată cu modificări prin Legea nr. 323/2001, cu modificările și completările ulterioare.

ART. 73

(1) În situația în care copilul care solicită statutul de refugiat este neînsoțit de către părinți sau de un alt reprezentant legal, susținerea intereselor acestuia pe parcursul procedurii de acordare a statutului de refugiat se asigură de către direcția generală de asistență socială și protecția copilului în a cărei rază administrativ-teritorială se află organul teritorial al Ministerului Administrației și Internelor unde urmează a fi depusă cererea.

(2) Cererea pentru acordarea statutului de refugiat al copilului aflat în situația prevăzută la alin. (1) se analizează cu prioritate.

(3) În scopul susținerii adecvate a intereselor copilului prevăzut la alin. (1), direcția generală de asistență socială și protecția copilului desemnează o persoană cu studii superioare juridice sau de asistență socială din cadrul personalului propriu sau al unui organism privat autorizat, care să susțină drepturile copilului și să participe, alături de acesta, la întreaga procedură de acordare a statutului de refugiat.

(4) În situația în care se constată că persoana desemnată de către direcția generală de asistență socială și protecția copilului nu își îndeplinește corespunzător obligația de apărare a intereselor copilului sau dovedește reacredință în îndeplinirea acesteia, Oficiul Național pentru Refugiați poate solicita direcției generale de asistență socială și protecția copilului înlocuirea acestei persoane.

ART. 74

(1) Până la soluționarea definitivă și irevocabilă a cererii de acordare a statutului de refugiat, cazarea copiilor prevăzuți la art. 73 se realizează într-un serviciu de tip rezidențial prevăzut de prezenta lege, aparținând direcției generale de asistență socială și protecția copilului sau unui organism privat autorizat.

(2) Copiii care au împlinit vârsta de 16 ani pot fi cazați și în centrele de primire și cazare aflate în subordinea Oficiului Național pentru Refugiați.

(3) Copiii prevăzuți la alin. (1), cărora li s-a acordat statutul de refugiat, beneficiază de protecția specială a copilului lipsit, temporar sau definitiv, de ocrotirea părinților săi, prevăzută de prezenta lege.

ART. 75

(1) În situația în care cererea copilului prevăzut la art. 72, de acordare a statutului de refugiat, este respinsă în mod definitiv și irevocabil, direcția generală de asistență socială și protecția copilului sesizează Autoritatea pentru Străini și solicită instanței judecătorești stabilirea plasamentului copilului într-un serviciu de protecție specială.

(2) Măsura plasamentului durează până la returnarea copilului în țara de reședință a părinților ori în țara în care au fost identificați alți membri ai familiei dispuși să ia copilul.

ART. 76

(1) Copiii afectați de conflicte armate beneficiază de protecție și asistență în condițiile prezentei legi.

(2) În caz de conflicte armate, instituțiile statului iau măsurile necesare pentru dezvoltarea de mecanisme speciale menite să asigure monitorizarea măsurilor adoptate pentru protejarea drepturilor copilului.

ART. 77

Nici un copil nu va fi folosit ca spion, călăuză sau curier în timpul conflictelor armate.

ART. 78

(1) În situația existenței unui conflict armat, Autoritatea Națională pentru Protecția Drepturilor Copilului, în colaborare cu Ministerul Administrației și Internelor, cu Ministerul Apărării Naționale, precum și cu alte instituții cu atribuții specifice, are obligația de a iniția și de a implementa strategii și programe, inclusiv la nivel familial și comunitar, pentru a asigura demobilizarea copiilor soldați și, respectiv, pentru a remedia efectele fizice și psihice ale conflictelor asupra copilului și pentru a promova reintegrarea socială a acestuia.

(2) Organele administrației publice centrale menționate la alin. (1), în colaborare cu Agenția Națională de Ocupare a Forței de Muncă și cu Ministerul Educației și Cercetării, vor promova măsurile corespunzătoare pentru:

a) educarea în spiritul înțelegerii, solidarității și păcii, ca un proces general și continuu în prevenirea conflictelor;

b) educarea și pregătirea copiilor demobilizați pentru o viață socială activă și responsabilă.

ART. 79

(1) În orice județ sau sector al municipiului București, președintele consiliului județean ori, după caz, primarul sectorului municipiului București are obligația de a înainta direcției generale de asistență socială și protecția copilului, în termen de 24 de ore de la inițierea unui conflict armat, o listă completă a tuturor copiilor aflați pe teritoriul respectivei unități administrativ-teritoriale, în vederea monitorizării situației acestora.

(2) Infrastructura având ca destinație protecția și promovarea drepturilor copilului nu va fi folosită în scopuri militare.

(3) În cazul acțiunilor de evaluare desfășurate în urma unor conflicte armate, copiilor li se va acorda prioritate. Direcția generală de asistență socială și protecția copilului, în colaborare cu protecția civilă, va lua măsurile necesare pentru a se asigura supravegherea copiilor care sunt evacuați de către persoane care își pot asuma responsabilitatea ocrotirii și siguranței lor. Ori de câte ori este posibil, membrii aceleiași familii vor fi cazați împreună.

CAP. V

Protecția copilului care a săvârșit o faptă penală și nu răspunde penal

ART. 80

(1) Pentru copilul care a săvârșit o faptă prevăzută de legea penală și care nu răspunde penal, la propunerea direcției generale de asistență socială și protecția copilului în a cărei unitate

administrativ-teritorială se află copilul, se va lua una dintre măsurile prevăzute la art. 55 lit. a) și c).

(2) În dispunerea uneia dintre măsurile prevăzute la art. 55 lit. a) și c), Comisia pentru Protecția Copilului, atunci când există acordul părinților sau al altui reprezentant legal al copilului, ori, după caz, instanța judecătorească, atunci când acest acord lipsește, va ține seama de:

- a) condițiile care au favorizat săvârșirea faptei;
- b) gradul de pericol social al faptei;
- c) mediul în care a crescut și a trăit copilul;
- d) riscul săvârșirii din nou de către copil a unei fapte prevăzute de legea penală;
- e) orice alte elemente de natură a caracteriza situația copilului.

ART. 81

(1) Măsura supravegherii specializate constă în menținerea copilului în familia sa, sub condiția respectării de către acesta a unor obligații, cum ar fi:

- a) frecventarea cursurilor școlare;
- b) utilizarea unor servicii de îngrijire de zi;
- c) urmarea unor tratamente medicale, consiliere sau psihoterapie;
- d) interzicerea de a frecventa anumite locuri sau de a avea legături cu anumite persoane.

(2) În cazul în care menținerea în familie nu este posibilă sau atunci când copilul nu își îndeplinește obligațiile stabilite prin măsura supravegherii specializate, comisia pentru protecția copilului ori, după caz, instanța judecătorească, după distincțiile prevăzute la art. 80 alin. (2), poate dispune plasamentul acestuia în familia extinsă ori în cea substitutivă, precum și îndeplinirea de către copil a obligațiilor prevăzute la alin. (1).

ART. 82

În cazul în care fapta prevăzută de legea penală, săvârșită de copilul care nu răspunde penal, prezintă un grad ridicat de pericol social, precum și în cazul în care copilul pentru care s-au stabilit măsurile prevăzute la art. 81 săvârșeste în continuare fapte penale, comisia pentru protecția copilului sau, după caz, instanța judecătorească dispune, pe perioadă determinată, plasamentul copilului într-un serviciu de tip rezidențial specializat.

ART. 83

Este interzis să se dea publicității orice date referitoare la săvârșirea de fapte penale de către copilul care nu răspunde penal, inclusiv date privitoare la persoana acestuia.

ART. 84

(1) Pe toată durata aplicării măsurilor destinate copilului care săvârșeste fapte penale și nu răspunde penal, vor fi asigurate servicii specializate, pentru a-i asista pe copii în procesul de reintegrare în societate.

(2) Tipurile de servicii specializate prevăzute la alin. (1), precum și standardele referitoare la modalitatea de asigurare a acestor servicii se aprobă prin hotărâre a Guvernului.

CAP. VI

Protecția copilului împotriva exploatării

ART. 85

(1) Copilul are dreptul de a fi protejat împotriva oricăror forme de violență, abuz, rele tratamente sau neglijență.

(2) Orice persoană fizică sau juridică, precum și copilul pot sesiza autoritățile abilitate de lege să ia măsurile corespunzătoare pentru a-l proteja împotriva oricăror forme de violență, inclusiv violență sexuală, vătămare sau de abuz fizic sau mental, de rele tratamente sau de exploatare, de abandon sau neglijență.

(3) Angajații instituțiilor publice sau private care, prin natura profesiei, intră în contact cu copilul și au suspiciuni asupra unui posibil caz de abuz, neglijare sau rele tratamente au obligația de a sesiza de urgență direcția generală de asistență socială și protecția copilului.

ART. 86

(1) Părinții copilului sau, după caz, alt reprezentant legal al acestuia, autoritățile publice și organismele private au obligația să ia toate măsurile corespunzătoare pentru a facilita readaptarea fizică și psihologică și reintegrarea socială a oricărui copil care a fost victima oricărei forme de neglijență, exploatare sau abuz, de tortură sau pedeapsă ori tratamente crude, inumane sau degradante.

(2) Persoanele menționate la alin. (1) vor asigura condițiile necesare pentru ca readaptarea și reintegrarea să favorizeze sănătatea, respectul de sine și demnitatea copilului.

SECȚIUNEA 1

Protecția copilului împotriva exploatării economice

ART. 87

(1) Copilul are dreptul de a fi protejat împotriva exploatării și nu poate fi constrâns la o muncă ce comportă un risc potențial sau care este susceptibilă să îi compromită educația ori să îi dăuneze sănătății sau dezvoltării sale fizice, mentale, spirituale, morale ori sociale.

(2) Este interzisă orice practică prin intermediul căreia un copil este dat de unul sau de ambii părinți ori de reprezentantul lui legal în schimbul unei recompense sau nu, în scopul exploatării copilului sau a muncii acestuia.

(3) În situațiile în care copiii de vârstă școlară se sustrag procesului de învățământ, desfășurând munci cu nerespectarea legii, unitățile de învățământ sunt obligate să sesizeze de îndată serviciul public de asistență socială. În cazul unor asemenea constatări, serviciul public de asistență socială împreună cu inspectoratele școlare județene și cu celelalte instituții publice competente sunt obligate să ia măsuri în vederea reintegrării școlare a copilului.

(4) Inspekția Muncii, în colaborare cu Autoritatea Națională pentru Protecția Drepturilor Copilului, are obligația de a promova campanii de conștientizare și informare:

- a) pentru copii - despre măsurile de protecție de care pot beneficia și despre riscurile pe care le implică cazurile de exploatare economică;
- b) pentru publicul larg - incluzând educație parentală și activități de pregătire pentru categoriile profesionale care lucrează cu și pentru copii, pentru a-i ajuta să asigure copiilor o reală protecție împotriva exploatarei economice;
- c) pentru angajatori sau potențiali angajatori.

SECȚIUNEA a 2-a

Protecția copilului împotriva consumului de droguri

ART. 88

(1) Copilul are dreptul de a fi protejat împotriva folosirii ilicite de stupefiante și substanțe psihotrope.

(2) Este interzisă vânzarea de solvenți copiilor, fără acordul părintelui ori al altui reprezentant legal.

(3) Agenția Națională Antidrog, în colaborare cu Autoritatea Națională pentru Protecția Drepturilor Copiilor, și, după caz, cu alte autorități sau organe de specialitate ale administrației publice centrale, are obligația de a lua măsurile corespunzătoare pentru:

- a) prevenirea folosirii copiilor la producția și traficul ilicit al acestor substanțe;
 - b) conștientizarea publicului larg și, în mod particular, a copiilor cu privire la această problemă, inclusiv prin intermediul sistemului de învățământ și, după caz, prin introducerea acestui subiect în programa școlară;
 - c) sprijinirea copiilor și familiilor acestora, prin consiliere și îndrumare - dacă este necesar, de natură confidențială, dar și prin elaborarea de politici și strategii care să garanteze recuperarea fizică și psihică și reintegrarea socială a copiilor dependenți de droguri, inclusiv prin dezvoltarea în acest scop de metode de intervenție alternativă la instituțiile psihiatrice tradiționale;
 - d) dezvoltarea suplimentară a sistemelor pentru adunarea unor date reale asupra apariției consumului de droguri la copii, ca și asupra implicării acestora în producția și traficul ilicit de droguri; evaluarea permanentă a acestor situații, a progreselor realizate, a dificultăților întâmpinate și, respectiv, a obiectivelor propuse pentru viitor;
 - e) dezvoltarea unui sistem de informare publică care să reducă toleranța în ceea ce privește consumul de droguri și să ajute la recunoașterea primelor simptome de consum de droguri, mai ales în rândul copiilor.
- (4) Instituțiile prevăzute la alin. (3) se vor asigura că opiniile copiilor sunt luate în considerare la elaborarea strategiilor antidrog.

SECȚIUNEA a 3-a

Protecția copilului împotriva abuzului sau neglijenței

ART. 89

(1) Prin abuz asupra copilului se înțelege orice acțiune voluntară a unei persoane care se află într-o relație de răspundere, încredere sau de autoritate față de acesta, prin care este periclitată viața, dezvoltarea fizică, mentală, spirituală, morală sau socială, integritatea corporală, sănătatea fizică sau psihică a copilului.

(2) Prin neglijarea copilului se înțelege omisiunea, voluntară sau involuntară, a unei persoane care are responsabilitatea creșterii, îngrijirii sau educării copilului de a lua orice măsură subordonată acestei responsabilități, fapt care pune în pericol viața, dezvoltarea fizică, mentală, spirituală, morală sau socială, integritatea corporală, sănătatea fizică sau psihică a copilului.

ART. 90

Sunt interzise aplicarea pedepselor fizice sub orice formă, precum și privarea copilului de drepturile sale de natură să pună în pericol viața, dezvoltarea fizică, mentală, spirituală, morală sau socială, integritatea corporală, sănătatea fizică sau psihică a copilului, atât în familie cât și în orice instituție care asigură protecția, îngrijirea și educarea copiilor.

ART. 91

(1) Orice persoană care, prin natura profesiei sau ocupației sale, lucrează direct cu un copil și are suspiciuni în legătură cu existența unei situații de abuz sau de neglijare a acestuia este obligată să sesizeze serviciul public de asistență socială sau direcția generală de asistență socială și protecția copilului în a cărei rază teritorială a fost identificat cazul respectiv.

(2) Pentru semnalarea cazurilor de abuz sau de neglijare a copilului, la nivelul fiecărei direcții generale de asistență socială și protecția copilului se înființează obligatoriu telefonul copilului, al cărui număr va fi adus la cunoștință publicului.

ART. 92

În vederea asigurării protecției speciale a copilului abuzat sau neglijat, direcția generală de asistență socială și protecția copilului este obligată:

- a) să verifice și să soluționeze toate sesizările privind cazurile de abuz și neglijare, inclusiv cele venite din partea asistenților familiari;
- b) să asigure prestarea serviciilor prevăzute la art. 107, specializate pentru nevoile copiilor victime ale abuzului sau neglijării și ale familiilor acestora.

ART. 93

Pentru verificarea sesizărilor privind cazurile de abuz și neglijare a copilului, reprezentanții direcției generale de asistență socială și protecția copilului au drept de acces, în condițiile legii, în sediile persoanelor juridice, precum și la domiciliul persoanelor fizice care au în îngrijire sau

asigură protecția unui copil. Pentru efectuarea acestor verificări, organele de poliție au obligația să sprijine reprezentanții direcției generale de asistență socială și protecția copilului.

ART. 94

(1) Reprezentanții persoanelor juridice, precum și persoanele fizice care au în îngrijire sau asigură protecția unui copil sunt obligați să colaboreze cu reprezentanții direcției generale de asistență socială și protecția copilului și să ofere toate informațiile necesare pentru soluționarea sesizărilor.

(2) În situația în care, în urma verificărilor efectuate, reprezentanții direcției generale de asistență socială și protecția copilului stabilesc că există motive temeinice care să susțină existența unei situații de pericol iminent pentru copil, datorată abuzului și neglijării, și nu întâmpină opoziție din partea persoanelor prevăzute la alin. (1), directorul direcției generale de asistență socială și protecția copilului instituie măsura plasamentului în regim de urgență. Prevederile art. 58-60, art. 64 alin. (3) și ale art. 66 se aplică în mod corespunzător.

(3) În situația în care persoanele prevăzute la alin. (1) refuză sau împiedică în orice mod efectuarea verificărilor de către reprezentanții direcției generale de asistență socială și protecția copilului, iar aceștia stabilesc că există motive temeinice care să susțină existența unei situații de pericol iminent pentru copil, datorată abuzului și neglijării, direcția generală de asistență socială și protecția copilului sesizează instanța judecătorească, solicitând emiterea unei ordonanțe președințiale de plasare a copilului în regim de urgență la o persoană, la o familie, la un asistent maternal sau într-un serviciu de tip rezidențial, licențiat în condițiile legii. Prevederile art. 58- 60 și ale art. 64 alin. (3) se aplică în mod corespunzător.

(4) În termen de 48 de ore de la data executării ordonanței președințiale prin care s-a dispus plasamentul în regim de urgență, direcția generală de asistență socială și protecția copilului sesizează instanța judecătorească pentru a decide cu privire la: înlocuirea plasamentului în regim de urgență cu măsura plasamentului, decăderea totală sau parțială din exercițiul drepturilor părintești, precum și cu privire la exercitarea drepturilor părintești.

ART. 95

(1) În cadrul procesului prevăzut la art. 94 alin. (3) și (4), se poate administra, din oficiu, ca probă, declarația scrisă a copilului referitoare la abuzul sau neglijarea la care a fost supus. Declarația copilului poate fi înregistrată, potrivit legii, prin mijloace tehnice audio-video. Înregistrările se realizează în mod obligatoriu cu asistența unui psiholog.

(2) Acordul copilului este obligatoriu pentru realizarea înregistrării declarației sale.

(3) Dacă instanța judecătorească apreciază necesar, aceasta îl poate chema pe copil în fața ei, pentru a-l audia. Audierea are loc numai în camera de consiliu, în prezența unui psiholog și numai după o prealabilă pregătire a copilului în acest sens.

ART. 96

În cazul în care abuzul sau neglijarea a fost săvârșită de către persoane care, în baza unui raport juridic de muncă sau de altă natură, asigurau protecția, creșterea, îngrijirea sau educația copilului, angajatorii au obligația să sesizeze de îndată organele de urmărire penală și să dispună îndepărtarea persoanei respective de copiii aflați în grija sa.

ART. 97

În instituțiile publice sau private, precum și în serviciile de tip rezidențial, publice sau private, care asigură protecția, creșterea, îngrijirea sau educarea copiilor, este interzisă angajarea persoanei împotriva căreia a fost pronunțată o hotărâre judecătorească definitivă și irevocabilă pentru săvârșirea, cu intenție, a unei infracțiuni.

SECȚIUNEA a 4-a

Protecția copilului împotriva răpirii sau oricăror forme de traficare

ART. 98

(1) Ministerul Administrației și Internelor și Autoritatea Națională pentru Protecția Drepturilor Copilului, în colaborare cu Ministerul Educației și Cercetării, vor efectua demersurile necesare pentru adoptarea tuturor măsurilor legislative, administrative și educative destinate asigurării protecției efective împotriva oricăror forme de trafic intern sau internațional al copiilor, în orice scop sau sub orice formă, inclusiv de către propriii părinți.

(2) În acest scop, autoritățile publice menționate la alin. (1) au responsabilitatea elaborării unei strategii la nivel național pentru prevenirea și combaterea acestui fenomen, inclusiv a unui mecanism intern de coordonare și monitorizare a activităților întreprinse.

SECȚIUNEA a 5-a

Protecția copilului împotriva altor forme de exploatare

ART. 99

(1) Copilul are dreptul la protecție împotriva oricărei forme de exploatare.

(2) Instituțiile și autoritățile publice, potrivit atribuțiilor lor, adoptă reglementări specifice și aplică măsuri corespunzătoare pentru prevenirea, între altele:

- a) transferului ilicit și a nereturnării copilului;
- b) încheierii adopțiilor, naționale ori internaționale, în alte scopuri decât interesul superior al copilului;
- c) exploatării sexuale și a violenței sexuale;
- d) răpirii și traficării de copii în orice scop și sub orice formă;
- e) implicării copiilor în conflicte armate;
- f) dezvoltării forțate a talentelor copiilor în dauna dezvoltării lor armonioase, fizice și mentale;
- g) exploatării copilului de către mass-media;
- h) exploatării copilului în cadrul unor cercetări ori experimente științifice.

CAP. VII

Instituții și servicii cu atribuții în protecția copilului

SECȚIUNEA 1

Instituții la nivel central

ART. 100

Monitorizarea respectării principiilor și drepturilor stabilite de prezenta lege și de Convenția Organizației Națiunilor Unite cu privire la drepturile copilului, ratificată prin Legea nr. 18/1990, republicată, precum și coordonarea și controlul activității de protecție și promovare a drepturilor copilului se realizează de către Autoritatea Națională pentru Protecția Drepturilor Copilului, organ de specialitate al administrației publice centrale, cu personalitate juridică, aflat în subordinea Ministerului Muncii, Solidarității Sociale și Familiei.

ART. 101

Apărarea drepturilor și libertăților copilului în raporturile acestuia cu autoritățile publice cu scopul de a promova și de a îmbunătăți condiția copilului se realizează și prin instituția Avocatul Poporului.

SECȚIUNEA a 2-a

Instituții și servicii la nivel local

ART. 102

Autoritățile administrației publice locale au obligația să garanteze și să promoveze respectarea drepturilor copiilor din unitățile administrativ-teritoriale, asigurând prevenirea separării copilului de părinții săi, precum și protecția specială a copilului lipsit, temporar sau definitiv, de îngrijirea părinților săi.

ART. 103

(1) Autoritățile administrației publice locale au obligația de a implica colectivitatea locală în procesul de identificare a nevoilor comunității și de soluționare la nivel local a problemelor sociale care privesc copiii.

(2) În acest scop pot fi create structuri comunitare consultative cuprinzând, dar fără a se limita, oameni de afaceri locali, preoți, cadre didactice, medici, consilieri locali, polițiști. Rolul acestor structuri este atât de soluționare a unor cazuri concrete, cât și de a răspunde nevoilor globale ale respectivei colectivități.

(3) Mandatul structurilor comunitare consultative se stabilește prin acte emise de către autoritățile administrației publice locale.

(4) Pentru a-și îndeplini rolul pentru care au fost create, structurile comunitare consultative vor beneficia de programe de formare în domeniul asistenței sociale și protecției copilului.

ART. 104

(1) În subordinea consiliului județean și, respectiv, a consiliilor locale ale sectoarelor municipiului București funcționează comisia pentru protecția copilului, ca organ de specialitate al acestora, fără personalitate juridică, având următoarele atribuții principale:

- a) stabilirea încadrării în grad de handicap și orientarea școlară a copilului;
- b) pronunțarea, în condițiile prezentei legi, cu privire la propunerile referitoare la stabilirea unei măsuri de protecție specială a copilului;
- c) soluționarea cererilor privind eliberarea atestatului de asistent maternal;
- d) alte atribuții prevăzute de lege.

(2) Organizarea și metodologia de funcționare a comisiei pentru protecția copilului se reglementează prin hotărâre a Guvernului.

ART. 105

(1) Serviciul public specializat pentru protecția copilului, existent în subordinea consiliilor județene și a consiliilor locale ale sectoarelor municipiului București, precum și serviciul public de asistență socială de la nivelul județelor și sectoarelor municipiului București se reorganizează ca direcție generală de asistență socială și protecția copilului.

(2) Direcția generală de asistență socială și protecția copilului este instituție publică cu personalitate juridică, înființată în subordinea consiliului județean, respectiv a consiliilor locale ale sectoarelor municipiului București, care preia, în mod corespunzător, funcțiile serviciului public de asistență socială de la nivelul județului și, respectiv, atribuțiile serviciului public de asistență socială de la nivelul sectoarelor municipiului București.

(3) Instituția prevăzută la alin. (2) exercită în domeniul protecției drepturilor copilului atribuțiile prevăzute de prezenta lege, precum și de alte acte normative în vigoare.

(4) Structura organizatorică, numărul de personal și finanțarea direcției generale de asistență socială și protecția copilului se aprobă prin hotărâre a consiliului județean, respectiv a consiliului local al sectorului municipiului București, care o înființează, astfel încât să asigure îndeplinirea în mod corespunzător a atribuțiilor ce îi revin, precum și realizarea deplină și exercitarea efectivă a drepturilor copilului.

(5) Atribuțiile și regulamentul-cadru de organizare și funcționare ale direcției generale de asistență socială și protecția copilului se aprobă prin hotărâre a Guvernului, la propunerea Ministerului Muncii, Solidarității Sociale și Familiei.

ART. 106

(1) Serviciile publice de asistență socială organizate la nivelul municipiilor și orașelor, precum și persoanele cu atribuții de asistență socială

din aparatul propriu al consiliilor locale comunale îndeplinesc în domeniul protecției copilului următoarele atribuții:

- a) monitorizează și analizează situația copiilor din unitatea administrativ-teritorială, precum și modul de respectare a drepturilor copiilor, asigurând centralizarea și sintetizarea datelor și informațiilor relevante;
- b) realizează activitatea de prevenire a separării copilului de familia sa;
- c) identifică și evaluează situațiile care impun acordarea de servicii și/sau prestații pentru prevenirea separării copilului de familia sa;
- d) elaborează documentația necesară pentru acordarea serviciilor și/sau prestațiilor și acordă aceste servicii și/sau prestații, în condițiile legii;
- e) asigură consilierea și informarea familiilor cu copii în întreținere asupra drepturilor și obligațiilor acestora, asupra drepturilor copilului și asupra serviciilor disponibile pe plan local;
- f) asigură și urmăresc aplicarea măsurilor de prevenire și combatere a consumului de alcool și droguri, de prevenire și combatere a violenței în familie, precum și a comportamentului delinvent;
- g) vizitează periodic la domiciliu familiile și copiii care beneficiază de servicii și prestații;
- h) înaintează propuneri primarului, în cazul în care este necesară luarea unei măsuri de protecție specială, în condițiile legii;
- i) urmăresc evoluția dezvoltării copilului și modul în care părinții acestuia își exercită drepturile și își îndeplinesc obligațiile cu privire la copilul care a beneficiat de o măsură de protecție specială și a fost reintegrat în familia sa;
- j) colaborează cu direcția generală de asistență socială și protecția copilului în domeniul protecției copilului și transmit acesteia toate datele și informațiile solicitate din acest domeniu.

(2) La nivelul sectoarelor municipiului București, atribuțiile prevăzute la alin. (1) sunt exercitate de direcția generală de asistență socială și protecția copilului.

ART. 107

(1) Pentru prevenirea separării copilului de părinții săi, precum și pentru realizarea protecției speciale a copilului separat, temporar sau definitiv, de părinții săi, se organizează și funcționează următoarele tipuri de servicii:

- a) servicii de zi;
- b) servicii de tip familial;
- c) servicii de tip rezidențial.

(2) Regulamentul-cadru pentru organizarea și funcționarea serviciilor prevăzute la alin. (1) se aprobă prin hotărâre a Guvernului.

ART. 108

(1) Serviciile de zi sunt acele servicii prin care se asigură menținerea, refacerea și dezvoltarea capacităților copilului și ale părinților săi, pentru depășirea situațiilor care ar putea determina separarea copilului de familia sa.

(2) Accesul la aceste servicii se realizează în baza planului de servicii sau, după caz, a planului individualizat de protecție, în condițiile prezentei legi.

ART. 109

Serviciile de tip familial sunt acele servicii prin care se asigură, la domiciliul unei persoane fizice sau familii, creșterea și îngrijirea copilului separat, temporar sau definitiv, de părinții săi, ca urmare a stabilirii în condițiile prezentei legi a măsurii plasamentului.

ART. 110

(1) Serviciile de tip rezidențial sunt acele servicii prin care se asigură protecția, creșterea și îngrijirea copilului separat, temporar sau definitiv, de părinții săi, ca urmare a stabilirii în condițiile prezentei legi a măsurii plasamentului.

(2) Fac parte din categoria serviciilor de tip rezidențial centrele de plasament și centrele de primire a copilului în regim de urgență.

(3) Sunt considerate servicii de tip rezidențial și centrele maternale.

(4) Serviciile de tip rezidențial care aparțin autorităților administrației publice se organizează numai în structura direcției generale de asistență socială și protecția copilului, în regim de componente funcționale ale acestora, fără personalitate juridică.

(5) Serviciile de tip rezidențial se organizează pe model familial și pot avea caracter specializat în funcție de nevoile copiilor plasați.

ART. 111

(1) Pentru asigurarea prevenirii separării copilului de părinții lui, consiliile locale ale municipiilor, orașelor, comunelor și sectoarelor municipiului București au obligația să organizeze, în mod autonom sau prin asociere, servicii de zi, potrivit nevoilor identificate în comunitatea respectivă.

(2) În situația în care consiliul local nu identifică resurse financiare și umane suficiente pentru a organiza serviciile prevăzute la alin. (1), la cererea acestuia, consiliul județean va asigura finanțarea necesară înființării acestor servicii. Consiliul local asigură finanțarea cu până la 50% a cheltuielilor de funcționare a acestor servicii, cota-parte și cuantumul total al acestor cheltuieli fiind stabilite anual prin hotărâre a consiliului județean.

ART. 112

Pentru asigurarea protecției speciale a copilului lipsit, temporar sau definitiv, de ocrotirea părinților săi, consiliul județean și, respectiv, consiliul local al sectorului municipiului București au obligația să organizeze, în mod autonom sau prin asociere, servicii de tip familial și de tip rezidențial, potrivit nevoilor identificate la nivelul unității lor administrativ-teritoriale. În funcție de nevoile evaluate ale copiilor plasați, consiliul județean poate organiza și dezvolta și servicii de zi.

CAP. VIII

Organisme private

ART. 113

(1) Organismele private care pot desfășura activități în domeniul protecției drepturilor copilului și al protecției speciale a acestuia sunt persoane juridice de drept privat, fără scop patrimonial, constituite și acreditate în condițiile legii.

(2) În desfășurarea activităților prevăzute la alin. (1), organismele private acreditate se supun regimului de drept public prevăzut de prezenta lege, precum și de reglementările prin care aceasta este pusă în executare.

ART. 114

Organismele private legal constituite și acreditate pot înființa, organiza și dezvolta serviciile de prevenire a separării copilului de familia sa, precum și de protecție specială a copilului, prevăzute la art. 107, numai pe baza licenței eliberate de Autoritatea Națională pentru Protecția Drepturilor Copilului.

CAP. IX

Licențierea și inspecția serviciilor de prevenire a separării copilului de familia sa, precum și a celor de protecție specială a copilului lipsit, temporar sau definitiv, de ocrotirea părinților săi

ART. 115

(1) Autoritățile publice sau organismele private autorizate pot înființa, organiza și dezvolta servicii de prevenire a separării copilului de familia sa, precum și servicii de protecție specială a copilului lipsit, temporar sau definitiv, de ocrotirea părinților săi, prevăzute de prezenta lege, numai dacă au obținut licența de funcționare pentru serviciul respectiv, eliberată de Autoritatea Națională pentru Protecția Drepturilor Copilului.

(2) Licența de funcționare prevăzută la alin. (1) se acordă pe baza îndeplinirii standardelor minime obligatorii elaborate pentru serviciile de prevenire a separării copilului de familia sa, precum și pentru serviciile de protecție specială a copilului lipsit, temporar sau definitiv, de ocrotirea părinților săi. Standardele se elaborează de către Autoritatea Națională pentru Protecția Drepturilor Copilului și se aprobă prin ordin al secretarului de stat.

ART. 116

Autoritatea Națională pentru Protecția Drepturilor Copilului efectuează inspecții periodice cu privire la modul în care autoritățile publice sau organismele private autorizate respectă standardele prevăzute la art. 110.

ART. 117

Condițiile și procedura de acordare, retragere, anulare sau suspendare a licenței prevăzute la art. 115, precum și condițiile și procedura de efectuare a inspecțiilor prevăzute la art. 116 se stabilesc prin hotărâre a Guvernului.

CAP. X

Finanțarea sistemului de protecție a copilului

ART. 118

(1) Prevenirea separării copilului de familia sa, precum și protecția specială a copilului lipsit, temporar sau definitiv, de ocrotirea părinților săi se finanțează din următoarele surse:

- a) bugetul local al comunelor, orașelor și municipiilor;
- b) bugetele locale ale județelor, respectiv ale sectoarelor municipiului București;
- c) bugetul de stat;
- d) donații, sponsorizări și alte forme private de contribuții bănești, permise de lege.

(2) Autoritatea Națională pentru Protecția Drepturilor Copilului poate finanța programe de interes național pentru protecția și promovarea drepturilor copilului, din fonduri alocate de la bugetul de stat cu această destinație, din fonduri externe rambursabile și nerambursabile, precum și din alte surse, în condițiile legii.

ART. 119

(1) Pentru fiecare copil față de care s-a luat măsura plasamentului se acordă o alocație lunară de plasament, în cuantum de 90 lei), care se indexează prin hotărâre a Guvernului. De această alocație beneficiază și copilul pentru care a fost instituită tutela, în condițiile legii.

Alin. (1) al art. 119 a fost modificat de articolul unic din HOTĂRÂREA nr. 9 din 9 ianuarie 2008 , publicată în MONITORUL OFICIAL nr. 20 din 10 ianuarie 2008.

NOTA C.T.C.E. S.A. Piatra-Neamț:

Conform articolul unic din HOTĂRÂREA nr. 9 din 9 ianuarie 2008 , publicată în MONITORUL OFICIAL nr. 20 din 10 ianuarie 2008, această modificare se aplică începând cu luna ianuarie 2008.

(2) Alocația se plătește persoanei sau reprezentantului familiei care a luat în plasament copilul sau tutorelui.

(3) Alocația de plasament se suportă de la bugetul de stat prin bugetul Ministerului Muncii, Solidarității Sociale și Familiei.

ART. 120

Cheltuielile pentru plata salariilor sau a indemnizațiilor asistenților maternali, precum și cele legate de aplicarea prevederilor Legii nr. 326/2003 privind drepturile de care beneficiază copiii și tinerii ocrotiți de serviciile publice specializate pentru protecția copilului, mamele protejate în centre maternale, precum și copiii încredințați sau dați în plasament la asistenți maternali

profesioniști se suportă de la bugetul județului, respectiv de la bugetul sectorului municipiului București, și se gestionează de către direcția generală de asistență socială și protecția copilului.

ART. 121

(1) Primarii acordă prestații financiare excepționale, în situația în care familia care îngrijește copilul se confruntă temporar cu probleme financiare determinate de o situație excepțională și care pune în pericol dezvoltarea armonioasă a copilului.

(2) Prestațiile excepționale se acordă cu prioritate copiilor ale căror familii nu au posibilitatea sau capacitatea de a acorda copilului îngrijirea corespunzătoare ori ca urmare a necesității suportării unor cheltuieli particulare destinate menținerii legăturii copilului cu familia sa.

(3) În funcție de fiecare caz în parte, primarul decide, prin dispoziție, cu privire la acordarea prestației financiare excepționale și cuantumul acesteia.

ART. 122

Cuantumul maxim, precum și condițiile de acordare a prestațiilor financiare excepționale se stabilesc prin hotărâre a consiliului local.

ART. 123

Prestațiile financiare excepționale pot fi acordate și sub formă de prestații în natură, pe baza dispoziției primarului, constând, în principal, în alimente, îmbrăcăminte, manuale și rechizite sau echipamente școlare, suportarea cheltuielilor legate de transport, procurarea de proteze, medicamente și alte accesorii medicale.

CAP. XI

Reguli speciale de procedură

ART. 124

(1) Cauzele prevăzute de prezenta lege privind stabilirea măsurilor de protecție specială sunt de competența tribunalului de la domiciliul copilului.

(2) Dacă domiciliul copilului nu este cunoscut, competența revine tribunalului în a cărui circumscripție teritorială a fost găsit copilul.

ART. 125

(1) Cauzele prevăzute la art. 124 se soluționează în regim de urgență, cu citarea reprezentantului legal al copilului, a direcției generale de asistență socială și protecția copilului și cu participarea obligatorie a procurorului.

(2) Audierea copilului care a împlinit vârsta de 10 ani este obligatorie și se face cu respectarea prevederilor art. 24, cu excepția cauzelor care privesc stabilirea unei măsuri de protecție specială pentru copilul abuzat sau neglijat; în acest caz, audierea copilului se face cu respectarea prevederilor art. 95 alin. (3).

(3) Termenele de judecată nu pot fi mai mari de 10 zile.

(4) Părțile sunt legal citate dacă citația le-a fost înmănată cel puțin cu o zi înaintea judecării.

ART. 126

(1) Hotărârile prin care se soluționează fondul cauzei se pronunță în ziua în care au luat sfârșit dezbaterile.

(2) În situații deosebite, pronunțarea poate fi amânată cel mult două zile.

ART. 127

(1) Hotărârea instanței de fond este executorie și definitivă.

(2) Hotărârea se redactează și se comunică părților în termen de cel mult 10 zile de la pronunțare.

ART. 128

Termenul de recurs este de 10 zile de la data comunicării hotărârii.

ART. 129

Dispozițiile prezentei legi referitoare la procedura de soluționare a cauzelor privind stabilirea măsurilor de protecție specială se completează în mod corespunzător cu prevederile Codului de procedură civilă.

ART. 130

(1) În toate cauzele care privesc aplicarea prezentei legi, direcția generală de asistență socială și protecția copilului de la domiciliul copilului sau în a cărei rază administrativ-teritorială a fost găsit copilul întocmește și prezintă instanței raportul referitor la copil, care va cuprinde date privind:

- a) personalitatea, starea fizică și mentală a copilului;
- b) antecedentele sociomedicale și educaționale ale copilului;
- c) condițiile în care copilul a fost crescut și în care a trăit;
- d) propuneri privind persoana, familia sau serviciul de tip rezidențial în care ar putea fi plasat copilul;
- e) orice alte date referitoare la creșterea și educarea copilului, care pot servi soluționării cauzei.

(2) În toate cauzele care privesc stabilirea, înlocuirea ori încetarea măsurilor de protecție specială stabilite de prezenta lege pentru copilul care a săvârșit o faptă penală și nu răspunde penal se va întocmi un raport și din partea serviciului de reintegrare și supraveghere de pe lângă instanța judecătorească.

ART. 131

Cauzele care privesc aplicarea prezentei legi sunt scutite de taxa judiciară de timbru și de timbru judiciar.

CAP. XII

Răspunderi și sancțiuni

ART. 132

(1) Îndemnul ori înlesnirea practicării cerșetoriei de către un minor sau tragerea de foloase de pe urma practicării cerșetoriei de către un minor se pedepsește cu închisoare de la 1 la 3 ani.

(2) Recrutarea ori constrângerea unui minor la cerșetorie se pedepsește cu închisoare de la 1 la 5 ani.

(3) Dacă fapta prevăzută la alin. (1) sau (2) este săvârșită de un părinte sau de reprezentantul legal al minorului, pedeapsa este închisoarea de la 2 la 5 ani, pentru fapta prevăzută la alin. (1), și de la 2 la 7 ani și interzicerea unor drepturi, pentru fapta prevăzută la alin. (2).

ART. 133

Fapta părintelui sau a reprezentantului legal al unui copil de a se folosi de acesta pentru a apela în mod repetat la mila publicului, cerând ajutor financiar sau material, se pedepsește cu închisoare de la 1 la 5 ani și interzicerea unor drepturi.

ART. 134

(1) Nerespectarea obligațiilor prevăzute la art. 36 alin. (2), art. 48 alin. (4) și art. 91 constituie abatere disciplinară gravă și se sancționează potrivit legii.

(2) Nerespectarea obligației prevăzute la art. 36 alin. (2), art. 87 alin.

(3) teza întâi constituie abatere disciplinară.

ART. 135

(1) Constituie contravenții următoarele fapte:

a) nerespectarea obligației prevăzute la art. 9 alin. (1), în termen de 30 de zile de la data intrării în vigoare a prezentei legi;

b) nerespectarea obligației prevăzute la art. 9 alin. (2);

c) nerespectarea obligațiilor prevăzute la art. 10 alin. (1) și (3);

d) nerespectarea obligației prevăzute la art. 11 alin. (1);

e) necomunicarea de către organele de poliție a rezultatelor verificărilor specifice privind identitatea mamei în conformitate cu prevederile art. 11 alin. (3);

f) neefectuarea de către serviciul public de asistență socială a declarației de înregistrare a nașterii, în conformitate cu prevederile art. 11 alin. (6);

g) nerespectarea obligației prevăzute la art. 11 alin. (7);

h) nerespectarea obligațiilor prevăzute la art. 13 și la art. 18 alin. (3);

i) nerespectarea prevederilor art. 22 alin. (2)-(4) și ale art. 83;

j) nerespectarea obligației prevăzute la art. 96.

(2) Contravențiunile prevăzute la alin. (1) se sancționează astfel:

a) cu amendă de la 1.000.000 lei la 3.000.000 lei, cele prevăzute la lit. a), c), g) și h);

b) cu amendă de la 2.000.000 lei la 5.000.000 lei, cea prevăzută la lit. f);

c) cu amendă de la 3.000.000 lei la 6.000.000 lei, cele prevăzute la lit. b), d) și j);

d) cu amendă de la 5.000.000 lei la 15.000.000 lei, cele prevăzute la lit. e) și i).

(3) Constatarea contravențiilor și aplicarea sancțiunii se fac de către persoane anume desemnate dintre cele cu atribuții de control din:

a) Ministerul Sănătății, pentru contravențiunile de la alin. (1) lit. a), c) și d);

b) Ministerul Administrației și Internelor, pentru contravențiunile de la alin. (1) lit. b), e), h) și i);

c) Autoritatea Națională pentru Protecția Drepturilor Copilului, pentru contravenția de la alin. (1) lit. j);

d) consiliul județean, respectiv consiliul local al sectorului municipiului București, pentru contravențiunile de la alin. (1) lit. f) și g).

ART. 136

Contravențiilor prevăzute la art. 135 le sunt aplicabile prevederile Ordonanței Guvernului nr. 2/2001 privind regimul juridic al contravențiilor, aprobată cu modificări și completări prin Legea nr. 180/2002, cu modificările ulterioare.

CAP. XIII

Dispoziții tranzitorii și finale

ART. 137

În termen de 6 luni de la intrarea în vigoare a prezentei legi, direcția generală de asistență socială și protecția copilului va reevalua împrejurările care au stat la baza măsurilor de protecție dispuse de comisia pentru protecția copilului și, după caz, va solicita instituirea tutelei sau stabilirea unei măsuri de protecție specială, în condițiile prezentei legi.

ART. 138

Centrele de plasament, centrele de primire în regim de urgență și centrele maternale organizate în structura fostelor servicii publice specializate pentru protecția copilului se reorganizează prin hotărârea consiliului județean, respectiv a consiliului local al sectoarelor municipiului București în structura direcției generale de asistență socială din subordinea consiliului județean, respectiv a consiliului local al sectoarelor municipiului București, în regim de componente funcționale ale acestora, fără personalitate juridică.

ART. 139

(1) Serviciile de zi destinate prevenirii situațiilor ce pun în pericol securitatea și dezvoltarea copilului, înființate de consiliile județene, precum și personalul care deservește aceste servicii se transferă consiliilor locale pe teritoriul cărora acestea funcționează.

(2) Fac excepție de la prevederile alin. (1) serviciile de zi specializate pentru copilul abuzat sau neglijat, care se consideră de interes județean.

(3) În situația în care serviciile prevăzute la alin. (1) fac parte dintr-un complex de servicii care are ca obiect de activitate și protecția copilului în regim rezidențial, respectiv centru de plasament, centru de primire în regim de urgență sau centru maternal, transferul se realizează numai dacă este posibilă separarea patrimoniului și a personalului.

(4) Consiliile locale au obligația să păstreze destinația și structura de personal a serviciilor preluate.

(5) Transferul prevăzut la alin. (1) se realizează pe bază de protocol încheiat între consiliul județean și consiliul local.

ART. 140

Personalul didactic și didactic auxiliar, transferat potrivit art. 46 din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 26/1997 privind protecția copilului aflat în dificultate, republicată, cu modificările și completările ulterioare, care la data intrării în vigoare a prezentei legi este încadrat cu acest statut în cadrul serviciilor publice specializate pentru protecția copilului, își păstrează statutul.

ART. 141

În termen de 30 de zile de la intrarea în vigoare a prezentei legi, consiliile județene, respectiv consiliile locale ale sectoarelor municipiului București, Ministerul Sănătății, Ministerul Administrației și Internelor și Autoritatea Națională pentru Protecția Drepturilor Copilului au obligația să desemneze persoanele dintre cele cu atribuții de control, care vor constata contravențiile și vor aplica sancțiunile menționate în prezentul capitol.

ART. 142

(1) Pe data intrării în vigoare a prezentei legi se abrogă:

a) art. 88 din Codul familiei;

b) Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 26/1997 privind protecția copilului aflat în dificultate, republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 276 din 24 iulie 1998, cu modificările și completările ulterioare, cu excepția art. 20;

c) Hotărârea Guvernului nr. 604/1997 privind criteriile și procedurile de autorizare a organismelor private care desfășoară activități în domeniul protecției copilului, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 280 din 16 octombrie 1997;

d) Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 123/2001 privind reorganizarea comisiei pentru protecția copilului, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 643 din 15 octombrie 2001, aprobată cu modificări prin Legea nr. 71/2002 ;

e) lit. A a alin. (2) al art. 3 din Regulamentul-cadru de organizare și funcționare a serviciului public de asistență socială, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 90/2003 , publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 81 din 7 februarie 2003, cu modificările ulterioare.

(2) Se modifică în mod corespunzător dispozițiile referitoare la înregistrarea nașterii copilului abandonat de mamă în spital, cuprinse în Legea nr. 119/1996 cu privire la actele de stare civilă, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 282 din 11 noiembrie 1996, cu modificările și completările ulterioare.

(3) Pe data intrării în vigoare a prezentei legi se abrogă orice alte dispoziții contrare.

ART. 143

(1) Formarea inițială în domeniul protecției drepturilor copilului este obligatorie pentru toate categoriile profesionale din sistem și pentru cei care au atribuții decizionale privitoare la copil.

(2) Educația permanentă și formarea profesională continuă în domeniul protecției speciale a copilului se asigură pentru toate categoriile profesionale din sistem.

(3) Autoritatea Națională pentru Protecția Drepturilor Copilului împreună cu Ministerul Educației și Cercetării, Ministerul Muncii, Solidarității Sociale și Familiei, Ministerul Sănătății, precum și, după caz, cu celelalte instituții publice și private interesate vor asigura formarea inițială și continuă a personalului care, în exercitarea sarcinilor ce îi revin, intră în contact cu domeniul protecției și promovării drepturilor copilului.

ART. 144

(1) La angajarea personalului de educație, protecție și îngrijire din cadrul instituțiilor publice și private, care, prin natura profesiei, intră în contact cu copilul, se va prezenta în mod obligatoriu și o expertiză neuropsihiatrică.

(2) Anual personalul prevăzut la alin. (1) este evaluat din punct de vedere psihologic.

(3) Rapoartele privind expertizele neuropsihiatrice, precum și rapoartele de evaluare psihologică se păstrează conform legii la dosarul personal al salariatului.

ART. 145

(1) Regulamentele proprii ale persoanelor juridice care desfășoară activități de protecție a copilului vor specifica expres regulile stabilite pentru a asigura exercitarea drepturilor și îndeplinirea îndatoririlor pe care le au copiii, în conformitate cu vârsta, sănătatea și gradul de maturitate al acestora.

(2) Aceste regulamente vor fi expuse într-un loc vizibil, astfel încât să permită accesul copiilor și informarea lor adecvată.

ART. 146

Prevederile prezentei legi se completează cu alte reglementări care se referă la drepturile copilului, inclusiv cu prevederile cuprinse în convențiile și tratatele internaționale la care România este parte.

ART. 147

Elaborarea proiectelor de acte normative care fac referire la oricare dintre drepturile copilului prevăzute de prezenta lege se realizează obligatoriu cum avizul Autorității Naționale pentru Protecția Drepturilor Copilului.

ART. 148

(1) Prezenta lege intră în vigoare la 1 ianuarie 2005, cu excepția prevederilor art. 17 alin. (2), art. 19 alin. (3), art. 84 alin. (2), art. 104 alin. (2), art. 105 alin. (5), art. 107 alin. (2) și art. 117, care intră în vigoare la 3 zile de la data publicării prezentei legi în Monitorul Oficial al României, Partea I.

(2) Procedura de întoarcere a copiilor în țară, de identificare a părinților sau altor reprezentanți legali ai copiilor, modul de avansare a cheltuielilor ocazionate de întoarcerea în țară a acestora, precum și serviciile de protecție specială, publice sau private, competente să asigure protecția în regim de urgență a copiilor aflați în străinătate, care, din orice motive, nu sunt însoțiți de părinți sau de un alt reprezentant legal ori nu se găsesc sub supravegherea legală a unor persoane din străinătate, prevăzută la art. 19 alin. (3), se elaborează de către Autoritatea Națională pentru Protecția Copilului și Adopție.

(3) Organizarea și metodologia de funcționare a comisiei pentru protecția copilului, prevăzută la art. 104 alin. (2), se elaborează de către Autoritatea Națională pentru Protecția Copilului și Adopție.

(4) Regulamentul-cadru pentru organizarea și funcționarea serviciilor prevăzute la art. 107 alin. (2) se elaborează de către Autoritatea Națională pentru Protecția Copilului și Adopție.

(5) Condițiile și procedura de acordare, retragere, anulare sau suspendare a licenței prevăzute la art. 115, precum și condițiile și procedura de efectuare a inspecțiilor prevăzute la art. 116 se elaborează de către Autoritatea Națională pentru Protecția Copilului și Adopție.

(6) Procedura referitoare la exercitarea dreptului copilului ai cărui părinți locuiesc în state diferite de a întreține relații personale și contacte directe cu aceștia, prevăzută la art. 17 alin.

(2), se elaborează de către Autoritatea Națională pentru Protecția Copilului și Adopție împreună cu Ministerul Afacerilor Externe.

(7) Tipurile de servicii specializate, prevăzute la art. 84 alin. (2), ce se asigură pe toată durata aplicării măsurilor destinate copilului care săvârșește fapte penale și nu răspunde penal, pentru a-i asista pe copii în procesul de reintegrare în societate, precum și standardele referitoare la modalitatea de asigurare a acestor servicii se elaborează de către Autoritatea Națională pentru Protecția Copilului și Adopție în colaborare cu Ministerul Justiției.

(8) Atribuțiile și Regulamentul-cadru de organizare și funcționare a direcției generale de asistență socială și protecția copilului, prevăzute la art. 105 alin. (5), se elaborează de către Ministerul Muncii, Solidarității Sociale și Familiei”.

ANEXA 8

LEGE Nr. 292 din 20 decembrie 2011 - Legea asistenței sociale
EMITENT: PARLAMENTUL ROMÂNIEI
PUBLICATĂ ÎN: MONITORUL OFICIAL NR. 905 din 20 decembrie 2011
Parlamentul României adoptă prezenta lege⁵⁰.

CAPITOLUL I

Dispoziții generale

ART. 1

Prezenta lege reglementează cadrul general de organizare, funcționare și finanțare a sistemului național de asistență socială în România.

ART. 2

(1) „Sistemul național de asistență socială reprezintă ansamblul de instituții, măsuri și acțiuni prin care statul, reprezentat de autoritățile administrației publice centrale și locale, precum și societatea civilă intervin pentru prevenirea, limitarea sau înlăturarea efectelor temporare ori permanente ale situațiilor care pot genera marginalizarea sau excluderea socială a persoanei, familiei, grupurilor ori comunităților.

(2) Sistemul național de asistență socială intervine subsidiar sau, după caz, complementar sistemelor de asigurări sociale și se compune din sistemul de beneficii de asistență socială și sistemul de servicii sociale.

(3) Asistența socială, prin măsurile și acțiunile specifice, are drept scop dezvoltarea capacităților individuale, de grup sau colective pentru asigurarea nevoilor sociale, creșterea calității vieții și promovarea principiilor de coeziune și incluziune socială.

(4) Măsurile și acțiunile de asistență socială se realizează astfel încât:

a) beneficiile de asistență socială și serviciile sociale să constituie un pachet unitar de măsuri corelate și complementare;

b) serviciile sociale să primeze față de beneficiile de asistență socială, în cazul în care costul acestora și impactul asupra beneficiarilor este similar;

c) să fie evaluate periodic din punctul de vedere al eficacității și eficienței lor pentru a fi permanent adaptate și ajustate la nevoile reale ale beneficiarilor;

d) să contribuie la inserția pe piața muncii a beneficiarilor;

e) să prevină și să limiteze orice formă de dependență față de ajutorul acordat de stat sau de comunitate.

(5) Beneficiile de asistență socială și serviciile sociale sunt reglementate prin legi speciale.

⁵⁰ Legea Asistenței sociale. Disponibil online la: www.infoline.ro. Accesat la data de: 04.06.2013.

ART. 3

(1) Responsabilitatea privind dezvoltarea propriilor capacități de integrare socială și implicarea activă în soluționarea situațiilor de dificultate revine fiecărei persoane, precum și familiei acesteia, autoritățile statului intervenind prin crearea de oportunități egale și, în subsidiar, prin acordarea de beneficii de asistență socială și servicii sociale adecvate.

(2) Statul, prin autoritățile administrației publice centrale și locale, își asumă responsabilitatea de realizare a măsurilor și acțiunilor prevăzute în actele normative privind beneficiile de asistență socială și serviciile sociale.

(3) Statul, prin politicile publice din domeniul serviciilor sociale, contribuie la promovarea, respectarea și garantarea drepturilor beneficiarilor la o viață independentă, împlinită și demnă, precum și la facilitarea participării acestora la viața socială, economică, politică și culturală.

(4) Autoritățile administrației publice centrale asigură elaborarea cadrului legislativ în domeniul asistenței sociale, pentru susținerea categoriilor defavorizate, combaterea sărăciei și a riscului de excludere socială, dezvoltarea politicilor de susținere a familiei pe parcursul întregului ciclu de viață a membrilor acesteia, precum și transferul către autoritățile administrației publice locale și societatea civilă, inclusiv către instituțiile de cult recunoscute de lege, a atribuțiilor și mijloacelor financiare necesare acțiunilor de asistență socială, prevăzute prin legile speciale.

ART. 4

(1) Toți cetățenii români care se află pe teritoriul României, au domiciliul sau reședința în România, cetățenii statelor membre ale Uniunii Europene, ai Spațiului Economic European și cetățenii Confederației Elvețiene, precum și străinii și apatrizii care au domiciliul sau reședința în România au dreptul la asistență socială, în condițiile legislației române, precum și ale reglementărilor Uniunii Europene și ale acordurilor și tratatelor la care România este parte.

(2) Persoanele prevăzute la alin. (1) au dreptul de a fi informate asupra conținutului și modalităților de acordare a măsurilor și acțiunilor de asistență socială.

(3) Dreptul la asistență socială se acordă la cerere sau din oficiu, după caz, în conformitate cu prevederile legii.

ART. 5

Sistemul național de asistență socială se întemeiază pe următoarele valori și principii generale:

a) solidaritatea socială, potrivit căreia întreaga comunitate participă la sprijinirea persoanelor vulnerabile care necesită suport și măsuri de protecție socială pentru depășirea sau limitarea unor situații de dificultate, în scopul asigurării incluziunii sociale a acestei categorii de populație;

b) subsidiaritatea, potrivit căreia, în situația în care persoana sau familia nu își poate asigura integral nevoile sociale, intervin colectivitatea locală și structurile ei asociative și, complementar, statul;

c) universalitatea, potrivit căreia fiecare persoană are dreptul la asistență socială, în condițiile prevăzute de lege;

d) respectarea demnității umane, potrivit căreia fiecărei persoane îi este garantată dezvoltarea liberă și deplină a personalității, îi sunt respectate statutul individual și social și dreptul la intimitate și protecție împotriva oricărui abuz fizic, psihic, intelectual, politic sau economic;

e) abordarea individuală, potrivit căreia măsurile de asistență socială trebuie adaptate situației particulare de viață a fiecărui individ; acest principiu ia în considerare caracterul și cauza unor situații de urgență care pot afecta abilitățile individuale, condiția fizică și mentală, precum și nivelul de integrare socială a persoanei; suportul adresat situației de dificultate individuală constă inclusiv în măsuri de susținere adresate membrilor familiei beneficiarului;

f) parteneriatul, potrivit căruia autoritățile publice centrale și locale, instituțiile publice și private, organizațiile neguvernamentale, instituțiile de cult recunoscute de lege, precum și membrii comunității stabilesc obiective comune, conlucrează și mobilizează toate resursele necesare pentru asigurarea unor condiții de viață decente și demne pentru persoanele vulnerabile;

g) participarea beneficiarilor, potrivit căreia beneficiarii participă la formularea și implementarea politicilor cu impact direct asupra lor, la realizarea programelor individualizate de suport social și se implică activ în viața comunității, prin intermediul formelor de asociere sau direct, prin activități voluntare desfășurate în folosul persoanelor vulnerabile;

h) transparența, potrivit căreia se asigură creșterea gradului de responsabilitate a administrației publice centrale și locale față de cetățean, precum și stimularea participării active a beneficiarilor la procesul de luare a deciziilor;

i) nediscriminarea, potrivit căreia persoanele vulnerabile beneficiază de măsuri și acțiuni de protecție socială fără restricție sau preferință față de rasă, naționalitate, origine etnică, limbă, religie, categorie socială, opinie, sex ori orientare sexuală, vârstă, apartenență politică, dizabilitate, boală cronică necontagioasă, infectare HIV sau apartenență la o categorie defavorizată;

j) eficacitatea, potrivit căreia utilizarea resurselor publice are în vedere îndeplinirea obiectivelor programate pentru fiecare dintre activități și obținerea celui mai bun rezultat în raport cu efectul proiectat;

k) eficiența, potrivit căreia utilizarea resurselor publice are la bază respectarea celui mai bun raport cost-beneficiu;

l) respectarea dreptului la autodeterminare, potrivit căreia fiecare persoană are dreptul de a face propriile alegeri, indiferent de valorile sale sociale, asigurându-se că aceasta nu amenință drepturile sau interesele legitime ale celorlalți;

m) activizarea, potrivit căreia măsurile de asistență socială au ca obiectiv final încurajarea ocupării, în scopul integrării/reintegrării sociale și creșterii calității vieții persoanei, și întărirea nucleului familial;

n) caracterul unic al dreptului la beneficiile de asistență socială, potrivit căruia pentru aceeași nevoie sau situație de risc social se poate acorda un singur beneficiu de același tip;

o) proximitatea, potrivit căreia serviciile sunt organizate cât mai aproape de beneficiar, pentru facilitarea accesului și menținerea persoanei cât mai mult posibil în propriul mediu de viață;

p) complementaritatea și abordarea integrată, potrivit căreia, pentru asigurarea întregului potențial de funcționare socială a persoanei ca membru deplin al familiei, comunității și societății, serviciile sociale trebuie corelate cu toate nevoile beneficiarului și acordate integrat cu o gamă largă de măsuri și servicii din domeniul economic, educațional, de sănătate, cultural etc.;

q) concurența și competitivitatea, potrivit căreia furnizorii de servicii sociale publice și private trebuie să se preocupe permanent de creșterea calității serviciilor acordate și să beneficieze de tratament egal pe piața serviciilor sociale;

r) egalitatea de șanse, potrivit căreia beneficiarii, fără niciun fel de discriminare, au acces în mod egal la oportunitățile de împlinire și dezvoltare personală, dar și la măsurile și acțiunile de protecție socială;

s) confidențialitatea, potrivit căreia, pentru respectarea vieții private, beneficiarii au dreptul la păstrarea confidențialității asupra datelor personale și informațiilor referitoare la viața privată și situația de dificultate în care se află;

t) echitatea, potrivit căreia toate persoanele care dispun de resurse socioeconomice similare, pentru aceleași tipuri de nevoi, beneficiază de drepturi sociale egale;

u) focalizarea, potrivit căreia beneficiile de asistență socială și serviciile sociale se adresează celor mai vulnerabile categorii de persoane și se acordă în funcție de veniturile și bunurile acestora;

v) dreptul la liberă alegere a furnizorului de servicii, potrivit căruia beneficiarul sau reprezentantul legal al acestuia are dreptul de a alege liber dintre furnizorii acreditați.

ART. 6

În sensul prezentei legi, termenii și expresiile de mai jos au următoarea semnificație:

a) acreditarea reprezintă un proces de certificare a îndeplinirii de către furnizori și serviciile sociale acordate a criteriilor, indicatorilor, precum și a standardelor de calitate reglementate pentru fiecare tip de serviciu;

b) ancheta socială este o metodă de investigație întemeiată pe diferite tehnici de culegere și de prelucrare a informației, în scopul analizei situației sociale și economice a persoanelor, familiilor, grupurilor sau comunităților;

c) beneficiile de asistență socială sunt măsuri de redistribuire financiară/materială destinate persoanelor sau familiilor care întrunesc condițiile de eligibilitate prevăzute de lege;

- d) beneficiarul reprezintă persoana care primește beneficii de asistență socială și/sau, după caz, servicii sociale;
- e) comunitatea locală reprezintă membrii organizați ai colectivității locale, formele de asociere a acestora, instituțiile administrației publice locale, precum și alte instituții și servicii publice ori private de interes local;
- f) contractarea serviciilor sociale reprezintă procedura de achiziționare/concesionare a serviciilor sociale, în baza unui contract, încheiat în condițiile legii, de către autoritățile administrației publice locale;
- g) deficiența este consecința pierderii sau a unei anormalități a structurii corpului ori a unei funcții fiziologice;
- h) dizabilitatea este termenul generic pentru afectări, limitări ale activității și restricții în participare, în contextul interacțiunii dintre individul care are o problemă de sănătate și factorii contextuali în care se regăsește, respectiv factorii de mediu și personali;
- i) costul standard reprezintă suma minimă aferentă cheltuielilor anuale necesare furnizării serviciilor sociale, calculată pentru un beneficiar/tipuri de servicii sociale, potrivit standardelor minime de calitate și/sau altor criterii prevăzute de lege. În legislația actuală se utilizează ca termen echivalent standardul minim de cost;
- j) dezvoltarea comunitară reprezintă procesul prin care o comunitate își identifică anumite probleme prioritare, se implică și cooperează în rezolvarea lor, folosind preponderent resurse interne;
- k) domiciliul reprezintă adresa la care persoana declară că are locuința principală, trecută și în documentul de identitate al persoanei;
- l) economia socială reprezintă un sector ce cuprinde activități economice care, în subsidiar și cu condiția menținerii performanței economice, includ obiective de tip social;
- m) eligibilitatea reprezintă setul de condiții obligatorii care trebuie să fie îndeplinite de către potențialul beneficiar pentru a putea fi selectat în vederea acordării beneficiilor de asistență socială și serviciilor sociale;
- n) găzduirea reprezintă asigurarea de către instituțiile furnizoare de servicii sociale a condițiilor de locuit și odihnă pe o perioadă mai mare de 24 de ore;
- o) gospodăria reprezintă unitatea formată din mai multe familii și/sau persoane care locuiesc împreună, contribuie împreună la achiziționarea sau realizarea unor bunuri și a unor venituri din valorificarea acestora ori la consumul lor;
- p) grupul vulnerabil desemnează persoane sau familii care sunt în risc de a-și pierde capacitatea de satisfacere a nevoilor zilnice de trai din cauza unor situații de boală, dizabilitate, sărăcie, dependență de droguri sau de alcool ori a altor situații care conduc la vulnerabilitate economică și socială;
- q) incapacitatea reprezintă reducerea parțială ori totală a posibilității de a realiza o activitate motrică, cognitivă sau un comportament;

r) invaliditatea este o noțiune medico-juridică ce exprimă statutul particular al unei persoane care are limitată capacitatea de muncă și este asigurată în sistemul public de pensii și care beneficiază de drepturi conform legii;

s) îngrijitorul formal este persoana calificată, certificată profesional, care asigură îngrijirea personală, respectiv ajutorul pentru efectuarea activităților de bază și instrumentale ale vieții zilnice de către persoana care și-a pierdut autonomia funcțională;

ș) îngrijitorul informal este persoana necalificată, membru al familiei, rudă sau orice altă persoană, care asigură îngrijirea personală, respectiv ajutorul pentru efectuarea activităților de bază și instrumentale ale vieții zilnice de către persoana care și-a pierdut autonomia funcțională;

t) locuirea reprezintă faptul de a trăi pe raza unei unități administrativ-teritoriale fără a deține o locuință principală sau secundară;

ț) managementul serviciilor sociale reprezintă gestionarea de către conducerea desemnată legal a activităților și resurselor materiale, umane și financiare ale serviciului/instituției/unității de asistență socială;

u) managementul de caz reprezintă o metodă de coordonare și integrare a tuturor activităților destinate grupurilor vulnerabile, de organizare și gestionare a măsurilor de asistență socială specifice, realizate de către asistenții sociali și/sau diferiți specialiști, în acord cu obiectivele stabilite în planurile de intervenție;

v) mediul social de viață reprezintă ansamblul condițiilor de trai în familie și/sau gospodărie, al relațiilor sociale personale, inclusiv mediul în care persoana lucrează, este educată și își desfășoară activitățile sociale obișnuite;

w) nevoia socială reprezintă ansamblul de cerințe indispensabile fiecărei persoane pentru asigurarea condițiilor strict necesare de viață, în vederea asigurării participării sociale sau, după caz, a integrării sociale;

x) nevoia specială reprezintă ansamblul de cerințe indispensabile pentru asigurarea integrării sociale a persoanelor care, din cauza afecțiunilor de sănătate, genetice sau dobândite pe parcursul vieții, prezintă o dizabilitate, precum și a persoanelor care, din diverse motive de natură socială, sunt dezavantajate în dezvoltarea personală;

y) planul individualizat de asistență și îngrijire este documentul elaborat de o echipă multidisciplinară cu participarea beneficiarului/reprezentantului său legal, în care sunt precizate serviciile furnizate beneficiarului;

z) persoanele fără adăpost reprezintă o categorie socială formată din persoane singure ori familii care, din motive singulare sau cumulate de ordin social, medical, financiar-economic, juridic ori din cauza unor situații de forță majoră, trăiesc în stradă, locuiesc temporar la prieteni sau cunoscuți, se află în incapacitate de a susține o locuință în regim de închiriere ori sunt în risc de evacuare, se află în instituții sau penitenciare de unde urmează ca, în termen de 2 luni, să fie externate, respectiv eliberate și nu au domiciliu ori reședință;

aa) persoanele cu dizabilități reprezintă acele persoane care au deficiențe fizice, mentale, intelectuale sau senzoriale de durată, deficiențe care, în interacțiune cu diverse bariere, pot îngreuna participarea deplină și efectivă a persoanelor în societate, în condiții de egalitate cu ceilalți;

bb) persoanele vârstnice sunt persoanele care au împlinit vârsta de 65 de ani;

cc) procesul de incluziune socială reprezintă ansamblul de măsuri și acțiuni multidimensionale din domeniile protecției sociale, ocupării forței de muncă, locuirii, educației, sănătății, informării-comunicării, mobilității, securității, justiției și culturii, destinate combaterii excluziunii sociale și asigurării participării active a persoanelor la toate aspectele economice, sociale, culturale și politice ale societății;

dd) procesul de integrare socială reprezintă interacțiunea dintre individ sau grup și mediul social, prin intermediul căreia se realizează un echilibru funcțional al părților;

ee) protecția socială se definește în contextul principiilor, valorilor și tradițiilor ce guvernează relațiile sociale dintre indivizi, grupuri, comunități și instituții în statele Uniunii Europene și reprezintă un ansamblu de măsuri și acțiuni care au ca scop asigurarea unui anumit nivel de bunăstare și securitate socială pentru întreaga populație și în mod special pentru anumite grupuri sociale. Protecția socială cuprinde două componente de bază: asigurările sociale în sistem contributiv și asistența socială noncontributivă;

ff) protecția specială a copilului se definește ca fiind ansamblul de beneficii de asistență socială și servicii sociale, precum și programe, măsuri și acțiuni complementare destinate îngrijirii și dezvoltării copilului lipsit, temporar sau definitiv, de ocrotirea părinților ori a copilului care nu poate fi lăsat în grija acestora, în vederea protejării intereselor sale;

gg) reședința reprezintă adresa la care persoana fizică declară că are locuința secundară, alta decât cea de domiciliu;

hh) sărăcia reprezintă starea unei/unui persoane/familii/grup/comunități manifestată prin lipsa resurselor strict necesare cumpărării bunurilor și serviciilor considerate a asigura nivelul minim de trai într-o anumită perioadă de timp, raportat la condițiile socioeconomice ale societății. Pragul de sărăcie reprezintă cuantificarea resurselor, iar standardele utilizate pentru stabilirea acestuia sunt influențate de nivelul general al costului vieții, precum și de specificul politicilor sociale adoptate;

ii) serviciile comunitare sunt serviciile sociale organizate într-o unitate administrativ-teritorială organizată la nivel de comună, oraș, municipiu și privesc serviciile acordate la domiciliu și în centre de zi, precum și serviciile rezidențiale adresate exclusiv cetățenilor din unitatea administrativ-teritorială respectivă; sunt similare cu serviciile sociale acordate în comunitate;

jj) situația de dificultate este situația în care se află o persoană care, la un moment dat, pe parcursul ciclului de viață, din cauze socioeconomice, de sănătate și/sau care rezultă din mediul social de viață dezavantajat, și-a pierdut sau limitat propriile capacități de integrare socială; în situația de dificultate se pot afla familii, grupuri de persoane și comunități, ca urmare a afectării majorității membrilor lor;

kk) societatea civilă este formată din persoane asociate sub diferite forme, pe baza unor interese comune, și care își dedică timpul, cunoștințele și experiența pentru a-și promova și

apăra drepturile și interesele; formele asociative pot fi, în principal, asociații și fundații, organizații sindicale și patronale, organizații culturale și de cult, precum și grupuri comunitare informale;

ll) standardul de cost este costul minim aferent cheltuielilor anuale necesare furnizării serviciilor sociale, calculat pentru un beneficiar pe tipuri de servicii sociale, potrivit standardelor minime de calitate și/sau altor criterii prevăzute de lege;

mm) standardul minim de calitate este un set de criterii aprobate prin acte normative obligatorii la nivel național a căror aplicare asigură un nivel minim acceptabil de performanță al procesului de furnizare a serviciilor sociale;

nn) structurile comunitare consultative reprezintă asocierea formală sau informală a unor oameni de afaceri locali, preoți, cadre didactice, medici, consilieri locali, polițiști, alți membri ai comunității, în vederea sprijinirii autorităților administrației publice locale și furnizorilor de servicii sociale în soluționarea nevoilor de servicii sociale ale comunității;

oo) testarea mijloacelor de existență a potențialilor beneficiari de servicii sociale reprezintă procedura de evaluare a veniturilor realizate și a bunurilor mobile și imobile deținute de persoană sau familie, necesare acoperirii nevoilor de consum ale acestora;

pp) venitul reprezintă totalitatea sumelor pe care persoana sau membrii familiei le realizează/primesc ca urmare a unei activități salarizate, independente sau agricole, așa cum sunt acestea definite de Codul fiscal, din valorificarea, folosirea, cedarea unor bunuri aflate în proprietate, precum și cele care provin din drepturi de asigurări sociale de stat, asigurări de șomaj, asistență socială, obligații legale de întreținere, alte indemnizații, alocații și ajutoare cu caracter permanent ori creanțe legale;

qq) victima traficului de persoane reprezintă persoana fizică, subiect pasiv al faptelor de amenințare, violență sau al altor forme de constrângere, răpire, fraudă, înșelăciune și abuz de autoritate, indiferent dacă participă sau nu în procesul penal în calitate de parte vătămată;

rr) violența în familie se referă la orice acțiune fizică sau verbală, săvârșită cu intenție de către un membru de familie împotriva altui membru al aceleiași familii, care provoacă o suferință fizică, psihică, sexuală sau un prejudiciu material.

CAPITOLUL II

Sistemul de beneficii de asistență socială

SECȚIUNEA 1

Definirea și clasificarea beneficiilor de asistență socială

ART. 7

Beneficiile de asistență socială reprezintă o formă de suplimentare sau de substituie a veniturilor individuale/familiale obținute din muncă, în vederea asigurării unui nivel de trai

minimal, precum și o formă de sprijin în scopul promovării incluziunii sociale și creșterii calității vieții anumitor categorii de persoane ale căror drepturi sociale sunt prevăzute expres de lege.

ART. 8

(1) Beneficiile de asistență socială, în funcție de condițiile de eligibilitate, se clasifică astfel:

- a) beneficii de asistență socială selective, bazate pe testarea mijloacelor de trai ale persoanei singure sau familiei;
- b) beneficii de asistență socială universale, acordate fără testarea mijloacelor de trai ale persoanei singure sau ale familiei;
- c) beneficii de asistență socială categoriale, acordate pentru anumite categorii de beneficiari, cu sau fără testarea mijloacelor de trai ale persoanei singure ori familiei.

(2) Testarea mijloacelor de trai ale persoanei singure sau familiei, prevăzută la alin. (1) lit. a), are în vedere:

- a) evaluarea veniturilor bănești reprezentate de toate veniturile realizate în țară sau în afara graniței țării, inclusiv cele care provin din drepturi de asigurări sociale de stat, asigurări de șomaj, obligații legale de întreținere, indemnizații, alocații, ajutoare cu caracter permanent, alte creanțe legale;
- b) evaluarea bunurilor și a veniturilor ce pot fi obținute prin valorificarea/utilizarea bunurilor mobile și imobile aflate în proprietate ori folosință.
- (3) În funcție de scopul și natura lor, beneficiile de asistență socială prevăzute la alin. (1) lit. a) și, după caz, lit. c) se acordă fie doar în baza evaluării veniturilor bănești, fie în baza evaluării cumulate a veniturilor bănești, a bunurilor și a veniturilor ce pot fi obținute prin valorificarea/utilizarea bunurilor mobile și imobile aflate în proprietate ori folosință.

ART. 9

(1) Beneficiile de asistență socială, în funcție de scopul lor, se clasifică astfel:

- a) beneficii de asistență socială pentru prevenirea și combaterea sărăciei și riscului de excluziune socială;
- b) beneficii de asistență socială pentru susținerea copilului și familiei;
- c) beneficii de asistență socială pentru sprijinirea persoanelor cu nevoi speciale;
- d) beneficii de asistență socială pentru situații deosebite.

(2) Beneficiile de asistență socială se acordă în bani sau în natură și cuprind alocații, indemnizații, ajutoare sociale și facilități.

(3) Facilitățile prevăzute la alin. (2) se acordă pentru anumite categorii de beneficiari și pot fi:

a) facilități reprezentate de asigurarea plății unor contribuții de asigurări sociale și/sau asimilarea unor perioade de contribuție;

b) facilități de acces la mediul fizic, informațional și comunicațional.

(4) Facilitățile prevăzute la alin. (3) pot fi completate de facilități fiscale, acordate în condițiile legii.

(5) Beneficiile de asistență socială în natură prevăzute la alin. (2) pot fi ajutoare materiale constând în bunuri de folosință personală sau îndelungată și alimentare, acordate individual ori în cadrul unor programe destinate facilitării accesului la educație, sănătate și ocupare.

(6) În situația în care persoanele cărora li se acordă beneficiile de asistență socială prevăzute la alin. (1) se încadrează/se reîncadrează în muncă, își reiau activitatea profesională sau încep o activitate pe cont propriu, acestea pot beneficia, după caz, în condițiile prevăzute de legile speciale, de:

a) majorări ale beneficiului de asistență socială acordat, dacă se încadrează în condițiile de eligibilitate;

b) prelungirea perioadei de acordare a beneficiului de asistență socială cu maximum 3 luni, începând cu luna încadrării în muncă;

c) stimulente pentru suplinirea unor servicii sociale;

d) alte drepturi prevăzute de lege.

(7) Refuzul unui loc de muncă, al participării la cursuri de formare/calificare/recalificare sau la alte măsuri active prevăzute de lege poate conduce, în condițiile prevăzute de legile speciale, la diminuarea cuantumului beneficiului de asistență socială sau la încetarea acestuia și interdicția de acordare a unui nou beneficiu de asistență socială pe o perioadă de timp determinată.

(8) Angajatorii care încadrează în muncă persoane cărora li se acordă beneficii de asistență socială pot beneficia, în condițiile legii, de facilități fiscale sau de altă natură.

(9) Beneficiile de asistență socială finanțate din bugetul de stat și, după caz, din bugetele locale se acordă sub rezerva achitării de către beneficiar a obligațiilor de plată față de bugetul local.

ART. 10

În funcție de beneficiarul acestora, beneficiile de asistență socială pot avea:

a) caracter individual, acordate persoanei singure, unuia sau mai multor membri din familie a căror nevoie identificată constituie o situație particulară și necesită intervenție individualizată;

b) caracter familial, acordate pentru creșterea calității vieții în familie și menținerea unui mediu familial propice realizării funcțiilor de bază ale acesteia.

SECȚIUNEA a 2-a

Categorii de beneficii de asistență socială

ART. 11

Beneficiile de asistență socială pentru prevenirea și combaterea sărăciei și riscului de excluziune socială se acordă pe perioade determinate de timp sau pentru situații punctuale și pot cuprinde următoarele categorii principale:

- a) ajutoare sociale susținute din bugetul de stat, acordate focalizat, pentru categoriile de populație aflate în risc de sărăcie;
- b) ajutoare sociale comunitare susținute din bugetele locale, acordate focalizat, ca măsuri individuale de suport pentru depășirea unor situații de dificultate temporară;
- c) ajutoare de urgență susținute din bugetul de stat și/sau din bugetele locale, acordate pentru situații datorate calamităților naturale, incendiilor, accidentelor etc.;
- d) burse sociale și ajutoare financiare pentru facilitarea accesului la educație, susținute din bugetul de stat și/sau din bugetele locale;
- e) ajutoare în natură, alimentare și materiale, inclusiv cele acordate în cadrul programelor de sprijin educațional pentru copiii și tinerii proveniți din familii defavorizate, susținute din bugetul de stat și/sau bugetele locale, cum ar fi programe pentru suplimente alimentare, rechizite și alte materiale necesare în procesul de educație;
- f) ajutorul acordat din bugetul de stat pentru refugiați, precum și persoanelor care au obținut protecție subsidiară în România, în condițiile prevăzute de lege;
- g) facilități privind utilizarea mijloacelor de transport în comun, accesul la comunicare și informare, precum și alte facilități prevăzute de lege.

ART. 12

Beneficiile pentru susținerea copilului și a familiei au în vedere nașterea, educația și întreținerea copiilor și cuprind următoarele categorii principale:

- a) alocații pentru copii;
- b) alocații pentru copiii lipsiți, temporar sau permanent, de ocrotirea părinților;
- c) indemnizații pentru creșterea copiilor;
- d) facilități, în condițiile legii.

ART. 13

(1) Beneficiile de asistență socială pentru sprijinirea persoanelor cu nevoi speciale se acordă atât pentru asigurarea nevoilor de bază ale vieții, cât și în scopul promovării și garantării

exercitării de către acestea a drepturilor și libertăților fundamentale și participării depline la viața societății.

(2) Principalele categorii de beneficii de asistență socială pentru sprijinirea persoanelor cu nevoi speciale sunt următoarele:

a) alocații pentru persoanele cu dizabilități;

b) indemnizații de îngrijire;

c) facilități, în condițiile legii.

ART. 14

(1) Nivelurile, respectiv cuantumul beneficiilor de asistență socială se stabilesc în raport cu indicatorul social de referință, prin aplicarea unui indice social de inserție.

(2) Indicatorul social de referință (ISR) reprezintă unitatea exprimată în lei la nivelul căreia se raportează beneficiile de asistență socială, suportate din bugetul de stat, acordate atât în vederea asigurării protecției persoanelor în cadrul sistemului de asistență socială, cât și în vederea stimulării persoanelor beneficiare ale sistemului de asistență socială, pentru a se încadra în muncă.

(3) Valoarea indicatorului social de referință este cea prevăzută de Legea nr. 76/2002 privind sistemul asigurărilor pentru șomaj și stimularea ocupării forței de muncă, cu modificările și completările ulterioare.

(4) Indicele social de inserție (ISI) este coeficientul de multiplicare aplicabil indicatorului social de referință și se stabilește în raport cu tipul de familie, precum și cu scopul beneficiului de asistență socială.

(5) Nivelul beneficiilor de asistență socială cumulate de o persoană singură sau, după caz, de o familie nu poate depăși un coeficient raportat la valoarea indicatorului social de referință. Coeficientul se stabilește anual prin hotărâre a Guvernului, în funcție de tipul familiei și al beneficiilor de asistență socială la care aceasta sau membrii acesteia, respectiv persoana singură au dreptul.

SECȚIUNEA a 3-a

Administrarea beneficiilor de asistență socială

ART. 15

(1) Statul acordă beneficiile de asistență socială prin autoritățile administrației publice centrale sau locale, în conformitate cu prevederile legislației în vigoare în domeniu.

(2) Beneficiile de asistență socială acordate de autoritățile administrației publice centrale, direct sau prin instituțiile aflate în subordinea acestora, se stabilesc în bani sau în natură și reprezintă măsuri financiare destinate asigurării unui standard minim de viață, susținerii familiei și

copilului, promovării și garantării exercitării de către persoanele cu nevoi speciale a drepturilor și libertăților fundamentale.

(3) Beneficiile de asistență socială acordate de autoritățile administrației publice locale se stabilesc în bani sau în natură și sunt măsuri complementare celor prevăzute la alin. (2), susținute din bugetele locale.

ART. 16

(1) Dreptul la beneficii de asistență socială se acordă la cererea scrisă a persoanei îndreptățite, a reprezentantului familiei sau a reprezentantului legal al persoanei îndreptățite.

(2) Cererea este formularul tipizat care conține date privind componența familiei, veniturile realizate de membrii acesteia, bunurile deținute, date referitoare la situația educațională și profesională a acestora, precum și informații referitoare la nevoile speciale și situațiile particulare în care aceștia se află.

(3) Cererea este însoțită în mod obligatoriu de documentele doveditoare privind componența familiei, veniturile realizate de membrii acesteia sau de persoana singură, precum și de orice alte documente privind situația membrilor familiei, prevăzute de lege.

(4) Pentru solicitarea beneficiilor de asistență socială finanțate din bugetul de stat se utilizează un formular unic de cerere. Formularul unic de cerere se stabilește prin hotărâre a Guvernului, în termen de 120 de zile de la data intrării în vigoare a prezentei legi.

(5) Pentru beneficiile de asistență socială acordate din bugetele locale, autoritățile administrației publice locale utilizează formulare de cerere aprobate prin hotărâri ale consiliilor locale.

ART. 17

(1) Cererea, însoțită de documentele justificative, se depune și se înregistrează la autoritatea administrației publice locale în a cărei rază teritorială domiciliază, își are reședința sau, după caz, locuiește/trăiește familia ori persoana singură care solicită unul sau mai multe beneficii de asistență socială.

(2) Pentru beneficiile de asistență socială plătite din bugetul de stat, cererea, certificată de primar, se transmite până pe data de 5 a lunii următoare, pentru luna anterioară, la structura sau, după caz, la serviciul deconcentrat din subordinea plătitorului dreptului, pe bază de borderou, al cărui model se stabilește prin hotărâre a Guvernului, în termen de 120 de zile de la data intrării în vigoare a prezentei legi.

(3) Verificarea îndeplinirii condițiilor de eligibilitate se realizează de către autoritățile administrației publice centrale sau locale, în funcție de tipul și natura beneficiului de asistență socială, pe baza documentelor doveditoare ce însoțesc cererea, a informațiilor furnizate de celelalte baze de date deținute de autorități ale administrației publice centrale și locale, precum și a altor proceduri stabilite de lege.

(4) În termen de 3 ani de la data intrării în vigoare a prezentei legi, sistemul informatic integrat va asigura verificarea datelor înscrise în cerere, precum și a altor informații referitoare la solicitant și situația socioeconomică a acestuia.

(5) Începând cu data la care se împlinesc 6 luni de la începerea funcționării sistemului informatic integrat, cererea se va putea depune fără a fi necesare documente doveditoare. Acestea se vor prezenta doar la solicitarea expresă a autorităților prevăzute la alin. (1) pentru stabilirea anumitor beneficii de asistență socială prevăzute de lege.

ART. 18

(1) Soluționarea cererii privind acordarea dreptului se face prin actul administrativ emis de autoritatea administrației publice centrale sau locale.

(2) Verificarea îndeplinirii de către solicitant a condițiilor de acordare a dreptului se realizează pe baza actelor doveditoare și a informațiilor și procedurilor prevăzute la art. 17 alin. (3).

(3) În situația în care sunt îndeplinite condițiile legale, dreptul la beneficiile de asistență socială se acordă începând cu luna următoare depunerii cererii.

(4) Încetarea dreptului se face începând cu luna următoare celei în care nu mai sunt îndeplinite condițiile de eligibilitate.

(5) Procedura de înregistrare și soluționare a cererii de acordare a beneficiilor de asistență socială se reglementează prin legi speciale.

ART. 19

Autoritățile administrației publice centrale și locale, precum și instituțiile publice furnizează, fără plată, autorităților administrației publice centrale sau locale care asigură beneficiile de asistență socială, date și informații din bazele de date deținute, gestionate sau administrate, necesare pentru realizarea verificărilor prevăzute la art. 17 alin. (3) și art. 18 alin. (2).

ART. 20

(1) Plata beneficiilor sociale se poate efectua, în funcție de specificul acestora și opțiunea titularului, prin mandat poștal, în cont bancar, în tichete sociale sau altă formă de plată, conform legii. Modalitatea de acordare a tichetelor sociale se stabilește prin legile speciale.

(2) Plata beneficiilor de asistență socială se efectuează în luna curentă pentru luna anterioară, iar prima plată a acestora se efectuează în termen de maximum 30 de zile de la stabilirea dreptului.

(3) În cazul achitării drepturilor de beneficii de asistență socială prin mandat poștal sau în cont bancar, ordonatorii principali de credite, ordonatorii secundari/terțieri de credite sau persoanele delegate să îndeplinească această atribuție încheie la nivel național, respectiv local, convenții cu furnizorul de servicii poștale, cu respectarea prevederilor legale privind atribuirea contractelor de achiziție publică, a contractelor de concesiune de lucrări publice și a contractelor de concesiune de servicii.

ART. 21

(1) Pentru achitarea drepturilor se stabilește un comision de transmitere.

(2) În cazul achitării drepturilor în cont bancar, comisionul prevăzut la alin. (1) nu poate fi mai mare de 0,1% din drepturile achitate și va fi stabilit prin negociere, între autoritățile administrației publice centrale sau, după caz, locale și unitățile bancare.

(3) În cazul achitării drepturilor prin mandat poștal, comisionul prevăzut la alin. (1) se calculează prin aplicarea unui coeficient negociabil ce nu poate depăși nivelul stabilit prin legea bugetară anuală.

(4) Condițiile de plată și fluxul financiar al plăților se stabilesc prin Convenția încheiată între părți.

SECȚIUNEA a 4-a

Noțiuni specifice sistemului de beneficii de asistență socială

ART. 22

(1) Prin familie se înțelege soțul și soția sau soțul, soția și copiii lor necăsătoriți, care au domiciliul ori reședința comună înscrisă în actele de identitate și care gospodăresc împreună.

(2) Se consideră familie și frații fără copii, care gospodăresc împreună și au domiciliul sau reședința comună, separat de domiciliul ori reședința părinților.

(3) Se asimilează termenului familie, bărbatul și femeia necăsătoriți, cu copiii lor și ai fiecăruia dintre ei, care locuiesc și gospodăresc împreună, dacă aceasta se consemnează în ancheta socială.

(4) Familia extinsă desemnează copilul, părinții și rudele acestuia până la gradul IV inclusiv.

(5) Termenul familie monoparentală desemnează familia formată din persoana singură și copilul/copiii aflați în întreținere și care locuiesc împreună cu aceasta.

(6) Prin persoană singură, se înțelege persoana care se află în una dintre următoarele situații:

a) este necăsătorită;

b) este văduvă;

c) este divorțată;

d) al cărei soț/soție este declarat/declarată dispărut/dispărută prin hotărâre judecătorească;

e) al cărei soț/soție este arestat/arestată preventiv pe o perioadă mai mare de 30 de zile sau execută o pedeapsă privativă de libertate și nu participă la întreținerea copiilor;

f) nu a împlinit vârsta de 18 ani și se află în una dintre situațiile prevăzute la lit. a) - e);

g) a fost numită tutore sau i s-au încredințat ori dat în plasament unul sau mai mulți copii și se află în una dintre situațiile prevăzute la lit. a) - e).

(7) Prin termenul copil se înțelege persoana care nu a împlinit vârsta de 18 ani și nu a dobândit capacitatea deplină de exercițiu, în condițiile legii.

ART. 23

(1) Reprezentantul familiei este membrul familiei care are capacitate deplină de exercițiu a drepturilor civile și care solicită, în numele familiei, acordarea drepturilor la beneficii de asistență socială. Reprezentantul familiei se stabilește de către soți sau, în caz de neînțelegere între aceștia, de către autoritatea tutelară.

(2) În cazul familiei monoparentale, reprezentantul familiei este persoana singură.

(3) În cazul persoanei singure care are copii în întreținere și nu a împlinit vârsta de 18 ani, reprezentantul familiei este persoana singură, dacă are capacitate deplină de exercițiu sau, după caz, reprezentantul legal/ocrotitorul legal al acesteia.

(4) Reprezentantul legal este persoana desemnată, în condițiile legii, să reprezinte interesul persoanei lipsite de capacitate deplină de exercițiu a drepturilor civile sau al persoanei lipsite de discernământ.

(5) Reprezentantul legal al copilului este părintele sau persoana desemnată potrivit legii să exercite drepturile și să îndeplinească obligațiile părintești față de copil.

ART. 24

(1) Prin locuința de domiciliu sau reședință se înțelege construcția aflată în proprietate personală ori închiriată sau asupra căreia exercită un drept de folosință în condițiile legii, cu dependențele, dotările și utilitățile necesare, formată din una sau mai multe camere, care acoperă condițiile minimale de odihnă, preparare a hranei, educație și igienă ale persoanei singure sau familiei, conform anexei nr. 1 la Legea locuinței nr. 114/1996, republicată, cu modificările și completările ulterioare.

(2) Se asimilează locuinței de domiciliu sau reședinței și locuința de necesitate, precum și locuința socială, astfel cum sunt acestea definite potrivit prevederilor Legii nr. 114/1996 republicată, cu modificările și completările ulterioare.

(3) Prin locuință cu condiții improprii se înțelege locuința improvizată sau construcția cu destinație de locuință care nu îndeplinește cerințele minimale prevăzute la lit. A din anexa nr. 1 la Legea nr. 114/1996, republicată, cu modificările și completările ulterioare.

(4) Prin persoană fără locuință se înțelege persoana care nu are stabilit un domiciliu sau o reședință, potrivit dispozițiilor Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 97/2005 privind evidența, domiciliul, reședința și actele de identitate ale cetățenilor români, republicată, nu deține o locuință principală sau, după caz, o locuință secundară.

ART. 25

(1) Livretul de familie, astfel cum acesta este stabilit prin Hotărârea Guvernului nr. 495/1997 privind conținutul, eliberarea și actualizarea livretului de familie, reprezintă documentul dovăditor privind componența familiei în vederea acordării beneficiilor sociale.

(2) Livretul de familie se eliberează și se actualizează în condițiile prevăzute de Hotărârea Guvernului nr. 495/1997.

ART. 26

(1) Titularul beneficiilor de asistență socială este persoana îndreptățită sau, după caz, reprezentantul familiei.

(2) Pentru beneficiile de asistență socială care au caracter familial, beneficiarul este familia.

(3) Pentru beneficiile de asistență socială care au caracter individual, beneficiarul este persoana îndreptățită.

CAPITOLUL III

Sistemul de servicii sociale

SECȚIUNEA 1

Definirea și clasificarea serviciilor sociale

ART. 27

(1) Serviciile sociale reprezintă activitatea sau ansamblul de activități realizate pentru a răspunde nevoilor sociale, precum și celor speciale, individuale, familiale sau de grup, în vederea depășirii situațiilor de dificultate, prevenirii și combaterii riscului de excluziune socială, promovării incluziunii sociale și creșterii calității vieții.

(2) Serviciile sociale sunt servicii de interes general și se organizează în forme/structuri diverse, în funcție de specificul activității/activităților derulate și de nevoile particulare ale fiecărei categorii de beneficiari.

ART. 28

(1) Serviciile sociale au caracter proactiv și presupun o abordare integrată a nevoilor persoanei, în relație cu situația socioeconomică, starea de sănătate, nivelul de educație și mediul social de viață al acesteia.

(2) Pornind de la nevoile fiecărei persoane, serviciile sociale pot avea o adresabilitate mai largă, la nivel de grup sau comunitate.

(3) Pentru realizarea unor acțiuni sociale coerente, unitare și eficiente în beneficiul persoanei, serviciile sociale se pot organiza și acorda în sistem integrat cu serviciile de ocupare, de sănătate, de educație, precum și cu alte servicii sociale de interes general, după caz.

ART. 29

Clasificarea serviciilor sociale are la bază următoarele criterii:

a) scopul serviciului;

b) categoriile de beneficiari cărora li se adresează;

c) regimul de asistare, respectiv regimul rezidențial sau nerezidențial;

- d) locul de acordare;
- e) regimul juridic al furnizorului de servicii sociale;
- f) regimul de acordare.

ART. 30

(1) După scopul lor, serviciile sociale pot fi clasificate în: servicii de asistență și suport pentru asigurarea nevoilor de bază ale persoanei, servicii de îngrijire personală, de recuperare/reabilitare, de inserție/reinserție socială etc.

(2) După categoriile de beneficiari, serviciile sociale pot fi clasificate în servicii sociale destinate copilului și/sau familiei, persoanelor cu dizabilități, persoanelor vârstnice, victimelor violenței în familie, persoanelor fără adăpost, persoanelor cu diferite adicții, respectiv consum de alcool, droguri, alte substanțe toxice, internet, jocuri de noroc etc., victimelor traficului de persoane, persoanelor private de libertate, persoanelor sancționate cu măsură educativă sau pedeapsă neprivativă de libertate aflate în supravegherea serviciilor de probațiune, persoanelor cu afecțiuni psihice, persoanelor din comunități izolate, șomerilor de lungă durată, precum și servicii sociale de suport pentru aparținătorii beneficiarilor.

(3) După regimul de asistare, serviciile sociale se clasifică în:

- a) servicii cu cazare, pe perioadă determinată sau nedeterminată: centre rezidențiale, locuințe protejate, adăposturi de noapte etc.;
- b) servicii fără cazare: centre de zi, centre și/sau unități de îngrijire la domiciliu, cantine sociale, servicii mobile de acordare a hranei, ambulanța socială etc.

(4) După locul de acordare, serviciile sociale se asigură:

- a) la domiciliul beneficiarului;
- b) în centre de zi;
- c) în centre rezidențiale;
- d) la domiciliul persoanei care acordă serviciul;
- e) în comunitate.

(5) După regimul juridic al furnizorului, serviciile sociale pot fi organizate ca structuri publice sau private.

(6) După regimul de acordare serviciile se acordă în regim normal și regim special:

- a) servicii acordate în regim de accesare, contractare și documentare uzuale;
- b) servicii acordate în regim special cu eligibilitate și accesibilitate extinsă, care vizează măsurile preventive care se oferă în regim de birocrație redusă și un set de servicii sociale, care vor fi accesate de beneficiari doar în condițiile păstrării anonimatului, respectiv de persoane

dependente de droguri, alcool, prostituate, victimele violenței în familie etc. Serviciile acordate în regim special pot fi furnizate fără a încheia contract cu beneficiarii;

c) categoria serviciilor acordate în regim special este reglementată prin lege specială.

ART. 31

(1) Serviciile de îngrijire personală se adresează persoanelor dependente care, ca urmare a pierderii autonomiei funcționale din cauze fizice, psihice sau mintale, necesită ajutor semnificativ pentru a realiza activitățile uzuale ale vieții de zi cu zi.

(2) Situația de dependență este o consecință a bolii, traumei și dizabilității și poate fi exacerbată de absența relațiilor sociale și a resurselor economice adecvate.

ART. 32

(1) Ajutorul acordat pentru îndeplinirea activităților uzuale ale vieții zilnice privește două categorii de activități:

a) activități de bază ale vieții zilnice, în principal: asigurarea igienei corporale, îmbrăcare și dezbrăcare, hrănire și hidratare, asigurarea igienei eliminărilor, transfer și mobilizare, deplasare în interior, comunicare;

b) activități instrumentale ale vieții zilnice, în principal: prepararea hranei, efectuarea de cumpărături, activități de menaj și spălătorie, facilitarea deplasării în exterior și însoțire, activități de administrare și gestionare a bunurilor, acompaniere și socializare.

(2) Îngrijirea persoanei care necesită pe o perioadă mai lungă de 60 de zile ajutor pentru îndeplinirea activităților de bază și instrumentale ale vieții zilnice este definită ca îngrijire de lungă durată.

(3) Îngrijirea de lungă durată se asigură la domiciliu, în centre rezidențiale, în centre de zi, la domiciliul persoanei care acordă serviciul și în comunitate.

ART. 33

(1) Serviciile de îngrijire personală se pot organiza și acorda integrat cu alte servicii, cum ar fi:

a) servicii de îngrijire medicală;

b) servicii de reabilitare și adaptare a ambientului: mici amenajări, reparații și altele asemenea;

c) alte servicii de recuperare/reabilitare: kinetoterapie, fizioterapie, gimnastică medicală, terapie ocupațională, psihoterapie, psihopedagogie, logopedie podologie și altele asemenea.

(2) Serviciile de îngrijire personală pot fi acompaniate de servicii de consiliere socială, juridică și de informare.

ART. 34

Categoriile și tipurile de servicii sociale, activitățile și funcțiile aferente fiecărui tip de serviciu, precum și regulamentele-cadru de organizare și funcționare se stabilesc prin Nomenclatorul

serviciilor sociale, aprobat prin hotărâre a Guvernului, la propunerea Ministerului Muncii, Familiei și Protecției Sociale.

SECȚIUNEA a 2-a

Beneficiarii și furnizorii de servicii sociale

ART. 35

(1) Beneficiază de servicii sociale persoanele și familiile aflate în situații de dificultate, cu respectarea condițiilor prevăzute la art. 4.

(2) Grupurile și comunitățile aflate în situații de dificultate beneficiază de servicii sociale, în cadrul programelor de acțiune comunitară destinate prevenirii și combaterii riscului de marginalizare și excluziune socială, aprobate prin hotărâri ale consiliilor județene/locale.

ART. 36

(1) Orice persoană dependentă are dreptul la servicii de îngrijire personală, acordate în funcție de nevoile individuale de ajutor, situația familială, socio-economică și mediul personal de viață.

(2) Beneficiarii serviciilor de îngrijire personală sunt persoanele vârstnice, persoanele cu dizabilități și bolnavii cronici.

ART. 37

(1) Furnizorii de servicii sociale sunt persoane fizice sau juridice, de drept public ori privat.

(2) Furnizori publici de servicii sociale pot fi:

a) structurile specializate din cadrul/subordinea autorităților administrației publice locale și autoritățile executive din unitățile administrativ-teritoriale organizate la nivel de comună, oraș, municipiu și sectoare ale municipiului București;

b) autoritățile administrației publice centrale ori alte instituții aflate în subordinea sau coordonarea acestora care au stabilite prin lege atribuții privind acordarea de servicii sociale pentru anumite categorii de beneficiari;

c) unitățile sanitare, unitățile de învățământ și alte instituții publice care dezvoltă, la nivel comunitar, servicii sociale integrate.

(3) Furnizori privați de servicii sociale pot fi:

a) organizațiile neguvernamentale, respectiv asociațiile și fundațiile;

b) cultele recunoscute de lege;

c) persoanele fizice autorizate în condițiile legii;

d) filialele și sucursalele asociațiilor și fundațiilor internaționale recunoscute în conformitate cu legislația în vigoare;

e) operatorii economici, în condiții speciale, prevăzute de lege.

ART. 38

(1) Pentru a acorda servicii sociale pe teritoriul României, furnizorii de servicii sociale, indiferent de forma lor juridică, trebuie acreditați în condițiile legii.

(2) Serviciile sociale pot funcționa pe teritoriul României numai dacă sunt acreditate în condițiile legii.

(3) Acreditarea furnizorilor, precum și a serviciilor sociale acordate de aceștia se reglementează prin lege specială.

SECȚIUNEA a 3-a

Organizarea și administrarea serviciilor sociale

ART. 39

Responsabilitatea dezvoltării, administrării și acordării serviciilor sociale este partajată astfel:

a) elaborarea politicilor publice, programelor și strategiilor naționale în domeniu, reglementarea, coordonarea și controlul aplicării lor, precum și evaluarea și monitorizarea calității serviciilor sociale - în responsabilitatea autorităților administrației publice centrale;

b) organizarea, administrarea și acordarea serviciilor sociale - în responsabilitatea autorităților administrației publice locale, atribuții ce pot fi externalizate către sectorul neguvernamental, instituțiile de cult, alte persoane fizice și juridice de drept public sau privat, în condițiile legii;

c) finanțarea serviciilor sociale, în condițiile legii - din bugetul local, din contribuția beneficiarului și/sau, după caz, a familiei acestuia, bugetul de stat, precum și din alte surse.

ART. 40

(1) Serviciile sociale se organizează și se acordă la nivelul comunității.

(2) Serviciile sociale au la bază identificarea și evaluarea nevoilor sociale individuale, familiale sau de grup și elaborarea planurilor de intervenție pentru prevenirea, combaterea și soluționarea situațiilor de dificultate.

(3) Furnizorii de servicii sociale asigură activitățile prevăzute la alin. (2) prin asistenți sociali angajați în structurile proprii sau, în lipsa acestora, pot achiziționa serviciile acordate de asistenți sociali înregistrați cu cabinete individuale sau societăți civile profesionale de asistență socială.

(4) În situația în care, din cauze obiective, nu se pot angaja asistenți sociali sau achiziționa serviciile acestora, furnizorii de servicii sociale pot angaja lucrători sociali pentru realizarea activităților de identificare și, după caz, de evaluare a nevoilor persoanelor care solicită acordarea de beneficii de asistență socială și servicii sociale.

ART. 41

(1) Serviciile sociale acordate și administrate de către autoritățile administrației publice locale se înființează prin hotărâre a consiliului local și pot fi organizate ca structuri cu sau fără personalitate juridică.

(2) Structurile publice cu personalitate juridică sunt organizate ca instituții de asistență socială conduse de un director, sprijinit de un consiliu consultativ compus din reprezentanți ai beneficiarilor și ai partenerilor sociali din unitatea administrativ-teritorială respectivă.

(3) Structurile publice fără personalitate juridică se organizează ca unități de asistență socială în cadrul aparatului de specialitate al primarului, precum și în cadrul serviciului public de asistență socială din subordinea consiliilor județene, consiliilor locale ale municipiilor și orașelor, consiliilor locale ale sectoarelor municipiului București și Consiliului General al Municipiului București.

(4) În scopul realizării unui management eficient, în cazul unităților de asistență socială, responsabilitatea privind coordonarea și administrarea resurselor umane și materiale aferente serviciului respectiv poate fi delegată șefului unității.

(5) Instituțiile și unitățile de asistență socială funcționează sub denumiri diverse, cum ar fi: centre de zi sau rezidențiale, locuințe protejate și unități protejate, complexuri multifuncționale sau complexuri de servicii, cantine sociale, servicii mobile de distribuție a hranei etc.

ART. 42

(1) Serviciile sociale înființate de furnizorii publici și privați se organizează la nivel teritorial astfel:

a) servicii sociale de interes local, adresate beneficiarilor care trăiesc și locuiesc pe raza teritorială a comunei, orașului, municipiului, respectiv a sectoarelor municipiului București;

b) servicii sociale de interes județean, adresate beneficiarilor care trăiesc și locuiesc pe raza teritorială a județului.

(2) Serviciile sociale pot deservi beneficiari din mai multe județe, caz în care înființarea, organizarea și finanțarea acestora au la bază un contract de parteneriat care se aprobă prin hotărâri ale consiliilor județene sau locale partenere.

(3) Prevederile alin. (2) se aplică în mod corespunzător și în cazul serviciilor sociale de interes local care se adresează beneficiarilor din mai multe comune, orașe și municipii din cadrul aceluiași județ ori sectoare ale municipiului București, iar contractele de parteneriat se aprobă prin hotărârile consiliilor locale partenere.

(4) În scopul dezvoltării serviciilor sociale, autoritățile administrației publice locale pot încheia contracte de parteneriat public-privat, în condițiile Legii parteneriatului public-privat nr. 178/2010, cu modificările și completările ulterioare.

(5) Autoritățile administrației publice locale vor asigura informarea beneficiarilor cu privire la serviciile oferite de furnizorii privați de servicii sociale.

ART. 43

(1) Serviciile sociale înființate de furnizorii de servicii sociale, publici sau privați, se organizează la nivel teritorial în condițiile prevăzute la art. 42 alin. (1), cu respectarea prevederilor Nomenclatorului serviciilor sociale, precum și a standardelor de calitate, regulilor

generale de normare minimă de personal care stau la baza stabilirii standardelor de cost, reglementate de legislația specială.

(2) La nivel național se organizează un sistem de evidență a serviciilor sociale care cuprinde datele și informațiile referitoare la serviciile sociale.

(3) Modalitatea de organizare, administrare și funcționare a sistemului de evidență prevăzut la alin. (2) se aprobă prin ordin al ministrului muncii, familiei și protecției sociale.

SECȚIUNEA a 4-a

Procesul de acordare a serviciilor sociale

ART. 44

(1) Serviciile sociale se acordă la solicitarea persoanei, după caz, a reprezentantului său legal, precum și din oficiu.

(2) Solicitarea pentru acordarea de servicii sociale se adresează serviciului public de asistență socială organizat în subordinea autorităților administrației publice locale.

(3) Solicitarea pentru acordarea de servicii sociale poate fi adresată și direct unui furnizor privat de servicii sociale, situație în care, dacă se încheie un contract de prestări servicii cu persoana solicitantă, furnizorul are obligația de a informa, în scris, autoritatea administrativ-teritorială pe a cărei rază teritorială își are domiciliul sau reședința beneficiarul serviciului respectiv.

ART. 45

(1) Acordarea serviciilor sociale se realizează în baza unui contract, încheiat între furnizorul de servicii sociale și beneficiar, în care se stipulează serviciile acordate, drepturile și obligațiile părților, precum și condițiile de finanțare.

(2) Modelul contractului prevăzut la alin. (1) se aprobă prin ordin al ministrului muncii, familiei și protecției sociale.

ART. 46

Procesul de acordare a serviciilor sociale are următoarele etape obligatorii:

- a) evaluarea inițială;
- b) elaborarea planului de intervenție;
- c) evaluarea complexă;
- d) elaborarea planului individualizat de asistență și îngrijire;
- e) implementarea măsurilor prevăzute în planul de intervenție și în planul individualizat;
- f) monitorizarea și evaluarea acordării serviciilor.

ART. 47

(1) Evaluarea inițială și planul de intervenție sunt realizate de asistentul social sau, în lipsa acestuia, de personalul cu competențe în domeniul asistenței sociale din cadrul serviciului public de asistență socială din subordinea autorităților administrației publice locale.

(2) Evaluarea inițială are drept scop identificarea nevoilor individuale și familiale, în baza cărora este elaborat planul de intervenție.

(3) Planul de intervenție realizat în condițiile alin. (2) se adresează persoanei și, după caz, familiei acesteia și cuprinde măsurile de asistență socială, respectiv serviciile recomandate pentru soluționarea situațiilor de nevoie sau risc social identificate, precum și beneficiile de asistență socială la care persoana are dreptul.

(4) În cadrul procesului de evaluare inițială, persoana primește gratuit informațiile referitoare la riscurile sociale și drepturile de protecție socială de care poate beneficia, precum și, după caz, consilierea necesară în vederea depășirii situațiilor de dificultate.

(5) Evaluarea inițială poate avea în vedere inclusiv realizarea diagnozei sociale la nivelul grupului și comunității și elaborarea planului de servicii comunitare.

ART. 48

(1) În condițiile în care evaluarea inițială evidențiază existența unor nevoi speciale pentru a căror rezolvare se impune participarea unei echipe interdisciplinare și/sau implicarea altor instituții, se recomandă efectuarea evaluării complexe.

(2) Personalul de specialitate din cadrul echipelor interdisciplinare prevăzute la alin. (1), în activitatea de evaluare desfășurată, utilizează, de regulă, instrumente și tehnici standardizate, specifice domeniului propriu de activitate.

(3) Evaluarea complexă se efectuează în cadrul structurilor de specialitate organizate conform prevederilor legilor speciale.

ART. 49

(1) Evaluarea complexă a persoanelor cu dizabilități și a persoanelor care și-au pierdut total sau cel puțin jumătate din capacitatea de muncă și a persoanelor vârstnice prevăzută la art. 48 are drept scop identificarea detaliată a nevoilor persoanei și elaborarea unui program de suport strict individualizat care conține ansamblul de măsuri și servicii sociale, de educație, medicale, de recuperare și adaptare/readaptare necesare a fi acordate persoanei pentru facilitarea integrării/reintegrării sociale a acesteia.

(2) Procesul de evaluare complexă urmărește, în principal, următoarele aspecte:

a) evaluarea capacităților fizice, mentale și senzoriale pentru încadrarea în grade de dizabilitate, invaliditate sau dependență, precum și stabilirea nivelului de afectare a autonomiei funcționale cu privire la abilitățile de realizare a activităților uzuale ale vieții zilnice, a abilităților de învățare și de adaptare la o viață independentă, precum și a capacității de îndeplinire a cerințelor unei profesii/ocupații;

- b) evaluarea familiei privind capacitatea acesteia de a asigura condițiile necesare creșterii, îngrijirii și educării copilului, precum și de a realiza obligațiile de întreținere ce îi revin, conform legii;
- c) evaluarea mediului fizic și social în care trăiește persoana și/sau familia;
- d) evaluarea gradului de inserție sau integrare socială;
- e) evaluarea potențialului persoanei de a se implica în acțiunile, programele și serviciile de sprijinire pentru depășirea situațiilor de dificultate;
- f) evaluarea percepției persoanei asupra propriilor nevoi, a vulnerabilității și consecințelor asupra siguranței și securității personale.

ART. 50

(1) Pe baza rezultatelor evaluării complexe se stabilesc măsurile de protecție specială, serviciile de îngrijire personală și drepturile la beneficii de asistență socială sau alte prestații de asigurări sociale, după caz.

(2) În urma evaluării complexe se elaborează un plan individualizat de îngrijire și asistență care, pentru a fi eficient și implementabil, trebuie să țină cont de aspecte privind:

- a) motivația persoanei sau a reprezentantului legal al acesteia de a solicita autorităților statului asistență și îngrijire;
- b) motivația persoanei de a participa activ la programele, măsurile de intervenție și serviciile sociale recomandate;
- c) consecințele negative asupra persoanei în cazul neacordării serviciilor sociale necesare;
- d) percepția proprie privind capacitatea funcțională, performanțele și resursele;
- e) capacitatea rețelei informale constituite din persoanele prevăzute la art. 52 alin. (2) lit. b) de a acorda servicii sociale;
- f) nevoile de suport ale personalului de asistență și îngrijire formală și informală;
- g) existența serviciilor sociale în comunitate, modul în care acestea pot răspunde nevoilor persoanei, precum și posibilitatea de acces a beneficiarului la serviciul respectiv.

(3) Pe baza rezultatelor evaluării complexe, beneficiarului i se prezintă lista furnizorilor acreditați de servicii existenți, care pot acoperi total sau parțial nevoile identificate. Beneficiarul are dreptul să aleagă în mod liber dintre furnizorii de servicii acreditați.

ART. 51

(1) Furnizarea serviciilor sociale se realizează în baza planului individualizat de asistență și îngrijire, elaborat de furnizorul de servicii sociale cu acordul și participarea beneficiarului.

(2) În vederea monitorizării eficienței serviciilor sociale furnizate, precum și pentru stabilirea continuării intervenției sau scoaterii din evidență a cazului, situația beneficiarului se reevaluează periodic, în condițiile prevăzute de legislația specială.

ART. 52

(1) În cazul serviciilor de îngrijire personală la domiciliu, acordarea acestora se planifică și se programează în vizite zilnice, săptămânale sau lunare, repartizate la intervale regulate.

(2) Îngrijirea personală la domiciliu poate fi formală și informală:

a) îngrijirea formală se asigură de persoana calificată, certificată profesional, în condițiile legii;

b) îngrijirea informală se asigură de membrii de familie, prieteni, vecini sau o altă persoană necalificată care își asumă responsabilitatea îngrijirii persoanei.

(3) Persoana dependentă care necesită asistență și/sau supraveghere permanentă poate beneficia de îngrijire zilnică acordată la domiciliu, de îngrijitorul formal, pentru maximum 8 ore/zi, consecutive sau repartizate la intervale regulate pe parcursul zilei.

(4) Prin excepție de la prevederile alin. (3), îngrijirea personală acordată la domiciliu poate fi asigurată, pe o perioadă mai mare de 8 ore/zi, de îngrijitori informali calificați sau de îngrijitori formali, numai în condițiile prevăzute expres de lege.

(5) Persoanele aflate în situația prevăzută la alin. (3), care solicită asistare în centre rezidențiale, au prioritate în cazul în care nu au familie sau familia acestora nu le poate asigura îngrijirea necesară.

(6) Serviciile de îngrijire care presupun ajutor pentru îndeplinirea activităților instrumentale ale vieții zilnice sunt acordate de îngrijitori informali și voluntari și, numai în lipsa acestora, de îngrijitori formali.

CAPITOLUL IV

Măsurile integrate de asistență socială

SECȚIUNEA 1

Prevenirea și combaterea sărăciei și riscului de excluziune socială

ART. 53

(1) Măsurile de prevenire și combatere a sărăciei și riscului de excluziune socială se înscriu în cadrul general de acțiuni multidimensionale ale procesului de incluziune socială prin care se asigură oportunitățile și resursele necesare pentru participarea persoanelor vulnerabile în mod deplin la viața economică, socială și culturală a societății, precum și la procesul de luare a deciziilor care privesc viața și accesul lor la drepturile fundamentale.

(2) Pentru prevenirea și combaterea sărăciei și a riscului de excluziune socială, prin politicile publice inițiate, statul:

a) asigură accesul persoanelor vulnerabile la unele drepturi fundamentale, cum ar fi: dreptul la locuință, la asistență socială și medicală, la educație și la loc de muncă;

b) instituie măsuri de sprijin conform nevoilor particulare ale persoanelor, familiilor și grupurilor defavorizate.

(3) Armonizarea politicilor destinate cunoașterii, prevenirii și combaterii situațiilor care determină sărăcia și riscul de excluziune socială se realizează în cadrul mecanismului național pentru promovarea incluziunii sociale, constituit conform legii, cu participarea autorităților administrației publice centrale și locale și a reprezentanților organizațiilor societății civile.

(4) În cadrul acțiunilor multidimensionale ale procesului de incluziune socială se înscriu și activitățile din domeniul economiei sociale, orientate spre generarea sau asigurarea de locuri de muncă pentru persoanele prevăzute la alin. (1). Organizarea și funcționarea sectorului economiei sociale se reglementează prin lege specială.

ART. 54

(1) Persoanele singure și familiile care nu dispun de resursele necesare pentru satisfacerea unui nivel de trai minimal au dreptul la beneficii de asistență socială și servicii sociale, acordate în funcție de nevoile identificate ale fiecărei persoane sau familii.

(2) Nivelul de trai minimal reprezintă limita exprimată în lei care asigură nevoile de bază cum ar fi: hrană, îmbrăcăminte, igienă personală, menținerea și salubritatea locuinței și se calculează în raport cu pragul sărăciei conform metodologiei utilizate la nivelul statelor membre ale Uniunii Europene.

ART. 55

(1) Beneficiile de asistență socială pentru prevenirea și combaterea sărăciei și riscului de excluziune socială sunt destinate asigurării mijloacelor financiare minime necesare traiului zilnic, precum și suplimentării veniturilor sau mijloacelor persoanei ori familiei aflate în situația prevăzută la art. 54 alin. (1) și se bazează pe testarea mijloacelor de trai.

(2) Beneficiile de asistență socială acordate pentru prevenirea și combaterea sărăciei și riscului de excluziune socială sunt cele prevăzute la art. 11.

(3) Principala formă de sprijin pentru prevenirea și combaterea sărăciei și riscului de excluziune socială este venitul minim de inserție acordat din bugetul de stat ca diferență între nivelurile prevăzute prin lege specială și venitul net al familiei sau al persoanei singure realizat ori obținut într-o anumită perioadă de timp, în scopul garantării unui venit minim fiecărei persoane din România.

ART. 56

(1) Principalele categorii de servicii sociale având drept scop exclusiv prevenirea și combaterea sărăciei și riscului de excluziune socială sunt adresate persoanelor și familiilor fără venituri sau cu venituri reduse, persoanelor fără adăpost, victimelor traficului de persoane, precum și persoanelor private de libertate.

(2) Familiile și persoanele singure fără venituri sau cu venituri reduse pot beneficia de o gamă diversificată de servicii sociale adaptate nevoilor individuale, cum ar fi servicii de consiliere și informare, servicii de inserție/reinserție socială, servicii de reabilitare și altele asemenea.

ART. 57

Serviciile sociale adresate persoanelor fără adăpost au drept scop asigurarea de găzduire pe perioadă determinată, asociată cu acordarea unor servicii de consiliere și de reinserție sau reintegrare socială, în concordanță cu nevoile individuale identificate.

ART. 58

(1) Autoritățile administrației publice locale au responsabilitatea înființării, organizării și administrării serviciilor sociale pentru persoanele fără adăpost.

(2) Pentru copiii străzii, pentru persoanele vârstnice singure sau fără copii și persoanele cu dizabilități care trăiesc în stradă, autoritățile administrației publice locale au obligația de a înființa pe raza lor teritorială servicii sociale adecvate și adaptate nevoilor acestora.

(3) Pentru persoanele care trăiesc în stradă, autoritățile administrației publice locale au obligația de a organiza adăposturi de urgență pe timp de iarnă.

ART. 59

(1) Serviciile sociale adresate persoanelor care trăiesc în stradă pot fi organizate ca:

a) echipe mobile de intervenție în stradă sau servicii de tip ambulanță socială;

b) adăposturi de noapte;

c) centre rezidențiale cu găzduire pe perioadă determinată.

(2) În scopul prevenirii și combaterii riscului ca tinerii care părăsesc sistemul de protecție a copilului să devină persoane fără adăpost, precum și pentru promovarea integrării sociale a acestora, autoritățile locale pot înființa centre multifuncționale care asigură condiții de locuit și de gospodărire pe perioadă determinată.

ART. 60

(1) Pentru persoanele care trăiesc în stradă serviciile sociale se acordă gratuit sau, după caz, contra unei contribuții modice din partea beneficiarului.

(2) Calculul și nivelul contribuției beneficiarului, prevăzute la alin. (1), se stabilesc de către furnizorul public sau privat care administrează serviciile.

ART. 61

(1) Persoanele fără venituri sau cu venituri reduse beneficiază de masă acordată de cantine sociale.

(2) Cantinele sociale sunt unități publice de asistență socială, cu sau fără personalitate juridică, înființate, organizate și administrate de autoritățile administrației publice locale, precum și de furnizori de servicii sociale privați.

(3) Cantinele sociale acordă masă caldă și rece, gratuit sau contra cost, în condițiile prevăzute de lege.

ART. 62

(1) Victimele traficului de persoane beneficiază de servicii sociale acordate pentru facilitarea reintegrării/reinserției sociale a acestora.

(2) Serviciile sociale acordate victimelor traficului de persoane sunt acordate în sistem integrat cu alte măsuri de protecție prevăzute de legislația specială și sunt gratuite.

ART. 63

Serviciile sociale destinate victimelor traficului de persoane pot fi:

a) centrele rezidențiale cu găzduire pe perioadă determinată care asigură asistență, îngrijire și protecție;

b) centre de zi care asigură în principal informare, consiliere, sprijin emoțional și social în scopul reabilitării și reintegrării sociale;

c) servicii acordate în comunitate care constau în servicii de asistență socială, suport emoțional, consiliere psihologică, consiliere juridică, orientare profesională, reinserție socială etc.

ART. 64

(1) Persoanele private de libertate, aflate în custodia sistemului penitenciar, în vederea asigurării reintegrării lor sociale beneficiază gratuit de servicii sociale de consiliere educațională, socială și psihologică, acordate la nivelul așezămintelor de deținere, în sistem integrat cu activitățile și programele educative, psihologice și de asistență socială, de instruire școlară și formare profesională desfășurate în cadrul acestora.

(2) Furnizarea serviciilor de educație, consiliere psihologică și asistență socială în cadrul așezămintelor de deținere se realizează de către personalul specializat al acestora, cu participarea consilierilor de probațiune ori a furnizorilor publici sau privați de servicii sociale.

(3) Pe perioada detenției, persoana privată de libertate poate beneficia și de consiliere privind accesarea serviciilor sociale existente în comunitatea în care aceasta își va avea domiciliul sau reședința după eliberare.

SECȚIUNEA a 2-a

Asistența socială a copilului și a familiei

ART. 65

(1) Copilul are dreptul la protecție și asistență în realizarea și exercitarea deplină a drepturilor lui, în condițiile legii.

(2) Asigurarea creșterii și dezvoltării copilului se află în responsabilitatea părinților.

(3) Exercițarea drepturilor și îndeplinirea obligațiilor părintești trebuie să asigure bunăstarea materială și spirituală a copilului, în special prin îngrijirea și menținerea relațiilor personale cu acesta, prin asigurarea creșterii, educării și întreținerii sale.

(4) Părinții copilului au dreptul să primească asistența de specialitate în vederea îngrijirii, creșterii și educării acestuia, precum și să fie informați asupra drepturilor și obligațiilor lor.

ART. 66

(1) Statul asigură protecția copilului și garantează respectarea tuturor drepturilor sale prin activitatea specifică realizată de autoritățile/instituțiile publice cu atribuții în domeniu.

(2) Copilul are dreptul să fie crescut alături de părinții săi în condiții care să-i permită dezvoltarea fizică, mentală, spirituală, morală și socială.

(3) Copilul are dreptul de a beneficia de măsuri de asistență socială, în funcție de situația sa personală și de situația socioeconomică a familiei sau a persoanelor în întreținerea cărora se află.

(4) Pentru realizarea obligațiilor ce le revin față de copil, autoritățile administrației publice centrale și locale susțin familia prin acordarea de beneficii de asistență socială, precum și prin asigurarea de servicii sociale.

(5) Principiul interesului superior al copilului va prevala în toate demersurile și deciziile care privesc copiii, întreprinse de stat, precum și de orice persoană fizică sau juridică, publică ori privată.

(6) În situația în care părintele/reprezentantul legal se folosește de copil pentru a apela la mila publicului, cerând ajutor financiar sau material, precum și în situația în care copilul a fost victima abuzului/neglijării/exploatării/traficului exercitat de părinte/reprezentant legal, serviciul public de asistență socială organizat în subordinea consiliului județean/consiliilor locale ale sectoarelor municipiului București inițiază, în momentul constatării faptei, demersurile necesare instituirii măsurilor de protecție specială prevăzute de lege.

ART. 67

Măsurile de asistență socială pentru familie nu sunt acordate pentru compensarea sarcinilor specifice acesteia, ci ca forme de sprijin destinate, în principal, menținerii copilului în familie și depășirii unei situații de dificultate, reconcilierii vieții de familie cu viața profesională, încurajării ocupării pe piața muncii.

ART. 68

(1) Beneficiile de asistență socială în bani destinate copilului și familiei pot fi acordate sub formă de alocații, indemnizații, stimulente financiare, facilități fiscale și alte facilități de natură financiară, în condițiile legii.

(2) Alocațiile, indemnizațiile și stimulentele cuprind:

a) alocații pentru copii destinate copilului din familie și copilului lipsit temporar sau definitiv de ocrotirea părinților, cum ar fi: alocația de stat, alocația de plasament și alte alocații acordate în condițiile legii;

b) alocații, indemnizații și stimulente pentru familie, acordate în raport cu veniturile familiei și cu numărul de copii aflați în întreținere cum ar fi: indemnizația pentru creșterea copilului, stimulentele de inserție, alte alocații familiale și indemnizații.

ART. 69

Copilul și familia beneficiază de servicii sociale diversificate, adaptate nevoilor și situațiilor de dificultate identificate.

ART. 70

(1) Orice copil lipsit temporar sau definitiv de ocrotirea părinților săi are dreptul la protecție alternativă care constă în instituirea tutelei, măsuri de protecție specială și adopție.

(2) Protecția specială constă în instituirea măsurii plasamentului și acordarea de servicii sociale destinate îngrijirii și dezvoltării copilului până la dobândirea capacității depline de exercițiu a acestuia, acompaniate de beneficiile de asistență socială prevăzute de lege.

(3) Deciziile de separare a copilului de părinții săi sau de limitare a exercițiului drepturilor părintești sunt precedate obligatoriu de servicii sociale de informare și consiliere, de terapie și mediere adresate părinților.

(4) Tinerii care au beneficiat de măsuri de protecție specială și nu au posibilitatea revenirii în familie, aflați în situații de risc de excluziune socială pot beneficia, la cerere, de continuarea acordării unor măsuri de protecție specială pe o perioadă determinată, în condițiile prevăzute de legislația specială.

(5) Măsurile de protecție specială a copilului se stabilesc prin planul individualizat de protecție, întocmit, aplicat și monitorizat de către autoritățile/instituțiile abilitate de lege.

ART. 71

(1) Copilul cu dizabilități are dreptul la măsuri de suport și de îngrijire, adaptate nevoilor sale.

(2) Copilul cu dizabilități și părinții acestuia, precum și persoanele cărora le-a fost dat în plasament sau tutelă, beneficiază de servicii sociale destinate facilitării accesului efectiv și fără discriminare al copilului cu dizabilități la educație, formare profesională, asistență medicală, recuperare, pregătire în vederea ocupării unui loc de muncă, la activități recreative, precum și la orice alte activități apte să le permită deplina integrare socială și dezvoltare personală.

(3) Copilul cu dizabilități are dreptul la servicii de îngrijire personală, stabilite în baza evaluării socio-psiho-medicale și a nevoilor individuale de ajutor pentru realizarea activităților uzuale ale vieții zilnice.

(4) Copilul cu dizabilități pentru care s-a instituit măsura tutelei ori a plasamentului la o familie sau persoană, dacă la împlinirea vârstei de 18 ani nu urmează o formă de învățământ ori pregătire profesională, în condițiile legii, poate rămâne în grija acestora pe o perioadă de încă 3 ani.

(5) Măsura prevăzută la alin. (4) se aplică la solicitarea tânărului cu dizabilități și cu acordul familiei sau persoanei la care a fost dat în plasament ori în tutelă.

ART. 72

(1) Copilul care săvârșește fapte penale și nu răspunde penal beneficiază de măsuri de protecție specială, respectiv plasament și supraveghere specializată, precum și de servicii sociale destinate sprijinirii acestuia în procesul de reintegrare socială.

(2) Pe toată durata aplicării măsurilor destinate copilului care săvârșește fapte penale și nu răspunde penal, familia acestuia beneficiază de servicii sociale de consiliere și suport pentru facilitarea îndeplinirii obligațiilor prevăzute de lege pe perioada de supraveghere specializată.

ART. 73

(1) Serviciile sociale din domeniul protecției copilului și familiei au ca principal obiectiv suportul acordat pentru asigurarea îngrijirii, creșterii, formării, dezvoltării și educării copilului în cadrul familiei.

(2) Principalele categorii de servicii sociale sunt:

- a) servicii de prevenire a separării copilului de familie;
- b) servicii de reconciliere a vieții de familie cu viața profesională;
- c) servicii pentru copilul lipsit temporar sau definitiv de părinții săi;
- d) servicii de sprijin pentru familiile aflate în situații de dificultate.

(3) Serviciile sociale prevăzute la alin. (2) pot fi acordate în instituții/unități de asistență socială, respectiv în centre de zi, centre rezidențiale, precum și la domiciliul familiei, la domiciliul persoanei care acordă îngrijire copilului sau în comunitate.

ART. 74

(1) Furnizarea serviciilor sociale pentru copiii aflați în sistemul de protecție specială este gratuită.

(2) În cazul serviciilor sociale prevăzute la art. 73 alin. (2) lit. b) și d), precum și al altor servicii sociale destinate copilului din familie, stabilite prin legea specială, părinții suportă o parte din cheltuielile aferente acestora, achitând o contribuție stabilită în funcție de nivelul costului serviciului pe beneficiar și de nivelul veniturilor pe membru de familie. Cuantumul contribuției, serviciile oferite, obligațiile și drepturile părților sunt înscrise în contractul de furnizare de servicii, încheiat între furnizor și părinte/reprezentantul legal al copilului.

ART. 75

(1) Prevenirea și combaterea violenței în familie constituie o componentă a politicilor de protecție și asistență a familiei.

(2) Serviciile sociale destinate victimelor violenței în familie sunt acordate în sistem integrat cu celelalte măsuri de protecție legală, de asigurare a sănătății, de prevenire, identificare și sancționare a faptelor de violență în familie, prevăzute de legislația specială în domeniu.

ART. 76

(1) Autoritățile administrației publice locale au responsabilitatea înființării, organizării, administrării și furnizării serviciilor sociale destinate prevenirii și combaterii violenței în familie.

(2) Pentru asigurarea unor servicii sociale eficiente, autoritățile administrației publice locale colaborează cu alte instituții și autorități cu competențe în acest domeniu, precum poliția, comandamentele de jandarmi județene, serviciile deconcentrate ale Ministerului Sănătății, instituțiile de învățământ, serviciile de medicină legală etc., în condițiile legii.

(3) Serviciile sociale dezvoltate în domeniul prevenirii violenței în familie se adresează cu prioritate victimelor, dar și agresorilor acestora.

ART. 77

(1) Serviciile sociale destinate prevenirii și combaterii violenței în familie pot fi organizate în centre de zi și rezidențiale, cu sau fără personalitate juridică, de interes local ori județean.

(2) Principalele categorii de servicii sociale organizate în centre rezidențiale cu găzduire pe perioadă determinată sunt:

a) centre de primire în regim de urgență a victimelor violenței în familie;

b) centre de recuperare pentru victimele violenței în familie;

c) locuințe protejate.

(3) Principalele categorii de servicii sociale organizate în centre de zi sunt:

a) centre de consiliere pentru prevenirea și combaterea violenței în familie;

b) centre pentru servicii de informare și sensibilizare a populației.

ART. 78

Serviciile sociale destinate agresorilor prevăzuți la art. 76 alin. (3) sunt organizate în centre de zi care au drept obiectiv reabilitarea și reinserția socială a acestora, prin asigurarea unor măsuri de educație, consiliere și mediere familială.

SECȚIUNEA a 3-a

Asistența socială a persoanelor cu dizabilități

ART. 79

(1) Promovarea și respectarea drepturilor persoanelor cu dizabilități reprezintă o obligație pentru autoritățile statului, pentru toate persoanele juridice de drept public și privat, precum și pentru toți cetățenii din România.

(2) Statul, prin autoritățile administrației publice centrale și locale, are obligația de a asigura măsurile specifice de protecție și de asistență socială, în conformitate cu nevoile particulare ale persoanelor cu dizabilități, precum și în funcție de situația familială și socio-economică a acestora.

(3) În baza principiului asigurării de oportunități egale, autoritățile publice competente au obligația să asigure toate măsurile necesare destinate persoanelor cu dizabilități în scopul:

a) accesului nemijlocit și neîngrădit la educație, sănătate, ocupare, justiție, precum și la toate tipurile de servicii publice de interes general și servicii sociale;

b) facilitării participării active la viața comunității din care face parte persoana și a societății în general.

(4) O componentă prioritară a protecției persoanelor cu dizabilități privește asigurarea și facilitarea accesului la programe de abilitare/reabilitare, dispozitive medicale destinate recuperării unor deficiențe organice sau funcționale, precum și la echipamente tehnice asistive care să faciliteze viața de zi cu zi a persoanelor cu dizabilități, activitățile lor de studiu și cele profesionale.

ART. 80

(1) Pentru protecția și promovarea drepturilor persoanelor cu dizabilități, autoritățile publice au obligația să includă nevoile speciale ale acestei categorii de persoane în toate politicile publice, strategiile și programele de dezvoltare regională, județeană sau locală, precum și în programele guvernamentale.

(2) Autoritățile administrației publice centrale și locale, precum și orice persoană juridică de drept public sau privat au obligația de a asigura servicii de informare și documentare accesibile persoanelor cu dizabilități.

ART. 81

(1) Persoanele cu dizabilități, în funcție de nivelul deficienței, gradul de afectare a funcțiilor și a structurilor organismului, factorii de mediu și personali, incapacitatea manifestată se încadrează în grade de dizabilitate, reglementate prin legile speciale.

(2) În funcție de gradul de dizabilitate, precum și, după caz, de dificultățile familiale și socio-economice, persoanele cu dizabilități beneficiază de alocații, indemnizații și facilități, precum și de alte forme de sprijin financiar și în natură.

(3) Persoanele cu dizabilități beneficiază de o alocație lunară în scopul susținerii necesităților zilnice de viață, precum și de o indemnizație de îngrijire în vederea asigurării îngrijirii personale, acordate în funcție de gradul de dizabilitate și în condițiile stabilite prin legile speciale.

(4) Pentru persoanele cu afectare gravă a capacității de muncă, alocația prevăzută la alin. (3) se acordă doar în funcție de gradul de dizabilitate al acestora.

(5) Persoanele adulte, în funcție de gradul de dizabilitate, pot beneficia, în condițiile legii, de facilități fiscale și alte facilități, precum și de credite a căror dobândă se suportă din bugetul de stat pentru achiziționarea de autovehicule și pentru adaptarea locuinței conform nevoilor individuale.

ART. 82

Persoanele infectate cu HIV sau bolnave de SIDA, copii și adulți, au dreptul la o indemnizație lunară de hrană destinată asigurării unei alimentații corespunzătoare în completarea tratamentului de specialitate cu medicamente antiretrovirale.

ART. 83

(1) Persoana cu dizabilități are dreptul, în baza evaluării socio-psiho-medicale, la servicii sociale organizate și acordate în condițiile legii.

(2) Serviciile sociale adresate persoanelor cu dizabilități se acordă la domiciliu, în centre rezidențiale sau în centre de zi, proiectate și adaptate nevoilor individuale ale persoanei asistate.

ART. 84

(1) Autoritățile administrației publice locale au responsabilitatea organizării și finanțării sau cofinanțării serviciilor sociale adecvate nevoilor speciale de îngrijire, asistare, educare și formare, recuperare/reabilitare, inserție/reinserție socială ale persoanelor cu dizabilități, în conformitate cu strategiile naționale, strategiile județene și planurile anuale proprii de acțiune.

(2) Autoritățile administrației publice locale au obligația de a monitoriza situația tuturor persoanelor cu dizabilități care au domiciliul sau reședința pe aria lor teritorială și de a întreprinde toate demersurile în vederea facilitării reintegrării sociale a acestora în comunitate și a inserției pe piața muncii.

(3) În vederea asigurării continuității măsurilor de protecție, de asistare și îngrijire, autoritățile administrației publice locale instituie măsuri specifice de realizare a tranziției tânărului cu dizabilități din sistemul de protecție a copilului în sistemul de protecție a persoanelor adulte cu dizabilități.

ART. 85

(1) Evaluarea socio-psiho-medicală a persoanei cu dizabilități în vederea încadrării într-un grad de dizabilitate și stabilirii nevoilor de îngrijire personală se realizează de personal de specialitate din cadrul organismelor de evaluare, constituite conform legii.

(2) Serviciile de îngrijire personală la domiciliu sau recomandarea de internare într-un centru rezidențial se înscriu în programul individual de reabilitare și integrare socială, elaborat în urma evaluării prevăzute la alin. (1).

ART. 86

(1) Persoana cu dizabilități beneficiază de servicii de îngrijire personală la domiciliu, acordate de către îngrijitori formali sau informal.

(2) Îngrijitorii informali și formali beneficiază de facilități și servicii de suport, reglementate prin legislația specială.

ART. 87

(1) Persoana cu dizabilitate gravă, în funcție de natura deficienței și de specificul nevoilor de îngrijire, poate fi asistată și îngrijită la domiciliu de un membru de familie angajat în calitate de îngrijitor formal, în condițiile prevăzute de lege.

(2) Persoana cu dizabilități optează între indemnizația de îngrijire și serviciile acordate de îngrijitori formali.

ART. 88

Autoritățile administrației publice locale au obligația de a asigura, cu prioritate, servicii de îngrijire la domiciliu destinate persoanelor cu dizabilități, precum și în centre de zi adaptate nevoilor acestora, cum ar fi: centre de recuperare/readaptare, centre de inserție/reinserție socială, centre de socializare, centre de terapie ocupațională și alte terapii speciale, centre de asistare și îngrijire pe timpul zilei, ateliere protejate/unități protejate, și altele asemenea, potrivit atribuțiilor stabilite prin legile speciale.

ART. 89

(1) Admiterea persoanelor cu dizabilități în centre rezidențiale se realizează numai în cazul în care asistarea, îngrijirea, recuperarea sau protecția acestora nu se pot realiza la domiciliu ori în cadrul centrelor de zi organizate în comunitate.

(2) Principalele categorii de centre rezidențiale pentru persoane cu dizabilități care asigură găzduire pe perioadă nedeterminată sau determinată sunt:

- a) centre de îngrijire și asistență;
- b) centre de recuperare și reabilitare;
- c) centre de integrare prin terapie ocupațională;
- d) centre respiro/centre de criză;
- e) locuințe protejate.

ART. 90

(1) Persoanele adulte cu dizabilități asistate în centre rezidențiale sau susținătorii legali ai acestora, în funcție de veniturile personale ale persoanelor cu dizabilități, au obligația de a plăti o contribuție lunară de întreținere, stabilită în condițiile legii.

(2) Persoanele cu dizabilități care nu au venituri și nici susținători legali care să datoreze întreținerea acestora sau ale căror venituri nu permit asigurarea contribuției lunare sunt asistate gratuit, costurile aferente fiind susținute din bugetele locale sau județene.

ART. 91

(1) În vederea asigurării evaluării, orientării, formării și reconversiei profesionale a persoanelor cu dizabilități, autoritățile administrației publice centrale și locale au obligația să organizeze și să dezvolte servicii sociale integrate cu servicii și măsuri specifice de stimulare a ocupării.

(2) Persoanele juridice de drept public sau privat, în calitate de angajatori au obligația de a crea toate condițiile necesare dobândirii și menținerii unui loc de muncă, precum și pentru promovarea profesională a persoanei cu dizabilități.

(3) Angajarea persoanei cu dizabilități se realizează pe piața liberă a muncii, la domiciliu și în forme protejate, respectiv loc de muncă protejat și unități protejate, reglementate prin legislația specială.

(4) Angajatorii persoanelor cu dizabilități beneficiază de facilități fiscale, precum și de alte drepturi acordate în condițiile legii.

SECȚIUNEA a 4-a

Asistența socială a persoanelor vârstnice

ART. 92

(1) Persoanele vârstnice reprezintă o categorie de populație vulnerabilă cu nevoi particulare, datorită limitărilor fiziologice și fragilității caracteristice fenomenului de îmbătrânire.

(2) Persoanele vârstnice, în funcție de situațiile personale de natură socio-economică, medicală și fiziologică, beneficiază de măsuri de asistență socială, în completarea prestațiilor de asigurări sociale pentru acoperirea riscurilor de bătrânețe și de sănătate.

ART. 93

(1) Familia persoanei vârstnice are obligația de a asigura îngrijirea și întreținerea acesteia.

(2) Obligațiile prevăzute la alin. (1) se stabilesc astfel încât să nu afecteze veniturile considerate a fi minim necesare vieții curente a persoanei/persoanelor obligate la întreținere, precum și a copiilor acesteia/acestora.

(3) În situația persoanei vârstnice singure sau a cărei familie nu poate să asigure, parțial sau integral, îngrijirea și întreținerea acesteia, statul intervine prin acordarea de beneficii de asistență socială și servicii sociale adecvate nevoilor strict individuale ale persoanei vârstnice.

ART. 94

(1) Beneficiile de asistență socială se acordă persoanelor vârstnice care se găsesc în situații de vulnerabilitate, respectiv:

a) nu realizează venituri proprii sau veniturile lor ori ale susținătorilor legali nu sunt suficiente pentru asigurarea unui trai decent și mediu sigur de viață;

b) se află în imposibilitatea de a-și asigura singure activitățile de bază ale vieții zilnice, nu se pot gospodări singure și necesită asistență și îngrijire;

c) nu au locuință și nici posibilitatea de a-și asigura condițiile de locuit pe baza resurselor proprii;

d) se află în alte situații de urgență sau de necesitate, prevăzute de lege.

(2) Beneficiile de asistență socială pentru persoanele vârstnice sunt, în principal:

a) beneficiile de asistență socială pentru prevenirea și combaterea sărăciei și a riscului de excluziune socială;

b) indemnizații de îngrijire, acordate în condițiile legii;

c) alocații sau contribuții pentru asigurarea calității serviciilor sociale, destinate acoperirii costurilor hranei în cantine sociale, în centrele rezidențiale de îngrijire, precum și pentru susținerea unor suplimente nutriționale;

d) facilități privind transportul urban și interurban, telefon, radio-tv, achiziția de produse alimentare, bilete de tratament balnear sau pentru recreere, precum și a altor servicii;

e) ajutoare pentru situații care pun în pericol viața și siguranța persoanei vârstnice, precum și pentru evitarea instituționalizării;

f) ajutoare în natură precum: alimente, încălțăminte, îmbrăcăminte, medicamente și dispozitive medicale, materiale de construcții și altele asemenea.

ART. 95

(1) În vederea prevenirii, limitării sau înlăturării efectelor temporare ori permanente ale unor situații care pot afecta viața persoanei vârstnice sau pot genera riscul de excluziune socială, persoanele vârstnice au dreptul la servicii sociale.

(2) La procesul decizional privind dezvoltarea serviciilor sociale destinate persoanelor vârstnice, autoritățile administrației publice centrale și locale au obligația de a consulta organismele reprezentative ale persoanelor vârstnice, constituite conform legii.

(3) Autoritățile administrației publice locale asigură gratuit servicii de informare și consiliere a persoanelor vârstnice cu privire la drepturile sociale ale acestora.

(4) În procesul de acordare a serviciilor sociale, furnizorii publici și privați au obligația de a implica persoana vârstnică, precum și familia sau reprezentantul legal al acesteia și de a promova intervenția membrilor comunității și a voluntarilor.

ART. 96

(1) Pentru a identifica și a răspunde cât mai adecvat nevoilor sociale ale persoanelor vârstnice și condițiilor particulare în care aceștia se află, serviciile sociale se organizează cu prioritate la nivelul comunităților locale.

(2) Autoritățile administrației publice locale au responsabilitatea identificării și evaluării nevoilor persoanelor vârstnice, a organizării, planificării și asigurării finanțării sau cofinanțării serviciilor sociale, iar furnizorii de servicii sociale publici și privați au responsabilitatea acordării acestora cu respectarea standardelor de calitate.

ART. 97

(1) Persoanele vârstnice dependente beneficiază de servicii de îngrijire personală acordate în concordanță cu gradul de dependență în care se află și nevoile individuale de ajutor, precum și în funcție de situația familială și veniturile de care dispun.

(2) Autoritățile administrației publice locale au obligația de a asigura serviciile de îngrijire personală acordate la domiciliu sau în centre rezidențiale pentru persoanele vârstnice dependente singure ori a căror familie nu poate să le asigure îngrijirea.

ART. 98

(1) Evaluarea autonomiei funcționale a persoanelor dependente și stabilirea gradelor de dependență se realizează în baza unor criterii standard, aprobate prin hotărâre a Guvernului.

(2) Evaluarea autonomiei funcționale se realizează, de regulă, la domiciliul persoanei, de o echipă mobilă de evaluatori.

(3) Răspunderea privind corectitudinea datelor și a recomandărilor privind încadrarea în grade de dependență a persoanelor evaluate revine în mod solidar membrilor echipei de evaluatori.

(4) Evaluarea autonomiei funcționale, în cazul persoanelor asistate în unități sanitare cu paturi, se poate realiza și la patul bolnavului, la solicitarea medicului curant sau a asistentului social angajat al spitalului.

(5) Furnizarea serviciilor de îngrijire se realizează conform planului individualizat de asistență și îngrijire, elaborat de personal de specialitate, în baza recomandărilor formulate de echipa de evaluare.

ART. 99

(1) Acordarea serviciilor de îngrijire personală la domiciliu a persoanelor vârstnice se realizează de către îngrijitorul formal sau informal.

(2) Îngrijitorii informali și formali beneficiază de facilități și servicii de suport, indemnizații, servicii de consiliere, servicii de tip respiro și concediu de îngrijire, conform legii.

ART. 100

Pentru menținerea în mediul propriu de viață și prevenirea situațiilor de dificultate și dependență, persoanele vârstnice beneficiază de servicii de consiliere, de acompaniere, precum și de servicii destinate amenajării sau adaptării locuinței, în funcție de natura și gradul de afectare a autonomiei funcționale.

ART. 101

(1) Îngrijirea în centre rezidențiale a persoanelor vârstnice dependente poate fi dispusă numai în cazul în care îngrijirea la domiciliu a acestora nu este posibilă.

(2) Centrele rezidențiale destinate persoanelor vârstnice pot fi organizate ca:

a) centre de îngrijire temporară;

b) centre de îngrijire pe perioadă nedeterminată, respectiv cămine pentru persoane vârstnice;

c) locuințe protejate, complex de servicii și alte tipuri de centre.

ART. 102

(1) Persoanele vârstnice care dispun de venituri proprii au obligația de a plăti o contribuție lunară pentru asigurarea serviciilor de îngrijire personală la domiciliu și pentru asistarea și îngrijirea în centre rezidențiale, stabilită de către autoritățile administrației publice locale sau furnizorii privați care le administrează, cu respectarea condiției prevăzute la art. 91 alin. (2).

(2) În situația în care persoana vârstnică nu are venituri sau nu poate achita integral contribuția lunară, suma aferentă acesteia sau diferența până la concurența valorii integrale a contribuției se asigură de către susținătorii legali ai persoanei vârstnice, în conformitate cu nivelul veniturilor acestora, calculat pe membru de familie, în cuantumul prevăzut de lege.

(3) Persoanele vârstnice care nu au venituri și nici susținători legali nu datorează contribuția lunară, aceasta fiind asigurată din bugetele locale, în limitele hotărâte de autoritățile administrației publice locale.

ART. 103

Persoana vârstnică care încheie acte juridice translativ de proprietate, cu titlu oneros sau gratuit, în scopul întreținerii și îngrijirii personale, are dreptul la măsuri de protecție acordate în condițiile legii.

CAPITOLUL V

Construcția instituțională a sistemului național de asistență socială

SECȚIUNEA 1

Nivelul central

ART. 104

(1) Ministerul Muncii, Familiei și Protecției Sociale este autoritatea publică centrală care elaborează politica de asistență socială și promovează drepturile familiei, copilului, persoanelor vârstnice, persoanelor cu dizabilități și ale oricăror altor persoane aflate în nevoie.

(2) Ministerul Muncii, Familiei și Protecției Sociale stabilește strategia națională și sectorială de dezvoltare în domeniul social, coordonează și monitorizează implementarea acestora,

susține financiar și tehnic programele sociale și exercită controlul asupra acordării beneficiilor de asistență socială și serviciilor sociale.

(3) Ministerul Muncii, Familiei și Protecției Sociale are responsabilitatea aplicării unitare, la nivel teritorial, a legislației și a strategiilor naționale din domeniul asistenței sociale.

(4) În elaborarea strategiei naționale și sectoriale, Ministerul Muncii, Familiei și Protecției Sociale se consultă cu autoritățile publice centrale și locale care au responsabilități în finanțarea și acordarea serviciilor sociale, precum și cu reprezentanți ai societății civile cu activități în domeniu.

(5) În exercitarea atribuțiilor sale, Ministerul Muncii, Familiei și Protecției Sociale colaborează cu celelalte ministere și organe de specialitate din subordinea Guvernului, cu alte instituții publice și cu organisme de drept privat.

(6) Ministerul Muncii, Familiei și Protecției Sociale poate constitui structuri executive sau consultative în scopul implementării și monitorizării politicilor sociale, precum și a programelor de dezvoltare în domeniu.

ART. 105

În vederea realizării rolului său în domeniul asistenței sociale, Ministerul Muncii, Familiei și Protecției Sociale îndeplinește următoarele funcții:

a) de autoritate de stat, prin care se asigură exercitarea controlului aplicării unitare și respectării reglementărilor legale în domeniu;

b) de strategie, prin care se stabilesc obiectivele și direcțiile prioritare de dezvoltare a sistemului de asistență socială, în concordanță cu politicile sociale stabilite de Guvern;

c) de reglementare, prin care se asigură elaborarea cadrului normativ și instituțional necesar pentru realizarea obiectivelor strategice în domeniul asistenței sociale;

d) de coordonare, prin care se asigură funcționarea unitară și eficientă a sistemului de asistență socială;

e) de reprezentare, prin care se asigură, în numele statului român, reprezentarea pe plan intern și extern;

f) de administrare, prin care se asigură gestionarea resurselor umane, materiale și financiare.

ART. 106

În domeniul asistenței sociale, Ministerul Muncii, Familiei și Protecției Sociale îndeplinește următoarele atribuții principale:

a) elaborează politicile publice, strategiile, precum și programele de dezvoltare unitară a sistemului;

b) stabilește obiectivele prioritare și direcțiile de acțiune ale politicilor specifice;

- c) elaborează proiecte de acte normative, norme metodologice și alte reglementări privitoare la organizarea, funcționarea și dezvoltarea sistemului de asistență socială;
- d) inițiază și susține proiecte-pilot pentru implementarea programelor specifice;
- e) monitorizează, evaluează și controlează aplicarea reglementărilor legale;
- f) finanțează beneficiile de asistență socială acordate din bugetul propriu;
- g) elaborează, propune și monitorizează indicatorii sociali din domeniu;
- h) analizează anual, la nivel național, datele privind sărăcia și excluziunea socială, identifică factorii care contribuie la incluziunea socială, elaborează rapoartele naționale în domeniu, formulează recomandări și propuneri în vederea eficientizării procesului de luare a deciziilor în domeniul incluziunii sociale;
- i) inițiază și asigură participarea la programe de formare profesională a personalului cu atribuții în domeniu, precum și a personalului informal;
- j) identifică prioritățile de dezvoltare a serviciilor sociale pe categorii de beneficiari și tipuri de nevoi în baza cărora elaborează politicile publice, strategiile și programele sociale adresate persoanelor vârstnice, persoanelor cu dizabilități, victimelor violenței în familie, persoanelor fără adăpost, persoanelor și familiilor afectate de sărăcie, precum și altor categorii de persoane aflate în nevoie;
- k) colectează și prelucrează datele și informațiile referitoare la beneficiari, furnizori și serviciile sociale acordate, la nivel național;
- l) monitorizează implementarea strategiilor autorităților administrației publice locale privind dezvoltarea de servicii sociale;
- m) elaborează standardele de cost pentru serviciile sociale și monitorizează respectarea lor de către furnizorii publici;
- n) elaborează criteriile, indicatorii de performanță și standardele de calitate privind serviciile sociale, monitorizează și controlează respectarea lor de către furnizorii publici și privați;
- o) elaborează, finanțează și implementează programe de interes național destinate dezvoltării și sustenabilității serviciilor sociale;
- p) elaborează și implementează programe și proiecte finanțate din fonduri structurale și alte fonduri internaționale;
- q) acordă subvenții pentru dezvoltarea serviciilor sociale, în condițiile legii;
- r) finanțează cheltuielile cu lucrări de construcții, reparații, modernizări și amenajări efectuate la centrele de servicii sociale, în condițiile legii;
- s) coordonează metodologic activitatea serviciilor publice de asistență socială de la nivel teritorial și colaborează permanent cu autoritățile administrației publice locale;

ș) colaborează și desfășoară acțiuni și programe comune cu furnizorii privați de servicii sociale;

t) îndeplinește orice alte atribuții prevăzute de reglementările legale în vigoare.

ART. 107

(1) Ministerul Muncii, Familiei și Protecției Sociale, pentru activitatea de stabilire și plată a beneficiilor de asistență socială asigurate din bugetul de stat alocat Ministerului Muncii, Familiei și Protecției Sociale, precum și pentru activitatea de inspecție, organizează instituții de specialitate, cu sau fără personalitate juridică, în scopul realizării unui sistem unitar de administrare a beneficiilor de asistență socială și de evaluare, monitorizare și control în domeniul asistenței sociale.

(2) Instituțiile prevăzute la alin. (1) se organizează în funcție de numărul și de categoriile de persoane beneficiare, precum și de complexitatea activității, ca instituții publice cu structuri la nivel central și, după caz, cu servicii deconcentrate la nivel teritorial, cu sau fără personalitate juridică.

(3) Organizarea, funcționarea și finanțarea instituțiilor prevăzute la alin. (1) și (2) se stabilesc prin lege.

ART. 108

(1) Activitățile prevăzute la art. 107 alin. (1) se realizează de către funcționari publici, inspecitori sociali și personal angajat în baza unui contract individual de muncă.

(2) Inspecții sociale reprezintă personalul de specialitate care își exercită atribuțiile pe întreg teritoriul țării și beneficiază de statutul specific personalului cu atribuții de inspecție și control.

(3) În realizarea atribuțiilor prevăzute la alin. (1), inspecții sociale efectuează evaluarea, monitorizarea și controlul respectării legislației în vigoare din domeniul asistenței sociale, monitorizarea și controlul respectării criteriilor, standardelor și indicatorilor în baza cărora se acreditează furnizorii și serviciile sociale, constatarea contravențiilor și aplicarea sancțiunilor prevăzute de lege.

(4) Inspecția socială stabilește anual, prin planurile de inspecție, temele de evaluare, monitorizare și control, precum și misiuni specifice de control în scopul reducerii erorii, fraudei și corupției.

(5) Modul de funcționare la nivel național, precum și atribuțiile specifice Inspecției sociale se stabilesc prin hotărâre a Guvernului, la propunerea Ministerului Muncii, Familiei și Protecției Sociale.

ART. 109

(1) Pentru eficientizarea procesului de elaborare și implementare a politicilor sociale la nivel național Ministerul Muncii, Familiei și Protecției Sociale organizează Observatorul Social Național, denumit în continuare Observator.

(2) Observatorul are rolul de a colecta și analiza la nivel național datele privind politicile publice în domeniul protecției sociale, ocupării forței de muncă, locuirii, educației, sănătății,

informării-comunicării, mobilității, securității, justiției și culturii ca parte integrantă din procesul de incluziune socială, de a elabora rapoartele naționale în domeniu, precum și de a formula recomandări și propuneri în vederea eficientizării procesului de luare a deciziilor în domeniile menționate.

(3) În vederea îndeplinirii atribuțiilor sale, Observatorul colaborează cu organisme naționale și internaționale cu preocupări în domeniul protecției sociale și încheie protocoale de colaborare, inclusiv cu observatoarele sociale sectoriale sau teritoriale organizate de acestea.

(4) Observatorul face parte din mecanismul național de implementare a procesului de incluziune socială și cooperează cu autoritățile publice centrale și locale, cu toate formele de organizare ale societății civile participante la acest mecanism și cu institutele de cercetare și universități.

(5) Organizarea, funcționarea și finanțarea Observatorului se stabilesc prin hotărâre a Guvernului, la propunerea Ministerului Muncii, Familiei și Protecției Sociale.

ART. 110

(1) Activitatea de evaluare a persoanelor care prezintă afecțiuni generatoare de dizabilități și/sau invaliditate se realizează de către Institutul Național de Expertiză Medicală și Recuperare a Capacității de Muncă, denumit în continuare Institut, și structurile teritoriale de expertiză medicală.

(2) Pentru realizarea activității de evaluare a dizabilității, capacitatea funcțională a Institutului și a structurilor prevăzute la alin. (1) va fi dimensionată corespunzător atribuțiilor suplimentare.

(3) Structurile prevăzute la alin. (1) sunt singurele unități de profil abilitate să efectueze evaluarea persoanelor în vederea încadrării în grade de dizabilitate sau invaliditate.

(4) Organizarea și funcționarea Institutului și a structurilor specializate în expertiză medicală se stabilesc prin hotărâre a Guvernului.

(5) Evaluarea persoanelor în vederea încadrării în grade de invaliditate sau de dizabilitate se realizează în baza unor criterii elaborate în concordanță cu clasificările și modelul funcționării și dizabilității prevăzute în Clasificarea internațională a funcționării, dizabilității și sănătății, elaborată de Organizația Mondială a Sănătății.

(6) Institutul și structurile teritoriale au în principal următoarele atribuții:

a) primesc și analizează cererile și documentele medicale necesare pentru realizarea evaluării complexe a persoanei;

b) realizează evaluarea stării de sănătate a persoanei și a nivelului de afectare a integrității funcționale și structurale a organismului;

c) evaluează abilitățile de realizare a activităților de bază și instrumentale ale vieții în raport cu factorii de mediu și factorii personali;

d) stabilesc gradul de limitare funcțională în baza căruia persoana poate fi încadrată în grad de invaliditate sau în grad de dizabilitate;

e) elaborează programele de recuperare/reabilitare, de terapii specifice, de îngrijire și asistență.

ART. 111

Ministerele și celelalte organe ale administrației publice centrale de specialitate asigură aplicarea măsurilor de asistență socială specifice domeniului propriu de activitate, prevăzute de lege.

SECȚIUNEA a 2-a

Nivelul local

ART. 112

(1) Pentru asigurarea aplicării politicilor sociale în domeniul protecției copilului, familiei, persoanelor vârstnice, persoanelor cu dizabilități, precum și altor persoane, grupuri sau comunități aflate în nevoie socială, autoritățile administrației publice locale au atribuții privind administrarea și acordarea beneficiilor de asistență socială și a serviciilor sociale.

(2) În domeniul administrării și acordării beneficiilor de asistență socială, autoritățile administrației publice locale au următoarele atribuții principale:

a) asigură și organizează activitatea de primire a solicitărilor privind beneficiile de asistență socială;

b) pentru beneficiile de asistență socială acordate din bugetul de stat realizează colectarea lunară a cererilor și transmiterea acestora către agențiile teritoriale;

c) verifică îndeplinirea condițiilor legale de acordare a beneficiilor de asistență socială, conform procedurilor prevăzute de lege sau, după caz, stabilite prin hotărâre a consiliului local, și pregătesc documentația necesară în vederea stabilirii dreptului la măsurile de asistență socială;

d) întocmesc dispoziții de acordare/respingere sau, după caz, de modificare/suspendare/încetare a beneficiilor de asistență socială acordate din bugetul local și le prezintă primarului pentru aprobare;

e) comunică beneficiarilor dispozițiile cu privire la drepturile și facilitățile la care sunt îndreptățiți, potrivit legii;

f) urmăresc și răspund de îndeplinirea condițiilor legale de către titularii și beneficiarii beneficiilor de asistență socială;

g) efectuează sondaje și anchete sociale pentru depistarea precoce a cazurilor de risc de excluziune socială sau a altor situații de necesitate a membrilor comunității și, în funcție de situațiile constatate, propun măsuri adecvate în vederea sprijinirii acestor persoane;

h) realizează activitatea financiar-contabilă privind beneficiile de asistență socială administrate;

i) elaborează și fundamentează propunerea de buget pentru finanțarea beneficiilor de asistență socială;

j) îndeplinesc orice alte atribuții prevăzute de reglementările legale în vigoare.

(3) În domeniul organizării, administrării și acordării serviciilor sociale, autoritățile administrației publice locale au următoarele atribuții principale:

a) elaborează, în concordanță cu strategiile naționale și nevoile locale identificate, strategia județeană, respectiv locală de dezvoltare a serviciilor sociale, pe termen mediu și lung, după consultarea furnizorilor publici și privați, a asociațiilor profesionale și a organizațiilor reprezentative ale beneficiarilor și răspund de aplicarea acesteia;

b) în urma consultării furnizorilor publici și privați, a asociațiilor profesionale și a organizațiilor reprezentative ale beneficiarilor elaborează planurile anuale de acțiune privind serviciile sociale administrate și finanțate din bugetul consiliului județean/consiliului local/Consiliului General al Municipiului București, care cuprind date detaliate privind numărul și categoriile de beneficiari, serviciile sociale existente, serviciile sociale propuse pentru a fi înființate, programul de contractare a serviciilor din fonduri publice, bugetul estimat și sursele de finanțare;

c) inițiază, coordonează și aplică măsurile de prevenire și combatere a situațiilor de marginalizare și excludere socială în care se pot afla anumite grupuri sau comunități;

d) identifică familiile și persoanele aflate în dificultate, precum și cauzele care au generat situațiile de risc de excludere socială;

e) realizează atribuțiile prevăzute de lege în procesul de acordare a serviciilor sociale;

f) încheie, în condițiile legii, contracte de parteneriat public-public și public-privat pentru sprijinirea financiară și tehnică a autorităților administrației publice locale de la nivelul județului, pentru susținerea dezvoltării serviciilor sociale;

g) propun înființarea serviciilor sociale de interes județean sau local;

h) colectează, prelucrează și administrează datele și informațiile privind beneficiarii, furnizorii publici și privați și serviciile administrate de aceștia;

i) monitorizează și evaluează serviciile sociale;

j) elaborează și implementează proiecte cu finanțare națională și internațională în domeniul serviciilor sociale;

k) elaborează proiectul de buget anual pentru susținerea serviciilor sociale în conformitate cu planul anual de acțiune și asigură finanțarea/cofinanțarea acestora;

l) asigură informarea și consilierea beneficiarilor, precum și informarea populației privind drepturile sociale și serviciile sociale disponibile;

- m) furnizează, administrează sau, după caz, contractează serviciile sociale adresate copilului, familiei, persoanelor cu dizabilități, persoanelor vârstnice, precum și tuturor categoriilor de beneficiari prevăzute de lege, fiind responsabile de calitatea serviciilor prestate;
- n) planifică și realizează activitățile de informare, formare și îndrumare metodologică, în vederea creșterii performanței personalului care administrează și acordă servicii sociale;
- o) colaborează permanent cu organizațiile societății civile care reprezintă interesele diferitelor categorii de beneficiari;
- p) organizează și realizează activitățile specifice contractării serviciilor sociale acordate de furnizorii publici și privați;
- q) încheie, în condițiile legii, contracte și convenții de parteneriat, contracte de finanțare, contracte de subvenționare pentru înființarea, administrarea, finanțarea și cofinanțarea de servicii sociale;
- r) monitorizează financiar și tehnic contractele prevăzute la lit. q);
- s) îndeplinesc orice alte atribuții prevăzute de reglementările legale în vigoare.

ART. 113

(1) În aplicarea atribuțiilor prevăzute la art. 112 autoritățile administrației publice locale înființează structuri specializate denumite servicii publice de asistență socială și organizează, în aparatul de specialitate al consiliului județean/al primarului, compartimentul responsabil de contractarea serviciilor sociale.

(2) Serviciile publice de asistență socială se organizează în subordinea consiliilor județene, consiliilor locale ale sectoarelor municipiului București și Consiliului General al Municipiului București, la nivel de direcție generală.

(3) Serviciile publice de asistență socială se organizează în subordinea consiliilor locale ale municipiilor și orașelor, la nivel de direcție.

(4) La nivelul comunelor, serviciile publice de asistență socială se organizează ca un compartiment funcțional în aparatul de specialitate al primarului.

(5) Regulamentele-cadru de organizare și funcționare ale serviciilor publice de asistență socială și structura orientativă de personal a acestora se aprobă prin hotărâre a Guvernului, la propunerea Ministerului Muncii, Familiei și Protecției Sociale, urmând ca regulamentul propriu, organigrama și statul de funcții să fie aprobate prin hotărâre a consiliului județean/consiliului local/Consiliului General al Municipiului București.

ART. 114

(1) Autoritățile administrației publice locale de la nivelul județelor realizează atribuțiile prevăzute la art. 112 astfel:

a) prin serviciile publice de asistență socială, pentru atribuțiile prevăzute la alin. (2) lit. a), f), h) și i) pentru beneficiile de asistență socială asigurate din bugetul propriu, stabilite prin hotărâre

a consiliului județean, și, după caz, a celor prevăzute în legile speciale și pentru atribuțiile prevăzute la alin. (3) lit. a) - o) și lit. s) în ceea ce privește acordarea și administrarea serviciilor sociale;

b) prin compartimentul prevăzut la art. 113 alin. (1), pentru atribuțiile prevăzute la alin. (3) lit. p) - r).

(2) Pe lângă atribuțiile prevăzute la alin. (1) autoritățile administrației publice locale de la nivelul județelor realizează:

a) coordonarea înființării și organizării serviciilor sociale, în concordanță cu nevoile și situațiile de dificultate identificate, pentru a se realiza o acoperire echitabilă a dezvoltării acestora pe întreg teritoriul județului;

b) acordarea de sprijin autorităților administrației publice locale de la nivelul comunelor, orașelor și municipiilor de pe raza teritorială a județului, în scopul planificării, dezvoltării și organizării serviciilor sociale de interes local;

c) înființarea și administrarea bazei de date referitoare la toți furnizorii publici și privați de servicii sociale de la nivel județean.

ART. 115

(1) Autoritățile administrației publice locale de la nivelul municipiilor, orașelor, comunelor, precum și sectoarelor municipiului București realizează atribuțiile prevăzute la art. 112 astfel:

a) prin serviciile publice de asistență socială, respectiv compartimentele funcționale pentru atribuțiile prevăzute la alin. (2) și alin. (3) lit. a) - o) și lit. s);

b) prin compartimentul responsabil cu contractarea serviciilor sociale, pentru atribuțiile prevăzute la alin. (3) lit. p) - r).

(2) Pe lângă atribuțiile prevăzute la alin. (1), autoritățile administrației publice locale de la nivelul municipiilor, orașelor, comunelor, precum și sectoarelor municipiului București au obligația de a transmite serviciului public de asistență socială de la nivel județean, respectiv al Consiliului General al Municipiului București strategiile locale și planurile anuale de acțiune, precum și datele și informațiile colectate la nivel local privind beneficiarii, furnizorii publici și privați, precum și serviciile administrate de aceștia.

ART. 116

(1) Consiliul General al Municipiului București realizează atribuțiile prevăzute la art. 112 astfel:

a) prin serviciul public de asistență socială, pentru atribuțiile prevăzute la alin. (2) lit. a), f), h) și i), pentru beneficiile de asistență socială asigurate din bugetul propriu, stabilite prin hotărâre a consiliului general și, după caz, a celor prevăzute în legile speciale;

b) prin serviciul public de asistență socială, pentru atribuțiile prevăzute la alin. (3) lit. a) - o) și lit. s);

c) prin compartimentul responsabil cu contractarea serviciilor sociale, pentru atribuțiile prevăzute la alin. (3) lit. p) - r).

(2) Pe lângă atribuțiile prevăzute la alin. (1), Consiliul General al Municipiului București asigură:

a) colaborarea cu serviciile publice de asistență socială de la nivelul sectoarelor, precum și cu furnizorii de servicii sociale publici sau privați și alte organizații ale societății civile care reprezintă interesele beneficiarilor, în vederea facilitării accesului echitabil al tuturor cetățenilor capitalei la serviciile sociale existente pe raza teritorială a întregului municipiu;

b) avizarea strategiilor de dezvoltare a serviciilor sociale de la nivel de sector;

c) inițierea și aplicarea programelor de prevenire și combatere a situațiilor de marginalizare și excludere socială, soluționarea urgențelor sociale și dezvoltarea proiectelor de servicii sociale destinate, în principal, categoriilor de persoane ale căror nevoi nu sunt acoperite de serviciile create la nivelul sectoarelor municipiului București;

d) înființarea, organizarea și acordarea serviciilor sociale de interes local pentru persoanele care trăiesc pe raza teritorială a municipiului București, fără a avea domiciliul/reședința într-un sector.

ART. 117

(1) Strategiile de dezvoltare a serviciilor sociale județene și a municipiului București se elaborează pe termen mediu, respectiv pe o perioadă de 5 ani, precum și pe termen lung, respectiv pe o perioadă de 10 ani, și cuprind măsurile și acțiunile din domeniu, planificarea acestora și bugetul estimativ.

(2) Strategiile de dezvoltare a serviciilor sociale prevăzute la alin. (1) se dezbate și se avizează de către Comisiile județene de incluziune socială și a municipiului București, anterior aprobării lor prin hotărâre a consiliului județean, respectiv a Consiliului General al Municipiului București.

(3) Comisiile județene de incluziune socială și cea a municipiului București sunt constituite la nivelul instituției prefectului și funcționează în cadrul mecanismului național pentru promovarea incluziunii sociale în România aprobat prin hotărâre a Guvernului.

(4) Autoritățile administrației publice locale de la nivelul sectoarelor municipiului București elaborează propriile strategii de dezvoltare a serviciilor sociale care sunt cuprinse în strategia de dezvoltare a serviciilor sociale a municipiului București. Consiliul General al Municipiului București colaborează cu consiliile locale de sector în vederea asigurării de oportunități egale pentru toți locuitorii capitalei în accesarea serviciilor sociale.

(5) Strategiile de dezvoltare a serviciilor sociale prevăzute la alin. (1) și (4) se elaborează în termen de maximum un an de la intrarea în vigoare a prezentei legi.

ART. 118

(1) Planurile anuale de acțiune privind serviciile sociale se elaborează de către autoritățile administrației publice locale, în conformitate cu măsurile și acțiunile prevăzute în strategia de

dezvoltare a serviciilor sociale a județului de care aparțin, respectiv în cea a municipiului București, pentru sectoarele de la nivelul capitalei.

(2) Planurile anuale de acțiune privind serviciile sociale prevăzute la alin. (1) cuprind date detaliate privind numărul și categoriile de beneficiari, serviciile sociale existente, serviciile sociale propuse pentru a fi înființate, programul de contractare a serviciilor de la furnizorii privați, programul de subvenționare, bugetul estimat și sursele de finanțare.

(3) Planurile anuale de acțiune elaborate de autoritățile administrației publice locale, anterior aprobării acestora prin hotărâre a consiliului local, se transmit pentru consultare consiliului județean, respectiv Consiliului General al Municipiului București.

(4) Planurile anuale de acțiune privind serviciile sociale administrate și/sau finanțate de consiliile județene, de consiliile locale ale sectoarelor municipiului București, precum și de Consiliul General al Municipiului București, anterior supunerii acestora spre aprobare prin hotărâre a consiliului județean/consiliului local al sectorului/consiliului general al capitalei, se transmit pentru consultare comisiilor teritoriale de incluziune socială.

ART. 119

(1) Autoritățile administrației publice locale și toți furnizorii publici de servicii sociale au obligația de a organiza și acorda serviciile sociale, precum și de a planifica dezvoltarea acestora, numai în funcție de nevoile identificate ale persoanelor din comunitate, de prioritățile asumate, de resursele disponibile și cu respectarea celui mai eficient raport cost/beneficiu.

(2) Pentru asigurarea unor servicii sociale adecvate și de calitate, autoritățile administrației publice locale au obligația de a asigura resursele umane, financiare și materiale, în conformitate cu reglementările în vigoare, strategia proprie de dezvoltare a serviciilor sociale și planurile anuale de acțiune în domeniu.

(3) Autoritățile administrației publice locale de la nivelul comunelor, orașelor, municipiilor și sectoarelor municipiului București înființează servicii sociale rezidențiale de interes local, numai dacă numărul solicitărilor justifică existența unui astfel de serviciu pe raza lor teritorială.

(4) În condițiile în care numărul solicitărilor este limitat sau în cazul în care nu dispun de resurse suficiente, autoritățile administrației publice locale de la nivelul comunelor, orașelor, municipiilor și sectoarelor municipiului București încheie parteneriate pentru înființarea de servicii rezidențiale de interes intercomunitar pentru persoanele care au domiciliul/reședința în unitățile administrativ-teritoriale partenere.

(5) Consiliul județean, în baza nevoilor identificate și a cererilor de așteptare înregistrate la nivelul județului, înființează servicii sociale rezidențiale de interes județean.

(6) Autoritățile administrației publice locale pot decide, prin hotărâre de consiliu, schimbarea destinației serviciilor sociale existente, numai în alte categorii de servicii sociale sau, în cazuri bine justificate, în servicii din domeniul educației, sănătății ori culturii.

ART. 120

În vederea funcționării eficiente a sistemului național de servicii sociale, serviciile publice de asistență socială de la nivel local și județean au următoarele obligații, în relație cu Ministerul Muncii, Familiei și Protecției Sociale:

- a) de a respecta și aplica prevederile reglementărilor legale în vigoare, ale strategiilor și programelor naționale din domeniul serviciilor sociale;
- b) de a transmite ministerului, în termen de 30 de zile de la aprobare, strategia de dezvoltare a serviciilor sociale de la nivel județean/al sectoarelor municipiului București/al municipiului București;
- c) de a transmite ministerului, în termenele solicitate, situațiile statistice, datele, informațiile, indicatorii care privesc serviciile sociale organizate și acordate la nivelul județului, municipiului București și sectoarelor capitalei, precum și la nivel local, după caz;
- d) de a respecta și aplica, în cadrul planurilor anuale de acțiune, prioritățile naționale de dezvoltare a serviciilor sociale;
- e) de a răspunde, în termenele prevăzute de lege, la solicitările ministerului referitoare la serviciile sociale aflate în coordonare și administrare.

CAPITOLUL VI

Personalul din sistemul de asistență socială

ART. 121

(1) În domeniul asistenței sociale activează asistenți sociali, alt personal de specialitate în asistență socială, precum și personal cu profesii, calificări și competențe diverse.

(2) Personalul din domeniul asistenței sociale își desfășoară activitatea în conformitate cu statutul profesiei, al dispozițiilor Codului muncii, precum și al altor dispoziții legale, după caz.

ART. 122

(1) Identificarea și evaluarea nevoilor sociale individuale, familiale sau de grup și elaborarea planurilor de intervenție pentru prevenirea, combaterea și soluționarea situațiilor de dificultate se realizează, în condițiile legilor speciale, de către asistenții sociali, în conformitate cu atribuțiile ce le revin potrivit statutului asistentului social și regulamentelor interne ale angajatorilor, respectiv fișei postului.

(2) Autoritățile administrației publice locale angajează asistenți sociali sau contractează serviciile acestora pentru a realiza activitățile prevăzute la alin. (1), cu respectarea raportului de un asistent social la maximum 300 de beneficiari.

ART. 123

(1) În procesul de acordare a serviciilor sociale pot fi implicați voluntari care, pentru activitatea desfășurată, beneficiază de facilități.

(2) Furnizorii de servicii sociale care utilizează voluntari pot beneficia de facilități pentru accesarea de fonduri din bugetul de stat, bugetul local sau fonduri internaționale.

(3) Facilitățile prevăzute la alin. (1) și (2) sunt prevăzute în legile speciale.

ART. 124

Personalul care activează în domeniul asistenței sociale are obligația:

- a) să își desfășoare activitatea în conformitate cu legislația în vigoare;
- b) să asigure confidențialitatea informațiilor obținute în exercitarea profesiei;
- c) să respecte intimitatea beneficiarilor;
- d) să respecte libertatea beneficiarului de a alege serviciile sociale și furnizorii de servicii sociale;
- e) să respecte etica profesională;
- f) să implice activ beneficiarii de servicii sociale și, după caz, familiile acestora în procesul decizional și de acordare a serviciilor sociale;
- g) să respecte demnitatea și unicitatea persoanei.

ART. 125

(1) Personalul angajat în cadrul serviciilor sociale, precum și cel din cadrul serviciilor publice de asistență socială este personal contractual.

(2) Prin excepție de la prevederile alin. (1), persoanele cu funcție de conducere din cadrul serviciilor publice de asistență socială, precum și personalul cu atribuții în realizarea și elaborarea strategiilor și planurilor anuale de acțiune, în colectarea și administrarea bazelor de date, în contractarea serviciilor sociale, administrarea resurselor umane și a activităților economico-financiare și de consiliere juridică pot fi încadrați ca funcționari publici în condițiile Legii nr. 188/1999 privind Statutul funcționarilor publici, republicată, cu modificările și completările ulterioare.

ART. 126

Autoritățile administrației publice centrale și locale, precum și furnizorii de servicii sociale publici și privați au obligația de a promova, facilita și asigura personalului programe de formare profesională, precum și programe de instruire specifică.

ART. 127

Salarizarea personalului din sistemul public de asistență socială se face potrivit Legii-cadru nr. 284/2010 privind salarizarea unitară a personalului plătit din fonduri publice, cu modificările ulterioare.

CAPITOLUL VII

Finanțarea asistenței sociale

ART. 128

Asistența socială se finanțează din fonduri alocate de la bugetul de stat, de la bugetele locale, din donații, sponsorizări sau din alte contribuții din partea unor persoane fizice ori juridice, din

țară și din străinătate, din contribuții ale beneficiarilor, precum și din alte surse, cu respectarea legislației în domeniu și în limita resurselor financiare disponibile.

SECȚIUNEA 1

Finanțarea beneficiilor de asistență socială

ART. 129

(1) Beneficiile de asistență socială se finanțează din fonduri alocate de la bugetul de stat sau/și de la bugetele locale, conform dispozițiilor prezentei legi.

(2) La fundamentarea anuală a sumelor necesare asigurării plății beneficiilor de asistență socială se ține cont de următoarele elemente:

- a) numărul de beneficiari înregistrați în anul anterior;
- b) estimarea numărului de beneficiari pentru anul bugetar în funcție de evoluțiile economice, demografice și sociale, precum și de indicatorii macroeconomici înregistrați;
- c) cuantumul nominal sau, după caz, cuantumul mediu al beneficiului de asistență socială.

(3) Se iau în considerare la fundamentarea bugetară și beneficiile de asistență socială care urmează să fie acordate, aprobate în condițiile legii, pe baza elementelor prevăzute la alin. (2) lit. b) și c).

ART. 130

(1) Fondurile necesare cheltuielilor cu tipărirea formularelor de cerere se asigură din bugetul unităților administrativ-teritoriale.

(2) Pentru solicitarea drepturilor, Ministerul Muncii, Familiei și Protecției Sociale, instituțiile prevăzute la art. 107 alin. (1), precum și autoritățile administrației publice locale au obligația de a posta pe site-urile proprii formatul printabil al formularelor de cerere.

(3) Fondurile necesare cheltuielilor de transmitere a drepturilor se asigură din bugetele din care se plătește beneficiul de asistență socială, fără a afecta cuantumul acestuia.

ART. 131

Guvernul și fiecare ordonator de credite, autoritate a administrației publice centrale sau locale, în elaborarea strategiilor și politicilor sociale la nivel național ori local trebuie să se asigure că acestea sunt în concordanță cu principiile responsabilității fiscale, regulile fiscale, precum și cu obiectivele și limitele din strategia fiscal-bugetară reglementată de Legea responsabilității fiscal-bugetare nr. 69/2010.

SECȚIUNEA a 2-a

Finanțarea serviciilor sociale

ART. 132

Serviciile sociale se finanțează din următoarele surse:

- a) bugetul de stat;

- b) bugetul local al județului, respectiv al municipiului București;
- c) bugetele locale ale comunelor, orașelor și municipiilor, respectiv bugetele locale ale sectoarelor municipiului București;
- d) donații, sponsorizări sau alte contribuții din partea persoanelor fizice ori juridice din țară și din străinătate;
- e) fonduri externe rambursabile și nerambursabile;
- f) contribuția persoanelor beneficiare;
- g) alte surse de finanțare, în conformitate cu legislația în vigoare.

ART. 133

(1) De la bugetul de stat se alocă fonduri pentru:

- a) finanțarea programelor de interes național, elaborate de Ministerul Muncii, Familiei și Protecției Sociale, precum și de alte autorități ale administrației publice centrale cu atribuții în domeniul serviciilor sociale și aprobate prin hotărâre a Guvernului;
- b) finanțarea programelor de subvenționare a furnizorilor privați de servicii sociale, derulate de Ministerul Muncii, Familiei și Protecției Sociale;
- c) finanțarea înființării unor instituții de asistență socială-pilot;
- d) finanțarea serviciilor sociale acordate prin structurile publice aflate în subordinea-coordonarea autorităților administrației publice centrale;
- e) finanțarea serviciilor sociale acordate de autoritățile administrației publice locale și a altor furnizori publici și privați de servicii sociale, în condițiile legii;
- f) finanțarea programelor de educație permanentă a personalului de specialitate și a programelor de cercetare din domeniul serviciilor sociale;
- g) cheltuieli de investiții și reparații capitale pentru centrele de zi și rezidențiale, în condițiile legii;
- h) cofinanțarea serviciilor sociale, în baza memorandumurilor, protocoalelor, convențiilor de parteneriat, încheiate conform legii.

(2) Pentru cheltuielile prevăzute la alin. (1) lit. g), care se suportă din bugetul de stat prin bugetul Ministerului Muncii, Familiei și Protecției Sociale, procedura de acordare a sumelor cu această destinație se stabilește prin hotărâre a Guvernului.

ART. 134

(1) Alocarea fondurilor de la bugetul de stat destinate susținerii funcționării serviciilor sociale organizate la nivelul unităților administrativ-teritoriale se realizează în baza fundamentărilor transmise de autoritățile administrației publice locale.

(2) Fundamentarea sumelor solicitate de la bugetul de stat de către autoritățile administrației publice locale se realizează în baza costurilor standard în vigoare pentru serviciile sociale administrate, contractate sau subvenționate în condițiile legii, precum și în baza estimării costurilor necesare funcționării serviciilor nou-înființate în anul bugetar respectiv.

(3) Standardele de cost pentru serviciile sociale se aprobă prin hotărâre a Guvernului, la propunerea Ministerului Muncii, Familiei și Protecției Sociale. Costul standard anual/beneficiar/tip de serviciu se poate indexa cu rata inflației și se revizuieste ori de câte ori este nevoie.

(4) Sumele fundamentate se alocă din unele venituri ale bugetului de stat pentru finanțarea serviciilor sociale, în condițiile alin. (2), și se realizează în următoarea ordine de priorități:

- a) serviciile sociale adresate copilului separat de părinți care necesită protecție specială;
- b) serviciile sociale adresate persoanelor cu dizabilități, în funcție de tipul serviciilor;
- c) serviciile destinate copilului și familiei, precum și pentru persoanele vârstnice, în funcție de tipul serviciilor;
- d) serviciile sociale adresate persoanelor fără adăpost și persoanelor aflate în risc de excluziune socială, în funcție de tipul serviciilor.

(5) Nivelul sumelor acordate potrivit alin. (4) se stabilește prin legile speciale, pe tipuri de servicii.

ART. 135

(1) Din bugetele locale ale județelor se alocă fonduri pentru:

- a) finanțarea serviciilor sociale aflate în administrare proprie, contractate sau subvenționate în condițiile legii, ori cofinanțate în baza contractelor de parteneriat;
- b) finanțarea sau cofinanțarea înființării, organizării și funcționării unor noi servicii sociale;
- c) cofinanțarea serviciilor sociale care funcționează în mediul rural și în localități defavorizate, în baza unor contracte de parteneriat încheiate bianual;
- d) finanțarea cheltuielilor de funcționare a comisiilor de evaluare și a serviciilor de evaluare complexă, prevăzute de lege, până la intrarea în vigoare a noului sistem de evaluare prevăzut la art. 110;
- e) finanțarea sau, după caz, cofinanțarea în parteneriat cu autoritățile administrației publice locale a cheltuielilor necesare formării continue a personalului cu atribuții în domeniul serviciilor sociale și care activează la nivelul județului respectiv;
- f) finanțarea și cofinanțarea în parteneriat cu autoritățile administrației publice locale a acțiunilor de sensibilizare a comunității privind nevoile și riscurile sociale de la nivelul județului;

g) cofinanțarea proiectelor susținute din fonduri structurale și alte fonduri internaționale pentru proiecte din domeniul serviciilor sociale;

h) finanțarea subvențiilor destinate serviciilor sociale acordate de furnizorii privați;

i) alte finanțări sau cofinanțări prevăzute de lege.

(2) Consiliul județean are obligația să asigure din bugetul propriu sumele în completarea celor alocate din bugetul de stat.

ART. 136

(1) Din bugetele locale ale comunelor, orașelor și municipiilor, respectiv din bugetele locale ale sectoarelor municipiului București se alocă fonduri pentru:

a) finanțarea serviciilor sociale aflate în administrare proprie, contractate sau subvenționate în condițiile legii, ori cofinanțate în baza contractelor de parteneriat;

b) finanțarea sau cofinanțarea înființării, organizării și funcționării unor noi servicii sociale;

c) finanțarea sau, după caz, cofinanțarea în parteneriat cu consiliul județean a cheltuielilor necesare formării continue a personalului cu atribuții în domeniul serviciilor sociale și care activează la nivelul comunității respective;

d) finanțarea și cofinanțarea în parteneriat cu consiliul județean a acțiunilor de sensibilizare a populației privind nevoile și riscurile sociale de la nivelul comunității;

e) cofinanțarea proiectelor susținute din fonduri structurale și alte fonduri internaționale pentru proiecte din domeniul serviciilor sociale;

f) alte finanțări sau cofinanțări prevăzute de lege.

(2) Autoritățile administrației publice locale au obligația să asigure sumele din bugetele proprii și alte venituri extrabugetare, în completarea celor alocate din bugetul de stat.

ART. 137

(1) Serviciile medicale asigurate beneficiarilor de servicii sociale în centrele rezidențiale și de zi se finanțează de la bugetul Fondului național unic de asigurări sociale de sănătate, în condițiile legii și în conformitate cu prevederile Contractului-cadru privind condițiile acordării asistenței medicale în cadrul sistemului de asigurări sociale de sănătate.

(2) Furnizorii publici și privați care acordă servicii de îngrijire în centre rezidențiale și, după caz, în centre de zi asigură, din fonduri proprii, medicamente uzuale acordate fără

prescripție medicală, materiale sanitare și echipamentele necesare îngrijirii persoanei asistate, care nu sunt finanțate din Fondul național unic de asigurări sociale de sănătate sau prin programele Ministerului Sănătății.

ART. 138

(1) Pentru finanțarea serviciilor sociale se pot utiliza veniturile obținute din sponsorizările și donațiile în bani sau în natură, acordate de persoane fizice și juridice, române și străine, furnizorilor de servicii.

(2) Serviciile sociale pot fi finanțate din fonduri internaționale, stabilite prin memorandumurile sau protocoalele de finanțare încheiate de statul român cu donatorii, precum și din fondurile structurale pentru proiectele selectate în cadrul programelor operaționale regionale.

(3) În funcție de venituri, persoanele beneficiare contribuie la finanțarea acordării serviciilor sociale, conform legii.

(4) Furnizorii de servicii sociale pot dezvolta activități lucrative numai pentru autofinanțarea serviciilor sociale acordate, cu excepția operatorilor economici prevăzuți la art. 37 alin. (3) lit. e).

(5) Veniturile obținute din activitățile prevăzute la alin. (4) se utilizează și pentru lucrări de modernizare, reamenajare și renovare a centrelor aflate în administrare.

ART. 139

(1) Asociațiile și fundațiile, precum și cultele recunoscute de lege, în calitate de furnizori privați de servicii sociale, pot primi subvenții alocate de la bugetul de stat și de la bugetele județene/bugetele locale ale sectoarelor municipiului București, ca formă de sprijin în vederea înființării, dezvoltării, diversificării și asigurării continuității serviciilor sociale acordate de aceștia.

(2) Subvenționarea furnizorilor privați din fonduri publice se reglementează prin lege specială.

SECȚIUNEA a 3-a

Contractarea serviciilor sociale

ART. 140

(1) Contractarea din fonduri publice a serviciilor sociale oferite de furnizori privați are în vedere realizarea următoarelor obiective aprobate prin strategiile naționale și locale în domeniu:

- a) promovarea parteneriatului public-privat;
- b) dezvoltarea și diversificarea serviciilor sociale de interes local;
- c) construcția unei rețele naționale de servicii sociale;
- d) asigurarea stabilității și continuității funcționării serviciilor sociale;
- e) asigurarea calității serviciilor sociale;
- f) implicarea comunității în identificarea, prevenirea și soluționarea problemelor sociale;

g) asigurarea accesului, pe criterii nediscriminatorii, a furnizorilor privați și publici de servicii sociale la fonduri publice;

h) respectarea dreptului persoanei beneficiare la libera alegere a furnizorului de servicii sociale;

i) optimizarea rezultatelor obținute în urma furnizării serviciilor sociale;

j) performanța în administrarea serviciilor sociale.

(2) Finanțarea serviciilor sociale se află în responsabilitatea autorităților administrației publice locale care, pe baza planurilor anuale de acțiune prevăzute la art. 112 alin. (3) lit. b), realizează următoarele:

a) stabilesc tipurile de servicii sociale necesare comunității;

b) inventariază serviciile sociale existente;

c) evaluează eficiența și eficacitatea acestora;

d) identifică nevoia de servicii sociale noi.

(3) Pentru contractarea furnizării serviciilor sociale, autoritățile administrației publice locale elaborează și publică anual lista serviciilor sociale pe care le vor contracta cu furnizorii publici și privați de servicii sociale.

(4) Autoritățile administrației publice locale în colaborare cu furnizorii publici și privați elaborează criteriile care fundamentează tipurile de servicii sociale ce urmează să fie contractate.

ART. 141

(1) Autoritățile administrației publice locale, denumite în continuare autorități contractante, contractează, cu furnizorii publici și privați, serviciile sociale organizate și definite conform Nomenclatorului serviciilor sociale. Tipurile de contracte se stabilesc de către autoritățile contractante, în condițiile legii.

(2) Autoritățile contractante au obligația să prevadă în bugetele proprii fondurile necesare pentru finanțarea serviciilor sociale prevăzute în planurile anuale de acțiune.

(3) Finanțarea din fonduri publice, prevăzută la alin. (1), a serviciilor sociale acordate de furnizorii publici și privați de servicii sociale se realizează pe principiile concurenței, eficienței și transparenței și se supune legislației din domeniul achizițiilor publice.

ART. 142

(1) Furnizorii privați de servicii sociale, autoritățile contractante, precum și alte persoane fizice sau juridice care finanțează servicii sociale pot solicita evaluarea independentă a contractelor de finanțare pentru furnizarea serviciilor sociale, prin demararea procedurilor de audit social.

(2) Auditul social se realizează de către auditorul social și are în vedere, în principal, următoarele aspecte:

a) verificarea planurilor și procedurilor stabilite de furnizorii de servicii sociale pentru serviciile finanțate;

b) evaluarea eficienței și eficacității serviciilor sociale contractate;

c) verificarea exactității informațiilor utilizate;

d) recomandarea de ameliorări operaționale.

(3) Auditorul social este persoana care are calificarea și care este mandatat de entitățile prevăzute la alin. (1) pentru a realiza componentele unui audit. Auditorul social nu este învestit cu nicio putere de control sau sancționare.

(4) Activitatea de audit social, precum și statutul auditorului social se stabilesc prin lege.

CAPITOLUL VIII

Dispoziții tranzitorii și finale

ART. 143

(1) Actele administrative emise de autoritățile publice centrale și locale privind acordarea beneficiilor de asistență socială și furnizarea serviciilor sociale pot fi atacate pe calea contenciosului administrativ, în baza condițiilor prevăzute de Legea contenciosului administrativ nr. 554/2004, cu modificările și completările ulterioare.

(2) Dacă beneficiarul serviciului social se consideră nedreptățit de modul de furnizare a serviciilor sociale, astfel cum a fost acesta stabilit conform clauzelor din contractul de furnizare de servicii sociale, se poate adresa instanței judecătorești competente pentru soluționarea litigiilor în legătură cu acordarea serviciilor sociale.

(3) Cererile adresate instanței de contencios administrativ sau oricărei alte instanțe judecătorești pentru soluționarea litigiilor în legătură cu dreptul sau cu acordarea măsurilor de asistență socială se soluționează cu celeritate”.

ANEXA 9

DREPTURILE FUNDAMENTALE ALE OMULUI⁵¹

„Această lege a fost adoptată de Parlamentul României, cu respectarea prevederilor art. 75 și ale art. 76 alin. (1) din Constituția României, republicată.

La 10 decembrie 1948, Adunarea Generală a O.N.U. a adoptat și proclamat Declarația universală a drepturilor omului, al cărei text îl publicăm mai jos. După acest act istoric, Adunarea Generală a recomandat statelor membre să nu precupească nici unul din mijloacele care le stau la dispoziție pentru a publica în mod solemn textul Declarației și „pentru a face astfel ca el să fie distribuit, afișat, citit și comentat, în principal în școli și în alte instituții de învățământ, indiferent de statutul politic al țărilor sau teritoriilor”.

Preambul

Considerând că recunoașterea demnității inerente tuturor membrilor familiei umane și a drepturilor lor egale și inalienabile constituie fundamentul libertății, dreptății și păcii în lume,

Considerând că ignorarea și disprețuirea drepturilor omului au dus la acte de barbarie care revolta conștiința omenirii și că făurirea unei lumi în care ființele umane se vor bucura de libertatea cuvântului și a convingerilor și vor fi eliberate de teamă și mizerie a fost proclamată drept cea mai înaltă aspirație a oamenilor,

Considerând că este esențial ca drepturile omului să fie ocrotite de autoritatea legii pentru ca omul să nu fie silit să recurgă, ca soluție extremă, la revolta împotriva tiraniei și asupririi,

Considerând că este esențial a se încuraja dezvoltarea relațiilor prietenești între națiuni,

Considerând că în Carta popoarele Organizației Națiunilor Unite au proclamat din nou credința lor în drepturile fundamentale ale omului, în demnitatea și în valoarea persoanei umane, drepturi egale pentru bărbați și femei și că au hotărât să favorizeze progresul social și îmbunătățirea condițiilor de viață în cadrul unei libertăți mai mari,

Considerând că statele membre s-au angajat să promoveze în colaborare cu Organizația Națiunilor Unite respectul universal și efectiv față de drepturile omului și libertățile fundamentale, precum și respectarea lor universală și efectivă,

Considerând că o concepție comună despre aceste drepturi și libertăți este de cea mai mare importanță pentru realizarea deplină a acestui angajament,

Adunarea Generală proclamă

Prezenta Declarație Universală a Drepturilor Omului, ca ideal comun spre care trebuie să tindă toate popoarele și toate națiunile, pentru ca toate persoanele și toate organele societății să se străduiască, având această declarație permanent în minte, ca prin învățătură și educație să dezvolte respectul pentru aceste drepturi și libertăți și să asigure prin măsuri progresive, de ordin național și internațional, recunoașterea și aplicarea lor universală și efectivă atât în sânul popoarelor statelor membre, cât și al celor din teritoriile aflate sub jurisdicția lor.

⁵¹ Disponibil online la: www.onuinfo.ro. Accesat la data de: 23.04.2013.

Articolul 1.

Toate ființele umane se nasc libere și egale în demnitate și în drepturi. Ele sunt înzestrate cu rațiune și conștiință și trebuie să se comporte unele față de altele în spiritul fraternității.

Articolul 2.

Fiecare om se poate prevala de toate drepturile și libertățile proclamate în prezenta declarație fără niciun fel de deosebire ca, de pildă, deosebirea de rasă, culoare, sex, limbă, religie, opinie politică sau orice altă opinie, de origine națională sau socială, avere, naștere sau orice alte împrejurări.

În afara de aceasta, nu se va face nicio deosebire după statutul politic, juridic sau internațional al țării sau al teritoriului de care ține o persoană, fie că această țară sau teritoriu sunt independente, sub tutelă, neautonome sau supuse vreunei alte limitări de suveranitate.

Articolul 3.

Orice ființă umană are dreptul la viață, la libertate și la securitatea persoanei sale.

Articolul 4.

Nimeni nu va fi ținut în sclavie, nici în servitute; sclavagismul și comerțul cu sclavi sunt interzise sub toate formele lor.

Articolul 5.

Nimeni nu va fi supus la torturi, nici la pedepse sau tratamente crude, inumane sau degradante.

Articolul 6.

Fiecare om are dreptul să i se recunoască pretutindeni personalitatea juridică.

Articolul 7.

Toți oamenii sunt egali în fața legii și au, fără nicio deosebire, dreptul la o egală protecție a legii. Toți oamenii au dreptul la o protecție egală împotriva oricărei discriminări care ar viola prezenta declarație și împotriva oricărei provocări la o asemenea discriminare.

Articolul 8.

Orice persoană are dreptul la satisfacția efectivă din partea instanțelor juridice naționale competente împotriva actelor care violează drepturile fundamentale ce-i sunt recunoscute prin constituție sau lege.

Articolul 9.

Nimeni nu trebuie să fie arestat, deținut sau exilat în mod arbitrar.

Articolul 10.

Orice persoană are dreptul în deplină egalitate de a fi audiată în mod echitabil și public de către un tribunal independent și imparțial care va hotărî fie asupra drepturilor și obligațiilor sale, fie asupra temeiniciei oricărei acuzări în materie penală îndreptată împotriva sa.

Articolul 11.

Orice persoană acuzată de comiterea unui act cu caracter penal are dreptul să fie presupusă nevinovată până când vinovăția sa va fi stabilită în mod legal în cursul unui proces public în care i-au fost asigurate toate garanțiile necesare apărării sale.

Nimeni nu va fi condamnat pentru acțiuni sau omisiuni care nu constituiau, în momentul când au fost comise, un act cu caracter penal conform dreptului internațional sau național. De asemenea, nu se va aplica nicio pedeapsă mai grea decât aceea care era aplicabilă în momentul când a fost savârșit actul cu caracter penal.

Articolul 12.

Nimeni nu va fi supus la imixțiuni arbitrare în viața sa personală, în familia sa, în domiciliul sau în corespondența sa, nici la atingeri aduse onoarei și reputației sale. Orice persoană are dreptul la protecția legii împotriva unor asemenea imixțiuni sau atingeri.

Articolul 13.

Orice persoană are dreptul de a circula în mod liber și de a-și alege reședința în interiorul granițelor unui stat.

Orice persoană are dreptul de a părăsi orice țară, inclusiv a sa, și de a reveni în țara sa.

Articolul 14.

În caz de persecuție, orice persoană are dreptul de a căuta azil și de a beneficia de azil în alte țări.

Acest drept nu poate fi invocat în caz de urmărire ce rezultă în mod real dintr-o crimă de drept comun sau din acțiuni contrare scopurilor și principiilor Organizației Națiunilor Unite.

Articolul 15.

Orice persoană are dreptul la o cetățenie.

Nimeni nu poate fi lipsit în mod arbitrar de cetățenia sa sau de dreptul de a-și schimba cetățenia.

Articolul 16.

Cu începere de la împlinirea vârstei legale, bărbatul și femeia, fără nici o restricție în ce privește rasa, naționalitatea sau religia, au dreptul de a se căsători și de a întemeia o familie. Ei au drepturi egale la contractarea căsătoriei, în decursul căsătoriei și la desfacerea ei.

Căsătoria nu poate fi încheiată decât cu consimțământul liber și deplin al viitorilor soți.

Familia constituie elementul natural și fundamental al societății și are dreptul la ocrotire din partea societății și a statului.

Articolul 17.

Orice persoană are dreptul la proprietate, atât singură, cât și în asociație cu alții.

Nimeni nu poate fi lipsit în mod arbitrar de proprietatea sa.

Articolul 18.

Orice om are dreptul la libertatea gândirii, de conștiință și religie; acest drept include libertatea de a-și schimba religia sau convingerea, precum și libertatea de a-și manifesta religia sau convingerea, singur sau împreună cu alții, atât în mod public, cât și privat, prin învățături, practici religioase, cult și îndeplinirea ritualurilor.

Articolul 19.

Orice om are dreptul la libertatea opiniilor și exprimării; acest drept include libertatea de a avea opinii fără imixțiune din afară, precum și libertatea de a căuta, de a primi și de a răspândi informații și idei prin orice mijloace și independent de frontierele de stat.

Articolul 20.

Orice persoană are dreptul la libertatea de întrunire și de asociere pașnică.

Nimeni nu poate fi silit să facă parte dintr-o asociație.

Articolul 21.

Orice persoană are dreptul de a lua parte la conducerea treburilor publice ale țării sale, fie direct, fie prin reprezentanți liber aleși.

Orice persoană are dreptul de acces egal la funcțiile publice din țara sa.

Voința poporului trebuie să constituie baza puterii de stat; această voință trebuie să fie exprimată prin alegeri nefalsificate, care să aibă loc periodic prin sufragiu universal, egal și exprimat prin vot secret sau urmând o procedură echivalentă care să asigure libertatea votului.

Articolul 22.

Orice persoană, în calitatea sa de membru al societății, are dreptul la securitatea socială; ea este îndreptățită ca prin efortul național și colaborarea internațională, ținându-se seama de organizarea și resursele fiecărei țări, să obțină realizarea drepturilor economice, sociale și culturale indispensabile pentru demnitatea sa și libera dezvoltare a personalității sale.

Articolul 23.

Orice persoană are dreptul la muncă, la libera alegere a muncii sale, la condiții echitabile și satisfăcătoare de muncă, precum și la ocrotirea împotriva șomajului.

Toți oamenii, fără nicio discriminare, au dreptul la salariu egal pentru munca egală.

Orice om care muncește are dreptul la o retribuire echitabilă și satisfăcătoare care să-i asigure atât lui, cât și familiei sale, o existență conformă cu demnitatea umană și completată, la nevoie, prin alte mijloace de protecție socială.

Orice persoană are dreptul de a întemeia sindicate și de a se afilia la sindicate pentru apărarea intereselor sale.

Articolul 24.

Orice persoană are dreptul la odihnă și recreație, inclusiv la o limitare rezonabilă a zilei de muncă și la concedii periodice plătite.

Articolul 25.

Orice om are dreptul la un nivel de trai care să-i asigure sănătatea și bunăstarea lui și a familiei sale, cuprinzând hrana, îmbrăcăminte, locuința, îngrijirea medicală, precum și serviciile sociale necesare; el are dreptul la asigurare în caz de șomaj, boală, invaliditate, văduvie, bătrânețe sau în celelalte cazuri de pierdere a mijloacelor de subzistență, în urma unor împrejurări independente de voința sa.

Mama și copilul au dreptul la ajutor și ocrotire deosebite. Toți copiii, fie că sunt născuți în cadrul unei căsătorii sau în afara acesteia, se bucură de aceeași protecție socială.

Articolul 26.

Orice persoană are dreptul la învățătură. Învățământul trebuie să fie gratuit, cel puțin în ceea ce privește învățământul elementar și general. Învățământul tehnic și profesional trebuie să fie la îndemâna tuturor, iar învățământul superior trebuie să fie de asemenea egal, accesibil tuturor, pe bază de merit.

Învățământul trebuie să urmărească dezvoltarea deplină a personalității umane și întărirea respectului față de drepturile omului și libertățile fundamentale. El trebuie să promoveze înțelegerea, toleranța, prietenia între toate popoarele și toate grupurile rasiale sau religioase, precum și dezvoltarea activității Organizației Națiunilor Unite pentru menținerea păcii.

Părinții au dreptul de prioritate în alegerea felului de învățământ pentru copiii lor minori.

Articolul 27.

Orice persoană are dreptul de a lua parte în mod liber la viața culturală a colectivității, de a se bucura de arte și de a participa la progresul științific și la binefacerile lui.

Fiecare om are dreptul la ocrotirea intereselor morale și materiale care decurg din orice lucrare științifică, literară sau artistică al cărei autor este.

Articolul 28.

Orice persoană are dreptul la o orânduire socială și internațională în care drepturile și libertățile expuse în prezenta declarație pot fi pe deplin îndeplinite.

Articolul 29.

Orice persoană are îndatoriri față de colectivitate, deoarece numai în cadrul acesteia este posibilă dezvoltarea liberă și deplină a personalității sale.

În exercitarea drepturilor și libertăților sale, fiecare om nu este supus decât numai îngrădirilor stabilite prin lege, exclusiv în scopul de a asigura cuvenita recunoaștere și respectare a drepturilor și libertăților altora și ca să fie satisfăcute justele cerințe ale moralei, ordinii publice și bunăstării generale într-o societate democratică.

Aceste drepturi și libertăți nu vor putea fi în niciun caz exercitate contrar scopurilor și principiilor Organizației Națiunilor Unite.

Articolul 30.

Nicio dispoziție a prezentei Declarații nu poate fi interpretată ca implicând pentru vreun stat, grupare sau persoană dreptul de a se deda la vreo activitate sau de a săvârși vreun act îndreptat spre desființarea unor drepturi sau libertăți enunțate în prezenta declarație”.